ISSN 1302 - 6938 63

GÜNEY

63

ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ

ocak • şubat • mart '13
Rêbendan • Sibat • Adar '13
5 tl • 4 euro

"Böcekleşen" Kemalizm... Kemalistleşen AKP...

Kapitalizme karşı mücadele! /62. Frankfurt Kitap fuarından notlar.../ Sur Belediye başkanı Abdullah Demirbaş ile söyleşi/ Şair Erich Fried Üzerine Söyleşi / Dostoyevski III

Şiirleri ile Aydan Yalçın, Hüseyin Atabaş, İdris Avcı, İshak Konya, Sema Güler, Zagros Şevger

ROBOSKİ'YE KÜRDİLİ HİCAZKÂR BİR AĞIT

Kuşan çığlıklarını kavmim
kuşatılmış bir vatanın neferiyim
Kürdüm...

Şeytan taşlarken bir çocuk
her yer Kürdistan...

Taştım
sığmadım kabıma
baş yararım.

Küstüm etime tırnağıma
zulmün şeceresine tükürdüm
kustum kadim bir tarihin
karanlık sayfalarına
parça parça siluetini kardeşliğin

Şeytan taşlarken bir çocuk
her yer Kürdistan.

Bir avuçiçi sıcaklığı
içim içim kaçağa vurur beni
Bir bardak kaçak çay
otuzdört can
canıma tak etti zulüm.

incebelli bir acının zulasında
küstüm kavmim
kürek kürek kine bulandı kimliğim

Şeytan taşlarken bir çocuk
Kürdüm
Katır sırtında sınırlar aşar da
ceset ceset bombardımanlarda üşür bedenim.

Yitirdim sevdâlarımı kavmim
napalm katliâmlarda kanayan
mukaddes bir kitaptır kalbim
bozgun ve kırılgan ayetler okuduğum.

Şeytan taşlarken bir çocuk
her yer Kürdistan.

Postalları beyninden büyük
devletler korksun benden kavmim

Kürdüm
küstüm
taştım
baş yararım...

Bu şiir, 29 Aralık 2011'de geçim dersinden sınıfta kaldıkları için, Devlet eliyle öldürülen Roboskili 34 cana ithaf edilmiştir.

İdris AVCI

Merhaba

Merhaba

Yeni bir yılın, 2013'ün ilk sayısı ile karşınızdayız.

2012 yılını geride bıraktık. Kıyamet tellallarının bu kez Maya takvimine dayandırdığı kehanetleri tutmadı. Kıyamet olmadı. İşçiler, emekçiler, dünyanın ezilenlerinin sorunları 2013'e devroldu.

Kapitalist, emperyalist dünya en adaletsiz dünya. Bugün dünya yüzündeki 7 milyar insanı doyurabilecek kapasitenin çok üzerinde gıda maddesi üretiliyor. Yani herkese yetecek yiyecek var. Üretilen gıda maddelerinin üretiminin % 80'nini 10 büyük gıda tekeli elinde bulunduruyor. Ve bu tekeller dünya yüzünde en fazla kar eden tekeller içinde en ön sıralarda yer alıyor. Hal böyle iken dünyada her beş saniyede bir, bir insan açlıktan ölüyor.

Yalnızca bu olgu bile bu dünyanın adaletsizliğinin boyutlarını göstermeye yeterlidir.

Açlık ölümlerinin ortadan kalkmış olduğu bir dünya gerek insanlığa. Eğer bu emperyalist kapitalist adaletsiz dünya, bu adaletsizliğe rağmen ayakta kalıyorsa bu, bu dünyada ezici çoğunluğu oluşturan işçilerin, emekçilerin, ezilenlerin buna göz yumması sayesindedir.

2012'de bıçağın kemiğe dayandığı yerde, Tunus'ta, Mısır'da yaşanılan ayaklanmaların gösterdiği bir şey var: Umut işçilerde, emekçilerde.. Umut isyanda, kurtuluş devrimde!

2013'ün yeni bir dünya yaratma mücadelesinde, kilometre taşı olması umudu ile tüm okurlarımızın yeni yılını kutluyoruz.

***

Beğeni ile okuyacağınızı düşündüğümüz bir sayı hazırlamaya çalıştık.

Bu sayımızda din dosyası dosyamız devam ediyor.

Yayın koordinatörümüz İlyas Emir'in Bekir ve Ulla Karadeniz ile yaptığı Erich Fried söyleşisi yazısını beğeni ile okuyacağınızı umuyoruz.

Yavuz Aközel arkadaşımızın hazırladığı Dostoyevski dosyasının III. bölümünü bu sayımızda okuyabilirsiniz.

Birsen İnal'ın Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş ile yaptığı söyleşi, Gece Kelebeği, On İki Dağın Sırrı kitapları yazarı Haydar Karataş ile söyleşisi yazıları okunması gereken diğer yazılarımız.

Bu sayımızda çok sayıda şiire yer vermeye çalıştık. Bu sayıya şiirleri ile katkıda bulunan; Aydan Yalçın, Hüseyin Atabaş, İdris Avcı, İshak Konya, Orhan Bahçıvan, Rahime Henden, Sema Güler, Zagros Şevger, Nevin Koçoğlu, Utkun Büyükaşık, A. Rezak Gülmez, A. Karabax, Aslan Kırış, Nesrin Erdoğmuş, Yurduşen Tuna'ya teşekkür ediyoruz.

Yeni sayımızda buluşmak üzere.

Hoşçakalın.

GÜNEY

GÜNEY Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Metin Yoksu
Yayın Koordinatörü: İlyas Emir
Yönetim Yeri ve Adresi: Fatih Mah. Bahçeyolu Cad. Ülbeği İş Merkezi No: 9 Kat: 4 Esenyurt / İstanbul
Tel/Faks: 0212 - 620 67 57

www.guneydergisi.com
e-mail: mail@guneydergisi.com

Yayın Türü: Yerel Süreli
Dizgi & Grafik: Güney Grafik
Baskı:
Berdan Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 215-216-239 Topkapı/İstanbul
Tel: (0212) 613 11 12

Banka Hesap Numaraları:

TL Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-6629256
IBAN No: TR74 0006 2000 7150 0006 6292 56
AVRO Hesabı İçin:
Garanti Bankası Adana/İnönü Caddesi Şubesi
Hesap No: 715-9091896
IBAN No: TR63 0006 2000 7150 0009 0918 96

Abonelik ve İlan Koşulları:

Abonelik koşulları:
Yurtiçi: Yıllık (4 sayı): 25 TL
Yurtdışı: Yıllık (4 sayı): 20 Avro
(Posta Ücreti Dahil)

Aboneliğin başlatılması için; yıllık abone bedelinin banka hesap numaralarımıza yatırılması, daha sonra da web sitemizde bulunan Talep Formunun doldurulması gerekmektedir.

İlan koşulları:

Ön ve arka kapak içleri (renkli)
Tam sayfa: 2.000.- TL
1/2 sayfa: 1.000.- TL
İç sayfalar: (En fazla yarım sayfa)
1/2 sayfa: 500.- TL
1/4 sayfa: 250.- TL
(Yayınevi ve kitapçılara %30 indirim yapılır.)

Almanya Temsilciliği
Alleestr. 32 42853 Remscheid
Tel.: 02191 / 404 01
02191 / 694 64 80
Faks: 02191 / 694 64 49
Cep: 0177 / 522 40 28

Yurtdışı (Almanya) Banka Hesap Numarası:
Sparkasse Remscheid
Konto Nr: 37325 · BLZ: 340 500 00

GÜNEY dergisinde yayınlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Yazılar mailimize Word dosyası ve ataç olarak gönderilmelidir.
Yayına kapanış süresi: Her sayı için, sayı çıkmadan üç hafta öncedir.

İçindekiler

şiir	2	ROBOSKİ'YE KÜRDİLİ HİCAZKÂR BİR AĞIT	İdris AVCI
		merhaba	GÜNEY
güncel	5	"Böcekleşen" Kemalizm... Kemalistleşen AKP...	Derya GÜMÜŞ
şiir	7	Vişne Bahçesi	Nevin Koçoğlu
güncel	8	Kapitalizme karşı mücadele!	GÜNEY
güncel	10	62. Frankfurt Kitap fuarından notlar...	A.Pazarcıyan
şiir	15	Anamın Dili	Orhan BAHÇIVAN
çeviri	16	Kendimi sorgulamaya başladım.	GÜNEY
şiir	20	İP NEFES ALMIYOR	A.Rezak GÜLMEZ
röportaj	21	Haydar Karataş ile söyleşi	GÜNEY
röportaj	24	Şair Erich Fried Üzerine Söyleşi	İlyas EMİR
dosya	31	Dostoyevski III	Yavuz AKÖZEL
şiir	47	GOLA RÛSPİYAN	A. Karabax
güncel	48	Eleğin üzerinde kalan bazı şeylere notlar...	GÜNEY
şiir	50	HÜZÜN MÜ BAŞ GÖZ ÜSTÜNE	Nesrin ERDOĞMUŞ
karikatür	51	Karikatür	Mehmet BOĞATEKİN
güncel	52	"Benim için sürgün, sürgün demek değildir!"	İlyas EMİR
röportaj	54	Abdullah Demirbaş ile söyleşi	Birsen İnal
şiir	61	BİTMEYEN ÇIĞLIK	Yurduşen TUNA
şiir	62	GÜZ SIKINTISI	Hüseyin Atabaş
şiir	62	Ölüm Minvali	Sema Güler
şiir	63	Saat Çıkmazı	Aydan Yalçın
şiir	63	UMUT	UTKUN BÜYÜKAŞIK
dosya	64	Dinini... kitabını... iyi tanı!" BÖLÜM XIX	GÜNEY
şiir	79	HIŞMINA DÜŞTÜM	Aslan Kırış
öykü	80	İLKBAHAR	Deniz Faruk Zeren
şiir	82	Fermane	Zagros Şevger
kitap	83	"Güneşin İntihar Çiçekleri" ve Hüseyin Kartal	Adil OKAY
kitap	84	OKURUN OKURA ÖNERDİĞİ BİR YAZAR	Metin Yoksu
mektup	87	Sizlerden GÜNEY'E	GÜNEY
sinema	89	Sinema Notları	Anuş Pazarcıyan
karikatür	98	Karikatür	MERAY ÜLGEN
şiir	99	Anastassia	İshak KONYA

"Böcekleşen" Kemalizm... Kemalistleşen AKP...

Derya GÜMÜŞ

Her seferinde "Yok artık!", „Bu kadar da olmaz!", "Şaka olsa gerek!" filan diyoruz. Ama yenisiyle ve daha saçmasıyla karşılaşınca söylediklerimizi unutuyor ve yeni hayret cümleleri bulmaya yöneliyoruz.

Bu sefer de öyle oldu... Olan şu: Habere göre Atatürk Üniversitesi'nden bilim insanları yaptıkları bir çalışma sonrasında keşfettikleri bir böceğe Pedinpompilus Atatuerki adını vermiş... Ve kıyamet koptu! (Bu ülkede yaşıyorsanız Maya takvimine filan gerek yok... Her gün kıyamet yeniden, yeniden kopuyor zaten!)

"Vaayyy böceğe Atatürk ismi verilir mi?!", "Atatürk'ün ismini Karafatmaya veren böcek kafalılar kendi isimlerini böceklere versin" vs.vs. türünden hezeyanlar içine girdiler. Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkanı Tansel Çölaşan "Karafatmaya Atatürk ismi konulamaz. Böcek Atatürk ile özdeşleştirilemez" derken, CHP İl Başkanı Şahin Cananoğlu "Ben o profesörün Türklüğünden şüphe duyarım" diye konuşmuş. MHP İl Başkanı Zekai Kaya art niyet olduğunu belirtmiş, Erzurum Kalkınma Vakfı Başkanı Erdal Güzel ise "Kendi ismini versin" demiş.

Tüm bu eleştirilere yanıt veren Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erol Yıldırım "Atatürk adı 10'un üzerinde böceğe verildi. Yıldırım'ın, Mimar Sinan'ın adı da benim de, babamın da ismi böcek türlerine verildi" dedi. Prof. Yıldırım, üniversitelerinde böyle bir çalışma olmadığını ancak 1960'larda bir Alman bilim adamının Atatürk'ün ismini bir böcek türüne verdiğini, 10'un üzerinde böceğe Atatürk isminin verildiğini, yine Mimar Sinan'ın adının da kullanıldığını sözlerine ekledi. Prof. Yıldırım,

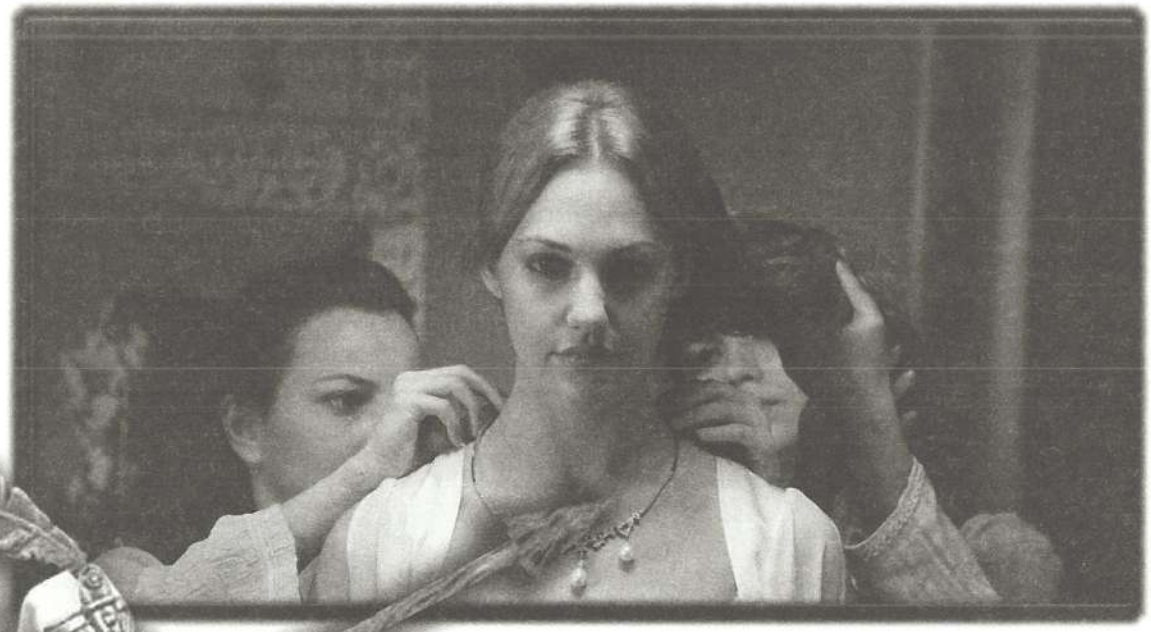

"O profesör, böceğe kendi ismini versin" tepkisine ise "Benim de, babamın da ismi böcek türlerine verildi" diyerek yanıt verdi.

***

Çok komik, komikten de öte acayip bir Atatürk savunusu!

Dünyadaki kimi bilim insanları Atatürk'e "hayranlığından" buldukları canlı türlerine onun ismini verirken, Türk Atatürkçüleri Atatürk'e sahip çıkma adına böyle cahilliklerle veryansın ediyorlar. Atatürk böyle korunmuş oluyor, ismine halel gelmemiş oluyor vs. vb.

Breh... breh...

Aynen devam sayın Kemalistler!

Yüksek çabalarınızla Atatürk isminin böceklere verilmesini belki engellersiniz...

Peki, kendi "böcekleşmenizi" nasıl engelleyeceksiniz?

Kemalistleşen AKP...

Kemalist kesimlerde hava böyle... Peki, AKP iktidarı farklı mı?

Garip tartışmalar yaşanıyor bu ülkede. Başbakan son günlerde 'Muhteşem Yüzyıl' dizisine takmış durumda... 25 Kasım'da gazetelere yansıyan konuşmasında şöyle demiş Başbakan:

"Ecdadımızın at sırtında gittiği her yere biz de gideriz, her yerle biz de ilgileniriz ama bunlar televizyon ekranındaki ecdadımızı zannediyorum o 'Muhteşem Yüzyıl' belgeselindeki gibi tanıyor.

Bizim öyle bir ecdadımız yok. Biz öyle bir Kanuni tanımadık. Biz öyle bir Sultan Süleyman tanımadık. Onun ömrünün 30 yılı at sırtında geçti. Sarayda o gördüğünüz dizilerdeki gibi geçmedi.

Bunu çok iyi bilmeniz, anlamamız lazım. Ve ben o dizilerin yönetmenlerini de o televizyonun sahiplerini de milletimizin huzurunda kınıyorum. Ve bu konuda da ilgilileri uyarmamıza rağmen yargının da gerekli kararı vermesini bekliyorum.

Böyle bir anlayış olamaz. Bu milletin değerleriyle oynamaya, milletçe gereken dersin, milletçe gereken cevabın hukuk içinde verilmesi gerekir. ..." (25 Kasım tarihli gazetelerden)

Neresinden bakarsak bakalım tam bir ibretlik durum var ortada...

Ortada yasakçı, jurnalci, tarih çarpıtıcısı... vs. vs. bir Başbakan var!

Ama ne gam!.. Bu açıklamadan birkaç gün sonra yaptığı başka bir konuşmada da; "Bizim tarihimizde nice büyük âlimler ve gönül insanları var. Birileri bizim tarihimizin savaştan, kılıçtan, entrikadan, iç çekişmeden, maalesef haremden ibaret olduğunu iddia ediyor. Bizden olmayan birileri son derece kasıtlı şekilde bizim tarihimizi bize böyle anlatmaya çalışsa da biz kendi tari-

himizi böyle göremeyiz, görmeyeceğiz. Fetih dediğiniz kavram savaşarak, birilerin boynunu koparark, işgal ederek, sömürmek için yeni topraklar elde etme girişimi değil, tam tersine kapıdan önce kalpleri açma girişimidir. Fetih, sevgi medeniyetini yakın uzak diyarlara taşımaktır. Kılıcın değil kalemin egemenliğine inanmaktır. Onun için İstanbul'un fethinde Bizans'ın hanımları Fatih Sultan Mehmet'i, Akşemseddin'i karşılarken, 'Başımızda kardinal külahı görmektense Osmanlı sarığı görmeyi arzu ederiz' demişlerdir. Çünkü birinde adalet birinde zulüm vardı. Bizim tarihimiz konuşulurken sadece savaşlar gündeme getiriliyor. Sanki tarihimiz savaşlardan, entrikalardan ve haremden ibaretmiş gibi gösteriliyor. Bizim tarihimize yön veren kalemden ve kitaptan kimse bahsetmiyor, bahsetmek istemiyor." diyor...

Bu ibretlikler karşısında Başbakanın sözlerini çürütme zahmetine girmeyeceğiz... Hayır, bunu zaten tarihçiler yapıyor...

Başbakanın derdi ne?

"Muhteşem Yüzyıl dizisinde ecdadına hakaret edilmektedir... Dizi yayından kalkmalıdır!"

Aslında ortada bir dizi film var. Film! Belgesel filan değil, tarihten de esinlenmiş, kurgulanmış bir film! Daha ötesi değil! Ama bu farkı bile kavrayamayan, "çok bilmiş", ya da bilinçli çarpıtan Başbakan hükmünü vermiş bir kere: "Yayından kaldırılsın!" (Hemen yasal düzenleme yapıldı... Yasa Meclis'de görüşüldükten sonra büyük olasılıkla Muhteşem Yüzyıl yayından kaldırılacaktır.)

Başlıca gerekçesi ne Başbakanın: "Bizim öyle bir ecdadımız yok."

Gerçekte Osmanlı padişahları Başbakanın ecdadıysa biraz dikkatli konuşmasını öneririz. Osmanlı'da padişahlar Kanuni gibi sadece "ömrünün 30 yılını at sırtında" geçirmediler (ki bu da doğru değil! Tarihi çarpıtan bir Başbakan var! Dava açılacaksa bu tarih çarpıtıcılığı için açılmalıdır!)

Hatta iç oğlan sırtında da geçirilen ömürler vardır mesela Osmanlı'da! Budur Osmanlı biraz da!!!

Ya da Osmanlı Hanedanlığında hüküm süren padişahların hemen hepsi ya kardeş katilidir, ya baba, ya evlat katilidir! Ya da örneğin Başbakanın ecdatlarının analarının kim olduğu, nereden geldikleri filan... (Hayır, bizim için hiç önemi yok ama ecdadıyla çok övünen Başbakanın belki ilgisini çeker!)

Bu da ecdadınızdır Sayın Başbakan! Eğer daha fazla tanımak istiyorsanız ecdadınızın yediği naneleri, Murat Bardakçı okuyun mesela!

Aslında son Muhteşem Yüzyıl çıkışınızla siz de ecdadınızdan aşağı kalmıyorsunuz! Örneğin Abdülhamit dönemi yasakçılığını düşününce diyebiliriz ki; "Hık demiş (ecdadının) burnundan düşmüş!" Ermenileri katleden ecdadınız gibisiniz... (Roboski katliamı ne oldu sahi?)

***

Bu ecdat tartışması, ecdadın "kutsanması" vs. ile başka bir komik durum da yaşanıyor:

Düne kadar Atatürk'ün "putlaştırılmasına" karşı çıkardı bu "ecdatçılar"... Şimdi iktidar olunca kendileri yeni putlar (Osmanlı putu, Kanuni putu, Fatih putu...) yaratmaya çalışıyorlar.

Osmanlı'dan Kemal putu gibi bir put zor çıkar...

Ama bu çabalarıyla AKP'den daha düne kadar karşı çıktıkları Kemalistlerin zihniyeti gibi bir zihniyet çıkar!

Al birini vur ötekine! Bir elmanın iki yarısısınız sizler!

Ne Kemal bizim Kemalimiz, ne Osmanlı bizim ecdadımız...

Alın onları hayrını görün; tepe tepe kullanın!

Yakışır!

7.12.2012

Vişne Bahçesi

Nevin Koçoğlu

uğultulu bir vadi derinliğiyim sanki
içimde diktiğim kumdan heykeller
heykeller ki dik başlı asi
heykeller ki korkusuz rüzgâr sevişgeni

avuçlarımda istemsiz mevsim geçişleri
sırtımın yivinden ateşçe akıyor her yıkılış
tepetaklak dönüyor zihnim dıştan içe
tutunmak iş değil sırça bir fanusun beline

aklımın labirentinde yorgun kısraklar
ıslak tenimde sürek avı tedirginliği
dizginlerimi kaçırdım dün gece
öldürdüm tanrıyı gizlice

dilim şarabi denizin med cezir vurgunu
kulaklarım kızıl temmuzla küpeli
ben ki ağzından öptüm cehennemi
tanrının vişne bahçesine gömün beni

Kapitalizme karşı mücadele!

BUNUN İÇİN GEÇERLİ BİR NEDENİMİZ VAR!

GÜNEY

Bir an için bir yönetmen olduğunuzu düşünün; öyle sıradan bir yönetmen değil; dünya çapında bir yönetmen... Birçok uluslararası film festivalinden büyük ödüllerle dönmüş filmlerin altında imzası olan bir yönetmen...

Ve günün birinde yine dünyanın sayılı büyük film festivallerinden birisinde haklı olarak size yaşam boyu onur ödülü verilmek isteniyor...

Reddeder miydiniz?

Zor bir soru değil mi?

Kolaylaştıralım... Örneğin "haklı / geçerli bir nedeniniz varsa" reddederdiniz... Peki, nasıl bir geçerli neden olabilirdi?

Geçtiğimiz günlerde yayınlanan bir haber ünlü İngiliz yönetmeni–senaristi Ken Loach'un Torino Film Festivali tarafından kendisine verilen yaşam boyu onur ödülünü reddetmesiyle ilgiliydi. Onun haklı / geçerli nedeni, taşeronlaştırmaya ve sinema alanında hizmet veren emekçilerin düşük ücretlerle çalıştırılmasına tepki göstermek, hizmetlilerin durumuna dikkat çekmekmiş... Usta yönetmen ödülü reddetmesiyle ilgili olarak yaptığı basın açıklamasında bu tavrının nedenini çok net açıklıyordu. İşte o açıklama:

"Büyük bir üzüntü ile bana Torino Film Festivali tarafından layık görülen ödülü reddetmek zorundayım, bu ödülü kendim ve filmlerimiz için çalışanlar adına almaktan onur duyardım.

Festivaller Avrupa ve dünya sinemasını yaymak adına büyük bir rol oynuyorlar ve Torino sinemaya olan tutkusu ve aşkı ile bunun belirgin ve iyi bir örneği olarak kendini göstermektedir.

Ancak şu anda ciddi bir sorun söz konusu; konu bazı hizmetlerin şirketlerce dışarıya ihale yoluyla verilmesi ve düşük ücretli işçilerin çalıştırılması ile ilgili.

Her zamanki gibi bunun sebebi daha az ücret ödemek. Bazı hizmetleri karşılamak için ihaleyi alan şirket çalışanların maaşlarını düşürüyor ve çalışan adedinde kesintiye gidiyor olmasıyla alakalı.

Bu toplum içinde çatışma yaratan bir reçetedir. Bu durumun bütün Avrupa'da mevcut olması kendisinin kabul edilebilir bir hareket olması anlamına gelmez.

Torino'da Ulusal Sinema Müzesi'nin temizlik ve güvenlik hizmetleri Rear adlı kooperatife verilmiş durumda. İlk olarak maaşlarda kesinti yapıldı; ardından

çalışanlar bundan şikâyetçi oldular ve böylelikle kötü davranmaya ve korkutulmaya maruz kaldılar. Birçok kişi işten atıldı. Düşük maaş alanlar, zor durumda olanlar işlerinden oldular. Sebebi ise maaşlarında yapılan kesintiye karşı çıkmalarıydı.

Pek tabii ki bizim için başka bir ülkede neler olduğunu anlayabilmek pek de kolay değil, kendi ülkemizden farklı çalışma şartlarının olduğunu da hesaba katarsak, ancak bu temel etkenlerin açık olmadığı anlamına gelmiyor.

Bu noktada hizmetleri ihaleye vermiş olan yapı bu duruma göz kapayamaz, her ne kadar bu kişiler bu hizmeti bir dış kooperatif aracılığı ile gerçekleştiriyor olsalar bile kendisi için çalışan kişilere karşı sorumlu olmalı.

Müzenin bu durumda çalışanlar ve onların bağlı oldukları sendika ile iletişime geçmesini, işten çıkarılan çalışanların tekrar işe alınışını güvence altına almasını ve hizmetleri dış kooperatiflere verme fikrini bir daha düşünmesini bekliyorum.

Toplumun zayıf olan bireylerinin sorumlu olmadıkları bir iktisadi buhranın faturasını ödemesini doğru bulmuyorum. Bu konuyla ilgili 'Bread and Roses' adlı bir film gerçekleştirdik. Nasıl olur da kendi hakları için mücadele eden ve bu sebepten dolayı işlerinden olan çalışanların dayanışma çağrısını duymazlıktan gelirim?

Bu ödülü kabul etmek ve birkaç küçük eleştiri ile durumu geçiştirmek zayıf ve ikiyüzlü bir davranış olurdu. Beyazperdede belirli bir duruşa sahip olup öte yandan diğer ortamlarda faklı tutumlarla bu duruşa ihanet edemeyiz.

Bu sebeple her ne kadar derin bir şekilde üzgün olsam da bu ödülü reddetmek zorundayım."

Saygı duyulacak örnek bir tavır!

***

Ancak haberi sadece Ken Loach'un tavrının saygı duyulacak bir tavır olduğunu söyleyerek aktarırsak eksik olur...

Bir yandan böylesine örnek bir tavır, diğer yanda son yıllarda Türkiye'de sinema emekçilerinin artık ayyuka çıkan çalışma saatlerine / koşullarına, ücretlerindeki yetersizliğe, sosyal haklardaki yoksunluğa, örgütlenmedeki engellere / zorluklara... karşı duyarsızlık...

(Her ne kadar komünist bir sinemacının ismini taşıyan bir derginin konuya dikkat çekmek için Ken Loach örneğini beklemesi ve Türkiye'deki sinema emekçilerinin sorunlarını ele alan yazılar yazmaması acı bir ironi oluştursa da bunun yapılması gerektiğine inanıyor ve elbette bu konuda çuvaldızı önce kendimize batırıyorum. Sonra da iğneyi sinema emekçilerinin sorunlarına duyarsız kalan aydınlara, sanatçılara, politikacılara... o alanın içinden olan, sorunlarla içiçe yaşayanlara batırıyorum.)

Taşeronlaştırma ve sinema alanında hizmet veren emekçilerin düşük ücretlerle çalıştırılması sadece Torino'ya ya da İngiltere'ye özgü bir sorun değil, dünya çapında film emekçilerinin durumu aşağı yukarı birbirine benziyor; çünkü kapitalizmin kanunları / kuralları her ülkede üç aşağı beş yukarı aynı işliyor.

Evet, son yıllarda film emekçilerinin sorunları çok konuşulur oldu. Bunda son yıllarda televizyon dizilerinin izlenmesindeki artışın ve buna bağlı olarak sektörün daha fazla film / daha fazla kâr için film emekçilerini çok ağır koşullarda çalıştırdılar, çalıştırıyorlar.

Her hafta neredeyse bir sinema uzunluğunda bir dizinin bir bölümünü çekmek zorunda kalan film emekçileri zaman zaman yaşadıkları sıkıntıları, zorlukları çeşitli eylemliliklerle kamuoyuna duyurmaya çalıştılar.

Ne istiyorlardı film emekçileri?

Çalışma saatleri çok uzundu. Televizyon kanalları taşeron şirketlere dizi yaptırıyorlardı. Bu şirketlerin bünyesinde çalışan film emekçilerinin çalışma süreleri (ki günde yaklaşık 16-18 saat çalışmak zorunda kalıyorlardı!) diğer sektörlerle kıyaslandığında oldukça fazlaydı; film emekçileri çalışma saatlerinin kısaltılmasını istiyorlardı...

Bu kadar uzun çalışma karşılığında aldıkları ücretler düşüktü... Taşeron firmalar diğer sektörlerde olduğu gibi, bu sektörde de azgın bir sömürü çarkıyla emekçileri çok düşük paralar karşılığında çalıştırıyorlardı.

Sigortasız çalıştırılıyorlardı...

Sinema-TV alanını ve çalışanlarını tanımlayacak özel bir 'Sinema İş Yasası' istiyorlardı...

Örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılmasını istiyorlardı... vb... vb...

Tüm bu ve benzeri sorunlar çözümlenmiş değil... Hâlâ aktüel...

Bu talepleri savunmak haklıdır... Bu talepler için mücadele meşrudur...

Sorun mücadelenin yükseltilmesi sorunudur.

Taşeronlaştırmaya, emekçilerin haklarına yönelik saldırılara karşı mücadele... Emekçilerin köleliğine dayanan bu kapitalist düzene savaş vermek için geçerli birçok nedenimiz var.

Toronto'da da...

Türkiye'de de!

4 Aralık 2012

FRANKFURTER BUCHMESSE
Ehrengast Neuseeland

62. Frankfurt Kitap fuarından notlar...

A.Pazarcıyan

*Dünyanın en büyük kitap fuarı, Almanya'nın Frankfurt/Main kentinde düzenleniyor. Bu yıl 62. si düzenlenen Frankfurt Kitap Fuarı 9 Ekim'de yapılan geleneksel seremoni ile açıldı.

Sergi 10- 11- 12 Ekim'de yazarlar, yayıncılar, basım evleri, kitapçılar, gazeteciler, fotoğrafçılar kısaca yayıncılık-kitap ile profesyonel olarak uğraşan "meslekten ziyaretçiler"e açıktı. Serginin bu ilk üç günü gerçekte uluslar arası alanda yayın dünyasının buluştuğu büyük bir pazar ve festival alanı.

Bu yıl 300.000'e yaklaşan ziyaretçinin % 60'ından fazlasını bu "meslekten ziyaretçi"ler oluşturdu.

* 62. Kitap Fuarına 100 değişik ülkeden 7.400'e yakın sergileyici katıldı. Sergileyicilerin % 42'si Almanya'dan, yüzde 58'i değişik ülkelerdendi.

3200'ün üzerinde etkinlik (okumalar, performanslar, tartışma toplantıları, sergiler vs.) gerçekleştirildi.

*Her yıl serginin hafta sonuna rastlatılan son iki günü sergi kapılarını halka, bütün kitap severlere açıyor. Bu yıl 13 ve 14 Ekim günleri on binlerce kitapsever yüzlerce etkinlikte yayıncılık konusunda en son gelişmelerle biraz daha yakından tanışma fırsatı buldu.

*9 Ekim'de resmi açılış öncesi yapılan "Açılış Basın Konferansı"nda her yıl olduğu gibi yayıncılıktaki son gelişmeler, eğilimler üzerine bilgi verildi. Ayrıca bu yılki onur konuğu ülke "Yeni Zelanda" tanıtıldı.

*Alman Yayıncılar Borsa Birliği Başkanı Gottfried Honnefelder salt kitap satan kitap dükkanlarının – özellikle küçük dükkanların- Almanya'da kan kaybettiği, küçük kitap dükkanlarının iflaslarının arttığı,

genelde kitap dükkanlarında kitap satışlarında bir gerileme olduğu (2012 yılında bir yıl önceye göre % 5 civarında bir gerileme söz konusu) bilgilerini verdi. Bir yıl önce de % 3 civarında bir gerileme olduğu bilindiğinde, kitap dükkanları üzerinden kitap satışlarında bir gerileme eğiliminin olduğunun tespit edilmesi gerektiğini belirtti.

Honnefelder basın toplantısında şu noktalara da dikkat çekti:

-Dijital dünyanın kitap alanına girmesi artık bir olgu. Bu kendini iki biçimde gösteriyor:

Kitaplar artık yalnızca özel kitapçı dükkanlarında, giderek artan bir biçimde alış veriş merkezlerinde diğer " malların yanında bir mal" olarak satışa sunulmuyor. Şimdi kitaplar aynı zamanda internet üzerinden de "online satış mağazalarında" satılıyor. Almanya'da şu an basılı kitapların satışı içinde "online satış"ın payı % 15. Eğilim bu payın artması yönünde.

- Kitaplar artık yalnızca basılı olarak değil, bilgisayarda okunabilir "e kitap" olarak da yayınlanıyor. 2012 de Almanya'da bütün kitap satışları içinde e-kitap satışının payı % 2 gibi küçük bir pay. Fakat 2011'de bu payın %1 olduğu bilindiğinde; ABD'de bu payın % 20 olduğu bilindiğinde eğilimin ne yönde olduğu açık. E-kitap satışı, giderek artacaktır.

Bu her iki eğilim birlikte ele alındığında basılı kitap satışlarının giderek azalacağı; salt kitap satan küçük kitapçıların iflaslarının artacağı bellidir.

Honnefelder kültür taşıyıcılığı açısından basılı kitabın önemine değinerek, engellenmesi mümkün olmayan bu genel eğilim karşısında siyasetin aslında basılı kitaba verdiği desteği arttıracak tedbirler alması yönünde çağrı yaptı.

Olumlu ve umut verici bir gelişme olarak, belirli bir konuda uzmanlaşan bağımsız küçük yayınevlerinin sayısında son dönemde belli bir artış olduğu bilgisini verdi.

*Frankfurt Kitap Fuarı Müdürü Jürgen Boos açılış basın toplantısında yaptığı konuşmada öncelikle kitap üretimi alanında, dijital tekniğin devreye girmesi ile birlikte gelişen bir yeniliğe dikkat çekti. Onun "bulut yöntemi ile üretim" olarak adlandırdığı yeni ve giderek artan üretimde, artık geçmişte kitap üretiminin birbirinden habersiz -bir anlamda kopuk çalışan yazarlık- yayıncılık -dağıtım- satış alanları iç içe giriyor. Yazar, "birey yazar" olmaktan çıkıyor. İnternet üzerinde kurulan bağlarla yüzlerce kişinin katılımı ile üretilen bir konu hakkında yazılanlar sürekli olarak katılanların beğenisine sunuluyor. Getirilen öneri ve eleştiriler doğrultusunda yazar yapıtını geliştiriyor, son şeklini veriyor. Daha bu aşamada devreye aynı zamanda dağıtım ve satıcılarla sürekli haberleşme içinde olan yayıncılar giriyor vb. Ortaya çıkan yapıt aslında yüzlerce kişinin katıldığı kolektif bir çalışmanın ürünü oluyor. Kuşkusuz böyle bir çalışma sonuçta bütün fikirleri toplayıp, yapıta son biçimini veren "birey yazar"ı gereksiz kılmıyor. Fakat onu sırça köşkten indirip, hayatla daha sıkı buluşturuyor. Şimdilik birkaç örneği olan bu tipte bir "bulut yöntemi ile üretim"in yayın dünyasında ne ölçüde gelişeceği tabii henüz bilinmiyor. Bu konuda örneğin Jürgen Boos geleceğin üretiminin bu olduğu konusunda oldukça iddialı ve umutlu iken, Honnefelder daha çok bunun geçici modalardan biri olduğu inancında.

*** Bu yılki Frankfurt Kitap Fuarının "onur konuğu" Yeni Zelanda idi.**

Pasifikte Avustralya'nın 1500 km kadar güney doğusunda, Türkiye'nin üçte biri kadar bir yüzölçümü üzerine, 4,5 milyona yakın nüfusa sahip bu iki büyük ada ve yüzlerce küçük adadan oluşan ülkeyi, adanın ilk yerleşik halkı olan Maoriler ülkeyi kendi dillerinde "uzun beyaz bulut ülkesi" anlamına gelen "Aotearoa" olarak adlandırıyorlar.

Maori kültürü çok önemli ölçüde doğa efsanelerinin sözlü anlatımına dayalı bir kültür. Türkiye'de fazla tanınmayan Yeni Zelanda edebiyatı bu kültürün etkilerini yansıtan zengin bir edebiyat. Frankfurt Kitap Fuarı bu bağlamda insanlığın ortak kültürünün değişik parçalarının tanınmasına, Avrupa merkezci, dar milliyetçi ufukların aşılmasına büyük hizmet sunan bir kurum.

*Açılış basın toplantısının hemen ertesinde her yıl forum bölümünde onur konuğu ülkenin düzenlediği, kendini tanıttığı Pavyon gazetecilere tanıtıldı.

Yeni Zelanda pavyonu mükemmel bir sanat eseri idi.

"Siz henüz uyanmadan" ana başlığı altında "Uzun Beyaz Bulut Ülkesi"ne adım atıyorsunuz.

Henüz gece. Karanlık. Gökte yıldızlar, yerde yıldızların suya vuran şavkı aydınlatıyor mekânı. Mekânın önemli bölümü su. Adalar üzerinde yürüyorsunuz.

Maoriler kendi dillerinde rehberlik yapıyor. Kendi dillerinde türküleri ile ülkelerinin efsanelerini anlatıyorlar.

Salonun değişik yerlerine yerleştirilmiş 8 büyük ekranda Yeni Zelanda'nın efsaneleri, oluşumu, kültür-sanat-edebiyat tarihi anlatılıyor.

Etkilenmemek mümkün değil.

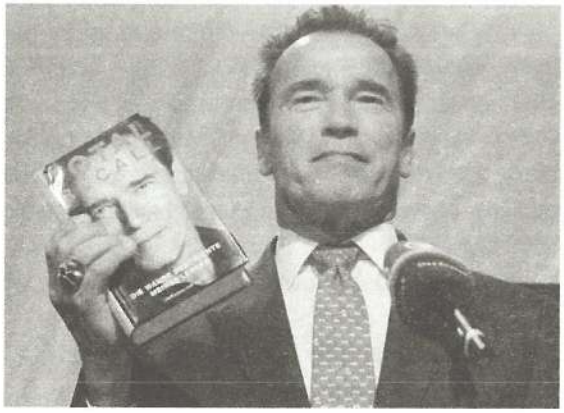

* Değişik kitap tanıtımları / okumalar / etkinlikler üzerine notlar:

* Alman Yayıncılar Birliği'nin her yıl verdiği "Alman Kitap Ödülü"nü bu yıl " Landgericht" (Eyalet Mahkemesi) isimli kitabı ile Ursula Krechel kazandı.

Kitap ikinci dünya savaşı ertesinde Almanya'da Yahudi olarak yaşama sorununu gerçekten yaşanmış bir hayattan yola çıkarak anlatan bir roman. İkinci dünya savaşı öncesinde dağılan, küçük yaştaki çocuklarını bir İngiliz aileye "emanet etmek" zorunda kalan bir Yahudi ailesi. İsrail'e göç eden yargıç baba, ikinci dünya savaşı ertesinde Almanya'ya dönüyor ve Hessen eyaletinde yargıç olarak çalışıyor. Bu babanın birer İngiliz olarak yetişen, babalarına yabancılaşan, onun Almanya'da yerleşmesini anlamayan çocukları ile ilişkisinin öyküsü.

*Daniel Cohn Bendit. 1968 kuşağının en ünlü devrimci öğrenci liderlerinden biri. Şimdilerde Avrupa Parlamentosu'nda Yeşiller Fraksiyonu'nun iki sözcüsünden biri. Frankfurt Kitap Fuarı'nda, yine Avrupa Parlamentosu'nda Liberaller Fraksiyonu'nun önde gelen temsilcilerinden biri olan Guy Verhofstadt ile birlikte kaleme aldıkları "Avrupa İçin/Bir Manifesto" isimli kitabını tanıtıyor. 1968'lerin ateşli devrimcisi, şimdi de ateşli konuşuyor. Ateşli bir konuşmayla yine "devrim" den söz ediyor. Fakat sözünü ettiği devrim, 1968'de sözünü ettiği, kapitalist sistemi yerle bir edecek bir devrim değil. Bu devrimden vazgeçeli, kapitalist-"liberal", "demokratik" sistemin yıkılmazlığına iman edeli çok oldu. Artık devrim diye adlandırdığı "Pazarın zaten zorladığı, ulusal devlet sınırlarının silindiği federal bir yapı içinde birleşmiş bir Avrupa". "Bize Devrim gerek" ve zaten "pazarın da istediği bu" dediğinin içeriğini böyle dolduruyor.

Bir insan bu kadar "radikal" değişebilir mi? Yaşım ilerledikçe, bunun mümkün olmadığına, bir zamanlar "devrimci"lik konusunda en önde gidenlerin reformist bir batakta kendilerini bu kadar rahat his etmeleri halinde, gerçekte geçmişte savunduklarının modadan başka bir şey olmadığına kanaat getiriyorum. Yani "aslına rücu", özüne dönme söz konusu bu gibi durumlarda!

*Wolf Haas, Avusturya'nın güncel edebiyatında bence en ilginç, en esprili yazarlardan biri. Yeni Kitabı "Misyoner Pozisyonu'nun savunusu" nun tanıtımında yine formunda idi. Kitabın ismi tabii en başından okuyucuyu yanlış bir ize sürmek için kurulu, esprili bir tuzak.

*Arnold Schwarzenegger. Hollywood'un ünlü Terminatörü. Barbar Conan'ı. Avusturya'nın bir köyünden çıkıp, Kennedy ailesinin damatlığına kadar "yükselen", sonra karısını çocuğunun bakıcısı ile aldattığı için afaroza uğrayan, Kaliforniya eyaletinin Cumhuriyetçi ve "yeşil" valisi. Şimdi Hollywood dönemine atıfta bulunan bir biyografi kitap yazmış "total recall". Kitabının tanıtma turunda Frankfurt Kitap Fuarında. Tam bir Hollywood gösterisi. Etrafında korumaları, limozinlerle (acaba zırhlı mı idiler?) geliyor "okuma"ya. Öyle ya "çok önemli kişi" olduğundan, suikaste filan uğrayabilir! Korunması lazım!

Normal olarak okumalarda, kitap tanıtımlarında, yazar birkaç sayfa okur. Ondan sonra moderatörün, kimi zaman izleyicilerin de sorularını cevaplar. Bu Çok Ünlü Kişi(!) de bu kural işlemedi. Aslında en "eleştirel" moderatörlerden biri olan Dieter Moor bu Çok Ünlü Kişi'yi sahneye davet etti, sonra ortadan kayboldu. Schwarzenegger de ezberlediği belli olan 20 dakikalık bir konuşma yapıp, "I ll be back,baby, hasta la vista " deyip gitti.

İlginç olan bütün okuma etkinlikleri içinde en fazla "seyirci" (bilinçli olarak seyirci diyorum, çünkü dert kitap, okuma vs. değil, bir Hollywood büyüğünü görmekti!) toplayan okumanın Arnold Schwarzenegger okuması olması idi.

Yüksek kültür böyle oluyor herhalde.

*Norbert Mappes Niedek, dağılan Doğu Bloğu ülkelerinde, en başta da Romanya ve Macaristan'da Sinti /Roman azınlıkların durumunu incelemiş. Gözlemlerini "Zavallı Romanlar / Kötü Çingeneler" başlığı altında kitaplaştırmış. Kitabından bir bölümünden okuma da yaptığı tanıtım toplantısında öncelikle Romanlar hakkında var olan önyargıların –bunların gerçekle ilgisi olmasa bile - Avrupa'nın hemen bütün ülkelerinde ne kadar yaygın ve yerleşik olduğu üzerinde durdu. Avrupa Birliği'nin güya Romanların haklarının savunulması için ilan ettiği "Roman on yılı" kampanyasının bu yıl sonuçlanacağını, fakat bu on yılda önemli bir mesafe alınamadığını ortaya koydu. Romanlar adına AB nezdinde kabul gören Roman kurumlarının gerçekte kendileri, etraflarındaki dar grupların dışında kimseyi temsil etmediklerini ortaya koydu.

*Ulrich Tilgner. Alman devlet televizyonu "ikinci" kanalı ZDF'in 30 yıllık Ortadoğu röportajcısı. 30 yıl sonra redaksiyonlar gazetecilerin bağımsızlığını iyice kısıtladıkları için işinden istifa eden, şimdi "serbest gazeteci" olarak çalışan biri. Frankfurt Kitap Fuarı'nda "Silahların Mantığı / Doğuda Batı Politikası" isimli kitabını tanıttı.

Ortadoğu'da Batı politikasının Irak savaşından bu yana değiştiği, Batının doğrudan askeri müdahale konusunda çok daha dikkatli hale geldiği, savaşı artık elektronik savaş olarak (cyber war) düşündükleri temel tezini savunuyor.

Bundan daha çok ZDF'deki deneyimleri hakkında bilgi verdiği, ana akım ve devlet medyasında bağımsız gazeteciliğin imkânsızlığı üzerine konuştuğu bölüm ilginçti.

* Türkiye'den Kültür Bakanlığı bünyesinde bir dizi yayınevi katıldı Frankfurt Kitap Fuarına. Oldukça dikkat çekici bir Türkiye Standı vardı. Bunun dışında kimi devlet desteği olmaksızın katılan yayınevleri de vardı.

Bu yıl Kültür Bakanlığının çeviri destek Programı TEDA'nın tanıtımı Türk Standında önemli bir yer tuttu.

Türkiye edebiyatı / yayıncılığı üzerine değişik etkinliklerde vardı.

*** Bu etkinliklerden biri "Neden Türk Yazarlar değil" başlıklı bir toplantı idi.**

Kültür Bakanlığından Onur Kula'nın ve yazarlar, Nedim Gürsel ve Ayfer Tunç'un, Alman yayıncı ve yazar Egon Ammann'ın ve çevirmen Sabine Adatepe'nin katıldığı toplantının çıkış tezi, Almanya'da "Türk Yazarların" yeterince tanınmadığı, Türkiye edebiyatının yeterince tanınmadığı idi. Konuşmacıların bir bölümü aslında bu tezin yanlış olduğunu, bütünlük içinde ele alındığında aslında Türk edebiyatından epeyi Almanca kitap olduğunu, yeterlilik konusunun tabii ki tartışılabileceğini savunurlarken; Ayfer Tunç çevirilerin aslında oryantalist bir bakış açısı temelinde gerçekleştiğini, bugünkü güncel ve çok dinamik edebiyatın aslında tanınmadığını savundu.

Onur Kula TEDA'nın yaptıklarını ve önemini anlatarak yeni çeviri başvuruları için çağrıda bulundu.

* Etkinliklerden biri "Bütün renkleriyle Türkiye edebiyatı" başlıklı bir podyum tartışması (panel) idi.

Katılımcılar: Bejan Matur, Gabriel Akyüz (Süryani Din Adamı); Tuğrul İnançer ve moderatör olarak Metin Celal'di.

Bu podyum tartışmasında Gabirel Akyüz bizzat Kültür Bakanlığı'nın Süryanice bir yayın çıkaracağına, bunun olumlu bir gelişme olduğuna dikkat çekti. Bütün tartışmacılar aslında Türkiye'de çok dilli ve çok kültürlü bir toplum olmasından memnuniyetlerini dile getirdiler, bunun bir zenginlik olarak kavranması gerektiğini belirttiler. Fakat Bejan Matur haklı olarak ana dil eğitimi ile ana dilde eğitim arasındaki farka dikkat çekip, ana dilde eğitimin aslında bir insan hakkı olduğunu ortaya koyduğunda, onunla sorunu "birleşelim, siyaseti katmayalım araya, İnsanlık ve AŞK'ta birleşelim" genellemeleri içinde "hal etme"yi öneren Tuğrul İnançer arasındaki görünürdeki birlik parçalanıverdi.

Böylece bugünün Türkiye'sinde kültür politikasında demokrat olmanın kıstası da net olarak çıktı ortaya: Ana dilde eğitim sorununa verilen cevap turnusol kağıdı işlevi görüyor bu konuda.

*Necla Kelek. Yüksek sesle ırkçı görüşlerini dışa vurmada çekinceleri olan kimi Alman siyasetçilerinin baş tanıklığı konusunda son dönemde epey yol alan bir Türkiye kökenli Alman yazarımız Necla Kelek. Onların açıkça dile getiremediği kimi ırkçı klişeleri gerçekmiş gibi "içerden biri" olarak "cesurca" ortaya koyduğu için epey övgü alan bu yazarımızın yeni kitabı " Huriya: özgürlük demek" başlığını taşıyor ve Arap Baharı'nda, öncelikle de Suriye'deki kadınların durumunu ortaya koyma iddiasında olan bir kitap. Bu kitabın tanıtma toplantısında Baden Württemberg eyaletinin Göçmen Bakanı İlkay Günay ile tartışıyorlar.

"Bizim demokratik değerler sistemimiz"i sa-

vunma adına Avrupa'daki "İslam tehlikesi"ne dikkat çekiyor Necla Kelek! Avrupa'da "bizim demokratik değerlerimiz"in çok ciddi bir İslam tehdidi altında olduğunu anlatıyor. Bu tehdidin örneğin baş örtüsü ile gizlenerek geldiğini vs. anlatıyor. İlkay Günay böyle bir genel tehlike tespitinin abartılı olduğunu söyleyerek frenlemeye çalışıyor Necla Kelek'i. Ama ne mümkün! Necla Kelek bu ciddi tehlikenin varlığına iman etmiş, kendini de o tehlikeye karşı mücadeleci olarak konumlandırmış. Almandan çok Alman olarak ırkçılığın hedefi olmaktan çıkacağını düşünen Yahudilerin konumuna benziyor Necla Kelek gibilerinin konumu.

*** Bence bu yıl fuarın ilginç standlarından biri "Binooki Yayınevi" standı idi.**

Bu yayınevi 2011 yılında Berlin'de İnci Bürhaniye ve Selma Wels isimli Aydınlı iki kız kardeş tarafından kurulmuş ve andaki Türkiye edebiyatında kendilerinin severek okudukları yapıtları Almanca yayınlama hedefini önüne koymuş genç bir yayınevi.

Bir yıllık tarihlerinde daha şimdiden Barış Bıçakçı, Oğuz Atay, Emrah Serbes, Metin Eloğlu, Alper Canıgüz, Zerrin Soysal ve Yazgülü Aldoğan'ın kimi kitaplarını yayınlamış durumdalar.

Fuarda "Klişesiz Alan" ismini verdikleri güzel standlarında yayınladıkları kitapları sergilediler.

Binooki Yayınevi, bu yıl, her yıl "Almanya'da edebiyatın çeşitliliğine önemli katkıda bulunan yayınevleri"ne verilen Kurt Wollf Vakfı destek ödülüne de layık görüldü. Bu henüz bir yıllık bir geçmişi olan bir yayınevi için büyük onur.

* Jean Ziegler. 2000-2008 yılları arasında BM Beslenme Hakkı Kurumunun raportörü. 2008 den bu yana BM İnsan Hakları Konseyi Danışmanı. 78 yaşında, dünyadaki adaletsizlikleri teşhir etmekten usanmayan, kendisini "burjuva kökenini ret etmeyen bir komünist" olarak tanıtan İsviçreli yaşlanmayan adam! Onlarca kitabına bir yenisini eklemiş: " Onları açlıktan öldüren biziz". Biziz ile kastettiği batının zengin toplumları, öldürülenler ise, "zengin ülkelerin sömürdüğü ülkelerde her 5 saniyede bir açlıktan ölen insanlar". Moderatör'ün neden bu kadar genelliyorsunuz, yani şimdi burada olanlar da katil mi sorusuna Jan Ziegler'in verdiği cevap şöyle:

" Buradaki herkes de dünyada her beş saniyede bir bir açlık ölümü olmasından sorumlu. Tabii herkesin sorumluluğu bir değil. Bir doğrudan failler var. Bunlar bu somutta en başta temel besin maddelerinin % 80'ni kontrolleri altında bulunduran 10 enternasyonal besin tekeli. Bu tekeller adına ülkelerde siyaseti belirleyenler. Bunlar doğrudan faildir.

Bir de susarak, bu siyasetlerin yürütülmesine suskunlukla destek vererek dolaylı olarak fail olanlar var. Buradakilerin çoğu da – bunu açık söylemeliyim- bu ikinci kategoride. Ne yazık ki böyle."

***Occupy/ İşgal Et "hareketi" üzerine bir panel. Occupy ne / geleceği var mı?**

Protesto nasıl sürecek sorularına cevap aranıyor.

Panelistler: Peter Mörtenböck -Helge Mooshammer isimli iki genç sosyolog. Occupy ile ilgili gözlemlerini aktardıkları "Occupy/Protesto Alanları" isimli bir kitap yazmışlar.

Sanatçı Alexander Beck. "Occupy documenta13"ün örgütleyicisi

Thomas Seibert: "İntervensiyonist sol"aktivisti ,filozof.

Bir Occupy Frankfurt temsilcisi

Ve moderatör olarak Rainer Winter.

Katılımcılar çoğunlukla genç, 30 kadar insan.

Kitabın yazarlarının tanıtımı ertesinde başlayan tartışmada, önce Occupy'nin "bir hareket" olarak adlandırılıp adlandırılmayacağı üzerine ateşli bir tartışma yürütüyor Occupy aktivisti gençler. Biz katiyen hareket filan değiliz deyip, kendilerinin şimdiye kadar sosyolojide hareket olarak adlandırılan şeyden çok farklı olduklarını anlatıyorlar.

Her Occupy eylemcisinin kendi kendisini temsil ettiğini, hiç kimsenin Occupy hakkında genel bir temsil yetkisi olmadığını, zaten öyle olsa –örgüt ile eş gördükleri- hareket olacaklarını, bunun ise Occupy'nin sonu olacağını anlatıyorlar.

Occupy'de yeni olanın "yeni tarzda bir kolektif yaşamın kamu alanlarında açıkça yaşanması" olduğunu anlatıyorlar.

Occupy hareketinin ilk çıkıştan sonra kitleselliğini yitirdiğini ve geri çekildiğini, hatta bittiğini söyleyenlere karşı "biz buradayız" diyorlar.

Tartışma bu şekilde bir sağırlar diyalogu biçiminde "ilerliyor"!

Occupy'nin evet çok sesli bir hareket olduğunu bu tartışmada bir kez daha görüyorum. Ama buradaki tartışmaya katılan gençlerin patalojik örgüt düşmanlığı ile bu hareketin geçici bir hapening dışında bir şey olamayacağını da bir kez daha görüyorum.

Bu gençlerden kaçının okul/üniversite bittikten sonra bu düzenin unu haline geleceğini soruyorum kendi kendime.

04.12.2012

Anamın Dili

Orhan BAHÇIVAN

Benim anam Kürt kadını
O benim dilimi anlıyor da
Ben onun dilini anlamıyorum
Ana diyorum ana
Benim ana dilim nerde
Gülüyor

Derinlik
Tersyüz edilmiş kuytu
Altüst devinimler
Gel git yorgunluğu desem
Nefeslenmek

Kıyısı çürümüş göl
Sınırı kırılmış ülke
Bir varmış
Bir yokmuş
Masalımsı gülüşmeler
Ay batıyor penceremden

Yel esiyor yaylaların üstüne
Kuru bir yel
Savruluyor göklere
Toprağın bereketi
Açlık kapımıza konuk
Kara zulüm

Anam Kürtçe yalvarıyor Allah'a
Bense Türkçe
İkimizde aynı şeyi haykırıyoruz
İkimizde yardım istiyoruz
Börtü böcek hesabına
Kurdun kuşun adına
Yağmur duasına çıkıyoruz
Karnımız doysun diye

Anamın gözlerinde yaş kurdu
Kınalı ineğin memesinde süt
Çözüldü kapımıza açlık
Bitti yerleşik düzen
Yüklendi barhanamız
Düştük yollara
Şimdi göçmeniz

Açılın kapılar
Dil bilmezler geçip geçsin
Ana dil kavramıyla

"Kendimi sorgulamaya başladım: Ben ne yapıyorum burda?"

GÜNEY

ABD-Hükümeti savaş gerçekliğini gizliyor, diyor Michael Christopher Brown.

Cephede fotoğraf çekimi ve resimlerin gücü hakkında Michael Christopher Brown, 35, fotoğrafçı olarak "Newsweek", "Geo", "National Geographic" ve "New York Times"a çalışıyor. Son olarak Libya'daki savaşı cep telefonuyla çektiği resimlerle belgeledi ve ağır yaralandı. Brown bir çok ödül aldı. New York'da yaşıyor.

Deike Diening'in Tagesspiegel'de yayınlanan röportajı. (*)

Omzunuz nasıl oldu, Bay Brown?

Teşekkürler, iyi. Vücudumda hâlâ şarapnel parçaları var: Biri akciğerlerimin üstünde, biri kolumda ve diğer ikisi omzumda. Bu arada vücut onları yara dokusuyla kaplamış durumda. Artık sadece dokunduğumda varlıklarını hissediyorum.

Bu parçalar, Libya Misrata'da 20 Nisan 2011'deki havan saldırısından kaldı. Bu saldırıda iki arkadaşınız, sinemacı Tim Hetherington ve fotoğrafçı Chris Hondros öldüler.

Ben de nerdeyse kan kaybından gidiyordum.

Bilincinizi kaybetmiş miydiniz?

Hayır, ama epey kan kaybettim. 82 milimetrelik bir havan topu betonu parçaladı. Bu etkiyi daha da şiddetlendiriyor, çünkü beton da etrafa sıçrıyor. Önce kan verdiler, sonra da ameliyat oldum, sonra ama klinikteki yatağa ihtiyaçları olduğundan beni çıkardılar. "Human rights Watch" (İnsan Haklarını İzleme) örgütünden bir arkadaş Malta'ya giden bir konteynır gemisinde benim için bir yer ayarladı.

Yürüyebiliyor muydunuz?

Evet, ama beş saat yürüdükten sonra durmak

zorunda kalıyordum. Zor nefes alıyordum ve bitkindim. Malta'da benim böyle ayakta olmama ve yürümüş olmama hayret ettiler, inanamadılar vücudum şok altındaydı. İçim kalkmıştı, titrek ve öfkeliydim.

Arkadaşınız Tim Hetherington'un ölmüş olduğunun farkında mıydınız?

Saldırıdan bir gün sonra öğrendim. Biraz stabile olduğumu düşündüklerinde bana söylediler. O sabah daha bir binayı kuşatan savaşçılarla beraberdik, onlarla birlikte içeri girmiş ve kameralarımızla odadan odaya geçmiştik. Her zaman biliyorduk tabii ki, bize bir şey olabileceğini. Ama saldırıya maruz kaldığımızda, bu hiç de hesapta yoktu. Geri çekilmeye başlamıştık ve her şey sakin görünüyordu.

Daha dikkatli olabilir miydiniz?

Yani, o yoğun sabahtan sonra öğlen yemeğine oturduğumuzda, okey, bugün bayağı çok resim çektim, yeter, geri dönmeme gerek yok, diye düşünmüştüm. Yalnız gitmezdim. Böyle karar vermemiş olmam bir yanıyla yanlış güven duygusuydu: Diğerleri gidiyor, Tim Hetherington gidiyor, bana bir şey olmaz. Bu yanlıştı. Kendimi dinlemedim ve nerdeyse ölüyordum. O olaydan bacaklarımı yitirmiş olarak çıkmış olsam, yıllarca o gün öğlen yemeğinde düşündüklerimi düşünecektim: En iyisi gitmemek. Sonrasında gerçek bir krize düştüm ve kendimi sorgulamaya başladım: Ben ne yapıyorum burda, niye ortada koşturuyor ve telefonla fotoğraf çekiyorum?

Libya çatışmasından çektiğiniz bütün o etkileyici fotoğraflar IPhone'la alınmış.

Canon 5D'mi Bingazi'de bir cuma namazında insan kalabalığı içinde düşürüp kırdım. Bu, seyahatimin henüz başında oldu. Biri bana çarptı, kameranın kayışını sadece bir kat koluma dolamıştım, kamera yere düştü. Ondan sonra hep iPhone kullandım.

Bu kadar basit, öyle mi?

Başlangıçta nerdeyse çıldırıyordum, çektiğim fotoğraflar benim seçtiğim kare olmuyordu. Daha sonra ciddi fotoğrafçılar için olan ayarı keşfettim.

Ciddi fotoğrafçılar "Hipstamatic" App'ini kullanıyor, öyle mi? Tam bir paradoks.

Çoğu fotoğrafçı bu App'lerde keskin ayarlar kullanıyor. Bu durumda karanlık köşeleri olan, lekeli ve sahte renkli resimler ortaya çıkıyor. Klişe, dekor resimler. Ben "Ines 1935" film programı ile birlikte "Hoda Viking Lense" kullanıyorum. En fazla bilgi taşıyan bir program istiyordum ve bu orta formatta renkli negatif filme yakın bir şey. Üç Dolar verdiniz mi program sizindir.

Telefonun tarayıcısı yok. Çekmek istediğiniz kareyi ekrandan seçmek zorundasınız. Onda da fazla aydınlık olduğunda bir şey seçmek zor.

Büyük sorun. Libya çölünde ışık kumdan yansıyor. Bu nedenle birçok fotoğrafı basenden çektim. Fakat daha dikkatli bir biçimde fotoğraf çeker oldum, aynı filmle çeker gibi, filmin biteceği bilinciyle çeker gibi. Bendeki Hipstamatic eski versiyon, 15-20 saniyede bir resmi kaydedebiliyordum. Çok beklemek zorundaydım.

Bir tabuyu, fotoğrafçılar tabusunu kırdığınızın bilincinde miydiniz?

Evet, tabii. Telefon fotoğrafları tartışması birkaç yıldır sürüyor. Çok kişi telefonla fotoğraf çekmenin bir yerde etik olmadığını söylüyor. Buralarda çatışma içinde olan insanlara saygıdan dolayı yüksek kalite kullanılması gerektiğini söylüyor. Yanında ağır bir makine taşıyan, işine ciddi yaklaşıyor, diyorlar. Fakat ben saygımı bir insanla ilişki kurma biçimimle de sağlayabilirim. İnsanlarla nasıl konuşulduğuna bağlı, vücut diline de bağlı. Bence bu 30'lu yıllarda Leica-kameralarıyla çekime başlandığında gösterilen tepkiye benziyor.

Leica Rober Capa'dan beri savaş fotoğrafçılığının klasiği oldu, çünkü ele iyi geliyor, hafif ve sağlam.

O zamana kadar üç-ayaklı dev büyük format kameralar kullanılıyordu. İlk defa birileri bu küçük makinelerle sokakta koştuklarında ciddi fotoğrafçılara şaka gibi geliyordu. O zaman da bugün telefon hakkında söylendiği gibi aynı şeyler söyleniyordu: kötü kalite. Gayri-ciddi. Hâlbuki bazen telefon öyle resimleri olası kılıyor ki, bunları gerçek bir kamerayla çekmek mümkün değil.

Nasıl yani?

Bir insan kalabalığında telefonu küçücük aralardan bile ileriye uzatabilirim, kimse farkında olmadan insanlar arasına tutabilirim. Diğer taraftan, öyle çok tacizkâr değil. Hem sonra çoğu kez cep telefonuyla bir fotoğrafçı gibi ciddiye alınmıyorsunuz, insanlar farklı davranıyor.

İnsanların sizin fotoğrafçı olduğunuzu bilmemeleri etik mi sizce?

Ben her zaman fotoğrafçı olduğumu söylüyorum. Fakat elimde telefonla, o zaman insanlar şüpheyle yaklaşıyor. Bazıları benim ajan olduğumu

düşünüyordu.

Cep telefon fotoğrafçıları redaksiyonlar tarafından ve yarışmalarda çoğunlukla ciddiye alınmıyorlar.

Evet, doğru da, ama mesele teknik mi? Fotoğraf teknik demek mi? Sonuçta mesele fotoğrafın kendisi - o sonuca artık nasıl varırsanız varın. İster kenar ekleyin veya siyah-beyaz çekin, bu fotoğrafın gerçekliğe dair içeriğinden bir şey değiştirmez. Ben kararımı verdim: Yaşam bu tür tartışmalara takınılmayacak kadar kısa.

İnsanların çoğu telefonla eğlence fotoğrafları yapıyorlar.

Bu tekniğin ciddiye alınmamasının sebeplerinden biri de bu. Ben Libya çatışmasından şimdiye kadar çok az resim yayımladım. Elimde geniş bir ürkütücü fotoğraflar serisi var, bunları gösterip göstermeyeceğime henüz karar veremedim. Bunlar çoğunlukla ölülerin fotoğrafı, tabiat içinde vücutlar, yakından çekilmiş beden ve yüzler, birçoğunda gözler açık.

Neden göstermek istiyorsunuz bunları?

Bu resim dizisi bana göre savaşın özünü veriyor. Hisler artık sağırlaştı ve bence bu sağırlık şok olamamaktan kaynaklanıyor. Şok edici bir fotoğraf ile bilgilendiren fotoğraf arasında fark var. Birçok fotoğrafta cesetle birlikte altta nerde olduğuna dair bilgi veriliyor. Bunlar çoğunlukla güçlü resimler değil. Aynı sahneden bir başka resim çekseniz, sadece yakından çekilmiş surat, gözler açık, sonuç ürkütücü olurdu. Belki insanın peşini bırakmaz, ama yine de bir süre oraya bakmadan edemezsiniz. Bu fotoğraf enteresandır ve bir his yaratır. İşte bunlar kimsenin görmediği fotoğraflar. Afganistan'dan ateş açan adamların veya devriyedeki adamların resimleri görülüyor. Belki bazen de çocuğu öldürüldüğü için ağlayan bir adamın resmi, ama savaşın korkunç fotoğraflarını hiçbir zaman görmüyorsunuz.

Savaş fotoğrafçıları hakkında bu çok söylendi: Fazla güzel fotoğraf çekiyorsunuz, dendi. Ölüler arasında harika perspektifler... muazzam ışık, yas tutarken bile çok güzel olan kadınlar...

Bu fotoğrafların avantajı, gerçekten de basılma şansına sahip olmaları. Bunlar savaş fotoğrafları, ama aynı zamanda da dizayn arzusuyla yapılmış. Örneğin Joao Silva'nın Afganistan'dan bir fotoğrafı var: Fotoğrafta vurulan silah arkadaşını yakasından tutup ateş hattından çeken bir denizci görülüyor. Muazzam bir fotoğraf - ama savaşın korkunçluğundan bir şeyler anlatmayan bir resim. Arkadaşlığı gösteriyor, cesareti. İşin özünde tutucu bir savaş fotoğrafı.

Savaşın korkunçluğunu semboller üzerinden gösterme çabası var: Bu nedenle dünyanın her yerinde terk edilmiş çocuk oyuncakları çekiliyor. Ruanda, Çeçenistan, Afganistan'dan çocuk oyuncakları...

Ben savaş fotoğrafçılığını nasıl ilerletebileceğimin arayışı içindeyim. Ben bir Amerikalı olarak konuşuyorum: Zamanında Vietnam resimleri çok daha şiddetli ve açıktı. Amerikalı askerlere orda ne olduğunu gösteriyordu. Bugün artık böylesi resimler yok. Böyle resimler yayınlanmıyor. Ve yine de ben biliyorum ki, böylesi fotoğraflar var. Çünkü ne zaman insanlar ölüyorsa, o zaman da bunun fotoğrafları var. Örneğin, Talibanların bir üsse saldırdığını ve dokuz kişinin öldüğünü duyuyoruz. Eğer gerçekten yerde ölü yatan dokuz Amerikalı askeri -gözleri yarı açık- gösterilse, resmi daha kişiselleştirilerek "New York Times"ın kapağında yayınlansa, buna tepki veren Amerikalıların sayısı da biraz daha fazla olurdu. Ve savaşı yok sayanların sayısı da azalırdı.

Resimleri nasıl "kişiselleştiri"yorsunuz?

Bu tür fotoğrafların en güçlülerini Sirte'de çektim, o gün, Gaddafi'nin tutuklanmasından sonra. O şehrin merkezindeydi ve yaklaşık 50 araçlı bir konvoyla kaçtı. NATO onları izlemiş ve üzerlerine birkaç bomba indirmişti. Sonra vurulmayanlar kaçmaya başladı ve yakın bir üsteki milisin çapraz ateşine yakalandılar. Bu çatışma hemen hemen üç saat sürdü. Ertesi gün konvoyun vurulduğu yere gittim.

Yalnız mıydınız?

Bu sahneyi "Human Rights Watch" için belgelemeye çalışan bir arkadaşla birlikte gitmiştim. Yarım kilometrekarelik bir alanda 95 ceset saymıştı. Bu seri fotoğrafları bir kere göstermek isterim: Vurulmuş arabaları, evlerinde, arabalarında vurulmuş ölülerin yüzleri, duvarlara vurulup parçalanmış yüzler. Olanı-biteni kurgulayabileceğiniz bir dizi detay.

Yüzlerin size baktığı hissine kapıldığınız oldu mu?

Hayır, bu herhalde korku filmlerinden ya da kitaplardan akılda kalan bir düşünce. Benim için onlar cansız vücuttular. Sadece kafayı almış ol-

duğum kare bir resim var, kişinin gözlerinin içine bakabiliyorum. Bir gün önce bu kişi henüz kaçan bir kişiydi. Bazılarının bacakları alçıdaydı veya daha öncesinde yaralandığını görebiliyordunuz.

Bir doktor kadar soğuk bakabiliyorsunuz.

Babam doktor benim. Ve o ameliyatlarından Polaroid resimler çekiyordu. Bugün düşündüğümde, biraz tuhaf geliyor ama o resimler gerçekten de mutfak tezgahında duruyordu. Yaptığı işi belgelemek ve bundan öğrenmek istiyordu: Örneğin orda büyükçe bir apseli bir adamın resmi vardı, sonra ameliyattan bir fotoğraf, apsenin nasıl kesildiği ve bir de yaranın daha sonraki hali. Benim için bu ettir, kişi değil.

Vücudun tam olduğu zaman ve görüldüğü zaman farklı değil mi?

Bunlar oluyor sonuçta: Ölüyorlar. Bazı yüzler, sanki iki dünya arasında bir yerde gibiler. Garip bir boşluk var onlarda. İlk kez gerçekten bir şeyler hissettiğim an, Libyalı arkadaşlarımızın Misrata'da biz vurulduktan sonra çektikleri fotoğraflarımıza baktığımdaydı.

Nerden kaynaklanıyordu bu ani his?

Tim Hetherington'un fotoğrafları var, hastanede yatarken. Ayakları sarılı, kafası da, vücudu çok kırılgan görünüyor ve bembeyaz, gözleri ve ağzı açık. Bu korkunçtu. Bütünüyle yaşam onun içinden çekilip alınmıştı. Her kim ki bu adamla tanışma şansına sahip olduysa bilir: O inanılmaz bir kişiydi, enerji ve hayat dolu, tam da gözlerinden bu her zaman okunuyordu. Libya'da birbirimizi gerçekten iyi tanıdık. Ölümünden sonra bütün bunlardan hiçbir iz kalmamıştı.

Şok geçirmeniz ölü vücudu görmekten değil, yaşamla arasındaki farktan kaynaklanıyor, öyle mi?

Evet, Tim artık gördüğüm tüm diğer vücutlar gibiydi. İlk defa bir ölü görmüş gibi oldum.

Tim Hetherington'un ölü vücudunun fotoğrafının sizin için olduğu gibi başkaları için de şok edici olur mu dersiniz?

Belirli bir biçimde çekerseniz, evet. Bu nedenle yakın çekim dizimden bahsediyorum. Etki fotoğrafçıdan kaynaklanıyor ve onun duygularından başlamalı. Siz kendiniz bir şey hissediyorsanız, o zaman bu, bu hissi taşıyabilecek olan belli bir resim dili talep ediyor. Fark burdan geliyor. Fotoğrafçı olmamın nedeni bu.

Bu insanlar öldü, onların ailesi var. Bu insanları böyle kötürümleştirilmiş biçimde gösterme hakkımız var mı?

Bu, örneğin ABD-hükümetinin böylesi fotoğrafların yayınlanmasına karşı kullandığı ana gerekçe. Çok kurnazca, çünkü savaşın gerçekliğini gizlemek için aileleri özür olarak kullanıyor.

Bu şiddetli bir suçlama.

Bugün askeri birliklerle Afganistan'a gitmek istediğinizde önce formlar imzalamak zorundasınız. Belirli bir mesafeye uymak zorundasınız ve ancak belirli bir biçimde fotoğraf çekebilirsiniz. Bu fotoğrafları kullanabilmek için fotoğrafını çektiğiniz herkesin iznine ihtiyacınız var. Aileler elbette önemli, ama eğer savunma bakanlığı savaşta ölen bir askerin ailesine sorsa, eğer savaşın korkunçluklarını göstermek görevinin bilincinde olsa, o zaman aileleri bu resimleri yayınlamak için cesaretlendirebilirlerdi. Savaşın kötü olduğu ve bundan kaçınmak zorunda olduğumuz hakkında anlaşmış olsak, o zaman bu resimleri gösterebilirdik.

Neden savaşa gitmek istediniz?

Libya'ya savaş fotoğrafları çekmek için gitmemiştim. Ben oraya gittiğimde henüz biraz huzursuzluk vardı. Ben Mısır'da olduğu gibi olacağını düşünüyordum: Huzursuzluklar, isyan, sonra da bir çözüm. Ve Mısır'ı kaçırmıştım. Bu beni dürttü.

En geçinden NATO müdahale ettiğinde, bunun bir savaşa dönüşeceği açıktı.

Ama o zaman ben epeyden beri ordaydım, etrafımda çalışma arkadaşlarım vardı ve durum hakkında bir hissiyat oluştu bende. Geriye dönüp baktığımda, deli gibiymişim. Birçok aptallık yaptım.

Aptallık dediğiniz nedir?

Bir sürü şeyi yanlış değerlendirdim. Örneğin cepheye ulaşmak kötü telaşındaydım, kontrol noktalarına ulaşmaya çalışıyordum ve bir ara, "diğer fotoğrafçılar nerde?", diye düşündüm. Sonunda hükümet birliklerinin bir tuzağına, ateş hattına düştüm.

Bu cesurluk yarışı mı?

O da rol oynuyor tabii: Ne kadar cesursun? Ne kadara dayanabiliyorsun? Cesaret ile ölümüne susamışlık arasında ince bir çizgi var.

Neden ordaydınız?

Beni dürten şey, merakımdı. Gerçek cephe deneyimini arıyordum. Daha önce Afganistan'a, Kabul'a gitmiştim, Talibanların izini sürüyordum, ama Libya başkaydı: Burda ağır topçu birlikleri, uçaklar, helikopterler vardı. Ve yine Libya'daki bütün gelişmeyi

en başından sonuna kadar izlemiş olmam benim için önemliydi. Bütün her şeyi yaşamak istiyordum. Orada olayların içinde olmak istiyordum.

Orda -genç, aklı havada ve deneyimsiz- 'tok-yolu fotoğrafçılar' sürüsünün içine düştüğünüz hissine kapıldığınız oldu mu?

Evet. Çoğumuzun deneyimi yoktu ve birçok tecrübeli fotoğrafçı geri döndü, burası hastalıklı dediler ve gittiler. Çünkü profesyonel bir ordu içinde savaşmayan insanlar hata yaparlar. Bu örneğin sizin komşunuzla bir anda haydi savaşa gidelim, demenize benzer.

Peki, buna rağmen Bingazi'de otel lobisinde yüzlerce muhabir ve fotoğrafçının kalmasının sebebi neydi?

Bu, kolay erişimden kaynaklanıyordu. Bir Amerikan birliğinin içine "gömülü" olmak gibi değildi. Bir uçak bileti alıyordun, araçları ortak kullanabiliyordun ve her şeyi fotoğraflayabiliyordun. Bir grup savaşçıyla cepheye kadar gidebildik: Kamyona biz de binebilir miyiz? diye sormamız yeterli oldu.

Savaş fotoğrafçılarının arasında efsane James Nachtwey, resimleriyle bir şeyleri değiştirebileceğinde ısrar ediyor: Fotoğraflarıyla, hükümetlerin bir zaman sonra reaksiyon göstermek zorunda oldukları şeylere işaret ettiğini söylüyor. Siz, önce kendiniz hakkında bir şeyler öğrenmek istediğinizi söylüyorsunuz.

Beni Nachtwey'le mi karşılaştırıyorsunuz? Bu çılgınca. Ben oraya savaşı durdurmak için gitmedim, benim sebeplerim daha çok kişiseldi -savaşın benim üzerimde nasıl bir etkide bulunacağını öğrenmek için eğer oraya gitmeseydim, şimdi resimlerim o kadar güçlü olmazdı. Savaş her zaman olacak, kıyamete kadar. Benim resimlerim haber olmaktan çok, haberler hakkında bir yansıma. Anlatmaya çalıştığımda hep zorlukla karşılaşıyorum.

Robert Capa sizin için örnek mi?

Hayır, sadece bir tek Robert Capa vardır. Ben yeni bir resim dili yaratmaya, bir diyalog kışkırtmaya çalışıyorum.

Kendinize savaş fotoğrafçısı der misiniz?

Hayır, kesinlikle değil. Tamam, geçen yıl öyleydim ya da daha doğrusu: Bir savaş alanında fotoğraf çektim.

* 23 Eylül 2012 tarihli Tagesspiegel Alman gazetesinden çevirdik. - GÜNEY

Fotoğraflar için bakınız: www.mcbphotos.com

İP NEFES ALMIYOR

A.Rezak GÜLMEZ
Bolu F Tipi Cezaevi
C/77

Bir göz
Görüyorum
Benim değil

Görmüyor beni
Yüzümde çok gölge var
Bir çukurda ölüm yitiyor
Benim değil
Görmüyor
Ve birden kapanıyor göz
Işık doluyor çukuruna

Bir el bırakıyor
Benim değil
Çukur yukarı düşüyor
Ve yitiyor el
Ve şakağımda bir damar oynuyor
Benim değil

Görüyorum
Uzun sürüyor boğulma
Bu boyun benim değil
İp Nefes Almıyor

"Öyle bir dil bulunmalı ki, insanlık bir daha böyle şeylere kalkışmamalı"

Gece Kelebeği, On İki Dağın Sırrı kitapları yazarı Haydar Karataş ile söyleşi

GÜNEY

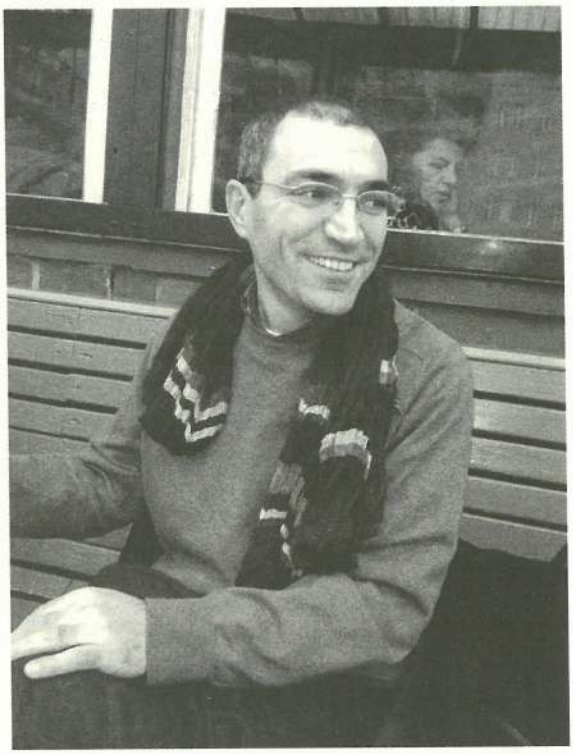

Güney: Gece Kelebeği röportajımızda en son konuştuğumuz konudan röportaja başlamak istiyorum. O röportajda şunu sormuştum. "Yazı yazmak için hem para hem de zaman meselesi..." Bu bağlamda bu sefer de soruyu bir de okuyucu cephesinden sormak istiyorum. Yazar olduğun gibi aynı zaman da iyi bir okuyucusun da. Kitapların ücretleri sence nasıl? Sorma gerekçem tekelci kitap piyasasının getirdiği aşırı pahalılık içinde kitap pahalılığıdır. Senin kitapların özgülünde düşündüğüm de ise senin okuyucu kitlen biraz daha ucuz kitap arayan kişiler, bu durumu hem kendi özgülünde hem de diğer kitapların pahalılığı hakkında ne düşünüyorsun?

H.Karataş: Az kazanan biriyim, hatta kıt kanat geçinirim, kitaplar genel olarak çok pahalı. Ancak dünya da kültür ve sanat takibi zengin insan işi olmaya başladı. Konser, sinema biletleri, kitaplar herşey pahalı. İsviçre'de bir sinema bileti 18 Frank, yani 36 Türk lirası yapıyor, kitap okumalarına mümkün olduğunca katılmaya çalışırım, can yakıyor. Andreas Altmann'ın okumasına katıltmıştım geçenlerde, 28 Frank girişti, imzalı kitabını satın almak 42 Frank. Yani batıda iş tamamen ticarete döndü. Bildiğim kadarıyla Türkiye'de bir kaç büyük yayınevi dışında yayınevlerinin durumu da berbat, bastıkları kitapları merkezi medyada duyuramıyorlar, reklam verseler altından hiç kalkamayacaklar. Türkiye'de pek çok küçük yayın evi, yazara telif

hakkı olarak kitap veriyormuş. Yani para yok, karşılığında buyur okuyacağın kitap verelim, diyorlar. Hal böyle olunca işin neresini eleştirelim. Zengin okura hitap etmek istiyorsan, piyasa kitapları yazman lazım. Yazar fakirse, okuru da fakir oluyor. Zengin yazarın bizlerin yaşadığını yazmasına ne gerek var!

Güney: Gece Kelebeğinden- On iki Dağın Sırrı'na kadar olan süreci değerlendirir misin?

H.Karataş: Bu iki roman, bana öylesine bir gerçeği hatırlattı ki, bir tarafta acısına tapınan Dersimliler var, diğer tarafta oraların hikâyesini bilmeyen batılı okur. Batılı okur beni şaşırtacak derecede bu kitapları sahiplendi. Bazen bu kitabı acaba okur mu yazdı demekten kendimi alamadığım dahi olur, öyle yorumlar yazarlar ki şaşar kalırım. Tabii azınlığın bir ruh hali de var, mağduriyet arkasına saklanma alışkanlığı, bütün olumsuzluğun kaynağını başka yerlerde arayan bir hissiyat bu. Tabii bunun nedeni birazda, batılı okurun edebiyatla daha içli dışlı olması. Türkiye'de azınlıklar, Kürtler, Aleviler, Dersimliler ve daha pek çok kesim edebiyatından koptu, ulus eksenli edebiyatın kendilerine hitap etmediğini düşünüyorlardı. Bunda haksız değiller. Yazılanlar ise, kitapçı tezgâhında kendisine yer bulamadı. Kendini ifade edecek kanal bulamayan ülkemizin azınlık yanı, sertlikle gündeme girmeyi seçmiş kendisine, dağa çıkıyor, isyan ediyor, yakıyor yıkıyor. Canı incinmiş. Yazılanlar da onları kötü gösterdiği için bu incinme derinleşmiş. Ben bir önermede bulunmaksızın yazıyorum. 'alın yaşanan bu' diyorum, gerisini düşünmek size kalmış. Sanırım bunu okur sevdi.

Güney: Bu değerlendirme içinde okuyucunun yeterince kitaplarını içselleştirdiğini düşünüyor musun? Bu bağlamda serinin diğer kitabı için acele edecek misi, yoksa biraz daha bekleyecek misin?(Okuyucu olarak ben bir an önce çıksın istediğimi de ayrıca belirtmek isterim)

H.Karataş: Sürgünler sonrası Dersim'e dönüş aslında bugünün Türkiyesi ile de bir bağlantı sağlıyor, ama bu romanı yayınlamak için bir kaç yıl beklemeyi düşünüyorum. Gece Kelebeği ile On İki Dağın Sırrı arasında da öyle uzun bir mesafe olmadı, roman okuru, hassas bir okurdur, yazarını pek sık hatırlamak istemez, okuduğunu sindirir, başka metinler okur ve siz yeni bir kitap yazarken size dönerse iyi, bu sık yazımlar okurun farklı metinler okumasını engeller diye düşünüyorum. Dersim meselesinde bu iki roman biraz böyle oldu. Farklı yazarların ürün vermesini beklemek lazım. Sürgün dönüşü Dersimini ne zaman yayınlayacağımı tam olarak bilmiyorum, kafam çok karışık. Sanırım Beni Çağıran Rüya'yı yayına vereceğim.

Güney: Serinin son kitabı hakkında soru sormak istemezdim, ama beklentimin dışında bir konu olduğu için soruyorum. Son seri katliam sonrası geriye dönüş, yani en zor konulardan biri, daha bu çalışmalarının dışında bir de katliam senesinde yaşananları romanlaştırmayı düşünüyor musun?

H.Karataş: Hayır, ölüm anlatılacak bir şey değildir. 12 Eylül bir dönem kendi edebiyatını yaratmıştı, ben o işkence romanlarını okuyarak devrimci oldum, anlaşılmaz bir öfke ve kine kapılıyorsunuz. Ölümün neyi anlatılır? Ama ölen insan ile öldüren insanın ruh hali edebiyatın alanına girer diye düşünüyorum.

Güney: Dersim romancısını gerçek anlamda bulduğu söyleniyor seninle birlikte. Bu görüşe sen kendine dışarıdan baktığında nasıl değerlendiriyorsun bu tespiti. Malum oluşturduğun dil herkesin kabullendiği bir dil çünkü...

H.Karataş: O toprakların acısının benim bulduğum

dille konuştuğunu düşünemiyorum. Hayır, bambaşka bir şey olmalı, öyle bir dil bulunmalı ki, insanlık bir daha böyle şeylere kalkışmamalı. Çok umutluyum, mutlaka diyorum, mutlaka genç bir yazar çıkacak ve öyle bir roman yazacak ki, bizlere Gece Kelebeği ve On İki Dağın Sırrı'nın ne kadar sıradan olduklarını gösterecek. O umuttayım ben, korkuyor ve heyecanlanıyorum. Ancak öyle bir roman yazılırsa, o toprakların acısı diner, öfke yola gelip insanlık hanesine kanat gerer. Dersim daha romancısını bulmadı, bulacak ümidi bir kurtçuk gibi ruhumu kemiriyor. Genç arkadaşlar bana roman dosyalarını yollarlar, heyecanla açarım, hani ben bulsam o yazarı daha da güzel olacak ya...

Güney: Daha önce "ben kendi dilimde anneme sarılamadım" demiştin. Benim görebildiğim kadarıyla bu sarılışı Be-so dilinde değil de, en güzel dil olan edebiyatta bu sarılmayı gerçekleştirmişsin. Sadece kendi annen ile değil tüm analar ile bir kucaklaşma var. Dersim analarının bu romandan ne derece haberi oldu? Sence Dersim halkı bu romanı ne derece kabullendi?

H.Karataş: Dersim insanı aşırı bir ideolojik kulvara savruldu, herşeye şüpheyle bakan bir toprak orası. O kadar derin şeyler yaşamış ki, iyi yazar ya da iyi aydın dendi mi, gerisin geri çekilir ve onu şöyle bir süzer. Korkuyor, diyor acaba bundan ne bela gelecek başıma. Edebiyat insanların bu ön yargılarını kırar, ama önce o güvensizliğin giderilmesi gerekiyor. O topraklar ideolojik bir cehennem, hayat dahi unutmuş varlığını.

Güney: Sizi politik kimliğinizden ayırmak mümkün değil. Fakat önceki röportajlarda "politikaya karışmam benim için büyük bir hataydı" demiştin. Bunu hata görmendeki sebep nedir?

H.Karataş: Politik duruşların zamanı kapandı inancındayım, günümüz insanını geçmişin politik yargılarıyla itham etmek bana büyük bir hataymış gibi geliyor. İnsanlığın bugün içinde bulunduğu halet-i ruhiyeyi yeniden tarif etmek gerekir. Moral değerler, politik yargılar, inançsal tabular yeniden sorgulanmak zorundadır. Eski siyaset sosyolojisiyle bugünü açıklamaya çalışmak, insanlık için büyük bir cinnet olur. Zaten yaşanan da bu. İnsanlık birbirini kırıyor, ama yeni bir değer oluşumu yok. Benim anladığım sol da bu, eski değerleri savunan değil, değer yaratan bir akım.

Güney: Senin romanlarındaki farkı ve yeni tad "roman ölmemiş işte yaşayan örneği diyebiliyor okuyucular" sen, romanları bu dönemde gerçekten tükenmiş olarak değerlendiriyor musun yazdıklarından bağımsız olarak?

H.Karataş: Bu algının sebebi, günlük hayatın alabildiğine hızlanması. Eskiden bir ayda oluşan bilgi ve düşünce bugün bir günde hatta bir kaç saatte oluşuyor. Çin'de olan bir olayı bir ay, iki ay sonra öğrenirken, şimdi beş dakikada öğreniyorsunuz. Günlük hayatın zaman ölçütü de yetersiz kalmaya başladı. İsviçre'de gittiğim evlerin çoğunda tv göremiyorum, zaman aldığı için kaldırıyorlar. Çocuklu evlerde ise, çocuk danışmanların önerisiyle tv ve bilgisayarlar kaldırılıyor, çünkü çocukların birbiriyle oyun oynamaları önünde engel teşkil ediyor. Bir çocuğun oyun oynamaya, ruhsal dünyasını orada kurgulamaya ne kadar ihtiyaç varsa, roman okumaya da o kadar ihtiyaç var, aksi takdirde görülen ama ruhu olmayan bir insan çölü olacağız.

Güney: On iki dağın Sırrı, Gece Kelebeği ile karşılaştırdığımda daha zor okunan bir metin, kendisini hikâyeye daha sadık bir okuyucu bekliyor gibi geldi bunun oluşturğunuz kurgu ile alakası nedir?

H.Karataş: Gece Kelebeği tek sesli bir roman, birinci tekil şahıs üzerinden anlatılmıştır, bir kız çocuğu gördüklerini anlatır, bu tarz romanların okunması kolaydır, ancak On İki Dağın Sırrı çok seslidir, onlarca kahraman var ve olaylar da çok boyutludur, içiçe girmiş hayat öyküleri. Teknik olarak yazımı zordur. Okur kendini tüketici olarak görürse elbette sorun oluyor, ama ben edebiyat okurunu tüketici olarak görmüyorum, o da romanın üreticisidir, kendi iç dünyasında metni yeniden kurgular. Gece Kelebeği'ni bir solukta okuyan okur, On İki Dağın Sırrı'nı da hemen okumak istiyor, durup nefes almak lazım bu romanda, öylesine derin bir hayat karmaşası var ki orada, usul usul gitmekte fayda var. Pek çok okur bana yazarken, çok hızlı okudum, yeniden okumam lazım, dedi. Bu kadar insan hayatını bir metinde anlatıyorsunuz.

Güney: Son kitap ne zaman elimize ulaşacak?

H.Karataş: Bilmiyorum, en doğru cevap bu olur. Kendimi psikolojik olarak buna hazırlamam lazım...

Güney: Zaman ayırdığın için teşekkür ediyoruz. Serinin son kitabında görüşmek dileğiyle...

Eylül 2012

Şair Erich Fried Üzerine Söyleşi

Erich Fried

İlyas EMİR

İlyas Emir: Sevgili Bekir, Ulla ile birlikte uzun ve sabırlı bir çalışmayla başta Erich Fried olmak üzere birçok çeviri gerçekleştirdiniz. Ancak öteki bölümlere başlamadan önce Erich Fried'e ilişkin bu çeviri sürecinde il-ginç bir hikâyen var. Onunla girelim konuya.

Bekir Karadeniz: Erich Fried'i öldüğü gün tanımıştım. Yani 22 Kasım 1988'de. Evde yalnızdım. Ulla küçük oğ-lumuzla Türkiye'deydi. Televizyonda Fried'in ölümünden sonra yayınlanan yaklaşık bir saatlik bir program vardı. Fried'in yaşamı, çocukluğu, Nazilerin Avusturya'yı işgalinden sonraki gelişmeler vs. Göründüğü kada-rıyla önemli biriydi. İzledikçe ilginçliği artmıştı.

Programdan sonra gerçekten meraklanmış ve Ulla'nın kitapları arasında Fried olup olmadığına bakmıştım hemen. »Vatansız 100 Şiir« ve 2 kitap daha vardı. O gece karıştırmaya ve anlamaya çalışmıştım. Çünkü edebi düzeyde yeterli Almanca bilmiyordum. Yine de anlayabildiğim kadarıyla inceledim, çok yakın buldum ve etkilendim. İşte böyle başladı.

İ. Emir: Ayrıntılara döneceğiz tekrar. Sevgili Ulla, kitapların olduğuna göre Fried hakkında bildiklerin de ol-malı. Erich Fried kimdir ve nasıl başladınız bu işe?

Ulla Karadeniz: Fried 1921 yılında Viyana'da doğmuş. Lisede öğrenci olduğu 1938 yılındaki Nazilerin Avusturya'yı işgaliyle birlikte hayatı altüst olmuş. Annesi, babası ve anneannesi Gestapo tarafından tutuklanmış. Babası ilk günlerde işkencede ölmüş. Annesi bir süre sonra serbest bırakılmış, ama anneannesi Auschwitz'e yollanmış ve 1943'te orada ölmüş. Fried daha çocuk denecek yaşta İngiltere'ye kaçmayı başarmış ve sonraki aylarda annesi de dahil olmak üzere yaklaşık 70 kişinin Avusturya'dan kaçmasına yardımcı olmuş.

Erich Fried savaş sonrası Alman edebiyatında siyasi şiirin önemli bir temsilcisiydi. 68 kuşağının tartışmalarına aktif bir biçimde katıldı. Birçok konuda bağımsız düşüncelerini açık açık ifade etti. Böylece hem devlet politikalarına hem de dogmatik solun eleştirilerini üzerine çekti.

İlk dönemlerde bu anlamda ciddi sıkıntılar çekmesine karşın son yıllarında artık geniş çevrelerce kabul edilmişti.

İ. Emir: Önceki konuşmalarımızdan da biliyorum. Fried'i farklı kılan önemli şeyler var. Bunlardan söz edelim biraz.

B. Karadeniz: Az önce Ulla'nın dediklerine bağlı olarak, Fried'in iyi bir şair olmasının yanında en önemli özelliklerinden biri politik duruşuydu. İnandığı ve doğru bulduğu düşünceleri kararlılıkla savundu. Örneğin şiddeti eleştirirken nereden geldiğine göre tavır almadı. Özellikle 68 kuşağının etkisiyle gelişen birçok yeni politik hareketlenme Almanya'da da 1970'li yıllarda ciddi bir ivme kazanmıştı. Bu süreçte en öne çıkan RAF hareketiydi. Bunun bastırılması konusunda / sürecinde Almanya'da devlet çok sorunlu bir sınav verdi. Şiddeti olabildiğince artırdı ve barışçı eylemleri bile çeşitli bahanelerle engelledi ya da şiddetle bastırdı. Günlük hayatta ve yasalar itibariyle şiddetin yükselmesini sağladı.

Erich Fried bütün bunları eleştirdi ve sürekli olarak takibata uğradı. Öte yandan şiddeti yücelten RAF militanlarını da eleştirdiği ve karşı durduğu için birçok bakımdan destek verdiği ve birlikte olduğu arkadaşları tarafından da dışlandı. Ama o tavrını değiştirmedi ve asla biat etmedi.

Bugünlerde eski bir RAF militanı olan Verena Becker nedeniyle yeniden gündeme gelen bir olay var. O zamanki Federal Başsavcı Siegfried Buback'ın devletin uyguladığı baskılar konusunda özel bir yetkisi ve çabası vardı. Bundan dolayı da 1977 baharında RAF tarafından öldürülmüştü. Fried'in o olayı eleştiren tavrı ve şiiri çok önemlidir. Şiirin son bölümü şöyle:

...

Hayatında yaptıkları
dondururdu
yüreğimi

Şimdi yağ mı bağlamalı
yüreğim
ölümünden dolayı.

İ. Emir: Bugünlerde Türkiye solunda tartışılan 1 Mayıs 1977 olayını aklıma getirdi bu durum. Sanırım bu ko-nular açık yüreklilikle ve gerçekliğiyle tartışılabilirse Türkiye solu da kendiyle barışıp ilerleyebilir.

B. Karadeniz: Evet Hocam, doğru. Aslında biraz erken, biraz geç çoğu zaman benzer tecrübelerden geçmiş dünya sosyalist hareketleri ve böylesi sorunları aşabildikleri oranda da toplumda söz sahibi olabilmişler. Bunu beceremeyenlerse marjinal bir biçimde kalmışlar hep.

İ. Emir: Peki Ulla. Nasıl gerçekleştirdiniz bu çevirileri. Bekir'le çalışmak zor mudur? Yoksa bütün bunları tek başına mı yapmak isterdin?

U. Karadeniz: Yaptığımız çeviri işi çok ilginç ve yoğun bir işti. Bekir'le çalışırken dilin yanında hem şairlik hem de siyasi konuları konuşmaya tartışmaya başladık. Alman solunun söylem ve eylemlerini tartışırken genel olarak sol düşünceyi, tabii Türkiye solunu da yoğun olarak irdelemeye başlamıştık. Zannedersem ikimizin için de siyasi düşüncelerimizin gelişmesi açısından önemli bir süreçti.

İ. Emir: Çeviri işiyle devam edelim.. Çeviri, özellikle de şiir çevirmek nasıl bir iştir?

B. Karadeniz: Bu konuda birçok görüş var. Çevirinin gereksizliği, aslını asla yansıt(a)madığı vs. Galiba böylesi bir eksiklik her zaman olacak çeviride. Sonuçta aslı değil işte. Ama yine de çeviri yapmak gerek. Yoksa bizim gibi başka dilleri öğrenmeye direnen bir kuşağın hali ne olurdu. Ayrıca herkesin her dili bilmesi zaten mümkün değil. Galiba şöyle bir orta yol bulunabilir: Aslını bozmamak kaydıyla çevrildiği dildeki okunabilme ve çevrilen dildekine yakın yazılmışlık intibası verebildiği ölçüde çeviri iyi yapılmış demektir. Genel olarak böyle. Ancak şiir çevirisi çok daha zor bir iş. Şiir çevirisi, sınırlı sayıda kelimeyle başka bir dilde yeniden şiir yazmaya benziyor. Oysa bir şair, duygusunu, düşüncesini kendi isteği ve herhangi bir sınırlama olmaksızın yazma avantajına sahiptir. Çevirense değil.

Her şeye rağmen hissetmek, aslını ve (olabildiğince) şairin haletiruhiyesini anlamak iyi bir başlangıç olabilir. Biz çevirileri belki de birlikte yaparak işin özünü kavramayı kolaylaştırdık. Ekip işi iyidir özetle.

İ. Emir: Çeviri sırasında ilginç şeylerle karşılaştınız mı? Erich Fried sıklıkla kelimelerle oynayan, çarpıcı afo-rizmalar yazan bir şair. Bazı sorunlar olmuştur herhalde.

U. Karadeniz: Oldu. Özellikle »Sevgi Şiirleri« kitabında yer alan birkaç şiir var. Fried bir sürü sözcük uydurmuş. Çocuk dili gibi gelebilir ama değil. Uydurmuş işte. Ama yine de bazı çağrışımlar yapıyor. Tabii dili ve kültürü iyi bilmeyince fazlasıyla anlaşılmaz oluyor

bunlar.

B. Karadeniz: Gerçekten. İşin tuhafı bu şiirlerde hem tam bir Almanca yok hem de bir uyak var. Yani epey zorlandık. Zaten yıllar aldı tam oturması bunların.

Ama benim aklıma daha ilginç bir anekdot geldi şimdi. Enzensberger çevirisindeydi. Çevirilerde 3 farklı yön-tem izlemiştik. Ya birlikte çeviriridik, ya da Ulla çeviriridi ben bakardım ya da ben çeviririrdim Ulla kontrol ederdi.

Bir keresinde bazı şiirleri çevirdim, Ulla da kontrol etti. Bir şiire gelince gülmeye başladı. Almancada »cavlağı çekmek« anlamında bir kavram var (tabii o zaman bilmiyordum), »Ins Gras beißen« diye. Tam çevirince otu dişlemek, otu ısırmak gibi bir şey oluyor. Kavram olarak bilmediğimden de tam öyle çevirmiştim.

İ. Emir: Peki Ulla, Bekir başlangıçta Fried'i anlatırken Avusturya'dan bahsetti. Konuyla ne ilgisi var?

U. Karadeniz: Erich Fried Almanca yazmasının yanında yaşamının önemli bir bölümünü de Almanya'da, Al-man solcularıyla ve entelektüelleriyle geçirdi. Bundan dolayı Alman olduğu düşünülmekte genellikle. Aslında Avusturyalı Yahudi bir ailenin çocuğudur. Zaten 1938'de Nazilerin Avusturya'yı işgalinden hemen sonra tüm başına gelenlere değinmiştik konuşmanın başında. Yani Fried Avusturyalıdır. Daha sonra İngiliz yurttaşı da olmuştu.

İ. Emir: Fried çevirilerine yıllar önce başlamıştınız. Hatta kitabın birinde (Seçmeler, 1994) Can Yücel'den söz etmektesiniz. Bunu biraz açmak okuyucu açısından ilginç olacaktır.

B. Karadeniz: Fried çevirileriyle uğraştığımız dönemlerde Can Yücel uzun bir süre buralarda kalmıştı. Zaman zaman görüşüp sohbet ederdik, gezerdik falan. Özellikle teşvik edip baskı işiyle uğraşacağını söylemişti. Çevirileri ilk inceleyen de oydu zaten. Daha sonra Türkiye'ye dönünce, galiba 1994 baharındaydı, yayıneviyle bizzat konuşmuş ve o yılın sonunda kitabın basılmasını sağlamıştı. Daha da güzeli, Harbiye Şehir Tiyatrosu salonunda bir etkinlik düzenlendi bundan dolayı. Avusturya Elçiliği aracılığıyla Avusturya'dan bir kadın tiyatro oyuncusu davet edilmişti Türkiye'ye. Konuşmalar ve tanıtımların yanında kitapta yer alan şiirlerin Almancalarını o sanatçı (adını maalesef hatırlamıyorum şimdi) bizim çevirileri de Can Yücel seslen-dirmişti.

İ. Emir: Bu kitap Fried'in tüm şiirlerinden bir seçmeydi ve aynı zamanda bir ilkti değil mi?

U. Karadeniz: Evet tüm eserlerinden yapılan bir seçmeydi ve Türkiye'de yayınlanan ilk Fried kitabıydı. Birkaç yıl sonra başka kitaplarını da çevirdik zaten. Ancak bunlar seçme değildi.

İ. Emir: Hangileriydi bunlar? Bildiğim kadarıyla sonraki kitapların da önemli özellikleri vardı.

U. Karadeniz: İlki »100 Gedichte ohne Vaterland« yani »Vatansız 100 Şiir«. Bu kitap 1977-78 Uluslararası Yayıncılar Birliği ödülünü aldı ve aynı anda yedi dilde birden yayınlandı. (Bu konudaki ayrıntılar için Erich-Fried.com sitesi ziyaret edilebilir). Öteki ise »Liebesgedichte« yani »Sevgi Şiirleri« adlı kitaptı. Bu da 1979 yılında yayınlandı. İlginçtir, Fried'i en çok üne kavuşturan bu kitap oldu. Hatta yayınlandığı günden bu yana Almanya'da en çok satılan şiir kitabı olma özelliğini halen korumaktadır.

İ. Emir: Bir de bu kitapları inceleyip karşılaştırdığımda fark ettim, alışılmışın tersine tüm çevirileri şaşılacak denli benzer bir formda gerçekleştirmişsiniz. Yani sayfa düzeni, şiirlerin dize sayılarına varıncaya kadar aslıyla aynı. Galiba bu da bir ilk oldu Türkiye'de.

B. Karadeniz: Hocam, Almanya'da bu tür yöntemler istisna değil. Neredeyse genel bir kural halinde. Aslına uymaya önemle özen gösterilmekte. Örneğin »Vatansız 100 Şiir« adlı kitabın ilk baskısı Wagenbach Verlag (Yayınevi) tarafından yapılmış. Daha sonra bu kitabı Fischer Verlag bastı, halen de basıyor. Ama tümüyle ilk baskıdaki formu koruyarak sürdürüyor. Biz de buna uyduk. Aynı zamanda göze de hitap etmekte bu yön-tem.

İ. Emir: Bir dönem Fried ciddi takibata uğramış, özellikle Almanya'daki politik tavırları nedeniyle. Sonraki yıl-larda ise adını okullara falan vermişler, yanlış hatırlamıyorsam.

U. Karadeniz: Evet. Avusturya'daki itibarı dışında Almanya'da da böyle bir tanınmışlık söz konusu artık. Ör-neğin Gladbeck, Herne ve Wuppertal şehirlerinde Erich Fried adına okullar var. Galiba Avusturya'da yalnızca bir lise var Fried adına. Ayrıca yine Avusturya'da 1990'dan beri doğrudan Bundeskanzleramt (Federal Başbakanlık) tarafından Fried adına bir edebiyat ödülü düzenlenmekte. Almanya'nın en önemli edebiyat eleştirmeni olarak kabul edilen Marcel Reich-Ranicki'nin bir sözüyle bağlayalım: »Erich Fried adı unutulmamalı, Erich Fried adı unutulmayacaktır.«

İ. Emir: Bu anlamlı söyleşi için çok teşekkür ederim.

Erich Fried Yaşam Öyküsü

6 Mayıs 1921'de Viyana'da doğdu ve orada büyüdü. Babası nakliyeci, annesi grafikerdi. Lise yıllarında yazmaya başladı. 1938'deki Alman işgaliyle »Avusturyalı bir lise öğrencisiyken kovuşturmaya uğrayan Yahudiye dönüştürüldüğü« zamana dek bir çocuk tiyatrosunda oynadı. Babası Gestapo tarafından öldürüldü. Londra'ya kaçan Fried, sonraki aylarda da annesi ve yetmişin üzerinde insanı İngiltere'ye kaçırdı.

Savaş yıllarında yerine göre, kütüphaneci, süt kimyageri, fabrika işçiliği yaparak ayakta kalmaya çalıştı. Freier Deutscher Kulturbund(1)ve Young Austria(2), daha sonra Stalincileştirilmesinden dolayı 1944'de terk ettiği Kommunistischer Jugendverband(3) adlı gruplarla birlikte oldu. Aynı yıl, Avusturya PEN'inin göçmen yayınlarında Deutschland adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

Fried, savaştan sonra kurulan birçok yeni dergide, 50'li yılların ilk yarısında BBC Almanca yayınlarında politik yorumcu olarak çalıştı. 1968'de, BBC'nin değişmeyen soğuk savaş tutumu nedeniyle buradaki işinden ayrıl-dı. Daha önceyse Dylan Thomas çevirileri, ilk büyük şiir seçkisi Gedichte(4) ve tek romanı olan Ein Soldat und ein Mädchen(5) ile ün yapmıştı. 1963'ten buyana ise »47'liler Grubu«na aitti. Shakespeare oyunlarının ilk çevirileri de bu döneme rastlar. Her ne kadar Londra'dan ayrılıp Avusturya ya da Almanya'ya yerleşmeyi düşündüyse de 50'li ve 60'lı yılların başındaki restorasyon dolayısıyla bu düşünceden vazgeçti.

1966'da, politik şiir üzerine (kendi arkadaşları arasında da) uzun tartışmalara yol açan und Vietnam und(6) adlı şiir kitabı yayımlandı. Bunu izleyen yıllarda çok dolaştı. Konuşmalar, tartışma ve dayanışma etkinlikleri-ne katıldı. Birçok siyasi sorun karşısında tavır aldı. (Basının tekelleşmesi, Prag baharının bastırılması, İsrail ve Filistinliler, polis saldırıları, politik tutukluların cezaevi koşulları.) Ve sonucunda birçok iftira, sansür ve mah-keme davalarıyla uğraştırıldı. Siyasi düşmanı karşısında daima anlayışlı ve sevecen davranan Fried'in seve-meyeceği kadar çok düşmanı oldu.

1977 yılında ilk önemli ödülü olan »Prix International des Editeurs«ü(7) aldı. 100 Gedichte ohne Vater-land(8) adlı kitap bir sonraki yılda, ödülü veren yayınevlerince yedi dilde birden yayımlandı. Ancak 1979'da yayımlanan Liebesgedichte(9) adlı kitabı daha da başarılı oldu.

1986'da 29 düz yazıdan oluşan anılarını yayımladı. (Mitunter sogar Lachen(10) 1992 güzünde yeniden ya-yımlandı.)

Fried, Bremen Edebiyat Ödülü, Avusturya Devlet Ödülü, Georg Büchner Ödülü gibi büyük edebiyat ödüllerine ve üne ancak uzun zamandır ağır hastayken ve altmışını geçtikten sonra ulaştı.

Erich Fried, 22 Kasım 1988'de Almanya'daki bir okuma gezisi sırasında öldü ve Londra'da Kensal Green me-zarlığında toprağa verildi.

Dipnotlar:
1 Özgür Alman Kültür Birliği
2 Genç Avusturya
3 Komünist Gençlik Birliği
4 Şiirler
5 Bir asker ve Bir Kız
6 ve Vietnam ve
7 Uluslararası Yayıncılar Birliği Ödülü
8 Vatansız 100 Şiir
9 Sevgi Şiirleri
10 Gülmek Bile Vardı

Şiirlerinden bazıları:

İçimdeki Özgürlük Üzerine
Eğildiğimde
efendimin
parlayan siyah çizmelerini
öpmek için:
Eğil dedi
daha eğil!

Eğildiğimde daha çok
hissettim içimde
bükülmek istemeyen
omurga kemiğimin
direncini
çok güzel bir biçimde

Sevinç içinde
emeklemeye devam ettim
içimdeki saygınlık
ve gücümü
hissettirdiğinden
minnettarım efendimize

Dinle İsrail
Peşimize düştüklerinde o zamanlar
sizden biriydim
Siz başkalarının peşine düştüğünüzde
nasıl sizden olayım ben?

Özleminizdi,
sizi katleden
öteki halklar gibi olmak
Oldunuz şimdi onlar gibi

Daha fazla yaşadınız
size vahşeti yaşatanlardan
İçinizde mi yaşar şimdi
vahşeti onların?

»Çarıklarınızı çıkarın«
diye emrettiniz dövülenlere

Çarıkları kumdan olanları
günah keçisi gibi

çöllere, ölümün
büyük camisine sürdünüz
Ancak üstlenmediler
yüklemek istediğiniz günahları

Bombalarınız
ve tanklarınızın izinden
daha kalıcıdır
kumdaki çıplak ayak izleri

Belki Allende
Yorgun düştüm yenilgilerden
ve her yenilgiden sonra gelip de:
»Aslında zaferdi«yi kanıtlayan dostlardan
daha da yorgun düştüm

Yenilgilerden yenilgilere yenik düşecek denli
yorgun düşmemek için
böyle konuşurlar aslında
fakat böyle olur
böylesi konuşmaların götüreceği zafer de

Bilirim: Yeninin zaferi daima
(Bunun da biri olduğu) bir dizi
yenilginin son halkası olarak gelir
Bu teselli olabilirdi
ancak kanar uzuvlar

»Kendi canına kıydı«
derlerdi öldüğümde
tıpkı bunu gerçekten yapsaydım
»Onu öldürenler onlardı«
denebileceği gibi

Ve davamızın olmazlığının
bu yenilginin kanıtlandığına dair ki gazete palavralarını
görmekten yorulduysam
ve yeni mücadeleler için
güç toplayamayacak denli yaşlı olmaktan yorulduysam
yorgun değilim mücadele edemeyecek kadar
ölümümden dolayı
bir gün öleceklere karşı

Başkentte
»Egemen olan kim burada?«
diye sordum
»Tabii ki halk«
dediler

Şöyle dedim:
»Tabii ki halk da,
egemen olan kim
gerçekten?«

Mirasçıların Kavgası
Benim Marxım senin Marxının
sakalını yolar

Benim Engelsim senin Engelsinin
dişlerini döktürür

Benim Leninim senin Lenininin
kemiklerini kırar

Bizim Stalinimiz sizin Stalininizi
ensesinden vurur

Bizim Troçkimiz sizin Troçkinizin
kafasını yarar

Bizim Maomuz sizin Maonuzu
Yangtze Nehrinde boğar

Kapatmasın diye bundan böyle
zaferin yolunu

Korku ve Kuşku
Kuşkulanmana
gerek yok
korktuğunu
söyleyenden

ancak kork
kuşku
bilmediğini
söyleyenden

Kapı
Olmasaydı
gecenin kapısı
Nereden
gelirdi gün

Ve nereye

giderdi sonunda
Gecenin
kapısı olmasaydı?

Sol Sağ Sol Sağ
Bir solcu
bir solcunun yalnızca
solcu olduğundan dolayı
bir sağcıdan
daha iyi olduğunu düşünürse
sağcı olacak kadar
kendini beğenmiş olur
Bir sağcı bir sağcının
yalnızca sağcı olduğu için
bir solcudan daha iyi olduğunu düşünürse
aşırı sağcı olacak kadar
beğenmiş olur kendini

Ve ben
sağcılara
ve aşırı sağcılara
karşı olduğumdan dolayı
sağcılardan
daha iyi olduklarını
düşünen
solculara karşıyım
ve onlara karşı olduğum için
bazen
onlardan daha iyi olduğumu düşünme
hakkım olduğunu düşünüyorum

Ne Olduğu
Saçma
diyor akıl
Ne ise odur
diyor sevgi

Mutsuzluktur
diyor hesap
Acıdan başka şey değildir
diyor korku
Çıkmazdır
diyor anlayış
Ne ise odur
diyor sevgi

Gülünç
diyor gurur
Hafifmeşreptir
diyor ihtiyat
Olanaksız
diyor deneyim
Ne ise odur
diyor sevgi

Bir Fark
Bir faşistten
daha öte
olmayan biri
faşisttir belki

Ama
Antifaşist
olmaktan öte
bir şey olmayan biri
antifaşist değildir belki

Bilinir
Kendisinin
gerçek bir demokrasi olmadığı
söylenemeyecek
bir demokrasi
gerçek bir demokrasi midir
gerçekten?

Ayrılık
İlk gün kolaydı
ikinci gün biraz zor
Üçüncü gün daha zor ikinciden

Günden güne daha zor:
Öylesine zordu ki yedinci gün
dayanılmayacakmış gibi neredeyse

Şimdiyse
özlemini çekerim
yedinci günün

Sadakat
Tutulmayan
bir söz
söz edilen
bir caniliktir

Ancak tutulmamış
olmayan bir söz
söz edilmeyen bir canilik
olmayabilir mi?

Dostoyevski III

Kapitalizmin Kalesi
Ecinniler'den Karamazov Kardeşlere

Yavuz AKÖZEL

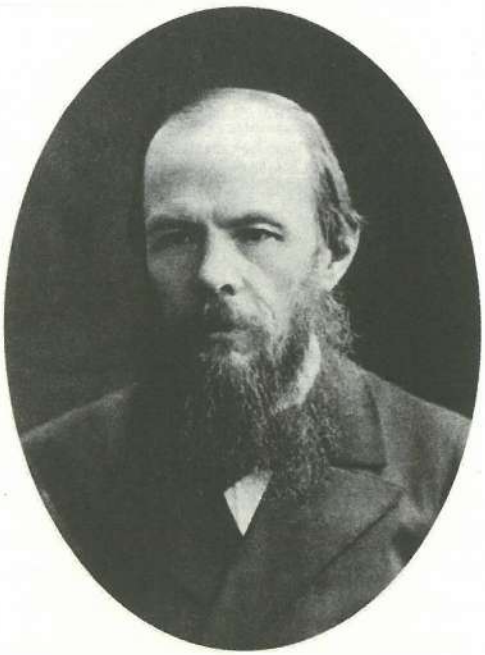

FYODR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ
(30 Ekim 1821- 28 Ocak 1881)

"Hizmetçi odaya koştu ve bağırdı: 'İmparatoru öldürdüler! ' Anna Grigoryevna bir sinir krizi geçirdi ve yaşlı general koltuğunda bayıldı. 'Kocam hastalığından iyileşseydi bile bu çok sürmeyecekti' diye yazıyor Anna Grikoryevna.' 1 Mart suikastı onun üzerinde yıkıcı bir etki yapacaktı, çünkü o, köylülerin kurtarıcısı olan Çarı taparcasına seviyordu."

(Henri Troyat, Dostoyevski, S.432) (A.G.Dostojewski, Erinnerung Das Leben Dostojewskis in den Aufzeichnungen seiner Frau, S.369)

Dostoyevski, Ecinnileri (Roman,1958'de - Ecinniler - adı ile Ahmet Muhip Dıranas tarafından Türkçeye çevriliyor. Yine aynı yapıt – Cinler - adı ile Orhan Pamuk'un editörlüğünde 1.baskısı 2000 yılında,17.baskısı da 2012 yılında Rusçadan Ergin Altay tarafından Türkçeye çevriliyor. Ben yazımın bazı yerlerinde – Ecinniler -,bazılarında da –Cinler - adını kullandım.) Yazmaya başladığında Avrupa sancılı bir dönemden geçiyordu.1 Eylül 1870'de Fransa, Sedan Meydan Savaşında Prusya'ya yenildi.3.Napolyon 80.000 kişilik ordusu ile beraber esir düştü.

Sedan galibiyeti Prusya'nın 1866'da Avusturya'yı, Alman Birliği'nin oluşmasında en-

gel olarak görüp yenilgiye uğratmasından sonra (yedi hafta savaşı) **BİRLİĞE** giden son engeli de ortadan kaldırdığı anlamına geliyordu.

18 Ocak1871'de Versailles Sarayında 1.Wilhelm'e Alman İmparatorluk tacı resmen giydirildi. 30'dan fazla prensliklerden oluşan Almanya böylece ulusal birliğe resmen kavuşuyordu: Büyük Alman imparatorluğu!

Ecinniler'de ve o yıllara denk düşen bazı mektuplarında, Prusya-Fransa savaşına ve yorumlarına yer veren Dostoyevski'nin Fransa'nın yanında yer almış olması, tarihsel bir Alman düşmanlığından, ayrıca Prusya'nın savaşı kazanması ile birlik oluşacak güçlü bir Alman İmparatorluğu'nun Rusya'nın batıya ve güneye doğru yapacağı genişleme ve öncülüğündeki Slav birliği düşlerinin gerçekleşemeyeceğinden ötürüydü.

Dostoyevski'nin düşünsel evrenindeki en önemli evrilmelerden biri de Panslavizm'dir.Sibirya sürgününden dönüp de Petersburg'a geldiğinde giderek sağa kayan Dostoyevski, Panslavist düşüncelerle yakından ilgilendi.1845'lerde nasıl ki sosyalist ve Çar karşıtı düşünceler geçerli akçe olduğu için o cephede saf tuttuysa; şimdi de Rus halkı, Rus köylüsü, Rusya ve Panslavizm düşünceleri;Tanrı,Tanrının-varlığı -yokluğu üzerine olan dönemin popülaritesi geçerli akçe olduğu için giderek sağa kayarak tuttuğu safı belli ediyordu... Dostoyevski Vremya dergisini çıkardığında kendilerine yeni bir isim buldular: Pochva(toprak) ve Vremya'nın yazarları kendilerine Pochveniski (Toprağın İnsanları) diyorlardı. Burada yazdıkları yazılar Dostoyevski'nin gerici ve milliyetçi çehresini de gün yüzüne çıkarıyordu. Böylece devrimci -demokrat çevreler de Dostoyevski'ye 'Ölü Evinden Anılar, Ezilenler' romanlarına baktıkları bakış açısıyla bakmadılar ve Dostoyevski'nin konumu iyice belirginleşti. Bu konumun belirginleşmesinde Dostoyevski üzerinde birçok Panslavist düşünürün de derin etkileri oldu.

Ecinniler'de ve Karamazov Kardeşler'de işlediği Panslavist düşünceler doğrudan doğruya bu etkilendiği düşünürlerden devşirmelerdir. Dostoyevski bu devşirme Pansilavist ve Ortodoksluğa ilişkin radikal düşünceleri birbirine harmanlayarak romanlarında ve politik yazılarında (Bir Yazarın Günlüğü) işlemiştir.

Etkilendiği en önemli düşünür yine kendisi gibi Petrashevski çemberi sanıklarından Nikola Yakovleviç Danislevskiy'dir. Danislevskiy de Dostoyevski gibi hapiste ve sürgünde geçirdiği yıllardan sonra Hazar Denizi bölgesinde doğal araştırmalar merkezinde görevlendiriliyor. Görev olarak da **Darwin'in evrim teorisini** çürütmek adına çalışmalar yürütmek için kollarını iyice sıvıyor! Bunun yanı sıra Rus siyasi tarihi ile de ilgileniyor. Danislevskiy'e göre Rusya, batının çürük kültürüne karşı kendini ve Ortodoksluğa dayanan Slav kültürünü savunacak kadar güçlüdür. Her Slav ister Rus, Çek, Sırp, Hırvat, ister Sloven veya Bulgar olsun, Tanrı ve Ortodoksluk dışında Slavcılığı en kutsal bir amaç olarak ele almalıdır. Bu ülkü özgürlük, ilim, eğitim ve terbiye, bilgiler ve genellikle herhangi bir maddi gönenç(refah) ve mutluluğun üstündedir; çünkü bu maddi gönenç ve mutluluklardan hiçbiri manen özgür olan bir Slav dünyasının gerçekleşmesinden önce elde edilemeyecektir. Avrupa'nın Rusya'ya karşı olumsuz duygular beslemesi Rusya'nın kendini Çin ve Hindistan gibi aşağılamasına, haklarını çiğnemesine izin vermemesinden ileri geliyor. Slavlar'ın Germanlardan ve önemle Almanlardan nefret etmeleri kendiliğinden oluşmuş bir durumdur. Her iki toplum arasında daima düşmanlık hüküm sürmekte ve devam edip gitmektedir.

Danilevski'ye göre bütün Slav ulusları bağımsızlıklarını kazanıp büyük bir Slav ittifakı kurmalıdırlar. Bu gerçekleştiği zamandır ki Slav dünyası çürümüş Avrupa'nın etkisinden uzak kalabilecektir. Gelecekte kurulması tasarlanan bu Slav dünyasının ortak merkezi **İstanbul** olmalıdır. Danilevski'nin bu düşünceleri Panslavizmin siyasi şiarı ve neredeyse anayasası olmuştur. Birçok düşüncesinin kökeni Danilevski kaynaklı olmasına karşın Dostoyevski, Danilevski'nin İstanbul sorununda getirdiği çözümlemeye karşı durmakta, Bir Yazarın Günlüğü'nde İstanbul'un tüm Slavların ortak bir merkezi değil, yalnızca Rusya'nın egemenliğindeki ve denetimindeki bir Ortodoks merkezi olması gerektiği, daha da radikal aşırı bir Rus milliyetçi çizgisinde dile getirmektedir.

Yıl 1876'lara gelindiğinde Balkanlar giderek hareketleniyor ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından köleleştirilen, sömürgeleştirilen uluslar ayağa kalkmaya başlıyor. İlk başkaldırı Bulgaristan'da oluyor ve Osmanlı İmparatorluğu bu başkaldırıyı acımasız katliamlarla bastırıyor. Bu olay, boyun-

duruk altına alınmış diğer Slav uluslarının ezen devlet Osmanlı İmparatorluğu'na karşı düşmanlığı ve nefretini daha da doruklaştırıyor.

Slav halklarının haklı öfke ve nefretleri Rusya'da Dostoyevski ve Katkov gibi yazarlar aracılığıyla ırkçı bir konuma sürüklenip, bu olgu, Türk düşmanlığı boyutuna ulaştırılıyor, Çok geçmiyor, 2 Temmuz 1876'da Karadağ ve Sırplar Osmanlı'ya karşı savaşa başlıyor. Dostoyevski en başından beri Rusya'nın Osmanlı'ya (Türklere) savaş açması gerektiğini, Türkleri Avrupa'dan tamamen söküp atmanın Rusya'nın çıkarları için zorunlu olduğunu, İstanbul'un kayıtsız şartsız Rusların olması gerektiğini ve Ortodoksların merkezi durumuna getirilmesinin kaçınılmazlığı üzerine çığırtkanlık yapıp, halkları birbirine düşürmek için elinden gelen her şeyi yapıyor. Mart 1877'de o, şöyle yazmaktadır:

" ...Hayır, amacımız derindir, ölçülemez derecede derin... Rusya bütün Doğu Hıristiyanları için, ayrıca dünyadaki Ortodoksluğun kaderi ve birleşmesi için gereklidir ve kaçınılmazdır. Halkımız ve devletimiz daima böyle anlamıştır bunu... Özetle, bu korkutucu Doğu sorunu – Avrupa'yla kesin çatışmayı da, yeni, güçlü, verimli ilkeler üzerinde onunla kesin olarak birleşmemizi de içinde barındıran bir sorun-yazgımız, görevimizdir; en önemlisi de tek çıkış yolumuzdur. Hoş bu sorunun çözümünün bizler için şimdi ne kadar önemli olduğunu Avrupa nereden anlayacak? Kısacası, Avrupa'da şimdi sürdürülen diplomatik görüşmeler ve anlaşmalar ne şekilde sonuçlanırsa sonuçlansın, önümüzdeki yüzyılda da olsa, **İstanbul eninde sonunda bizim olacaktır!** (a.ç. Dostoyevski) Yolumuzdan sapmadan, kararlılıkla yürümeli ve aklımızdan hiç çıkarmamalıyız. İşte, sorunun Avrupa sürecini özellikle vurgulamak istedim." (Dostoyevski, Bir Yazarın Günlüğü, S.729-730)

Sonunda istediği de oluyor: 27 Nisan 1877'de Rusya, Osmanlının boyunduruğundaki Romanya'yı işgal edip, Osmanlı İmparatorluğuna savaş açıyor. Savaş nedeni, Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan Hıristiyanların insan haklarının çiğnendiğine ilişkin oluşmuş kamuoyu, Panslavizm düşüncelerin giderek egemen olması, Bulgaristan ve Romanya isyanları vb. Balkanlarda ve Kafkasya'da süren bir yılı aşkın kanlı savaşlardan sonra (Her iki tarafta da 100.000'in üzerinde insan ölüyor). Osmanlı İmparatorluğu yenilip, ağır şartlarla barış imzalıyor. Bu, Osmanlının Balkanlardaki egemenliğinin de sonu oluyor. Ancak Dostoyevski'nin düşleri gerçek olamıyor..Yeşilköy'e kadar gelmiş olan Rus ordusunun İstanbul'u işgal etmesi, hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun bu şekilde, Rusya'nın vasıtasıyla yıkılışa gidişi İngiltere başta olmak üzere birçok batılı devletin hesabına gelmiyor. İngiltere, Rusya'ya bir ültimatom verip, İstanbul'u işgal etmeleri engelleniyor! Rusya, Osmanlının barış anlaşması teklifini kabul etmeye bir bakıma mecbur bırakılıyor! Ayastefanos (Yeşilköy) antlaşması imzalanıyor.

İşte, nasıl ki 1870-1871 Paris-Prusya savaşı ve Paris Komünü Ecinniler romanın ana eksenlerinden birini oluşturuyorsa, yine aynı şekilde 93 Savaşı da (1877 Rus-Osmanlı savaşı) Karamazov Kardeşlerin belirli bir eksenini oluşturuyor. Rus-Osmanlı Savaşı'nın etkisi romanda Türk, Tatar düşmanlığı olarak motive edilmiş olmasına karşın Türkçeye yapılan çevirilerin tümünde bazen çevirmenler bazen de yayınevleri tarafından bilinçli olarak bu bölümler yazılmamış, silinmiş veya Türk, Tatar adları belirtilmemiştir (çevirmen veya yayınevleri tarafından sansüre uğratılmıştır).

Bizce sorun Dostoyevski'nin Türklere duyduğu özel kin ve düşmanlıktan öte, onun bir ortaçağ şövalyesi olarak Ortodoks zırhına bürünmesi, elinde taşıdığı mum ve haçın da bir anda etrafına nefret saçan ateşe ve kana asla doymayan murdar bir kılıca dönüşmesidir.

Ecinniler, biraz daha geniş çerçevede ele alındığında, yapıtın etkin kaynaklarının önemli bölümünün, Dostoyevskilerin 1867'de İsviçre'ye adım atar atmaz oluşmaya başladığını o süreçte oluşan olgu ve olayları sırasıyla ele aldığımızda görüyoruz. Dostoyevski, Ecinniler ile tüm bir geçmişi ile hesaplaşıyor, İnsancıklar ile başlayan (çevirilerini dışta tutuyorum) yazım yaşamındaki ideolojik ve felsefi anlamdaki kriterlerinin gelip konakladığı noktayı belirlerken aynı zamanda geçmişinin de bir özeleştirisini vermiş oluyor böylece. Dostoyevski'nin İnsancıkları yazdığı 1846'dan Ecinniler'i yazdığı 1870-1871 yıllarına gelinceye kadar geçirdiği düşünsel dönüşümlerin bir ana krokisi Yer Altından Notlar'da çiziliyor. Bu onun devrimci-demokrat çevreleri ile arasına net bir sınır çektiği ilk atılımı oluyor ve bu atılım

orada belirtemediği, belki de cesaret edemediği veya henüz düşüncelerinde netlik kazanmamış diğer düşünceleri de artık pervasızca açımlamasının belirgin paradigması oluyor. Açımlıyor ve tamamlanmış bir ideolojinin, tamamlanmış bir ahlak ve Tanrıya ilişkin(mistik) felsefenin Karamazov Kardeşler'de yaşamın pratiğine indirgenmesi ereğiyle son noktayı koyuyor. Ecinniler'i ele alıp incelemek, yorumlamak demek, fevkalade bir tarihi, felsefi birikimi olan Dostoyevski'nin geçtiği yerlerden de - derinlemesine olmasa da - geçme gerekliliğini gösteriyor. Ecinniler'i kavrayabilmek, öncelikle kişiyi yeniden 1789-1794 Fransız devrimini hazırlayan Avrupa'daki aydınlanma çağını, Dostoyevski'nin 1840-1848 dönemlerinde iyice etkisinde kaldığı ancak Yer Altından Notlar ile birlikte yadsımaya başladığı, Ecinniler'de de artık açık olarak eleştirdiği Jean Jacques Rousseau'ya dek geri götürüyor.

Yine Ecinniler,1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı, Paris Komünü hatta Fransa Milli Marşı 'Marseillaise'nin tarihine dek kişiyi geri götürebiliyor. Ecinniler, bu geriye dönüp bakışlarla, tarihin sayfaları o günlerden başlayarak ileriye doğru yavaş yavaş açımlandığında, Dostoyevski'nin ne anlatmak istediği ve çizdiği metaforlardan hangi şeyleri anlamamız gerektiği de böylece belirginleşiyor.

Dostoyevski'ler 1867'nin 3 Temmuz'unda Rusya'dan ilk gelip yerleştikleri Dresden'den Baden-Baden'e hareket ediyorlar. Bu şehirde Ecinniler'de **'Karmazinov'** olarak canlandırdığı **Ivan Turgenyev** yaşamaktadır. Onu ziyarete

gidiyor ve aralarında geçen konuşmaları, Turgenyev'in düşüncelerini karikatürize ederek yapıtına yansıtıyor.

(Bu karikatürize yapışta, giriştiği eleştiride Dostoyevski'nin haklı olan ve öne çıkarılması gerekli yönleri de vardır.(1)

Ancak Dostoyevski haklı olduğu yönlerinde kalmakla yetinmeyip, Turgenyev'den hareketle, Turgenyev gibi ateist

olan ancak devrimci de olan Utin Nikolaj Isaakowitsch, Belinski, Herzen ve Çernişevski gibilerine de saldırıp, onları Turgenyev'le aynı kefeye koyuyor.)

Dostoyevski nin Turgenyev'i ziyaretinde aralarında geçen konuşmaları A.N.Majkow'a 16/28 Ağustos 1867'de

Cenevre'den yazdığı mektuptan öğreniyoruz.

Turgenyev'i kendini beğenmiş, burnu havalarda, işi tıkırında, zengin olduğu için hiç sevmeyen, alçak gönüllülük taslayan öpücüklerinden tiksinen Dostoyevski, yine de onu ziyarete gidiyor!

Turgenyev'in yayınlanmış 'Duman ' adlı romanı Rusya'da Slavcıların ve diğer entellektüellerin tepkisini çekmiştir.

Maksim Gorki < Duman> romanı ile ilgili olarak <Kişiliğin Parçalanması > adlı makalesinde Dostoyeveski'nin " Ecinniler" 'i ile Turgenyev'in" Duman"ını aynı yazınsal grup içerisinde değerlendirmekte ve bu yapıtlarda ,başka bir yazınsal grup içerisinde değerlendirdiği Çernişevski', V.M.Garşin, D.L.Mordovstsev'in sırasıyla Ne yapmalı?, Sanatçılar, Zamanların Belirtileri adlı roman ve öykülerinde, yine sırasıyla; <<Rahmetov,Ryabin,St-

ozharov >>adlarıyla yaratılmış 'tip ' lere karşı güçlü, hırslı bir kin duygusunun yansıtılmış olduğu yorumunu yapmaktadır. (Edebiyat Yaşamım, S.116-117)

Hep pohpohlanıp övülmeye alışık Turgenyev,(yapıtları Batı Avrupa dillerine çevrilen ilk Rus yazarı ünvanını taşımaktadır.) bu keskin eleştiri ve protestolar karşısında oldukça alınıyor, o meşhur gururu iyice kırılıyor. Turgenyev Duman adlı romanını, kendini bir Rus değil de bir Alman olarak görerek, duyumsayarak yazıyor. Dolayısıyla Rusya'yı

her bakımdan küçümsüyor. Şöyle yazıyor: " Şayet Rusya bugün yeryüzünden silinirse insanlık bir kayba uğramaz ve hatta hiçbir iz dahi bırakmaz." Bu sav aynı zamanda romanın ana fikri de oluyor.

Turgenyev ile görüştüklerinden sonra Maikov'a şöyle yazar:

" ....Ama ondan acı bir şekilde şikayet etmemin asıl nedeni <<Duman>> adındaki yazdığı kitap yüzünden. Bana

bu kitabın ana fikrinin ve neye değinmek istediğini kendisi şu şekilde anlattı : <<Şayet Rusya bugün yeryüzünden

silinirse insanlık bir kayba uğramaz ve hatta hiçbir iz dahi bırakmaz.>> Ayrıca Rusya üzerine temel düşüncesinin de bu olduğunu haykırdı. Çok sinirli durumdaydı nedeni de < Duman > romanı-

nın başarısız oluşundan kaynaklanıyordu.

.....Ayrıca bu kişiler ateist olmakla da övünüyorlar. Bana, kendisinin de tam anlamıyla bir ateist olduğunu söyledi.Tanrım!

Deizm(2) Mesih'i bize kazandırdı. Demem şu ki; Mesih öylesine yüce bir insan figürüdür ki, kişi alçakgönüllü olmadan onu kavrayamaz ve onun insanlığın sonsuz ülküsünün bir işareti olduğundan asla kimse şüphe edemez. Ve biz tüm bu Turgenyev, Herzen, Utin,Çernişevski'lere ne borçluyuz? En yüce güzelliğin üzerine tüküren onlarda bizim bulduklarımız; çirkin ve iğrenç bir gurur, yüzsüz bir duygusallık ve gülünç bir kibirdir.

.....

(Turgenyev) Rusya'ya ve Ruslara çok kötü bir şekilde hakaret etti. Fakat ben şunun farkına vardım ki, Belniski okulunun yarattığı liberal ve ilericilerin büyük bir bölümü Rusya'ya hakaret etmekten memnunluk duyup zevk alıyorlar.

.....

Memleket dışında uzun süre yaşayanlar - memlekette geçen gerçek olaylardan en ufak bir fikir sahibi bile değiller. (gazete okumalarına karşın) Rusya'ya olan sevgi ve anlayışlarını öylesine kaybetmişler ki, Rus nihilistlerinin bile artık yadsıyamadığı kendi başına olağan bir gerçek. Bunların kendi tarzlarında olguyu karikatürize etmelerini anlamak olanaksız. Bana anlattıklarının arasında, bizlerin Almanların önünde, tozların içinde sürünmek zorunda olduğumuzu çünkü medeniyetin genel olarak yanılmaz tek yolunun bu olduğunu ve Rusya'ya bağımsız, öz bir Rus kültürü getirmek için gösterilen çabaların delilik ve şaşmışlığın(ahmaklığın) bir yinelenmesi olduğunu söyledi.

Kendisine, kolaylık olsun diye Paris'ten bir teleskop getirmesini tavsiye ettim. << Ne demek İstiyorsun? >>diye sordu. <<Aradaki mesafe fazla uzun da .>> diye yanıt verdim. << Teleskopu Rusya'ya doğru yönlendirecek olursan bizleri daha iyi görürsün, yoksa gerçekten görme olasılığınız yok. >> Kudurmuşa döndü. Onu böylesine hiddetli görünce, tam bir saflığa bürünüp; << Gerçekten de kitabın hakkında yazılan küçültücü yazıların seni bu hale sokabileceğini hiç tahmin etmezdim.>> dedim. <<Tanrı şahit ki bu önemsenecek bir olgu değil, tükür üzerlerine olsun bitsin.>> <<Sen ne sanıyorsun? Ama ben bundan dolayı hiç alınmadım ki !>> diye, yanıt verdiğinde, yüzü mosmor olmuştu!

(Dostoyevski, Gesammelte Briefe, S.223-224-225)

Turgenyev ile aralarında geçen bu görüşmeden sonra hemen ertesi gün Turgenyev saat sabah tam 10'da gelip

Dostoyevski'nin ev sahibesine kartını bırakıyor. Oysa bir önceki gün, sabahları 11'e kadar uyuduğunu; öğlene kadar misafir kabul etmediğini, Dostoyevski ona söylemiştir... Bu şu anlama geliyordu ki; aristokrat gururu iyice kırılan Turgenyev, Dostoyevski ile artık görüşmek istemiyordu.

Nitekim aralarındaki küslük 1881 yılındaki meşhur Puşkin konuşmasına kadar sürecek, görüşmeyeceklerdir.

Bu 1867 ' Baden Baden' konuşmasının 1870'de yazmaya başladığı Ecinniler romanına elbetteki yansımaları da oldu. Bir taraftan devrimci- demokrat-sosyalistleri, gerici düşüncelerinin doğrultusunda eleştiri yağmuruna tutarken bir yandan da Turgenyev gibi demokrat geçinen liberal yazar ve aydınların <abartılı da olsa> ibret verici özelliklerini teşhir etme başarısını da gösterdi.

Dostoyevskiler 1867 Ağustos ayının sonunda Cenevre'ye gidiyorlar. Dostoyevski burada 1869'da Floransa'da tamamlanacak olan Budala'yı yazmaya başlıyor. Ancak bunu yazarken Ecinniler'e ilişkin birtakım düşünceler de gelişen olaylarla birlikte gelecek romanının güçlü anekdotlarını oluşturuyor. Ecinniler bir bakıma Dostoyevski'nin Belinski'yi tanıdığı 1846'lardan Paris Komünü'nün yenilgisiyle sonuçlanan 1871'in ortalarına kadar olan sürecin birikimlerinin patlama noktasıdır. Patladığı zaman etrafına zarar vermesi, tahrip etmesi gerekiyordu.Nitekim öyle de oldu..Ecinniler, devrimcileri, sosyalistleri, demokratları karalarken, gerici çevreleri harekete geçiriyor ve onlara <nihayet işte bu ! > <Sana şükürler olsun Tanrım! > dedirtiyordu. Rusya içişleri bakanlığı roman için <<**bütünüyle takdire şayan ve faydalı bir şekilde devrimcileri teşhir etmek amacıyla yazıldığı** >> değerlendirmesini yapıyordu. (Bak: E.H,Carr,Dostoyevski, S.216)

Aynı zamanda bu roman için gerici kalemşörler ve bir bütün olarak da burjuvazi de 'gelmiş geçmiş zamanların en büyük ve en şahane siyasi romanı " değerlendirmesini yapacaklardı ve yapmaya da devam edeceklerdi. Ama romanın içeriğine ilişkin asıl yapılması gereken kritikleri bir

yana bırakarak hiç de önemli olmayan ve hatta gereksiz de diyebileceğimiz yorumlarla Cinler'i değerlendirmektedirler.

Roman, gerici olduğu kadar, saçmalıklarla da doludur. Bu anlamda inandırıcılıktan oldukça uzak, kötü bir hayal dünyasının kâbuslu düşlerini sunmaktadır.

Her romanında bir kaç kişiyi intihar ettiren Dostoyevski'nin yapıtlarındaki değişmez bir tekrar olarak beliren bu olgu da Camus'a çok derin bir esinlenme vererek, onun intihar sorununu yine çok derinden inceleyip çözümlemesine neden olacaktır. Ecinniler'deki Kirilov'un öne sürdüğü saçma(absürd) felsefe, Camus'un bu konudaki asıl töz'ü olarak 20.yüzyılda yeniden hortlayacaktı. (Bak. Albert Camus ve Uyumsuzluk)(Fiziki intihar, Felsefi intihar)

Ecinniler'de(şöyle bir bakışta intihar eden üç birincil rol yüklenmiş intihar olayı var : Krilov, Stavrogin, Stavrogin'in ırzına geçtiği küçük kız... (Küçük kız'ın intihar bölümü, yayınevi tarafından sansüre uğramıştır) Ayrıca bir han odasında intihar etmiş gencin intihar olayı en ince ayrıntılarına kadar betimleniyor:

"Atış üç namlulu küçük bir tabancadan doğrudan kalbe yapılmıştı. Pek az kan akmış, tabanca halının üzerine düşmüştü. Çocuk köşede kanepede yatıyordu. Birden ölmüş olmalıydı. En küçük bir ölüm acısı yoktu yüzünde. Huzur verici, neredeyse mutlu bir anlatımı vardı, yalnızca canlılığı eksikti."(Cinler, Dostoyevski, S.327)

Ölen veya öldürülenler: Neredeyse romanın geriye kalan en önemli kahramanları: Şatov, Fedka,Lebyadkin ve kız kardeşi Liza ve bebeği StepanTrofimoviç!

Geriye neredeyse hiç bir tane bile Dostoyevski'nin olumladığı veya ikisi arasında gel-gitleri oynayan kahraman kalmıyor. Öyle veya böyle ölüyor, intihar ediyor, kazaya kurban gidiyor!

İşte 'siyasi başyapıt ' olarak lanse edilen bir roman! 19. 20. ve 21.Yüzyıl'da insanların gerçek sorunları ve arayışları ile hiç bir ilgisi olmadığı gibi kişilerin tinsel gelişimlerini, psikolojilerini, psikiyatrik durumlarını içinde bulundukları ortamlara, sosyal yaşantının izdüşümüne bağımlılığıyla ilintili olarak da ele almıyor. Lümpen takımının ve kendisinin de ait olduğu burjuva sınıfının değişik katmanlarındaki bir azınlığının abartılmış gerçek dışı konumlarının çizilmiş motivasyonları kendi tinsel buhranlarına tamı tamına ayarlanmış, uydurulmuştur. Ele aldığı küçük çevrenin zengin-fakir kahramanları tamamen halkın dışında, onlardan yalıtılmış olarak ele alınarak milyonlarca ezilen halktan yükselen gerçek haykırışlara, o kutsal uğultuya kulaklarını tıkamıştır. Dostoyevski'nin James Joyce'ye de esin kaynağı olan bu bireyselciliği Dostoyevski'nin vasıtası ile kapitalist dünyanın bir yansıması ve dışa vurmuşluğudur.

Bunun yanı sıra yapıtlarında teknik olarak iyi bir yapılanma söz konusudur. Dostoyevski'nin yarattığı kahramanlar her ne kadar abartılı kişilikleri ve eylemleri ile karşımıza çıkıyor olsalar da, onlarda, yazarın en azından görünen bir müdahalesi olmadan bağımsız hareket ederler. Her kahraman kendi yazgısını kendi eline almış gibidir. Bu anlamda Dostoyevski'nin kahramanları daha önceden programlanmış roller alan kişiler olmadığı kanısı okuyucu üzerinde uyanmaktadır. Olay örgüsü romanın içerisinde kendiliğinden gelişmekte, sonucun neye varacağına ilişkin de yazarın daha önceden saptadığı bir çözümün olmadığı izlenimi uyanmaktadır.

Dostoyevski'nin yanlılığı da romanda açık olarak kendisini göstermediği gibi olayların akışına dışardan müdahalesi de yokmuş gibi bir izlenim bırakmaktadır. Romanda gelişen diyaloglar yazarın dışardan gözlemlediği kendiliğinden gelişen ve hangi yöne akacağını kendisinin de belirlemediği ve giderek <yazarın kontrolünden çıkmış gibi> o anda oluşan diyaloglar gibidir.

Dostoyevski yanlılığını açık olarak belirtmese de, okuyucu bunu duyumsar,Dostoyevski'nin düşündükleri romanın içerisinde ayırt edilir, kimden yana olduğunu fısıldar.

Her kahramanın Dostoyevski'den bağımsız kendine özgü düşüncelerinin oluşturduğu 'çok sesliliği' bu olgular göz önünde tutularak değerlendirilmelidir.

" Dostoyevski, Cenevre'de 3. Barış ve Özgürlük Kongresi'nin yapılacağını ve **Bakunin**'in burada konuşacağını duyuyor. Dostoyevski, dünya devrimine ilişkin yıkıcı fikirlerle ilk kez bu kongrede tanışık oluyor .Daha sonra Bakunin'i Ecinniler romanında, iblis ruhlu Schigaleff olarak betimliyor, ve bu iblis ruhlu Bakunin'in nihilist entellektüellizmine 5000 dinleyicinin aptalca güven duyması, Dostoyevski'yi çok korkutuyor." (Maurina Zenta,

Dostojewskij, Menschengestalter und Gottsucher, S. 119)

" Barış kongresi ilgimizi çekmişti ve kongrenin ikinci oturumuna katıldık. İki saat boyunca değişik konuşmalar dinledik. Bu konuşmalar Dostoyevski üzerinde kötü bir izlenim bıraktı ve bayan Iwanoff-Chmyroff'a şöyle yazdı: 'Onlar yeryüzünde barışı sağlamak için Hıristiyan inancının yıkılması, büyük ulusların ortadan kaldırılıp yerlerine küçük hukuksal birimlerin getirilmesi tüm mal varlıklarının ortak mülkiyete dönüştürülmesi için sermayeyi yok etmek gerektiğini bize anlatmakla söze başladılar ." (A.Grigorjewna, Dostojewski, Erinnerung Das Leben Dostojewskis in den Aufzeichnungen seiner Frau, S.159)

Dostoyevski'nin, bu kongreye ilişkin görüşlerinin, Anna Grigogorjewna'nın anlattıklarından daha kapsamlısını 29 Eylül/11 Ekim 1867 tarihinde S.A.Iwanowa'ya yazdığı mektupta buluyoruz. Şöyle yazıyor:

"Cenevre, Cenevre Gölü'nün yanında. Göl muhteşem! Kıyıları bir tablo gibi. Ama kentin kendisi can sıkıntısının bir simgesidir. Cenevre eski bir Protestan kentidir ve her tarafta sayısız sarhoşlar görülür.Ben buraya ulaştığımda Barış

Kongresi yeni başlamıştı, ayrıca kongreye Garibaldi (3) de gelmişti. O, akabinde tekrar gitti.

Kongre gerçekten inanılmaz. Bu sosyalist ve devrimci bayları biraz kitaplarından tanıyordum ve burada aslında ilk kez onları gerçekten görme olanağını buldum. Kürsünün üstünden 5000 dinleyiciye savurdukları yalanları anlatabilmek; onların gülünçlüklerini, hafifliklerini, anlamsızlıklarını ve içlerindeki çelişkileri betimleyebilmek olanak dışı.

Bu ayak takımı, aşağılık (Bakunin - BN) adam, mutsuz emekçi yığınlarını gerçekten ayaklandırıyor. Ne kadar elem verici! O,barışı yeryüzünde sağlayabilmek için Hıristiyan inancını yıkmak, büyük devletleri ortadan kaldırıp bunları küçük küçük devletlere bölmek, müşterek, hep beraber bir yaşam için sermayeyi yok etmek vb. istiyor. Bütün bunlar hiçbir delil olmadan öne sürülmektedir. Onlar, daha 20 yıl önce (4) öğrendikleri (ders aldıkları) halde bugün de hâlâ o gevezeliği yapıyorlar.

Her şey öncelikle ateş ve kılıçtan geçtikten sonra, işte o zaman ebedi barışın geleceğine inanıyorlar.

Ama yeter artık bu konuda! Sevgili arkadaşım. Mektubunuza mutlaka ve derhal yanıt vereceğim.

(Dostoyevski, Gesammelte Briefe, S.233)

<<Barış ve Özgürlük Birliği 1867'de ağırlığını Fransız ve Almanlardan oluşan burjuva demokratları tarafından kuruluyor.

Cenevre'de toplanan kongreye ilgi büyük oluyor. Bakunin (5) kongre üyelerine, teorisini geliştirdiği temel düşüncelerin(Anarşizm), hiç değilse bir bölümünü de olsa kabul ettirebilmek için kongreye katılıp, delegelere hitap ediyor ve Birlik Yürütme Kuruluna üye oluyor. Bu kongrede sonradan kitaplaştıracağı (Anarşizm,Sosyalizm,Anti-Teolojizm)'i gerekçeli öneri olarak Merkez Komitesine sunuyor. Metinin aslı ya kaybolmuş ya da tahrip edilmiştir. Ancak Bakunin'in bir çok yapıtı gibi bu yapıtı da yarım kalmış, bitmemiştir.

Yapıt üç bölümden oluşmaktadır. Birinci ve ikinci bölümler federalizm ve sosyalizm ile ilgilidir. Üçüncü bölüm ise J.J.Rousseau'nun devlet doktrinini analiz eder. Devlet-toplum, birey-toplum ve insan ile doğa arasındaki ilişkileri tartışır.(Bak: Mikhail Bakunin, Reference Archive, 1817-1876)

Bakunin, bir yıl aradan sonra bu burjuva birlikten ayrılıp 1868'de Komünist Enternasyonal'e giriyor. Karl Marx ile aralarındaki uzlaşmaz ideolojik çelişkilerden ve Bakunin'in Komünist Enternasyonal içerisindeki hizipçi çalışmalarından ötürü 1872 yılındaki Lahey Kongresi ile Bakunin kanadı örgütten dışlanıyor.

Dört yıl gibi kısa bir süre de olsa Bakunin ve anarşist örgütü Komünist Enternasyonal içerisinde çalışma yürütüyor. Neçayev olayı da bu süreç içerisinde meydana geliyor...

Dostoyevski mektuplarında ve anılarında Bakunin'in Barış ve Özgürlük Kongresi'ndeki bu yapıtına ilişkin konuşmasını oldukça basite indirgeyerek ve yabansıyarak; 'Barışı yeryüzünde gerçekleştirmek için Hıristiyan inancının(dinin) yıkılması, büyük devletlerin ortadan kaldırılıp onların küçük devletlere bölünmesi- anlamına gelen – die grossen Staaten vernichten und in kleine Staaten aufteilen –açımlaması ile olguyu biraz da çarpıtarak yansıtıyor. Çünkü Bakunin büyük devletlerin parçalanmasından değil ama bir federasyon modelinden bahsetmektedir ve müşterek yaşam için sermayenin ortadan kaldırılması' gerektiğini zehirli bir dil ile eleştirmekte, adeta Bakunin'e küfür etmektedir.

Mihail Aleksandroviç Bakunin (1814 -1876)

M.Bakunin'e ait 1867 yılı, Barış ve Özgürlük İçin Enternasyonal Ligi üyelik kartı

Bu gözü dönmüşlük ile de Ecinniler yapıtında, ideolojik konuyu çarpıtarak ve tüm şövenist düşünceleri ile karmaştırarak Bakunin'i ele almakta, **sosyalizme ve devrim düşüncesine** olan nefretini çizdiği 'Şigalev' karikatürü üzerinden kusmaktadır.

1867'de Cenevre'de yapılan Barış ve Özgürlük Kongresi'ndeki Bakunin'in konuşmasını nefretle dinleyen Dostoyevski

Cinler'de Bakunin'i **Şigalev** olarak takdim ediyor:

" Ancak akşam saat sekizde bulabildim onu evinde. Şaşılacak şeydir, konukları vardı: Aleksey Nilıç ile yarım yamalak tanıdığım Virginski'nin karısının öz kardeşi Şigalev diye birisi.

Bu Şigalev iki aydır kentimizdeydi. Nereden geldiğini bilmiyorum. Yalnızca, ilerici bir Petersburg dergisinde bir yazısı çıktığını duymuştum. Virginski, bir karşılaşmamızda, sokakta tanıştırmıştı beni onunla. Ömrümde, yüzü onunki kadar bulutlu, asık, elemli bir insan görmedim. Kıyamet gününü, bilinmeyen bir zamanda, doğru çıkmayabilecek birtakım kehanetlere dayanarak değil de, kesinlikle, yarın öbürsü gün sabah saat tam onu yirmi beş geçe bekliyor gibi bir hali vardı. Ne var ki hiç konuşmadık sayılırdı ilk görüşmemizde, iki yeraltı örgütçüsü gibi el sıkışmıştık yalnızca. En çok olağanüstü büyük, uzun, tuhaf bir biçimde dik duran, etli, geniş kulakları şaşırtmıştı beni. Hareketleri kaba, ağırdı...

.....

Üzerimde kötü bir izlenim bırakmıştı..." (Cinler, Dostoyevski, S.141)

Neyi betimlemek istediği belli!.. Devrim isteyen, Çarlığı yıkmak isteyen güçlerin aslında sorunlarının insanlığın kurtuluşu, özgürlüğü için bir savaşım değil, dünyanın sonunun gelmesi veya insanlığın ebedi olarak zincirlere vurulmuş köleler olarak kalması için; yakıp-yıkarak, kaos yaratarak bunu gerçekleştirme beklentisi...

Nitekim Lebyadkin ve kız kardeşinin ölümü ile sonlanan Petersburg'da bir anda birkaç koldan çıkan yangın nihilistler (aynı zamanda siz devrimci ve sosyalistler olarak da anlayın!) tarafından çıkarıldığı üzerine bir yargı yaratılmaktadır. Çünkü kentin salonunda eğlence başladığında Stavrogin gözden kaybolmuştur vb.

Dostoyevski, Neçayev olayını ve nihilizmi devrimci-demokratlara karşı ustalıkla kullanmasını bilmiştir. Yarattığı hayali olaylar onun dünyasındaki tüm karanlığı açığa çıkarması bakımından da önemli. Kahramanlar gece karanlığında gezintiye çıkmış sisler arasındaki silik hayaletler gibi. Her tarafta karanlık gömütler, korkulu öten baykuşlar ve gecenin derinliğini tırmalayan köpek, çakal, kurt ulumaları yankı yapıyor.

Bu tüyler ürpertici etkileşimden sıyrılıp da tam aydınlığa ulaşacağınızı umduğunuz anda, karşınıza cehennem zebanilerinin ellerindeki kanlı tırpanlarla ve hiçbir zaman için ulaşamayacağınızı sezinlediğiniz uzaklarda göz kırparak yanıp sönen o ışığa uzanan yoldan, sizi kendi kara deliğine doğru açılan metafiziğin açmaz yoluna yönlendiriyor...

Gazeteleri günlük takip eden, romanlarına konu olacak bilgileri önemle sapıklık, kriminalite, cinayetler vb. buralardan

edinen Dostoyevski, 1871'in sonlarında yayına hazır duruma getirdiği; **nihilistleri, sosyalizmi ve sosyalistleri karşısına alıp, onları 'domuza benzettiği ECİNNİLER'i kaleme almaya başladığında, yani 1870 'de Fransa ile Prusya (Almanya'nın en büyük krallığı) kanlı bir savaşa tutuşmuş, sonunda, Fransa Sedan'da yenilerek ağır barış antlaşması koşullarıyla teslim olmuştu. 18 Mart 1871'de Paris'in yiğit proletaryası silaha sarılarak 72 gün gibi kısa bir zaman dilimini kapsamış da olsa dünyanın ilk proleter devletini kurdu: PARİS KOMÜNÜ!**

Dostoyevski elbette bunları yakından izliyordu. Dresden'de hemen hemen her gün gittiği kütüphanede gelen tüm gazeteleri okuyor, notlar alıyordu. Daha Paris Komünü'nün gerçekleşmesinden önceleri Fransa-Prusya savaşı sırasında 17/29 Ağustos1870 tarihinde Dresden'den S.A.Iwanowa'ya yazdığı mektupta " savaş " üze-

rine tavır alıyor, ama aldığı tavrın hiç de emekçilerden yana bir bakış açısı olmadığını, Fransız ve Alman emekçilerine sadece yıkım getirecek, Uluslararası İşçi Birliği (U.İ.B) (1. Enternasyonal) Parisli üyelerinin deyişiyle böyle rezil bir 'üstünlük veya hanedan sorunu için savaş ' da Fransızlardan yana taraf tuttuğunu belli ediyordu:

"Kim kimi aldattı? Kim stratejik hatayı yaptı? Almanlar mı yoksa Fransızlar mı? İnanıyorum ki Almanlar! Benim şah- si görüşüme göre daha 10 gün önce Almanlar söz sahipliğini ellerinde tutmak istediler. Fransızlar geçici olarak bir uçurumun önündeler. Hanedanlık çıkarları uğruna vatanlarını kurban edecekler. Ben size burda, gördüğüm Almanlara ilişkin ahlakı anlatmak bugünkü politik ortamda çok yerinde olurdu, ama bunu yazmaya şimdi zamanım yok. "(Dostojewski, Gesammelte Briefe, S.365)

Ancak Karl Marks'ın sekreterliğinde bulunduğu Uluslararası İşçi Birliği (U.İ.B) (1.Enternasyonal)'in Parisli üyeleri

Reveil'de **"Bütün Ulusların İşçilerine "**başlıklı bildirgesini yayımlıyor, şöyle haykırıyorlardı:

"Bir kez daha Avrupa dengesi ve ulusal onur bahanesi ile siyasal niyetler dünya barışını tehdit ediyor. Fransız, Alman, İspanyol işçileri, seslerimiz savaşa karşı bir kınama çığlığı içinde birleşsin! Bir üstünlük ya da hanedan sorunu için savaş, işçilerin gözünde, canice bir saçmalıktan başka bir şey olamaz. Kendilerini kan vergisinden bağışık tutan ya da halkların başına gelen felaketlerde yeni bir spekülasyon kaynağı bulan kimselerin savaş çığlıklarını, barış, iş ve özgürlük isteyen bizler protesto ederiz!

Almanya'daki kardeşler! Bölünmemiz, Ren'in (1) her iki kıyısında da, despotizmin dört başı bayındır bir zaferinden başka bir şey getirmez. Bütün ülkelerin işçileri! Ortak çabalarımızın sonucu ne olursa olsun, biz, Uluslararası İşçi Birliğinin (Enternasyonal'in -BN-) ülke sınırları tanımaz üyeleri, biz size, bozulmaz bir dayanışma güvencesi olarak, Fransa işçilerinin iyi dilek ve selamlarını gönderiyoruz. (Fransa'da İç Savaş, Karl Marks, S.23) (Paris Komünü Üzerine, Marks, Engels, Lenin, S.56)

Fransızlar ağır bir yenilgiye uğradıktan sonra silahlarını teslim etmeyen Paris proletaryası burjuvaziyi alaşağı edip Paris Komününü kurdular. Kurulan komün, dünyanın ilk proletarya diktatörlüğü denemesi olarak altın harflerle devrim tarihine kaydedildi . Paris Komünü'nden daha birkaç ay önce Marks, Parisli işçileri hükümeti devirmek için yapılacak

herhangi bir girişimin ' akılsızlık' olacağını belirterek uyarıyor. Buna karşın Paris proletaryası ayaklandığında da

büyük bir coşkuyla bu devrimi selamlıyordu. Buna ilişkin olarak Lenin şöyle yazıyor :

"Bununla birlikte, Marks, kendi deyimiyle <göğe saldırıya geçen> Komünarların kahramanlığı karşısında yalnız coşkulu olmakla yetinmedi. Kitle devrimci eylemi, anına erişmemiş olsa da o, onu büyük önemi olan tarihsel bir deney olarak, dünya proleter devriminin kesin bir ilerleyişi, yüzlerce program ve düşünceden daha önemli pratik bir adım olarak

gördü "(Devlet ve Devrim, Lenin, S.36).

Aynı tarihlerde Dresden'de (70'li yılların devrimci hareketini karalamak için) Dostoyevski Ecinnileri yazıyordu.

Fransız devrimci ve sosyalistleri Paris Komününü gerçekleştirdikleri için olanca öfke ve nefretiyle 18/30 Mayıs1871'de N.Nikolajewitsch'e, Dresden/Almanya'dan şu satırları karalıyordu:

" N.N.Strachow'a

Sayın Nikolaj Nikolajewitsch, şimdi mektubunuza gerçekten Belinskij ile başlayacağınızı tahmin etmiştim. Ama Paris ve Komünü'nü de yine de dikkate alınız. Belki siz de diğer kişiler gibi komünün başarısızlığının tümünü insan eksik-liğine ve olumsuz koşullara mı bağlıyorsunuz?

Fakat bu hareket bütün 19.yüzyıl boyunca hep ya cenneti yeryüzünde kuracağız çabasıyla <<örneğin Phalans-

terium gibi (5) >> hep sınandı. Ama iktidarı ellerine aldıklarında da (1848,1849 ve şimdi olduğu gibi), (sonucu) utanç verecek şekilde ispatlandı. Bunun için olumlu bir şey söylenemez.

Aslında her şeyin "Rousseau"-vari bir ham hayal, kuruntu olduğunu tüm dünyaya akıl ve deneyim yoluyla (pozitif olarak) gösterdi. Evet biz bunları yeterince yaşadık ve söylemek gerekirse onların iktidar olamayışları rastlantısal bir olgu değildir, kafaları uçuruyorlar. Neden? Çünkü kafa uçurmak diğer şeyleri yapmaktan daha kolaydır. Ama bir şeyler söylemek çok daha zordur. Paris yangını bir canavarlıktır.>> Biz başarısız mı olduk, başarısız olursak aynı akıbete tüm dünya da uğrasın. Çünkü, gerçek şu ki komün, dünyadan ve Fransa'dan daha önemlidir.>> Ama onlar (ve birçokları) bu çılgınlığı canavarlık olarak değil de aksine sadece güzellik olarak görüyorlar. Yeni insanlık, estetik anlayışına tamamen gölge düşürdü.(Dostojewski,Gesammelte Briefe, 1833-1881, S.401)

Karl Marks,1872 Paris Komünü'nü büyük bir özveri ve heyecanla selamlıyor!

Dostoyevski ise lanetliyor, bir 'canavarlık' olarak niteliyor!

Dostoyevski 1871 Paris Komünü'ne çok kızıyor. Asıl canavarlık yaparak Paris'in binlerce devrimci halkını katleden,

kitlesel olarak kurşuna dizip idam sehpalarında sallandıran ve yine binlercesini uzak sürgünlere gönderip, zindanlara tıkan, Prusya Krallığına satılmış olan Fransa burjuvazisinin yaptıklarına gözlerini kapatmakta, hatta yenilgiye uğrayan Komün'ün bu katliamı hak etmiş olduğu intibasını vermeye çalışmaktadır.

Dostoyevski diyor ki, işte, silaha sarılarak iktidarları devirip sosyalizmi gerçekleştirmek, eşitlik, özgürlük gibi öne sürülen belgilerin yaşama aktarılması olanak dışıdır. Çünkü bunun böyle olamayacağını geçmişteki pratikler bize göstermiştir... 1848-1849 Fransa devrimleri, şimdiki Paris Komünü buna örnektir... Rousseau'nun yazdıkları da ayrıca gerçekleşmesi olanak dışı ham hayallerden öte bir şey değildir.

Peki o zaman özgürlük, eşitlik, hak, adalet, sosyalizm, halkın iktidarı, iradesi vb.ne oluyor? Bunlar sadece düşüncede var olabilecek ancak hiçbir zaman gerçekleştirilemeyecek düş ve ütopik ideal-ler midir?

Bunun en yalın yanıtını J.J.Rousseau üzerine yaptığı yukardaki yorumda veriyor:<**1848-1849 ve Paris Komünü deneyimleri de gösterdi ki bu girişimler Rousseau vari bir ham hayal ve kuruntudan öte bir şey değildir.**> Dostoyevski'ye göre bir düzen kan akıtılarak, şiddet uygulanarak, zorla değiştirilemez. Sonu hüsranla biter. Bu, insanları özgürlüğe ulaştıracak bir yol, yöntem olamaz! Özgürlüğe ulaşmanın bir tek yolu vardır: Acı çekerek ruhun özgürleştirilmesi. Kurtuluş budur! Sosyalizm ile Katoliklik bu konuda aynı şeyi düşünüyor ve uyguluyorlar. İnsanları bu dünyada mutlu edebilmek için özgürlüklerini ellerinden alıyorlar. İşte Dostoyevski tam da bu sorunu daha da berrak ve geniş bir şekilde **Karamazov Kardeşler'de işliyor... Bu batıl düşünceler, işin tuhaf yanı, çok felsefi ve derin bulunarak romanın en etkili bölümü olarak değerlendiriliyor.** Onun için bu konuyu ilerde Karamazov Kardeşleri işlediğimiz yerde yeniden ele alacağız.

Dostoyevski mektubunun devamında şöyle yazıyor:

".....Batının ulusları İsa'yı yitirdi (Katolikliğin yanıltısıyla) Batı bu yüzden, bu nedenden dolayı mahvolmak üzeredir.Şimdi ideal başka bir şeydir. Bu o kadar net ki! Ve Papalık iktidarının çöküntüye uğraması tüm Roma-Alman dünyasının çöküntüye uğramasına bağlıdır. (Fransa ve diğerleri de) - bunların hepsi karşılıklı tartışılacak gerekli

uzun anlatılardır.

Ama ben sadece gerçekten şunu söylemek istedim: Belinskij, Granowskij (6) ve diğer tüm çapulcular bunları yaşasaydı şöyle söylerlerdi: << Hayır, bizim hedeflerimiz (ideallerimiz) bunlar değildi! Hayır, bu bir şaşkınlıktır: Bekleyelim, acaba bu ışık aydınlatacak mı? Gelişim, ilerleme zaferi kazanacaktır, insanlık yepyeni, sağlıklı kurulmuş bir alt yapıyla (temel ile)mutlu olacaktır! >> Bunlar hiçbir zaman bu yolun en sonunda komüne veya Felix Pyat'a (7) akıbetine gideceğini itiraf etmeyeceklerdir. İnsanlar öylesine köreltilmiş ki yaptıkları hataları kabul etmiyorlar ve farkında olmadan fantastik rüyaları sayıklamaya devam ediyorlar. Belinskij'in kişiliğine kızmıyorum ama onun görünümü asla gerçek Rus yaşantısı olmayıp; iğrenç, zayıf, köreltilmiş bir Rus yaşantısını yansıtmaktadır. (Dostojewski, Gesammelte Briefe, S.402)

Dostoyevski Ecinniler 'de şöyle bir sahne kurgular:

"Fransız-Prusya savaşı adında oldukça eğlenceli bir şarkıydı. Marseillaise'nin (8) korkunç notalarıyla başlıyordu. Qu'in Seng impur abreuve nos sillons (Ayak izlerimizi kirli bir kanla doldursun) parlak bir meydan okuyuş, geleceğin zafer sarhoşluğu duyulur. Fakat birden, zafer marşının ustaca yerleştirilmiş notaları yanında aşağıdan bir köşeden, fakat çok yakın bir yerden Mein Lieber Agustuin'in (9) iğrenç sesleri gelmeye başlar. Marseillaise onlara aldırmaz. Marseillaise heybetinin sarhoşluğu içindedir; fakat Augustin, güç kazanmaktadır; gittikçe küstahlaşır ve birden Augustin, Marseillaise'nin notaları ile kaynaşmaya başlar. Beriki kızmaya başlar; artık Augustin'e aldırmazlık edemez, onu silkeleyip atmaya çalışır; onu bir sinek gibi ezmek ister fakat, Mein Lieber Augustin, bütün gücüyle asılır, şen ve kendinden emin, sevinçli ve küstah olur,ve Marseillaise her nasılsa birden çok aptalmış gibi görünür; öfkesini ve incinmesini artık gizleyemez, ellerini gökyüzüne doğru kaldırarak,gözyaşları içinde lanetler yağdırır: Pas un pouci de nötre terrain,pas une de nas fortresses.(Toprağımızın tek karışını, istihkamlarımızın tek taşını!..)

Fakat Mein Lieber Augustin'le beraber söylemek zorundaydı. Melodi en budalaca bir yolla Augustin'e geçer, yavaş

yavaş azalır ve kaybolur.Yalnız zaman zaman orijinal melodi duyulabilir; qu'un sang impur..fakat hemen iğrenç bir

şekilde korkunç bir valse geçer, sonunda birden değişir; Bismarck'ın (10) göğsünde ağlayan, her şeyi ona veren

Jules Favre (11) ortaya çıkar. Fakat şimdi sertleşen Augustin'dir; kısık sesler duyulur, insan kendisini sayısız şarap fıçılarının, aşırı bir çılgınlığın, milyonlarca para arzusunun, pahalı puroların, şampanya ve rehinelerin arasında olduğunu sanır; Augustin hiddetle bağırmaya başlar. Fransa-Prusya savaşı son bulmuştur.(Dostoyevski, Ecinniler. S.380,381)

Dostoyevski, bir sahne kuruyor ve bu sahne Dostoyevski'nin deyişiyle, Marseillaise'nin (korkunç notalarıyla) başlıyor.

Marseillaise'nin korkunç notaları!.. :

Marseillaise marşı bir devrimin öfkesini taşımaktadır. Bir yurt savunmasının da gururunu, cesurluğunu, yılmazlığını!

Çünkü bu marş 1789-1794 devrimi sırasında 25 Nisan 1792'de, devrimi ezmek isteyen Avusturya ile savaş içerisinde, devrimci Fransa'nın Avrupa gericiliğine karşı savunulmasında yaratılmış bir marştır.

Evet! Bu Marş'ın içerisinde savaş ve kan vardır.. Çünkü devrim isteyen, ekmek ve özgürlük isteyen bir halkın direniş

ve savaşımlarının bir yansıması, yankısıdır. .Marseillaise,1.ve 3. Napolyon dönemlerinde,

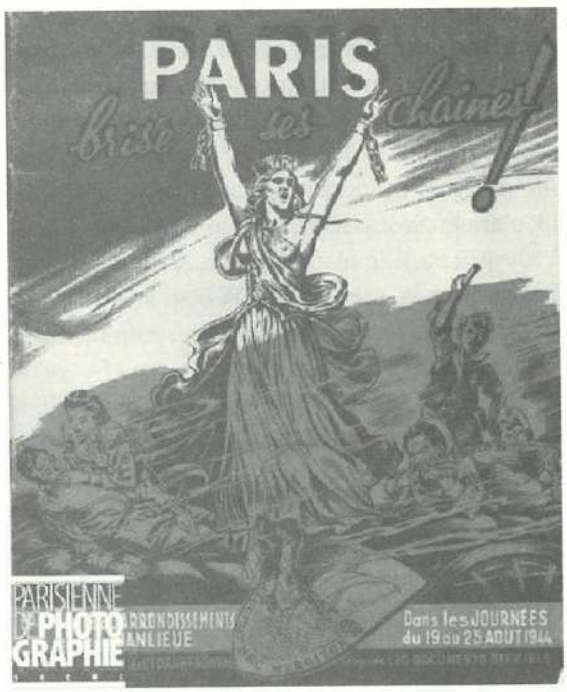

yani 1814- 1871 arasında devrimci fikirler içerdiği düşüncesiyle yasaklanmıştır.1871'de 72 günlük Paris Komünü sırasında kısa bir süre de olsa serbest olmuştur. Paris Komünü yenildikten sonra yeniden yasaklanmış, bu yasak 1879 yılına kadar sürmüştür.

Bu, Marseillaise Marşı ile başlayan ve 1870 Prusya-Fransız savaşına vurgu yapmayı gaye edinen sahne, romanda bir yama gibi ve zorlama ile oluşturulmuş, kısa bir bölüm olarak betimleniyorsa da 1870'lerde gelişen ve denebilir ki günümüze dek etkinliğini sürdüren muazzam bir tarihi yaşanmışlığın vurgulamasını mizahi bir bakış açısıyla da olsa ele alması önemlidir. Bu ele alış aynı zamanda Dostoyevski'nin konakladığı, ulaştığı noktanın ne olduğunu belirleyebilmemiz açısından da çok önemlidir.

İkinci bir nokta da Dostoyevski, devrim yoluyla insanlığın özgürlüğe ulaşamayacakları düşüncesindedir. Devrim denildiğinde güç kullanma, zorla yıkma çağrımlaşması vardır. Kan vardır! Marseillaise'de de olan budur ve Dostoyevski'nin hiç de sevmediği (sözde !!!), yazgıcılığın antitezi olan bir durumdur bu. Dostoyevski bir devrim düşmanıdır ve oldukça da tutucudur!

Bu sahne nereden çıktı diyeceksiniz? Tarihi bir gerçek vardı ve Fransa'nın yenilip, Alman Birliği'nin gerçekleşerek Büyük Alman İmparatorluğunun dünya sahnesine çıkmasına ve Avrupa'nın en güçlü militarist gücü konumuna gelmiş

olmasına tahammül edemeyen Dostoyevski asıl sahnenin yanında ikinci bir sahne açmak gerekliliğini, içindeki kızgınlığı söndürmek için duydu. Bu kızgınlık, Rusya'ya ilişkin kurguladığı emperyalist Rus yayılmacılığının güçlü bir birleşik Alman İmparatorluğunun var olduğu süreçte artık olanaksızlaşması olgusudur.

Oysa Protestan olan Almanya, Roma Papalığına başkaldırışıyla, aslında Katolik olan Fransa'ya nispeten Dostoyevski'nin daha da sempati beslemesi gereken bir devlet olmalıdır. Ama Rusya'nın güneye inme, Slav- Rus egemenliğini KURMA DÜŞLERİ, Fransa'yı bozguna uğrattıktan sonra güçlenen, Birleşik Alman İmparatorluğu karşısında artık olanaksızlaşmıştı... Dostoyevski bunun için de Almanların Fransa'ya karşı Sedan'da kazandıkları zaferi kahırla karşılamıştır. Oysa Dostoyevski için Katolik Fransa 18. ve 19. yüzyıllarda oluşan tüm devrimlerin tezgâhlandığı nifak yuvasından başka bir şey değildir. Din ve Rusya tercih konusu olduğunda o tercihini Rusya için yapmaktadır. Roma Papalığına her zaman protesto ve karşı koyma ile diğer Avrupa milletlerinden kendini ayıran Almanya'nın Dostoyevski adına çok olumlu olan bu Germen başkaldırısı bile onun şövenist ve savaşçı duyguları karşısında etkin olamamıştır.

Dostoyevski kritikerleri / eleştirmenleri Dostoyevski'nin 1871 Fransa-Prusya savaşında hangi taraftan yana olduğuna ilişkin olarak değişik görüşler belirtmektedirler.

N.A.Berdyaev şöyle yazmaktadır: " Dostoyevski için Fransız devrimi, Antik Roma düsturu olan evrensel <<birlik>> düşüncesinin yeniden yaratılmasıydı; onun yeni bir biçimiydi. Bu düstur önceden gördüğü toplumsal devrimlerin de belli başlı öğesini oluşturacaktı. **Zamanında patlak veren Fransa-Prusya savaşında, Protestan Almanya'nın yanını tutması, insanların zorunlu birleşmesini savunan Roma düşüncesinin, yani Katoliklik ve Sosyalizm'in ortadan kalkmasını istemesinden kaynaklanır (a.b.ç.) "(Berdyaev, Dostoyevski,S.112)**

" En sonunda, 7 Ağustos günü (Dostoyevski, not defterine -BN-) şu özlü tümceleri yazıyor:

< Roman kesinlikle bir yana atıldı (çok korkunç bu!) Fransızlar yenildiler. Şimdi Metz önünde örgütleniyorlar yeniden. Sanırsam, duraksıyorlar, nereye gideceklerini bilmiyorlar, zaman yitiriyorlar>

Ama savaş sırasında Fransızları tuttuğunu gösteren tepkilerinin tanıklığını mektuplarında aramak gerekir (a.b.ç.):

<Hun çapulcuları gibi işkenceler yapan, yağma eden bu Alman okulu ne de güzel! Prusyalılara gelince, onlar barbarlardan da kötü davranıyorlar!..

Biraz sonra şöyle yazacaktır: <Hayır kılıç gücüyle kurulan, varlığını sürdüremeyecektir. Bütün bunlardan sonra bir de 'Genç Almanya!' diye bağırıyorlar. Tam tersine tüm güçlerini tüketmiş bir ulustur bu... .Hayır, ölmüş bir ulus, geleceği olmayan bir ulus!.." (H.Troyat, Dostoyevski. S.330,331)

Dostoyevski'nin 1848,1871 burjuva ve proleter devrimler üzerine yaptığı yorumlara bakıldığında sanki o tüm **savaşlara ayırımsız karşıymış gibi, İSA VARİ bir mistik anlayış içerisinde olduğu sanısına kapılabilinir!**

Hayır! Dostoyevski sadece devrimci savaşlara karşıdır. O, Rusların İstanbul'u almalarını istemekte, Osmanlının Avrupa'daki egemenliğine son vermek gerektiğini savunmakta, Fransa-Prusya savaşında 1.Enternasyonal'in savaşa karşı çıkma tavrının aksi yönünde tavır belirlemekte, Fransa'nın yanında yer almaktadır. Paris Komünü yenilgiye uğradıktan sonra da bilgiççe "Paris yangının bir canavarlık, kelle uçurmanın birkaç söz söylemekten daha kolay" olduğundan dem vuracaktır.

O şöyle yazmaktadır: " Tam tersine savaş değil, asıl barış, uzun süreli bir barış insanları canavarlaştırır, acımasız yapar. Uzun süreli bir barış her zaman zorbalığı, korkaklığı, kabalığı, kök salmış bir bencilliği ve en önemlisi de zihin durgunluğunu doğurur." (Bir Yazarın Günlüğü, Dostoyevski, S.766)

Avrupa'da gelişmekte olan işçi sınıfının devrimci hareketine pozitif anlamda ilgi duymayan hatta nefret eden Dostoyevski, yazı ve anılarında Karl Marks'ı hiç anımsamamaktadır. Oysa Karl Marks ve F.Engels tarafından kaleme alınan Komünist Partisi Manifestosu, ilk kez 1848 Haziran Ayaklanmasından önce Paris'te,1850'de İngiltere'de 1860'da da Rusça olarak Cenevre'de yayınlandı.

Çernişevski'ye saldırmaktan da geri kalmayan Dostoyevski, Marks'ın Çernişevski'ye övgüler dizdiği günlerde Çernişevski, Marks'ı tanıyamadan, yapıtlarına ulaşma olanağı bulamadan Sibirya'nın ücra bir köşesinde en ağır koşullarda kürek mahkûmuydu. Dostoyevski ise Marks'ın neredeyse burnunun dibindeydi! Acı çekmek için rulet oynuyor, parasını son meteliğine kadar kaybediyor, acılar içerisinde kıvranarak tanrısına biraz daha yakınlaşıyordu... Dostoyevski'nin Marks'ı tanımadığını, ondan haberi olmadığını birçok eleştirmen vurgulamasına karşın buna katılmak ve onaylamak gerçekten benim için kabul edilemez bir şey! Mantıksal değil!

Sözgelimi N.A.Berdyaev şöyle yazıyor: "Dostoyevski'nin karşısında, sosyalizmin kusursuz kuramsal biçimleri yoktu; Marx'ı tanımıyordu; bütün bildiği sosyalizm Fransa'daki sosyalizmdi " (Berdyaev. Dostoyevski, S.108)

Asıl toplumsal olan sorunlara ve toplumun geçirdiği (proletaryanın giderek güçlenmesiyle) devinimlere kulaklarını kapatır görünmekte, bu devinimleri kuşkuyla karşılamakta, ya da ilgi duyduğu popüler olaylara (Naçeyev olayında olduğu gibi) bunu sosyalizmin ve devrimcilerin anti propagandası olarak kullanmaktadır.

Dostoyevski Rusya'ya döndüğünde Ecinniler'in bir bölümü henüz bitmemiştir. Roman tefrika halinde Russky Vestnik'te 1871 yılı boyunca yayınlandı ve 1872'de sona erdi. Dostoyevski, Paris Komünü'nü daha da çok irdeleme olanağını bulmuş oldu böylece. Onun için Ecinniler'in Rusya'da yazıldığı son bölümlerinde Nechaev'i canlandıran Peter Verchonevski olsun, Stavrogin olsun tam anlamıyla birer alçak, cani, ahlaksızdırlar... Sorun tek tek kişilerin böyle inandırıcılıktan uzak abartılı bir şekilde nötr olarak gösterilmesinden öte,1870'lerin sosyalist ve devrimcilerine yapılan genel göndermelerdir. Politik nihilizm ile kendi yarattığı anti-kahramanları özdeşleştirme girişimidir. Bir olumsuzdan hareketle tüm güzel olan şeyleri pislikle sıvamaya kalkmak kendinde, sorumluluk ve dürüstlük dürtüsü taşıyan hiç kimsenin, hele hele 'gerçekçi' geçinen bir yazarın başvuracağı bir yöntem olmamalıdır. Ama işin içerisinde Dostoyevski olunca, oluyor işte! **Onda var olan betimleme ve olağanüstü hayal kurma yetisi,** estetiğindeki tüm pis koku ve çirkinlikleri, kapitalizmin ağır çarkları arasında sersemleşmiş, umudunu bir ölçüde yitirmiş ve tamamen yalnız kalmış insanların ruh derinliklerine damıtma ve hayranlıkla kabullendirme becerisini göstermiş oluyor böylece.

Oysa 1870'lerin devrimcileri Dostoyevski'nin bizlere sunduğu gibi midir? Bakalım:

Marks'ı örnek olarak gösterecek olursak; o, Dostoyevski gibi kumar yüzünden aç kalmış, yoksulluklar içerisinde kıvranmış bir dahi değildir. Oradan oraya sürüldüğü için, kendisini gerçek bir ideale adadığı için aç kalmıştır ve hiçbir zaman için de yeraltına çekilen bir anti-kahraman 'tip' olmamış, kitlelerle sürekli iç içe olmuş, onlarla birlik omuz omuza savaşım vermiştir. Enternasyonal'in içerisinde aktif rol almış, kuruluşunda büyük katkıları olmuş, sekreterliğini üstlenmiştir. Başı hep dik, havada olmuştur. İktidarların, kralların yağcısı ve fedaisi değil, korkulu düşü, karabasanı olmuştur.

Paris Komünü saflarında romanlara kahraman

olarak alınabilecek yığınla devrimciler vardır. Hem de bunlar çeşitli ulus ve milliyetlerden kişilerdir. Almanlar, İtalyanlar, Ruslar ve bunların çoğu Komün için, güzel bir gelecek için çarpışarak can vermişlerdir.

Marx'ın yakın dostları Leo Frankel, kadın komünarların önderi Yelizveta Dimitriyeva, barikatlarda can veren Komün'ün Generali Jaroslaw Dombrowski ünlü yabancı komün önderleridir.

Louis Michel: Devrimci, öğretmen. Paris Komünü yenildiğinde tutuklanıp mahkeme önüne çıkarıldığında şu savun-mayı yapıyor :

"Tüm varlığımla toplumsal devrime aidim ve bütün davranışlarımın sorumluluğunu kabul ediyorum. Yaptık- larımı bilerek ve isteyerek yaptım."

Sonra savunmasını şöyle noktalar:

"Tek isteğim yoldaşlarımın öldürüldüğü Satory Meydanına gönderilmemdir. Beni de toplumunuzdan eksiltin.Zaten sizden bunu yapmanız isteniyor. Cumhuriyet savcısının hakkı var. Mademki özgürlük için çarpan her yüreğe bir parça kurşun nasip oluyor, ben de hakkımı isterim. Eğer yaşamama izin verirseniz intikam diye haykırmaktan usanmayacağım."

1870'lerin devrimci ve sosyalistlerini kendi karanlık dünyasındaki karanlık bakış açısıyla yansıtan Dostoyev-ski'nin hayalinde yarattığı hayaletlerle, Paris Komününün, 1870'lerin gerçek devrimci ve sosyalistleri arasında bir bağlantı kurabilmek, benzetme yapabilmek olanaksızdır. Üstelik her ne olursa olsun Neçayev olayında Marks'ın açık bir tavrı olmasına karşın, Neçayev'in örgütsel yeteneklerine ve davaya kendini düşünmeden adamasına hayran olan Lenin onu <<DEVRİMCİ TİTAN >> sözleriyle övmüştür. Çok tehlikeli bir anarşist ve devrimci olarak görüldüğü için 20 yıl Sibirya sürgünlüğü cezasını çekmek için Çar'ın emriyle Sibirya'ya gönderilmiyor. Çernişevski ve Dostoyevski'nin de belirli bir süre tutsak kaldığı Peter-Paul Kalesinde sıkı güvenlik önlemleri altında gözlerinin önünde olsun diye hücrede tutuluyor. Ama o burada da bir kısım gardiyan ve görevlileri örgütlemeyi başarıyor ve onların sayesinde dışardaki anarşist arkadaşlarıyla << NARADNAJA WOLJA-Halkın İradesi - >> örgütüyle bağlantı kuruyor.

(Narodnaya Volya (Halkın İradesi)- Bu grup, Zemliya i Volya (Toprak ve Özgürlük)'ün bölünmesi üzerine,1879 Ağustos'unda Narodnik tedhişçilerin gizli siyasal örgütü olarak kuruldu. A.İ.Zelyabov, A.D.Mihaylov, M.Frolenko,Morozov, Vera Finger, Sofya Perovskaya, Kıviyatkoviski ve daha başka kişileri kapsayan yüksek bir kurulun yönetimindeydi. Narodnaya Volya, Çarlık mutlakiyetine karşı kahramanca bir savaş verdi..Ama " aktif " kahramanlar "pasif " halk yığınları yanlış teorisini izleyerek, toplumu yeniden kurmayı, halkın katkısı olmaksızın, sırf kendi çabasıyla ve bireyci tedhişle gerçekleştirmeyi umdu. Aleksandır 2'nin 1 Mart 1881'de katledilmesinden sonra, vahşiyane misillemelerle ve ölüm cezalarıyla hükümet, bu grubun varlığına son verdi. (Bir Adım İleri, İki Adım Geri, S.301/302) (Leninwerke 7, S.255)

Ayrıca bakınız: "Narodovolizm (Narodnaya Volya) Halkın Dostları Kimlerdir ve S.Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırlar.- Lenin, Sol Yay., S.83, 248. Leninwerke 4, Dietz Verlag, S.174,440)

Neçayev,1872'de Bakunin'in mektupla uyarmasına karşın tedbir almıyor ve İsviçre polisi tarafından tutuklanıp, " adi suçlu " statüsünde gösterilip

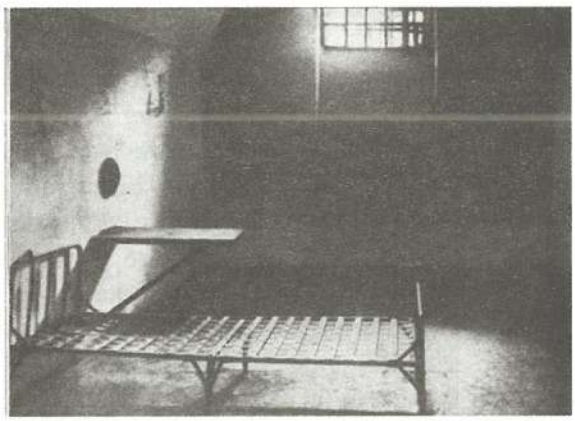

Peter-Paul Kalesi'nde bir hücre

Peter-Paul Kalesi

Rusya'ya iade ediliyor. Petersburg'daki mahkemesinde örnek bir devrimci davranışı içerisinde Çar'ın mahkemesine meydan okuyor! **Siyasi bir isyancı olduğunu, adi bir suçlu olmadığını, " Sizin zorba hükümetinize köle olmayı reddediyorum, imparatoru ve bu ülkenin yasalarını tanımıyorum** "diye haykırıyor!

Yaka-paça, yerlerde sürüklenerek mahkeme salonundan çıkarılırken de, **"Kahrolsun despotizm! Kahrolsun Çar! Yaşasın özgürlük, Yaşasın Rusya halkı "** diye ortalığı inletiyor.

Halkın İradesi Merkez Komitesi Neçayev'in Peter-Paul Kalesi'nden kurtarılması için karar alıyor. Ancak o sırada alınan bu kaçırma kararı erteleniyor. Çar 2.Aleksandır'a suikast öne çıkarılıyor ve tüm konsantrasyon bu suikasta odaklanıyor. Zindanda 40'a yakın muhafız-gardiyanı ayarlamayı hatta bazılarını örgütlemeyi başaran Neçayev onlar aracılığıyla Halkın İradesi örgütü Merkez Komitesiyle yazışıyor. Hatta Peter-Paul Kalesine ilişkin tüm yapısal ve tabyaya ilişkin bilgileri örgüte ulaştırıyor.

Kaçırılmasına ilişkin alınan erteleme kararı Neçayev'e bildiriliyor ve o'da bunu uygun buluyor. Çar öldürülüyor. Ancak ondan sonra örgüt üyeleri tek tek yakalanıp ölüm ve ağır cezalara çarptırılıyorlar. Örgüt dağıtılıyor. Neçayev'de 1882'de verem ve iskorpit hastalığından vefat ediyor.

(Bak.Nach Über Russland,Vera Finger,S.110,111,112,113,114,115,129)

Üniversitelerde 1868 yılında, Toprak ve Özgürlük Partisinin kurulduğu 1862 yılından itibaren etkinliği ve etkilemesiyle üniversitelerde devrimci hareket doruk noktasına çıkıyor. "Kartal " lakaplı Neçayev devrimci öğrencilerin lideri pozisyonunda ve Piotr Tkoviç ile birlikte devrimcilere bir el kitabı hazırlıyorlar. Sıkı disiplin ve yeraltında gizli örgütlenmeye ilişkin " **gizli örgüt "** bilincinin de temellerini atıyorlar.

Halkın İradesi de başta olmak üzere yeraltı örgütlenmesinde birçok devrimci örgütün Neçayev'lerin hazırladığı bu kitapçıktan yararlanmış oldukları söylenebilir.

Lenin, "Nasıl yapmalı? " ve " Bir Adım ileri İki Adım Geri " adlı yapıtlarında bu anarşist örgüt ve üyelerine ilişkin olarak değerlendirmelerde bulunmaktadır. " Ne Yapmalı? "da 'Devrimciler örgütünün özelliklerini gündeme getirip, Devrimciler örgütü nasıl olmalıdır? a ilişkin yanlış görüşlere karşı düşüncelerini açımlarken 'Halkın İradesi' örgütünü örnek olarak almakta, onların doğru ve yanlışlarından hareketle kendi düşüncelerindeki < partiyi> şekillendirmek için yararlanmaktadır. (Bak. Lenin, Seçme Eserler, S.153-154-155 E-Komplocular Örgütü ve Demokratizm) (Bak. Leninwerke 5 S.491-e- "Verschwörer " organisation und "Demokratismus")

Paris Komünü'nün 28 Mayıs 1871'deki yenilgisinden 41 gün sonra, 8 Temmuz 1871'de Dostoyevskiler tren ile Rusya'ya, 4 yıl aradan sonra geri dönüyorlar, Anna Grigorjewna anılarında, kocasının dönüş yolunda Petersburg'daki gelecek yaşamlarına ilişkin düşüncelerinin karamsar olduğunu yazıyor:

" 'Eh, Anna'cık ', 'Biz yabancı ülkelerde dört yıl, zor saatlerimizin de olmasına karşın yine de mutlu olmuştuk '.Petersburg, yaşamımıza neler getirecek? Bana kalırsa tüm geleceğimiz sislerle sarılmış. Çok büyük zorluklar, bir sürü engeller, telaşlar görüyorum. Ailece ayaklarımızı yere sağlam basarsak ancak kazanırız. Bize bir tek tanrının yardım edeceğine inanıyorum." (Anna G.Dostoyevski, Erinnerung Das Leben Dostojewskis...S.193)

Petersburg'a varışlarında hemen otele iniyorlar. 2 gün otelde kaldıktan sonra iki odalı, mobilyalı 3. katta Ismailowski prospekt Haus Nr.4 adresindeki evi kiralıyorlar.

Sürgün dönüşü kendisinde daha da güçlenen dini inançları doğrultusunda Batı Avrupa'ya olan nefreti de giderek fanatiklik derecesine kadar ulaşır. Eleştirilerinde kapitalizmin saçtığı pisliklerin oluşturduğu tutucu bir Avrupa'dan ziyade giderek gelişen endüstrinin doğal sonucu olarak proleter hareketteki gelişim, sosyalizm düşüncesinin yaygınlaşması odak noktasını oluşturur. Ecinniler'de bu kuşkusunu da dile getirişi 1871'de Paris proletaryasının 72 gün de olsa iktidarı ele alışındaki etmenlerde aranmalıdır. Proletaryanın bu -geçici de olsa - başarısı, egemenliği Dostoyevski'nin geniş hayal gücünü ürpertilerle harekete geçirmiş, "Özgürlük " vaadiyle yolan çıkan devrimlerin nasıl özgürlüğü yok ettiklerini, tanrı ve İsa felsefesi yaparak idealist(mistik) bataklığın içerisinde anlatmaya çalışmıştır.(Dostoyevski'ye göre gerçek özgürlük ancak ruhta sağlanabilir. Bu özgürlüğe açılan kapı <acının > bitmez yolunda sürekli yürünerek tinsel anlamda ancak ulaşılabilen inanç-

lardaki bir devrimdir.

Anarşıst Shigalyov şöyle söylemektedir :"Sınırsız bir özgürlükten yola çıkıp sınırsız bir despotizmle bağlıyorum sonucu! " (Cinler, Dostoyevski. S. 401)

Yine anarşist ve nihilist Peter Verchovenski ise şöyle söylemektedir: "Bir ya da birkaç ahlaksız kuşak artık kaçınılmazdır. İnsanı iğrenç, korkak bencil bir yaratığa çeviren bir ahlaksızlık, bize gerekli olan bu ve insanları alıştırmak için ufak bir damla da taze kan... Sonra da kargaşalık başlar. Dünyanın şimdiye kadar görmediği bir sarsıntı olacak. Rusya'nın üstü kararacak ve toprak eski Tanrılar için ağlayacak."

Burjuva eleştirmenleri ve onların etkisindeki yeni jenerasyon yazar ve eleştirmenleri Dostoyevski'nin bu yorum ve

var sayımlarını onun geleceği ne kadar isabetli gördüğü yolunda değerlendirerek işi getirip 1917 Bolşevik Devrimine dayandırmaktadırlar. Tabii orada da kalmayıp Stalin dönemine de atıfta bulunmaktadırlar!

"Özellikle Bolşevik Devriminden sonra, Dostoyevski'de ihtilalci mantığı görmekteki derin, kehanete varan bir yetenek göstermek isteyenler için alıntılar arayanlara Ecinniler elverişli bir alan olmuştur. Daha 1905 İhtilalinden sonra, Merezkovski, ona "Rus İhtilalinin kâhini" demiştir ve bugünkü rejime karşı olanlar için "Ecinniler'de bu lakabı doğrulayacak birçok bölüm vardır." (E.H.Carr, Dostoyevski,S 220)

Yine Andre Gide, H.Carr'ın yukarda verdiği Shigalev ve Peter Verchovenski 'ye ilişkin alıntıları vermeden önce şöyle yazmaktadır:

" Ecinniler'de yavaş yavaş oluşan Bolşevikliği görürüz. Bunun için Shigalev'in kendi sistemini ortaya koyan sözlerini ve bu sözlerin sonunda yaptığı itirafı dinliyelim ....(Andre Gide, Dostoyevski.S.203)

Burada dikkati çeken bir şey var ki önemli: Demek ki Andre Gide, Bolşevikliğin yukardaki Shigalev ve Peter Verchovenski'nin açıkladığı gibi olduğunu tasdik etmektedir. Anlaşılan Andre Gide'de Bolşevikliğin bir 'Zorbalık' hatta bir 'cinayet makinesi ' olduğunu düşünmektedir. Ve gerçi aynı Shigalev'in söylediklerini bir başka yapıtında kendisi de yinelemektedir. O şöyle yazmaktadır:

" Stalin daima haklıdır, bu demektir ki; Stalin yaptığı her şeyde haklıdır.

Bize **proletarya diktatörlüğü** vaat edildi. Çok yanıldık. Evet, diktatörlük, doğru. Ama bir araya gelmiş Sovyet proleterlerinin değil de bir adamın diktatörlüğü. Hiç aldanmadan gayet net olarak anlamak önemli; istenen buraya varmak değildi. Bir adım daha atarak şöyle diyebiliriz: Zaten tam anlamıyla istenmeyen buydu. (Andre Gide, SSCB'den Dönüş,S.47)

Andre Gide SSCB'den Dönüş'ü 1936'da Maksim Gorki'nin cenazesi için gittiği S.B 'den dönüşünde yazıyor. Yapıt'a olumlu-olumsuz çok sayıda eleştiriler gelince bu eleştirileri de kapsayan ikinci bir kitabı da 'SSCB'den Dönüş Üstüne Düzeltmeler adıyla 1937'de yayınlıyor.

Bu dönem, Avrupa'da giderek güçlenen faşizm salt Avrupa'yı değil tüm dünyayı tehdit ediyor. S.Birliği, Stalin önderliğinde, giderek dünyanın tüm ezilen ulus ve halklarını tehdit etmeye başlayan faşizme karşı gerekli önlemleri alıyor. Bu önlemlerin alınmasında (bazı aşırılıklar elbette eleştirilmelidir, eleştiriliyor da tarafımızdan) ne denli haklı olunduğunu da tarih bir kez daha yanıtlamış ve göstermiştir. Bunu anlayabilmek için ise ön şart O DÖNEMDEKİ GELİŞMELERİ BİR TEK KAYNAKTAN DEĞİL DE DEĞİŞİK KAYNAKLARDAN İNCELEMEKTİR. Tüm emperyalist güçlerin Alman faşizmini Rusya'ya öncelikle yönlendirmek istedikleri, bu anlamda Alman emperyalizmini el altından güçlü bir şekilde maddi ve manevi olarak desteklediklerı ispat edilmiş gerçeklerdir. Durum değerlendirmesi yapılırken bu olgular göz ardı edilerek irdelenirse Sovyetler Birliği'nin faşizmi neredeyse tek başına çok büyük bedeller ödeyerek yenmiş olduğuna, **tahammül edememek** gibi bir düşünce belirmiş oluyor. Bu tahammülsüzlük, sosyalizmin kapitalizm karşısında aldığı zaferin gizinde yatmaktadır.

Dostoyevski'den oldukça etkilenen Andre Gide, Dostoyevski'nin Şigalev'in ağzından dile getirdiği kendi düşüncelerini, varsayımlarını olduğu gibi benimsemiş ve 65 yıl sonra sanki 'Sigalev' söylüyormuş gibi yinelemektedir:

"İstenen buraya varmak değildi "

Şigalev, peki Cinler'in 401'inci sayfasında ne söylüyordu?: **"Sınırsız bir özgürlükten yola çıkıp, sınırsız bir despotizme bağlıyorum sonucu** "Andre Gide ve Dostoyevski aynı dili konuşuyorlar.

(Devamı 64. sayıda yayınlanacaktır)

GOLA RÛSPİYAN

-Ji Aram Tîgran re-

A. Karabax
(Sewta Berbangê)

Biharek li pey havîna min e, bêber û bêdeng diherike
Havîna min bajarî ye
havîna min gundî ye
havîna min bêmal û bêziman e
Û havîna min, mîna xwebûna xwezaya xwe xwezan e.

Bajarek tê bîra min; bi hêlekê qirîn e, bi hêlekê hewar e
Li Çewlikê
li navçeya Solxanê
li gundê Hezarşahê
Û di gola Rûspiyan de, havîna min perçe perçe girav in
Xemla min bi xazeyî ye: li nik hev sê giravên soberî ne
soberiya wan ne wek ên mirovan in
an yên candar û necandarên din in.

Xaliyek tê raxistin; bi aliyekî bihar e, bi aliyekî havîn e
Canecan dibin bi xwezaya min ve
li Çewlikê, li navçeya Solxanê, li dora gola Rûspiyan
Û ewrên spî
wek horiyên xwedayî, di avê de bi melevanî xew dikin.

Gola Rûspiyan
ji sê sed metre çarçik pêk tê û firehiya wê, pênce metre
yan bê yan nayê...
Wek dîlbereke bi hûrpêlî cilşîn, tê rengîn bi hestên min
Têde de çar giravên keskînî, yek li benderê maye
û yên din, ango sê giravên soberî
Li ya herî mezin, çend darên beden çelexwarî siwar bûne
ku heger tu kes nebire, qet ji darbeşana xwe peya nabin.

Biharek ji biharan bihartir, li havîna min tê barandin
Payîza bipelêşîn û zivistana biderdweşîn,
wan nav hildaye: Gola Rûspiyan!
Ji ber ku her rîspî... ne rûspî ne.

Gola Rûspiyan bi nan û xwê ye,
bi ocaxên xwêya kevirîn ve bi erdî hevalbend in
Hesinên bi heçik ên sê giravan, di binê avê de asê bûne
her ku pêl bi ser golê dikevin
qewlek ji qewlan, bi dilgermiya havîna min tê karandin
Ev qewl a nan û xwê ye, mirov rûreş nake li ba rûspiyan.

Eleğin üzerinde kalan bazı şeylere notlar...

Derya GÜMÜŞ

Eylül ayında yönetmenliğini ismi bile yeni yeni aydınlanan birisinin yaptığı İslam karşıtı ve Hz. Muhammed'e hakaret içeren "Innocence of Muslims" (Müslümanların Masumiyeti) adlı filmin yapıldığını, sözkonusu filmin internete düşmesiyle dünyanın çeşitli ülkelerinde Müslümanların galeyana geldiğini ve filmi protesto ettiğini, bu arada ABD, Almanya, İspanya ve İsrail'in protestolardan nasiplendiğini, hatta ABD'nin Bingazi'deki Büyükelçisi ve üç diplomatının öldürüldüğünü... uzun uzun anlatacak değilim... Dünyayı biraz olsun izleyen herkes bunlardan günü gününe haberdar oldu. Medyada da epeyce tartışıldı sorun. Herkes söyleyeceğini söyledi.

Eh, hızla akan bir gündemi üç aylık periyotla takip etmek ve dergide yazmak zorunda kalınca günlerin, haftaların tortularını değil, ayların tortularını elemek zorunda kalıyor ve eleğin üzerinde kalanlara kimi notlar yazmak durumunda kalıyoruz.

***

Söz konusu filmin provokasyon filmi olduğu gayet açık... İslam'a, onun peygamberine saldırdığı da açık. Yani savunulacak bir tarafı yok. Dini bütün kitlelerin filme tepki göstermesi de bir yerde 'anlaşılabilir'. Ama diğer yandan tepkinin bu denli şiddetli olması gerekmez!

Ateist birisi olarak dindar kesimlerin ruh halini tam olarak bilemem, ancak saldırılardan yola çıkarak nasıl bir ruh hali içinde olduklarını kestirebilirim. Ama bildiğim, okulda zorunlu din dersinde bize öğretilen, sonra "kutsal" kitapta okuduğum bir şey var: Genelde dinlerin, özelde İslamiyet'in hoşgörülü bir din olduğu! Ama hayatım boyunca pratikte gördüğüm, yaşadığım şeyler dinlerin / İslamiyet'in hiç de söylenildiği gibi hoşgörülü olmadığı... Sivas'ı, Maraş'ı, Madımak'ı hatırlamak bile bunun böyle olmadığının açıkça ispatıdır.

"Oralardaki eylemleri yapanlar gerçek Müslümanlar değil" yönlü itirazları duyduk zamanında... Gidip onlara bunu söyleyin bakalım, onaylayacaklar mı, yoksa söyleyenleri de katletmeye / yakmaya mı yeltenecekler? Hayır, onlar kitapta yazılan "katli vaciptir" emrini uygulayıp gerçek Müslüman olduklarını ispatlamaya çalışacaklardır...

'Yaptıkları yapacaklarının garantisidir!'

Hoşgörü dinde sadece söylemde vardır. Yeri geldiğinde hak dinlerin kardeşliğinden söz edilir ve ama diğer yandan 'Hıristiyanlara' karşı 'cihat' ilan edilir. Bu anlaşılır bir durumdur: Dinlerin doğmaları /gelişmeleri ancak ve ancak karşıtlarıyla savaş /mücadele sonucu olmuştur. Bu süreç devam etmektedir. Ve evet, yer yer şiddetle, linçle, saldırılarla devam etmektedir...

***

Evet, film tartışmasında herkes söyleyeceğini söyledi. Çoğunlukla "kutsala dokunana" dokunma; "cihat" ilan etme, gerektiğinde(!) öldürme... haklı bulundu, yapılanlar onaylandı, desteklendi... Filmin yapımcısı / yönetmeni bulunsa anında yerinde infaz edilecekti belki (belkisi fazla!!!), bulunamadı! Saldırılar filme, yönetmenine, oyuncularına karşı yönelmedi sadece. Olaya farklı yönlerden yaklaşan ve yorumlayanlar da bu histerik kampanyadan paylarına düşeni aldılar...

Eleştiri çerçevesinde soruna yaklaşanlara karşı küfür kampanyası ihmal edilmedi. Öyle ki tüm bu harala gürele sonrasında elde kalan, üzerinde düşünülmesi gereken en önemli şeylerden birisinin eleştiri özgürlüğü olduğu görüldü.

Eleştiri özgürlüğü önemlidir, çünkü bu hakkın zorla, şiddetle gasp edilmesi bir bütün olarak demokrasinin olduğu ya da olmadığını, varsa hangi derecede olduğunu gösteren bir mihenk taşıdır. Eleştiri olmazsa toplumsal gelişmeye müdahale etmek, değiştirmek, dönüştürmek de olanaksız hale gelir.

Eleştiri hakkının 'kutsala dokunma' adına gasp edilmesine sessiz kalınacak ve bu haktan vazgeçilecek mi? yoksa bu hak sonuna kadar kullanılacak mı?

Son yaşananlar ışığında soru budur, tartışılan da budur.

***

Hemen belirtmek gerekir ki, eleştiri özgürlüğüne hiçbir şekilde sınır çekilemez. Bu hakkın (zorla) engellenmeye çalışılması, bu hakkı kullananlara aba altından sopa gösterilmesi... bunu yapanların demokrasi kültüründen uzak olduklarını gösterir; bilinçlerinin hurafelerle, yalanlarla esir alınmış olduğunu gösterir. Bireysel düşünme tarzının olmadığı toplumlarda otoritenin sahipleri tarafından belirlenen çerçevede hareket eden bilinçsiz yığınların sürüsel hareketi olarak dine laf söyletmeme, 'kutsalını koruma' adı altında saldırganlık barbarlığın içinde yüzüldüğünü de gösterir.

Derdim dinin ne olup olmadığını bir bütün olarak sorgulamak değil. Bu çok kapsamlı bir yazı olurdu. Hayır, son yaşanan film olayı sonrası gelişmeler ışığında sorunun bir yönünü, eleştiri özgürlüğünü tartışmak... Ama biliyorum ki bu konu çok çetrefilli bir konu ve söylenecek her söz 'eleştiri özgürlüğü' sınırları dışında değerlendirilerek saldırıların temeli yapılabilir.

***

Herkesin bir 'kutsal'ı var...

Ve ama herkesin 'kutsalı' kendine göre 'kutsal'...

Öyle ki başkasının o 'kutsal' ilan edilen şey hakkında söz söyleme hakkı elinden alınmak isteniyor çoğunlukla... İşte film olayı... Bu film kışkırtmak amacıyla değil de, normal bir eleştiri edasında yapılsaydı da sorun pek farklı olmayacaktı! Demek ki konu din ve 'kutsal' olunca eleştiri özgürlüğünden bahsetmek pek de olanaklı değil. Bunun örneklerini epeyce gördük.

Peki benim 'kutsal' görmediğim şeyler hakkında bir şeyler söyleme hakkım olmayacak mı? Din, Allah, peygamber, kitaplar... kapsama alanımızın dışında mı kalacak? Ya da 'Kutsal alandır – Girilemez' yazısıyla karşılaşıp geri mi döneceğiz?

Hayır... Bunların hiçbirisini yapmayacağız. Bir şey kutsal değilse 'kutsal değildir' diyebilmeliyiz. Bir şey hurafe ise onun hurafe olduğunu söyleyebilmeliyiz. Bir şey bilimsel değilse onun bilimsel olmadığını söyleyebilmeliyiz... vb. vb.

Elbette eleştirimizi getirirken bunun üslubuna dikkat edeceğiz. Hayır, 'çarpılmaktan' korktuğumuzdan filan değil, buna inananları kazanmak istediğimizden buna dikkat edeceğiz.

***

'Kutsal' ilan edilen şeyle ilgili söz söyleme hakkı tüm toplumlarda mı gasp ediliyor?

Hayır!

Batı toplumlarında eleştiri özgürlüğünün sınırları doğu toplumlarına göre daha geniş. Örneğin orada birilerinin kutsalına dokunduğunuzda yakılmıyorsunuz!

Buradan batı toplumlarında hiç sınırlama olmadığı sonucunu çıkarmamak gerek. Hayır, orada da 'kutsal'a dokunulduğunda yakmıyorlar, saldırmıyorlar, linç etmiyorlar. Ama yayın hakkında toplatma kararı çıkarabiliyorlar. En son Alman mizah dergisi Titanic'in ön ve arka kapağında Katolik dünyasının ruhani lideri Papa 16. Benediktus'un üzerinde oynanmış fotoğrafları yayınlanmıştı. Aslında derdi Papa'nın özel yazışmalarının basına sızmasını mizahi dille eleştirmek olan dergi, 16. Benediktus'un geleneksel kıyafetinin ön kısmında sarı, arka kısmında kahverengi leke işlenmiş fotoğraflarını yayımlamıştı. Bu dergi Türkiye'deki gibi kundaklanmak istenmedi (Penguen dergisinin kundaklanmak istenmesinin üzerinden fazla bir zaman geçmedi). Hayır, Alman mizah dergisi 'Titanic'in satışı

Papalığın müdahalesiyle mahkemeye taşındı ve bir mahkeme kararıyla durduruldu. Bunu anlatırken batı toplumlarında günümüz doğu toplumlarında yaşanan şeyler hiç olmadı gibi bir şey söylemek istemiyorum. Hayır, o toplumlarda da şiddete başvuruldu; ama bunun üzerinden yüzyıllar geçti. Artık gelinen nokta linç noktası değil! Onlar biraz tahammülü yüzyıllar içinde öğrendiler.

Tüm diğer dinler gibi Müslümanlar da tahammül etmeyi öğreneceklerdir. Kendilerine 'kutsal' olanın başkaları için kutsal olmadığını, kabul etmeseler de eleştirilebilir bir şey olduğunu öğrenmelidirler. Zor olsa da, kısa sürede olmasa da bu öğrenilecektir.

***

Bir şeyi şiddetle bastırmaya çalışmak, bombayla, kurşunla susturmak, yakarak yok etmeye çalışmak güçlülüğün değil, güçsüzlüğün bir ifadesidir.

***

Bugün İslam toplumları tahammülsüzdür. Bu toplumların 'kutsal'a sahip çıkma adına barbarlığa başvurması bunun açık göstergesidir. Düne kadar 'Müslümanlar üzerinde mezalimlikten' bahsedenler bugün başkalarına zulüm uygulamayı 'hak' olarak görmektedirler. 'Sıranın kendilerine geldiğini' düşünmektedirler. Öyle ki, örneğin Türkiye'de, bir ateistin 'ateistim', 'dine karşıyım' demesi suçtur! Son olarak piyanist Fazıl Say hakkında açılan davalar, O'na karşı yönelen tepkiler bunun açık örnekleridir. Öyle bir noktaya gelinmiştir ki, 'ateistlere karşı her türlü saldırı' reva görülmektedir. Ateistler susturulmaya, sindirilmeye çalışılmaktadır. Hem de bu 'ileri demokrasi'yi savunduğunu iddia eden bir yönetimin desteğiyle yapılmaktadır!

Hayır, bu kabul edilemez bir şeydir.

Ateistler susmamalıdırlar, susmayacaklardır!

***

Aslında sorun özgürlük, özgürlüğün sınırları sorunudur. Özgürlüğün sınırları ne kadar genişse barbarlıktan o kadar uzaklaşılır, hoşgörü denilen şey o kadar toplum/lar/a nüfuz edebilir. Özgürlüğün sınırları ne kadar genişse, yığınsal barbarlıktan o oranda kopmuş / kopartılmış demektir. Özgürlüğün sınırları ne kadar genişse, bireysel sorgulama o denli gelişmiş, bireyin özel bir sorunu olan inanma / din sorunu o denli 'uygarlık çizgisine' çekilmiş olur.

Eleştiri hakkı en temel insan haklarından birisidir. Bu hakkı kullanmak, bu hakkın kullanılmasının önündeki engelleri kaldırmak demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır.

06.12.2012

HÜZÜN MÜ BAŞ GÖZ ÜSTÜNE

Nesrin ERDOĞMUŞ

Ruhum hep geceleri yaşıyor bugünlerde
Sancıyı, acıyı
Yoldaki ıssızlıktan doğan sessizliği
Anaların askere gönderirken oğullarını
gözlerindeki acıyı

Sabah işine giden emekçinin, sırtındaki
yükünü
Kepengini açan esnafın, kirasını çıkarma için
çabasını
Ekmek teknesi dediği, ticari taksisine binen
şoförü
Sırtlarındaki çantalarıyla okula giden öğrenciyi

Ekmeğini pişiren fırıncıyı
Ameliyat masasına yatan hastayı
Hüznü
Acıyı
Savaşsız bir dünyayı

Sırtında bebesini taşıyan gözü yaşlı anayı
Bazalt taşlara oturan elindeki, şişleriyle örgü
ören nineleri
Köydeki öğretmeni
At sırtında doğuma yetişecek ebeyi

Sokaklarda aç dolaşan dilenciyi
Elindeki gazetesini satmaya çalışan çocuğu
Yaşamı hayatı, içimdeki sessizliği
Sadece kendine dayanacak bir omuz, arayan
zavallı yürekleri

Anlatmaya çalıştığım kalabalıklar içindeki
yalnızları
Ruhumdaki geceleri
Korku dolu kabusları
Sorgulayan bir dünyayı
Sana anlatmaya
Çalıştığım kara sevdamı.

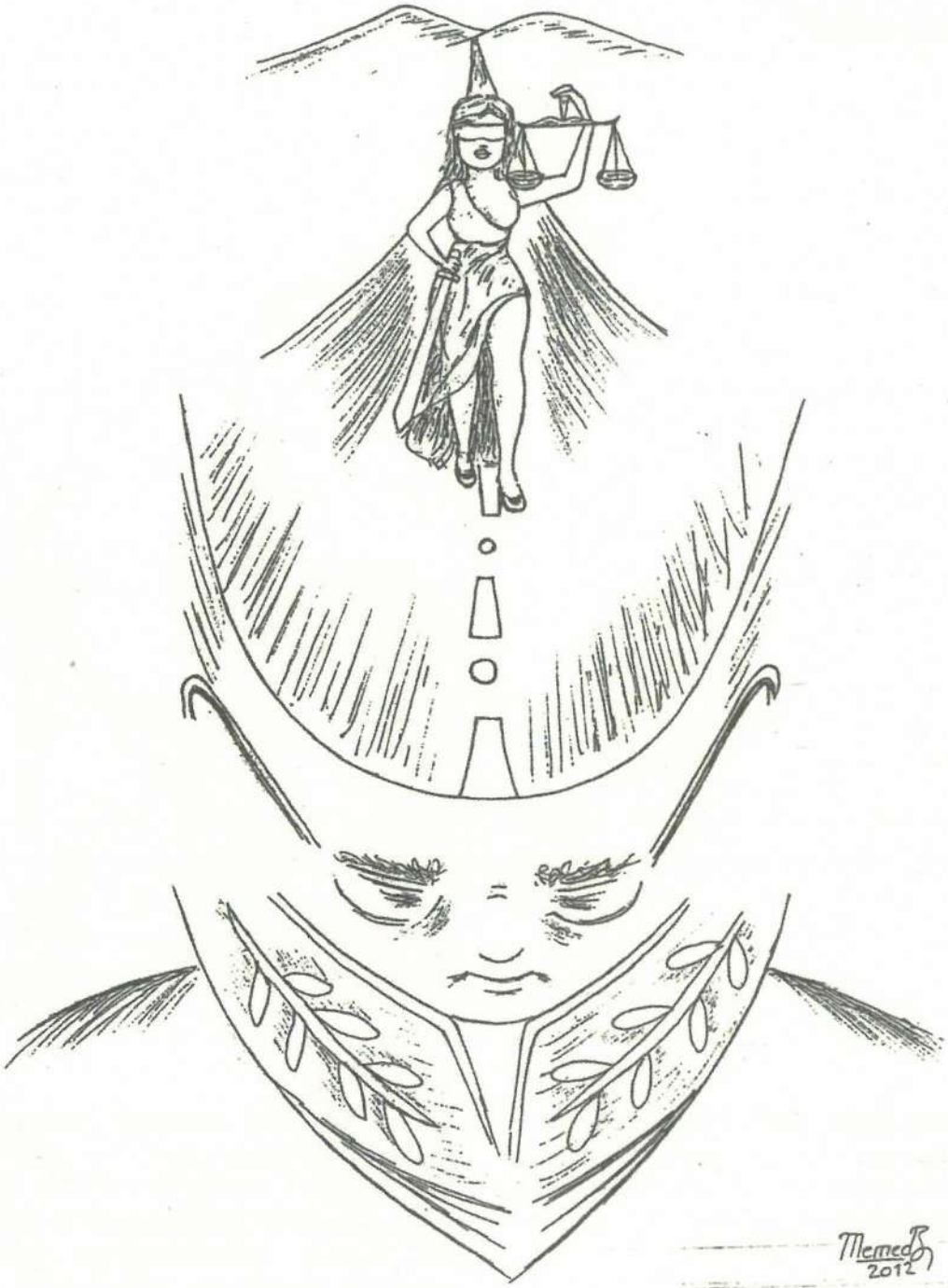

Karikatür: Mehmet BOĞATEKİN

"Benim için sürgün, sürgün demek değildir!"

İlyas EMİR

Karikatür: Mehmet Boğatekin

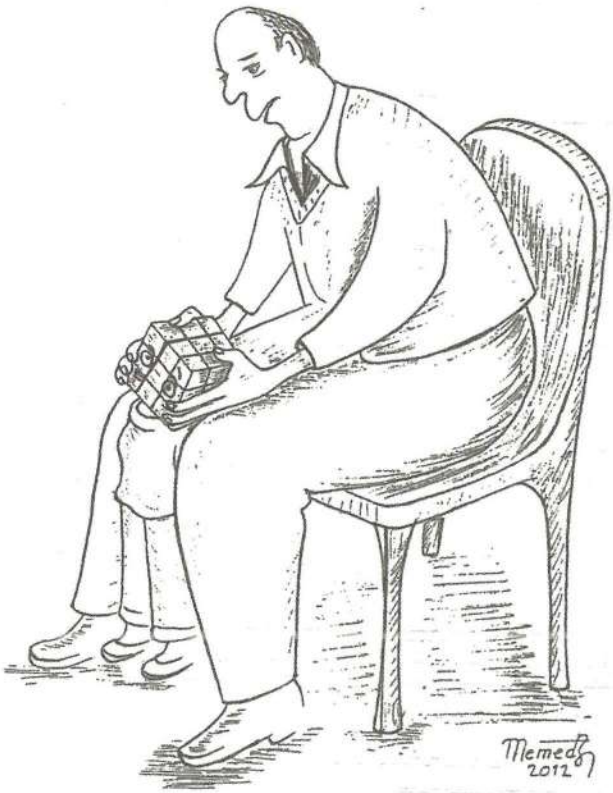

15 Aralık 2012'de Almanya'nın Köln kentinde, "12 Eylül Sürgünleri Platformu"nun yaptığı toplantıda Güney dergisi yayın koordinatörü İlyas Emir'in yaptığı konuşma metnini yayınlıyoruz. Güney

Değerli Zoraki Misafirler,

Affedin beni ama burada olmak evet tam da söylediğim gibi zoraki bir misafirlik... Sizleri, zoraki misafirleri devrimci duygularımla selamlıyor, sürgünlük konusunda tartışmak ve somut adımlar atmak göreviyle, zoraki misafirlerin bir araya gelmesini anlamlı bulduğumu en baştan belirtmek istiyorum.

Eğer 12 Eylül askeri faşist darbesi olmasaydı ve insanları yerlerinden yurtlarından etmeseydi, onları sürgüne gitmeye mecbur bırakmasaydı, bugün böyle bir toplantı düzenlenmek zorunda kalınmayacaktı. Sadece düşüncelerinden dolayı değil, kimlikleri nedeniyle, inançları nedeniyle yerlerinden yurtlarından koptular. İşte başta Kürt ulusundan olmak üzere değişik ulus ve milliyetlerden onbinlerce insanın sürgünlüğü; işte onbinlerce Alevinin, Süryaninin, Ezidinin... inançlarından dolayı yabancı ellere gelmek zorunda kalması bu karanlık dönemin bir sonucudur...

12 Eylül karanlık dönem tek de değil... Bu sürecin öncesi ve sonrası da var. Örneğin 12 Mart sürgünleri

var... Darbe sonraki büyük sürgün akımının devamı var... Günümüz sürgünleri var.

Kısaca sürgünlük, sürgüne zorlanmak... faşizmin ürünlerinden birisidir. Mücadelenin bedellerinden birisi de budur...

Değerli Dostlar;

Bugün burada bulunan birçok arkadaşımızın sürgün hayatı yaşadığını, yerinden, yurdundan ayrılmanın acısını en derinden yaşadığını biliyorum. Bunun nedeni arkadaşlarımızın, Avrupa'yı şöyle bir dolaşma isteği değildi elbette... Hayır, arkadaşlarımız faşizme teslim olmamak, faşizmin estirdiği teröre karşı durabilmek için sürgün yolunu tercih ettiler. Arkadaşlarımız demokrasi, devrim ve sosyalizm davasına katkıyı sürdürebilmek için; mücadeleyi yüksekte tutabilmek için sürgün yolunu tercih ettiler.

Sürgün yılları boşa geçen yıllar olmadı... Sürgün yıllarında birçok arkadaşımız mücadelenin içinde yer aldı; ülkelerimizdeki devrimci hareketle dayanışmada bulundular, sürgün ülkelerini dünyaya açılan bir pencere olarak gördüler ve dünyaya sesimizin duyurulmasında önemli işler yaptılar. En azından faşizmin teşhiri bağlamında ses getiren eylemliliklerde bulundular. Sürgünler sürgün hayatı yaşadıkları ülkelerde devrimci değerlerin taşıyıcısı oldular; dergiler, kitaplar yayınlayarak kültür, sanat ve edebiyat alanlarında önemli işler yaptılar; yer yer düşünsel, siyasal alanda esas taşıyıcı rolü üstlendiler.

Sürgünler bulundukları ülkelerde yarattıkları örgütlenmelerle faşizmin devrimci ve komünist kişiliklere, sanatçılara karşı karalama, onları kitlelerin gözünden düşürme, kitlelerden yalıtma, unutturma vs. vb. çabalarına karşı da direndiler; ülkelerimizde var olan kurum ve kuruluşların mücadelelerine destek oldular.

Örneğin Yılmaz Güney Vakfı Destek Derneği... tam da 12 Eylül faşizminin Yılmaz Güney'e yönelik karalama kampanyalarına karşı duran, O'nun düşüncelerini ve eserlerini yaygınlaştırmak isteyen Yılmaz Güney Vakfı'na buradan destek vermek amacıyla kuruldu. Ve bir sürgün kurumu olarak önemli işler yaptı..

İşte Güney Kültür-Sanat-Edebiyat dergisi... Çıkarılmasına katkıda bulunduğum ve her sayısında bir kez daha gurur duyduğum Güney Kültür-Sanat-Edebiyat dergisi çıkışında bir sürgün dergisi olarak yayın hayatına başladı. Daha sonra Kuzey Kürdistan-Türkiye'deki aydınların, yazarların ve duyarlı edebiyat çevrelerinin sahiplenmeleriyle adını aldığı Yılmaz Güney'in yaşadığı, mücadele ettiği topraklara döndü; şimdi mücadelesini orada veriyor... Sürgünde çıkan dergiler konusunda Güney dergisi yalnız da değil... Uzun süreli çıkan başka dergiler de vardı; vardır. Bugün artık bir, sürgün yazını gerçeğinden bahsedebiliyoruz!

Değerli Dostlar;

Sürgün hayatı yaşamak demek zorluklar karşısında yılgınlığa kapılmayı gerektirmez... Dil, barınma, iş... gibi sorunlar karşısında ah-u vah etmeyi, çaresiz bir şekilde köşeye çekilmeyi ya da Avrupa metropollerinin tuzaklarından birisi olan lumpenleşmeyi de gerektirmez.

Hayır, biliyorum ki darbeden sonra buraya gelmek zorunda olan sizlerin birçoğu Kuzey Kürdistan-Türkiye'de bir dönem çokça söylendiği şekliyle, Avrupa'ya kapağı atıp yan gelip yatmadınız. Evet, bir yandan sorunlarla boğuşurken, evet dünyanın en ileri metropollerinde açlıkla cebelleşirken; diğer yandan devrimci mücadelenin bir tarafından tutuyordunuz. Yürüyüşler, eylemler, paneller düzenliyor faşizmi teşhir ediyordunuz; Türkiye cezaevlerine heyetler gönderip dayanışmada bulunuyordunuz; yaptığınız bağış kampanyalarından elde edilenleri cezaevlerine gönderiyordunuz; yürüyen mücadeleye maddi ve manevi katkıda bulunuyordunuz. Yani yapılması gerekeni yapıyordunuz... Doğru yapıyordunuz! Yılmaz Güney'in yaptığı gibi yapıyordunuz!

Evet, Yılmaz Güney de bir sürgündü. Ahmet Kaya gibi... Mehmet Uzun gibi... Ho Chi Minh gibi... Lenin gibi... Onlar sürgün koşullarında da bir şeylerin yapılabileceğine, bir şeyler üretilebileceğine... değerlerin korunup geliştirilebileceğine çok iyi örnektirler.

Sözlerimi Yılmaz Güney'in sürgünle ilgili şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

"...Benim için sürgün, ülkemin taşına toprağına, havasına suyuna, ağacına kuşuna, insanına, aşına özlem demektir...

Benim için sürgün, ülkeme yeniden dönebilmek için, kararlı bir mücadele demektir...

Benim için sürgün, dünyanın çeşitli halklarıyla ilişki kurmak demektir...

Benim için sürgün, bir anlamda sansürsüz film yapabilmek ve özgürce düşünebilmek demektir...

Benim için sürgün, sürgün demek değildir...".

Saygılarımla...

"İnsanlar mücadele ettikçe kazanır ve kazandıkça da değerini bilir"

Diyarbakır Sur Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş ile söyleşi

Birsen İnal

Güney röportajlar dizisinin bugünkü konuğu Diyarbakır Sur Belediye Başkanı sayın Abdullah DEMİRBAŞ.

Röportaj öncesi odasındaki misafir yoğunluğu devam etmekte idi. Ben röportaj için yerimi alırken bir vatandaşın hukuki, birinin sağlık, diğer birinin işyeri ruhsatı, bir başkasının inşaat ruhsatı işi, kız kaçırma davası, Diyarbakır'ın yarısından fazlasında bulunan telefon numarasından dolayı susmayan telefonunun diğer ucunda İsviçre'den bir vatandaş, İstanbul'da işlenen bir kan davasına aracı olma istemi için, kısacası çözümsüzlükleri çözmek için telefon trafiğine başladı. Hele birinin istemi (gayri ahlaki bir istem) için nasıl da panterleştiğini görünce, hayranlığım bir kat daha arttı... Belediye çalışanlarından röportaj öncesi gerekli dosyaları ve evrakları isteyen DEMİRTAŞ titiz bir bilgilendirme yapacağını da göstermiş oldu.

Kavimler kenti, sırlara gebe, kara taşlı, kara bahtlı Diyarbakır'dayız.

Belediye Başkanı Abdullah DEMİRBAŞ ile belediye hizmetleri, projeleri, Sur Belediyesi ile ilgili bundan sonraki düşünceleri, planları ve sağlık konularını ele aldığımız bir sohbet gerçekleştirdik.

Diyarbakır Sur Belediye Başkanı sayın Abdullah DEMİRBAŞ sorularımı içtenlikle yanıtladı. Diyarbakır için oldukça güzel projeler düşündüğünü, bu projelerin birçoğunun yaşama geçtiğini, diğerlerinin de çok yakın zamanda faaliyete geçeceğini söyledi. İşte bu sohbetin ayrıntıları:

Güney: Sayın başkanım, bu görüşmeyi büyük bir nezaketle kabul ettiğiniz ve sorularımı içtenlikle cevaplayacağınız için şimdiden teşekkür ederim.

A. DEMİRBAŞ: Öncelikle Güney dergisinin bu nazik

istemi için Güney dergisi yöneticilerine ben teşekkür ediyorum. Benim için çok anlamlı ve değerli bir çalışma. Hele ki bu çalışmayı yapan bir meslektaşım olduğu ve öğretmenlik günlerimi anımsattığınız için şu anda çok sevinçliyim. Öğretmenlik günlerimi çok özlüyorum. Dün Mardin'deydim. Süryani bir öğrencimle karşılaştım, eski günleri yad ederken ki mutluluğumuzu görmenizi isterdim doğrusu. Öğrencilerimi görünce dünyanın en mutlu insanı ben oluyorum. Bu anlamda beni Güney okurları ve öğrencilerimle buluşturacağınız için size de teşekkür ediyorum Birsen Hanım.

Güney: Sayın DEMİRBAŞ, kendinizi okuyucularımıza tanıtır mısınız? Halkların başkanı, halkın sevdiği Abdullah Başkan kimdir?

A.DEMİRBAŞ: 1966 yılının 6 Mayıs'ında Diyarbakır'ın Lice ilçesinin Sisi (Yolçatı) Köyü'nde doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Diyarbakır'da tamamladım. 1982-83 Diyarbakır Endüstri Meslek Lisesi Torna Tesfiye Bölümü'nden mezun oldum. Aynı yıl Fırat Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü kazandım ve 1987'de lisansımı tamamladım.12 Kasım 1987 yılında Kütahya'nın Altıntaş ilçesine Felsefe grubu öğretmeni olarak atandım. O günden 2004 yılına kadar yaklaşık 17 yıl yurdun değişik yerlerinde; Mardin, Kütahya, Antep, Diyarbakır ve Sivas'ta öğretmenlik yaptım. Öğretmenlik yaşamım boyunca çeşitli sendikalarda çalıştım. Eğitim-Sen kurucusu, Eğitim-Sen kurucu üyeliği, şube başkanlıkları, KESK genel merkezi yöneticiliği yaptım. Sendikal ve demokratik mücadelede yerimi aldım. Çabalarım haklarım, haklarımız için, öğrencilerim için oldu. Bunun için de iki defa sürgün edildim, ama yılmadım, yılmayacağım, çabalarım hâlâ devam ediyor.

2004 yılında SHP listelerinden Sur Belediye Başkanlığı'na aday oldum ve %56 oyla seçildim. 2009 seçimlerinde tekrar aday oldum, bu kez de %66'yla tekrar seçildim, halen bu görevi sürdürüyorum. Umarım bu dönemi de sağ salim atlatır, ilk göz ağrım ve de çok severek yaptığım öğretmenlik görevime dönerim. Heyecanla öğrencilerime kavuşacağım günü bekliyorum. Evli ve dört çocuk babasıyım.

Pardon hocam, İçişleri Bakanı arıyor, esas duruşa geçmem lazım. (Doğrusu ben de esas duruşa geçiyor gibi oldum oturduğum yerde, tâ ki gülerek -eşim arıyor- söyleyene dek.) Liceli olunca işler değişiyor.

Güney: Hastasınız, hem de ciddi bir hastalığınız var, teşhisiniz 2001'de kondu. Ağır kan hastalığı... Hastalığınız cezaevi koşullarında ilerleyince ölümden döndünüz. Kamuoyu baskısıyla tahliye oldunuz, tedaviniz için yurtdışı yasağı kalksın diye yine büyük bir kampanya yapıldı. Yasak kalktı, tedavi oldunuz, şimdi de işinizin başındasınız. Sizi iyi gördüm, sanki o hastalığı, o zor günleri yaşayan siz değilmişsiniz gibi. Bu arada neler yaşadınız, hastalığınızın seyri nasıl? Bunları hiç konuşmadınız, bilmiyoruz. Kamuoyunu aydınlatma açısından sormak istiyorum, NASILSINIZ?

A.DEMİRBAŞ: Her şeye rağmen iyiyim, hatta çok iyiyim zira hizmet verebiliyorum. Moralim çok iyi, hastalığım fiziki anlamda beni zorluyor olsa da moralim, çalışma gücüm ve inancım çok iyi. Bu anlamıyla moralim iyi oldukça sanıyorum bu hastalığı yeneceğim. Hastalığım; genetik kökenli kan pıhtılaşma rahatsızlığı. Tedavim sürüyor. Her an ölüm riski taşıdığım bir hastalık. Yaşamımı Sırat Köprüsü'nde bir yürüyüşe benzetiyorum. Şöyle ki; bir yanı kan pıhtılaşması, diğer yanı da kanın aşırı sıvılaşması nedeniyle kanama riskidir. Bu nedenle yaşamımı kıldan ince, kılıçtan keskin bir yolda sürdürüyorum. Beni yaşama bağlayan en önemli şey; inançlarım, değerlerim ve inandığım düşüncelerimdir. Bu konuda çabalarım devam ediyor. Çeşitli sıkıntılar yaşadım, yaşıyorum da.

Güney: Geçmişten bugüne maalesef ki coğrafyamız acılarla, gözyaşlarıyla yoğrulmuş. Zaman zaman gülmeyi özlediğimiz günler yaşıyoruz, yürek kanamalarının girdabında boğuluyoruz. Siz de yürek kanamalarına mahkum binlerce babalardan birisiniz. İstirhâm ederim, amacım kanamanızı artırmak değil ama bu kanamanın nedeni nedir?

A.DEMİRBAŞ: Öncelikle şunu ifade etmek istiyorum: Bu sorun en az yüz yıldır Türkiye'nin gündeminde ve adı konmayan Kürt sorunudur, varlık sorunudur. Aslında Türkiye'de tek dil, tek devlet, tek millet anlayışına dayanan resmi ideolojidir sorunu çözümsüzleştiren. Maalesef ki sorunun ana nedeni de bu ideolojidir. Biz şunu savunuyoruz: Türkiye çok dilli, çok kimlikli, çok inançlı ve çok kültürlü bir toplumdur. Bu toplumsal gerçeklilik kabul edilirse ancak o zaman demokratik bir Türkiye'yi yaratmak ve bir arada yaşamak mümkün olur. Oysa diğeri ötekileştirerek, yadsıyarak, dışlayarak sorunu çözmek yerine, sorunu derinleştiriyor.

Bu temelde şunu da söylüyoruz: Kürt sorununun demokratik, siyasal ve barışçıl yollarla çözümü gerekiyor. Artık demokratik bir Türkiye'nin adımlarının atılması zamanıdır. Bunun için de bir anayasa gerekiyor. Anayasanın sivil, özgürlükçü ve demokratik olması şart. Herkese kendi anadilinde eğitim hakkı tanınması,

herkesin farklılıklarıyla birarada yaşamasının teminatı haline gelmesi gerekmektedir. Sorun böyle çözülmediği için şiddet devreye girerek demokratik siyasetin yolları tıkanıyor. Bugün insanların dağa çıkışının başlıca nedeni de budur.

İşte bunlardan biri de benim evladımdır. Siyasetin, siyasetçinin yolu tıkandığındandır ki benim de evladım dağdadır. Bir baba olarak, bir belediye başkanı olarak ve bir insan olarak şunu söylüyorum: Her insanın ölümünden acı duyuyorum. Acı duymamak var mı hocam? Bir askerin ölümünden de, bir korucunun ölümünden de, bir polisin ölümünden de acı duyuyorum. Onların anne, babasının duyduğu, yaşadığı acı neyse benim de duyduğum, yaşadığım acı odur. Ölüme kim sevinir ki?

Durum böyle olunca akan gözyaşlarımız aynıdır. Göz renklerimiz farklı olsa da gözyaşımız aynıdır. Zira gözyaşının rengi yoktur. Bu temelde bizim yüreğimiz üç parçadır. Bir parçamız dağda, bir parçamız askerde, bir parçamız cezaevinde. Artık bu yüreklerin birleşmesi ve Türkiye'de akan kanın durması gerekiyor. Bunun için de demokratik ve siyasal yöntemler biran önce geliştirilmeli ve tıkanan yollar açılmalıdır. Bunu zorlayacağız, biz zorlarsak bu kan duracak, zorlanmadıkça üzülerek söylüyorum ki; maalesef ölümler devam edecek.

Ben hep şunu söylüyorum: Geleceğimizi kaybetmektense iktidarlarımızı kaybedelim çünkü evlatlarımız bizim geleceğimizdir.

Şimdi size soruyorum hocam. Beni cumhurbaşkanı yapsalar, ben istediğim kadar büyük bir siyasetçi olayım veya dünyanın tüm malı mülkü benim olsa, evladım, evlatlarımız yanımızda yoksa neye yarar? Var mıdır ki bir kıymeti? Hiçbir değeri yoktur yanımda... Çok zordur hocam, çok zor...Kelimelerle anlatılması imkansız.

Öte yandan diğer bir oğlum öğretmen ve yakında askere gidecek. Şimdi annenin yaşadığı kaygıyı ve acıyı düşünün. Anne yüreği ikiye bölünecek. Bir yarısı askerde, diğer bir yarısı da dağda olacak. Bu bizim için ve bizim durumumuzda olan diğer aileler için büyük ve aynı acı. Bu acıların bitmesi için acılarımızı ortaklaştırmamız gerektiğine inanıyorum. Bunun için çaba gösteriyoruz, mücadele veriyoruz, mücadelemiz sürecek ve biz bu işi çözeceğiz.

Güney: Bu amansız kanamaların çözümünü neye bağlarsınız, sizce nedir bu çözümsüzlük?

A.DEMİRBAŞ: Bana göre çözüm Türkiye'nin demokratikleşmesi içinde Kürt ve inanç sorununun çözümüdür. Çözüm bir arada yaşamaktır. Türkiye'deki tüm halklar ve inançlar tıpkı bir çiçek bahçesindeki gibi bir arada yaşayabilmeyi başardığı gün sorun çözülür. Farklılıklar kalkar, gönüller gülistana döner inancındayım. Bunu başaracağız, sorunları çözeceğiz. Başardığımız gün bayramları, zadikleri bir arada kutlayacağız, cemlerde semaha hep birlikte duracağız. Sorunsuz bir şekilde kardeşçe barış içinde yaşayacağız.

Güney: Sizin durumunuzda olan, yüreği ağzında, her an bir haber alırım paniğiyle yaşayan babalarla bir araya geldiniz mi, ya da düşündünüz mü? Bu konuda neler söyleyebilir siniz?

A.DEMİRBAŞ: Bu konuyla ilgili birçok insanla bir araya geldik. Siyasetçi olmam nedeniyle de çocukları dağda olanların yanı sıra askerde olanlarla da zaman zaman bir araya geliyoruz. Bu bir araya gelişlerde empati kurarak birbirlerimizin duygu ve düşüncelerini anlayalım istiyorum. Aslında empati yaptıkça ve bir araya geldikçe aramızda çok büyük bir fark olmadığını görüyorum. Bu temelde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Benim özellikle istediğim yüreği kanayan bu insanlarla tüm halklara ve yetkililere çağrı yapmaktır. Bu çağrımız barış içindir. Barış çağrısıdır. Çağrımızın aktivisti öncellikle analarımız olsun istiyorum. Bu ülkeye barışı kadının, ana yüreğinin getireceğine inananlardanım. Çünkü ana yüreği temizdir, politika tanımaz. Dolayısıyla yürekler konuştuğu zaman politikacılar susacaktır. Bu nedenle benim gibi yüreğinin bir tarafı kanayan ana babaları bir araya getirme çalışmaları yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz.

Güney: Değerli meslektaşım, siz başkan olarak beğenildiğiniz sevildiğiniz kadar, sevilen de bir öğretmendiniz bunu iyi biliyorum. Öğretmenlik anılarınızdan birini Güney okurlarıyla paylaşmanızı istesem...

A. DEMİRBAŞ: Çok var, en etkileyeni mi dediniz hocam? Mardin'de bir kız öğrenci intihar etmek üzereyken yakaladım. Boş bir derste sınıfın penceresinden atlamak üzereydi, fark ettim ve engelledim. Yüreğim ağzımda bir vaziyette öğrencimi yanıma aldım, konuştum, nihayetinde ikna ettim. Öğrencim bir polis kızıydı. Anne ve babasına acı çektirmek için yaptığını söyledi. Kendisini sevmediklerini düşünüyordu. Babasını çağıracağımı söylediğimde; korktu, istemedi. O anki psikolojisini anlıyordum, baba korkusunu yenmesine yardımcı oldum ve babayı okula çağırdım. Baba,

çocuğuna ne isterse aldığını, bir eksiğinin olmadığını, yediğinin önünde, yemediğinin arkasında olduğunu, daha da ne istediğini bilmiyor olduklarını söyledi. O zaman babaya döndüm "Ya sevgi?" dedim. Bir an durdu, ilk girişteki, o heybetli polis bakışıyla karşıma çıkan baba "SEVGİ" sözcüğü karşısında sanki bitti. Çünkü hiç yapmadığı, gösteremediği bir olguydu sevgi... "Kızınızı seviyor musunuz?" dedim. "Elbette ki seviyorum, ona para veriyorum ya." dedi. "Sevgi parayla karşılanmaz, başını okşuyor musun? Bugün ne yaptın? Bir sorunun var mı? Kızımı çok seviyorum? Aferin kızıma, bugünlerde çok başarılısın. Dedin mi, sevgini gösterecek ne yaptın?" diye sordum. Durdu, omuzları düşmüştü "Hayır." dedi. "Sen bir baba olarak sadece harçlığını vermek, okula göndermek, karnını doyurmak, üstünü başını almakla görevini tamamladığını sanıyorsun. Oysaki evlatlarımız bizden sevgi isterler, sevgimizi göstermemizi beklerler." dedim. "Çok haklısınız, siz söylemeseydiniz hiç aklıma gelmezdi doğrusu. Teşekkür ederim." dedi. Bu olaydan sonra kızımızın ailesiyle ilişkisi daha iyi oldu. Mutluydu, bu durum derslerine de yansıdı ve okul başarısı arttı. Ben de kazanmanın mutluluğunu yaşadım. Zira bir öğrencimi daha hayata kazdırmıştım...

Sanırım sizin sormak istediğiniz benim ömrümce unutamayacağım bu anımdır. Anlatayım. Aslında çok az öğretmenin yaşayabileceği bir anıdır benim hafızamda acısıyla, tatlısıyla yer eden bu anı. 24 Aralık'ta göz altına alındım ve 25 Aralık'ta mahkemeye getirildim. 25 Aralık sabahı bizi adli ve sağlık kontrolüne götürdükleri zaman ismimiz okundu. Yanımdaki polis yüzüme baktı ve bana "Hocam!" dedi. O kadar süre yanımda olan polis, benim onun öğretmeni olduğumun farkına varmamıştı. Belki gecenin mahmurluğundan kurtulamamıştı, belki de gece nöbetçiydi, sabaha karşı nöbetin verdiği stresten, belki de hani bir suçlunun yüzüne bakmama mantığıyla hareket ediyordu. Ön yargı da olabilirdi. O anda fark etmişti öğretmeni olduğumu. Ne garip bir tesadüf, yanımda bana refakat eden polis öğrencimdi. Arabadan indirilirken kelepçeleme emri geldi. "Her memur yanındakine kelepçe taksın!" Polis öğrencim ve ben göz göze geldik. O anda ikimizde kötü olduk. Bir yanda yıllar sonra bir öğretmenle öğrencisinin buluşma mutluluğu, diğer yandan polis ve belediye başkanlığının getirdiği görev gereği kelepçe takma... "Hocam." dedi. "Tak." dedim. "Sen takmazsan senin hakkında soruşturma açarlar, lütfen tak." Taktı, tabii istemeye istemeye. İki yanlı bir duygu bu. Bir yanı mutluluk, diğer yanı hüzün. Hem öğrencim hem de benim için çok zor anlardı. O an ki duyguları kelimelerle anlatmak çok zor. Süreç devam ediyordu, adliye koridorlarındaydık. Gözaltına alındığımı duyan avukat bir öğrencim beni savunmak için gelmişti. Biri beni savunacaktı, bir diğeri de kelepçelemek zorunda kalmıştı. İkisi de öğrencimdi. İkisini de ben yetiştirmiştim. Hayatın cilvesi bu işte hocam. Hüzünle karışık bir mutluluk yaşıyordum. Çanakkale' de ağır ceza hakimi olan bir öğrencim vardı. İçimden dua ediyordum ki; içeride beni yargılayacak olan hakim, o öğrencim olmasın diye...

Güney: Hakikaten de az yaşanılır bir olay sayın başkanım. Bunun üzerine bir kitap yazılır. Aslında hayatınız roman sizin. İyisi mi biz bu konuyu sayın Şeyhmus Diken'e bırakalım.

A.DEMİRBAŞ: Aslında zamanımız kısıtlı olmazsa sabaha kadar anlatsam bitmez.

Güney: Diyarbekir'e gönül veren her Diyarbekirli gibi benim de hatta sizin de yüreğinizi kanatan bir diğer konu da surlarımız... Ben sormayacağım sizi dinliyorum...

A.DEMİRBAŞ: Öncelikle surların 82 tane burcunun işlevlendirilmesiyle ilgili Sur Beldiyesi, Büyükşehir Belediyesi, Alan Yönetimi, Valilik ve Kültür Bakanlığı ortak bir çalışma içindeyiz. Üç tane çalıştay yaptık. Aslına göre restore edilmesi, doğru işlevlendilmesi ile ilgili bir sona geldik sayılır. Bu doğrultuda surların çevresini açtık. Eski şehri bir kalkan balığı görünümde çevreleyen surların çevresini açarak halka açık yeşil alanlar, parklar oluşturduk.

Güney: Diyarbekirlilere, Diyarbekir'e gönül verenlere bu bir müjde mi? Müjdeyi Güney dergisi kanalıyla buradan duyuralım mı?

A.DEMİRBAŞ: Evet bu bir müjde.

Asıl konu Suriçidir. Suriçi hepimizin hayalidir. Maalesef geçmişte yanlış politikalar gereği, Suriçin'deki o güzelim tarihi taş evler yıkılıp yerine yığma, kolonsuz, çok katlı, çirkin görünümlü evler yapıldı. Biz Tarihi Buluşturma Projesi adı altında yeni bir çalışma başlattık. Bu temelde 1930'ların Diyarbekir'i neyse, bugünün Diyarbekir'in de suriçi öyle olacak. Bu proje kapsamında Sur Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi, Alan Yönetimi ortaklaşa Suriçini koruma amaçlı bir plan da hazırladık ve onayladık. Diyarbekir'i ve geleceğini kurtarma adına bunu bir müjde olarak Diyarbekililere verebiliriz. Suriçinin çok katlı yapılardan arındırılmasına

başlandı. Bundan sonra evini, dükkanını, işyerini yıkıp, yapacak olan mülk sahibi, yapacağı yapıyı Diyarbekir mimarisine uygun yapmak zorundadır. Finansını mülk sahibi karşılayarak dişi bazalt taş döşemeli hewşlerinde (avlu) oynadığımız o eski evlerimizi yapacaklar.

Güney: Abdullah Beg, qusura baxma araya girdim ama istiyem ki; şimdi birezim de Diyarbekir ağzîyla konuşalim.. Çünkü konu eski Diyarbekir'dir. Madama Suriçî hepîmizin xeyalîdir, BİREZİM XEYAL ÊDAX Mî? Êgynî (aynı) o eskiden olduğu gibi ortasında fisqîyelî xevuzî olan nexit taşlî hewşlî (avlulu), qantırmalî (yuvarlak kemerli eyvanlarî olan evler yapılacax. Yazın serin eyvanlarda, dost meclislerinde soxbetler yapılacax. Kış xazırlıxlarının vazgeçilmezi şexreler (şehriye) kesilecek, toprax damlarda sini sini tomates sularî (salça) çıxarılıp, küçelerimizden geçerken daş fırınlarda bişen katıxsız bugda ekmegi qoxisînî xesretle içimize çekecagıx. Gene o küçelerden geçerken elinde üstüne domates suyî sürülmüş ekmegini dişleyen esmer tenli güneşin çocuxlarının gülen yüzlerini görecegıx... Hayal etmesi de güzeldi... Özür diliyorum sayın başkanım, kaldığımız yerden devam edebiliriz.

A.DEMİRBAŞ: Hayallerimiz gerçekleşiyor Birsen hanım. Tabii ki adım adım gerçekleşek tüm bunlar.

Şunu da özellikle belirtmek istiyorum: Suriçini açık hava müze kent haline getirip, işlevlendireceğiz. İnsandan arındırarak değil, insanla birlikte. O eski kültürümüzü yaşatmak, yani Xaltîya Êyşo ile Ayşe Hanımı bu kentte buluşturmak istiyoruz. Şehriyeli, aşureli, bayramlı, zadikli günleri hep beraber yaparak, yaşatarak.... Hatta Anzele'de yün yıkayarak...

Güney: Anzele mi? Anzele dediniz... Yanlış anlamadım değil mi? Zira ben Anzele çocuğuyum Abdullah Bey.

A.DEMİRBAŞ: Evet Anzele dedim. Şimdi Anzele'ye gelelim Hoca hanım. Anzele projemiz hazır. Anzele projemiz, Suriçi Koruma Amaçlı Plan çerçevesi içindedir. Biliyorsunuz şu anda Anzele'nin bulunduğu alanda itfaiye bulunmaktadır. Öncellikle itfaiyenin oradan kalkması gerekmektedir. Bunun için Büyükşehir Belediyesi'nden talepte bulunduk. Büyükşehir Belediyesi yeni itfaiyenin inşasına başladı. Biz de bitmesini bekliyoruz. İtfaiye oradan taşınınca, Anzele suyunu açacağız. Şeyh Yusuf Camii'ne kadar olan o bölgedeki çok katlı yapıları yıkarak, o alanı açacağız. Projemiz hazır, Anzele eski halinden daha güzel olacak. Şu anda finans arayışı içindeyiz.

Güney: Suriçi'nin tarihi ve kültürel zenginliklerini koruma ve gün yüzüne çıkarmaya yönelik çalışmalarınızın olduğunu biliyorum. Bu çalışmalar ne aşamada?

A.DEMİRBAŞ: Suriçi'nin tarihi ve kültürel zenginlikleri başka bir yerde yok. Bu tarihi ve kültürel dokunun açığa çıkarılması için çalışmalar yaptık. Çalışmalarımız devam ediyor. Dört Ayaklı Minare'den başlayarak Yeni Kapı'ya kadar uzayan kısmı Kültürler Sokağı yapıyoruz. Restorasyon çalışmalarımız başladı. Bu sokakta iki kilise, bir cami, bir havra, bir Yezidi, bir de Alevi evi yaparak kültürleri birarada yaşatmayı planlıyoruz. Bu sokağın restorasyonuyla kültürel restorasyonu esas alan bir arada yaşama projesini gerçekleştireceğiz. Yani farklı inançlar aynı yerde birarada yaşayacaklar eskiden olduğu gibi.

Diğer bir proje, Lale Bey ve Ali Paşa Mahallesi'ndeki evleri hak sahiplerini mağdur etmeden yıkarak yerlerine eski mimariye uygun evler yapılacak. Cevat Paşa Mahallesi'nde Hazreti Süleyman Camisi'nin karşısındaki evler yıkılarak oradaki Roma Hamamı ve Antik Anfi Tiyatro'nun açığa çıkması için arkeolojik kazı yapılacak.

Doğduğun Evi Kurtar Kampanyasıyla da eski tarihi evleri sivil toplum örgütlerine ve iş adamlarına çağrıda bulunarak -gelin restore edin, kurtarın- diyoruz. Biz de bu proje kapsamında çalışmalar yapıyoruz. Bir kaç evi aldık, restorasyonunu yaptık. Şu anda kreş, çocuk kütüphanesi, çamaşır evi, tandır evi olarak hizmet vermektedir. GEÇMİŞİN İÇİNDEN GELECEĞİ YEŞERTİYORUZ.

Güney: Abdullah Bey, Diyarbekir'imız UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmeyi hak etmiyor mu? Bu kadar mı sahipsiziz?

A. DEMİRBAŞ: Elbetteki hak ediyor, hem de fazlasıyla. Ortadoğu önemli bir merkez haline gelecek. Ortadoğu'da bir değişim dönüşüm başladı. Ortadoğu değişiminin model kenti Diyarbakır, Diyarbakır'ın model yeri SUR ilçemiz olacak. Bu anlamda Ortadoğu'daki değişimin yönetileceği en önemli merkez Diyarbakır olacak. Diyarbakır'da farklı halklar var, farklı inançlar var. Ayrıca çok dilli, çok kimlikli, çok inançlı bir kent özelliği taşıyor. Bu özelliğiyle bir arada yaşamanın model kenti olacak. Ortadoğu da bunun üzerine şekillenecek.

Ortadoğu'daki en temel sorunlardan biri halkların,

farklı mezheplerin ve dinlerin çatışmasıdır. Biz bu çatışmaları aşarak, tüm bunlara güzelliklerle bakacağız, dil, din mezhep farklılığını yok sayarak bir arada yaşayacağız. Bir arada yaşamaya güzel deyip, bunun modelini de Diyarbakır yapacağız. Bu bağlamda kültürel miras çok önemlidir. İşte size çok dillilik, çok kültürlülük diyerek Diyarbakır'dan Ortadoğu'ya barış köprüsü oluşturacağız.

Diyarbakır'ımızın Unesco'ya üye olması bizim için çok önemlidir. Suriçi kültürel zenginliklerle doludur. Bu nedenle suriçini açık hava müze kent haline getirmek, çok kültürü açığa çıkarmaktır. Bu konuda hazırlıklarımızı başlatmış bulunuyoruz. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Sur Belediyesi, Alan Yönetimi ve Valilik ortak olarak bu çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Alan yönetimimizi kurduk. Alan yönetimi üzerinden lobi hizmetlerimizi ve çeşitli semopzyumlarımızı yapıyoruz. Tecrübesi olan belediyelerin tecrübelerinden de yararlanıyoruz.

Ayrıca 2013 yılını Diyarbakır Surları'nın yılı ilan ettik. Unesco'ya üyelik için kamuoyu desteğine de ihtiyacımız var. 2013 Diyarbakır Surları'nın Yılı kampanyasıyla da, Unesco'ya hazırlık için giderek kamuyu desteğini artıracağız. Hazırlık aşamasında en önemlisi Koruma Amaçlı Planımızdır. Koruma Amaçlı Planın uygulanmasında kollektif bir çalışma, yani herkesin katılacağı alan yönetimi oluşturmaktı ki biz Alan Yönetimimizi oluşturduk. Bir diğer önemli adım da yavaş yavaş uygulama planlarını başlatmaktır. Uygulama planlarımızı yer yer uyguluyoruz.

Hedefimiz 2015'te Diyarbakır'ı surlar açısından Unesco'ya üye yapmaktır. Bu üyeliği iki temelde yapacağız: Biri Dicle Vadisi, diğeri surlar. Kültürel ve doğa mirasını birleştireceğiz. Zaten Dicle'nin kendisi önemli bir mirastır. Siz de biliyorsunuz ki bizim bu yörede Dicle için cennetin iki ırmağından biri olduğu söylenir. Koruma planında yer alan diğer önemli bir yapı da On Gözlü Köprü'müzdür. Yaklaşık bin yıldır Dicle'nin serin sularıyla kucak kucağa bir köprü. Çevre düzenlemesini yaptık, trafiğe kapatarak halkın seyrine açtık. Bir de suların üstünde kelekler yüzdürüp kenarına hülleler (saz ve tahtadan yapılan kulübe) kurunca; yaz akşamlarında bir yanıp bir sönen çayda çıraların aydınlığıyla Dicle'yi sevdaların eşiği yapmaz mıyız?

Güney: Sayın DEMİRBAŞ, belediye hizmetleri, projeleri ve Sur Belediyesi ile ilgili bundan sonraki planlarınız, düşünceleriniz ve bu konuda önceliğiniz nelerdir?

A. DEMİRBAŞ: Belediye hizmetlerinin birçoğunu açıkladım. Değinmediğimiz çalışmalarımızdan biri ve en önemlisi kadın çalışmalarımızdır. Şimdi onu konuşalım. Biz yaşamın kök hücresi olarak kadını görüyoruz. Bu nedenle kadının özgür olmadığı, kadının yaşama müdahele etmediği bir toplum özgürleşemez. Yani kazanmak kaybettiğini kazanmakla başlar. Bu nedenle toplumun en ezileni en klişesi olarak kadını görüyoruz. Dolayısıyla kadının kurtuluşu erkeğin de kurtuluşu olacaktır. Bu temelde kadın projelerine çok önem veriyoruz. KADEM'lerde kadınların tecrübe edinecekleri çalışmalar yapıyoruz. Mutlaka duymuşsunuzdur, biz Sur Belediyesi olarak Türkiye'de bir ilki başardık. Eşine şiddet uygulayan erkek çalışanımızın maaşını karısına veriyoruz. Bu uygulamamız caydırıcı oldu. Şiddete meyilli erkek çalışanlarımız hanımlarına daha iyi davranır oldular. Zira takipçisiyiz. Bu uygulamamız diğer belediyelere caydırıcılık açısından örnek olsun.

Güney: "Bir lisan, bir insan..." ya da ÇOK DİLLİLİK diye başlasam ve devam etsem..."SEN MİSİN ERMENİCE ÖĞRETEN?" gerisini siz getirseniz...
A.DEMİRBAŞ: Her kentin bir kimliği vardır.

Güney: Kabul ettirebilsek...
A.DEMİRBAŞ: Onlar istedikleri kadar inkar edebursunlar, bu kentimizin gerçeğidir ve vardır. Dolayısıyla çok dilli çalışmalarımız kentin kimliğini tanımak ve ona teslim etmekle başlar. Kürtçe ve Türkçe olmak üzere iki dil yapabilirdik. Kürtçe yapmak diğer farklılıkları inkar etmek olurdu ki; bize yapılanı bizim de başkasına yapmamız demekti ve demokrasiye ters düşen bir tutum

olurdu. Bunun için hep çok dilli dedik. Bu temelde bütün çalışmalarımızı Kürtler, Süryaniler, Araplar, Yezidiler, Ermeniler, Keldaniler ve Türkmenlerle birlikte yapmaya çalışıyoruz.

Güney: Metodunuzu Diyarbekir mozaiği diye adlandırabilir miyiz?

A.DEMİRBAŞ: Mozaik demeyelim de Diyarbekir bahçesinin farklı çiçekleri diye adlandırabiliriz. Amacımız rengi, kokusu, güzelliği ayrı ama toprakları bir olan bu çiçekleri yeniden yeşertmektir. İşte bu yüzden çok dillilik dedik, çok inanaçlılık dedik ve Kültürler Sokakı'nı aslına uygun olarak inşa ettik.

Bölgemizdeki çatışmaların ana nedeni tekçi mantıktır. Bizim amacımız bu tekçi mantığa karşı çok dilliliği ve çok kültürlülüğü geliştirip toplumsal barışı sağlamak ve ekonomik zenginliğimizi yeniden kazanmaktır. Gün gelecek Sur Belediyesi'nin yaptığı çok dillilik, çok kültürlülük çalışmaları Ortadoğu'ya iyi bir model olacak. Ben bunu görür müyüm görmez miyim bilmiyorum ama inanıyorum barışın modeli bu olacak.

Evet benim, Ermenice dil kursunu açan. İlgilenenlere buradan duyurumuz olsun Ermenice kursunun ikincisini başlattım. Süryanice kursumuz da başladı. Bir de Diyarbakır'da Domani (Çingene) çocukları vardır. En çok itilen, kakılan ve yok sayılan Domani çocuklarıyla ilgili ciddi bir projeyi de başlattık.

Farklı dil ve inançlarda insanlarla sık sık bir araya gelerek bu memlekette birlik ve beraberliği birlikte sağlamaya çalışıyoruz. Ben, bana oy veren vermeyen herkesin başkanıyım, emanetinin bekçisiyim. Halkların hizmetkârıyım.

Güney: Berfin adı sizin için çok özel, güzel ve bir ilktir. Bunu okurlarımızla paylaşır mısınız?

A.DEMİRBAŞ: Yıl 1989, Şubat 15, bir kızım oldu. Kütahya'nın Altıntaş ilçesinde öğretmendim. Adını Berfin bıraktım. Berfin'im büyüdü, öğrenimini tamamlayarak şehir ve bölge planlamacısı oldu. Şu anda 23 yaşında selvi boylu güzel bir genç kız, benimle dans ediyor, kol kola halaya duruyor.

Kızıma Berfin adını verdiğimde nüfus müdürlüğü "BERFİN" isminin yasak olduğuna dair bir tutanak tuttu ve ısrar edersem beni mahkemeye vereceklerini söylediler. Tabii ben ısrar ettim ve mahkemeye verildim. Yaşadığım ilçe o dönemlerde Bulgaristan'dan göç alıyordu. Mahkemede şunu dedim: Benim devletim Bulgaristan'da isimleri değiştirildiği için yaşadıkları yerden göç etmek zorunda kalan Türk'lere destek olurken, benim kızımın adını Berfin bırakmama engel oluyor. Bu bir insan hakları ihlalidir, çifte standarttır. Bu savunmam mahkeme tarafından uygun bulundu ve mahkeme kararıyla kızımın adı BERFİN oldu. Allah tüm Berfinleri ve benim Berfin'imi de bağışlasın.

Ben şuna inanıyorum: insanlar mücadele ettikçe kazanır ve kazandıkça da değerini bilir. Mücadelesiz kazanç değersizdir...

Güney: Sayın Başkanım, geldik bu güzel ve içten söyleşinin sonuna. Güney bizler için çok değerli bir mirastır. Yılmaz GÜNEY'den devraldığımız bu mirası nesilden nesile taşımak için bugün burada bu güzel konuşmayı gerçekleştirdik. Bu nedenle söyleşimizin sonunu Yılmaz GÜNEY ve Güney okurlarına son bir mesajla bağlayalım isterim.

A.DEMİRBAŞ: Bizim çocukluğumuzda Diyarbakır'da Yılocularla Cünocular –Yılmaz Güneyciler ve Cüneyt Arkıncılar- vardı. Cünoculara pisküvit (bisküvi) çocuğu derdik. Cünocu olanlar genelde burjuva çocuklarıydı ve azınlıktaydı. Ben Yılocuydum. Yılo demek; mazlumun, haklının, ezilenin yanında olmak demekti. Hiçbir zaman Cünocu olmadık ve olmayacaktık da. Yılo gerçekleri ifade ediyordu. Cüno ise gerçek olmayan abartıyı ve kendine kasıntı ile bakanları ifade ediyordu. Oysa Yılo, halkın içinden gelen ve halk gibi olan xerbi (harbi, doğrucu) olan, doğruları konuşan ve savunan biriydi.

Yılmaz GÜNEY yaşamımızda hep bir idol olmuştur. Bir kez daha Yılmaz GÜNEY'i saygıyla yad ederken GÜNEY okurlarına şunu söylemek istiyorum: Şimdi her birimiz Yılmaz Güney'i taklit eden, onun mücadelesiyle ezilenlerin, mazlumun yanında olan ve bunun için mücadele eden bireyleriz. Mirasının ardınları olarak ne pahasına olursa olsun, mücadelemizin yılmaz savaçısı olalım. TIPKI YILMAZ GÜNEY GİBİ...

Demokrasi ve özgürlük mücadelesinde çaba sarfeden herkese ve bu mücadelede yer aldığınız için size de ayrıca teşekkür ediyorum.

Bizim kavgamız iktidar değil, özgürlük kavgasıdır...

Güney: Sayın Başkanım, bize ayırdığınız kıymetli vakitleriniz ve içtenlikle verdiğiniz bilgiler için teşekkür ederken size halkların birlik beraberlik ve kardeşliği için, açık hava müzesi görünümündeki Suriçi ilçemizin refahı, huzuru, kültürel zenginliğinin korunması için verdiğiniz mücadelede başarılar dilerim...

10.12.2012

BİTMEYEN ÇIĞLIK

Yurduşen TUNA

Karanlık bir geceydi daye!
Her anına ölüm sinmiş zifiri bir geceydi
Gölgesinde yürüdük buz kesmiş bulutların,
Tedirgin adımlarla yürüdük
Yürüdük adımlarına tutunarak katırların,
Saklayarak korkularımızı kaya kovuklarına,
Yürüdük kar fırtına demeden
Kış kıyamet demeden...

Bu dağları iyi bilirim daye!
Bu bitimsiz yolları, viran patikaları iyi biliriz!
Kaçağa çıktığımızı bilirdi dünya alem
Ekmek uğrunaydı yürüyüşümüz,
Yaşam uğruna dans ederdik ölümle...

Bilmedik, bilemedik daye!
Göremedik bizi yakan cehennem ateşini
Dağlarımız yanıyor daye!
Reyhan ve kekik kokan dağlarımız ateş altında
Sümbüller açmıyor rengi renk değil papatyaların
Çakal sürüleri dolaşıyor yamaçlarında;
Ebabiller, akbabalar, leş kargaları...

Karla kaplıydı her yan daye!
Ayaz bıçak gibi kesiyordu kaçağa çıktığımda
Ölümün az ötede olduğunu bilirdik, tamam
Bilirdik; bu yolun her ucunda bir ölüm olduğunu,
Ama bu tufan başka tufan...

Ay yoktu daye!
O tufan düştüğünde dağlara ay yoktu
Gök yarılıyordu üstümüzde kayalıklar, yamaçlar...
Buzlar tutuşuyordu alev alev tutuşuyordu etlerimiz,
Bir senin ağrın yaktı içimi daye!
Ah! Birde kardeşlerimin sızısı aktı yırtılan damarlarıma

Yaşım on iki daye!
On üç, on dört, on beş
Adımın önemi yok, kimliğim Kürt nasılsa

Kendi dilimde yalvardım daye!
Bilinmeyen dilimle yalvardım yaratana
Bildiğim bütün dualar döküldü dilimden
Yalvardım, yakardım el açtım;
Anlamadı dilimden daye!
Anlamadı yaradan
Yalvardıkça, tufan ateşi sardı bedenimi
Cehennem zebanileri üşüştü üstümüze

Bütün küfürler geldi dilimin ucuna,
Bildiğim bilmediğim bütün küfürler...
Dağ taş inledi, börtü böcek sindi yuvalarına
Duymadı insanlık daye, duyuramadım
Ağzım dilim tutuştu, yüreğim tutuştu

Bir yıl geçti daye!
Bir yıl geçti, ben öldüğüm yaştayım
Bin yıl geçse hep aynı, hep sızlar yaralarım...

Off daye!
Ağlama demeyeceğim, ağla...
Sen ağla, ben susarım
Gözyaşların aksın yarama
Gözyaşların aksın yarama
Gözyaşların aksın yarama...
Sen ağla ki daye!
Fırat dökülsün gül kokulu memelerinden yaralarıma
Belki diner acılarım,
Uyurum

Bu tufan başka tufan, ey Nuh! Kalk mezarından,
Uzat asanı Musa firavunlar kol kola
Kır çarmıhını İsa, dağıt parçala,
Şimdi her yan Roboski,
Şimdi her yer Kerbela...

GÜZ SIKINTISI

Hüseyin Atabaş

Ha bire bulutları taşlıyor çocuklar
ama az ama çok zamandır. Arap kızı
camdan bakıyor arada, bilinen öyküdür.
Yağmurlar yağsın da arınsın dünyam,
ne olur uyandırma beni bu yalandan.

Ki, koşup gelesin diye bana doğru
ipek umutlar döşedim gönül yollarıma,
kuşkun mu var yoksa hâlâ sevgimden;
eğer öyleyse yazıklar olsun bana!..

Kendine konuk suskun bir gülistan,
durmadan akan bir ırmak; bilemedin
umudun kapısında bir garip dünyalıyım.
Aşkımız kendinden usanmadan ne olur
koru beni sonu olmayan bu kaçıştan!

Ölüm ister erken gelsin, ister geç kalsın
maksat hasıl olsun da gerisine aldırma,
isteyen akşamı, isteyen sabahı beklesin.

Hangi kutuptan bakarsak bakalım
aynı göğü görüyorsak güneş ülkesinde
oooh be, dünya güzelleşiyor demektir bu!..
Herkesin kendisiyle barışık olduğu o an
önüne çıkmaz insanın umulan yerde.

Say ki o zamanı yaşıyoruz bu yüzyılda,
yani nafile çabaymış öpmeler okşamalar.

Dünü ancak yaşayan bilir, benimkisi
içerden bir güz sıkıntısı inceden çiseleyen.
Ömrümün her günü ödünç alınmış meğer,
ama bir sanrı bu, yaşamadan bilinmez!..

✶

Ölüm Minvali

Sema Güler

Buraya oturalım.
Kavranılmaz olanın ve gözyaşının tam ortasına
Işığını görebilecek miyim ?
Evet biliyorum karanlık
Ölümüm yeni ve
yılanların sokulamadığı kadar sessiz...
Dışarıda görülmesi gereken şey şimdi de bilinebilir.

Lahitten başını kaldıran çimenlerin titremeleri ardında
-İçe atma-yeterliliği- özsever bir savunma:
Cebrail'in Meryem'e ulaştırdığı haber zambağı
Çok ağladım
Yağmurkuşu
Dilsiz uyuyan bu bahçede tek çiçek bu muydu?

Saat Çıkmazı

Aydan Yalçın

durursa anlaşılır saatin kaç olduğu...
Turgut Uyar

saatler yavaşladı
resim
daha tozlu görünüyor şimdi

cemre ikinci kezdir gömleğini
yırtıyor
akıtıyor sütünü uluorta
yaban inciri

oysa kaç sözün susmasıdır bu
kaç gözün eriyip birikmesidir
yırtık sabırda

fırlatıp atmasıdır kırlangıcın
döllenmiş yumurtasını
çatıdan aşağıya

saatler yavaşladı
resim
daha tozlu görünüyor şimdi

pudra ve ay kokusuna uzak
bir kadın sökülmüş geliyor
sorguluyor kendini

ben neden yıllarca bir tabutta
ağırlandım?
gözlerimin bu soluksuz korkusu
neden?
ya pamuklanıp durması içimde
kavakların?

oysa ben nasıl da uzun parmaklı bir
dağdım
şimdi eteğimde şaşkın
kucak kucak kuş izi

saatler yavaşladı
resim
daha tozlu görünüyor şimdi

UMUT

UTKUN BÜYÜKAŞIK

Ne zaman kinin alfabesiyle
Konuşulmaya başlansa
Kana bulanır sözcükler
Unut der unut
Bir başka bahara kaldı
Sana sözlükte yerim

Ne zaman unutturulmaya
Çalışılsa dili baharın
Rüzgâr ve başaklardır
Issız coğrafyalarda uğuldayan

Ne zaman çocuklar
Alsa selamını rüzgârın ve başakların
Her zaman yeri vardır
Halkların sözlüğünde
Silkinip toparlanmanın

İşte o zaman
Soyunur yalnızlığını kalabalıklar
İçi içine sığmaz alanların
Ve orda
Şiirleri okunur gün yüzlü ozanların

Dinini... ve kitabını... iyi tanı!

DİN ÜZERİNE - BÖLÜM XIX

Pavlus'tan EFESLİLER'E MEKTUP

Antik Efes bugün Aydın ili Selçuk ilçesini de içine alan büyük bir alanı kapsar, o tarihlerde nüfusu 200 bin civarında olan büyük bir antik kenttir. Pavlus'un Efes'te bulunduğu zaman O'nun en mutsuz olduğu dönemdir... Günlük ihtiyaçlarını giderecek kadar para sıkıntısı çekmesi de dahil, akla gelebilecek her türlü maddi güçlükle yüz yüze kaldı. Özellikle Korint'ten aldığı haberlerle ilgili olarak, sürekli manevi kaygı içerisindeydi. Burada da daha önce Galatya'da olduğu gibi, yetkisi söz konusuydu ve kilise görevlileriyle olan ilişkisi bozulmuştu. Yukarda aktardığımız gibi Korintlilere yazdığı birinci, "hüzün" denen mektupta da bu durum açıkça görülmektedir. Bunların ikisi de o sıralar yazılmıştı. Sonuçta Efeslilere verdiği vaazlar etkisini göstermeye başlıyor, onu izleyenlerin sayısı artıyordu ki, gümüşçülerle put tacirleri, onun etkinliklerine karşı eyleme giriştiler ve halkı ona karşı ayaklandırıp sonunda kentten ayrılmasını sağladılar. Halkı ayaklandırmakta etkin olan bu gümüşçüler bizlerin hiç te yabancısı olmadığı ve bu ülkede doğan insanlardı; hemen hemen herkesin bildiği Artemis'in heykelini yaparak para kazanmaktaydılar. Bugün Efes'e gidenlerimizin bildiği bu pagan merkezini isterseniz burada durup, tarih sayfalarını biraz daha açalım ve neden Pavlus'a karşı olduklarını biraz daha anlamaya çalışalım.

Pavlus Efes'teki sinagogta vaazlar veriyor, Tiranus'un okulunda da derslere gidiyordu. Anlaşıldığı kadarıyla bu vaazları ve dersleri sırasında durmadan verip veriştirmişti Efes'in ve Efeslilerin en değer verdikleri tanrıçaları Artemis'e. Onunla birlikte, tanrıçanın gümüşten heykelciklerini yapan zanaatkârlar da paylarını alıyorlardı bu kötülemelerden. Çünki yasa putlara tapılmasının günah olduğunu yazmış, Pavlus ta putu yapanı ona taplamakla eşitlemiştir.

Efes

Bu durumdan şikâyetçi olan pek çok insan vardı. En başta da bu işten geçimlerini sağlayanlar. Günün birinde Demetrios adında bir kuyumcunun canına tak etmiş olmalı ki, toplar bu işle uğraşanları ve şöyle konuşur: *"Efendiler bilirsiniz ki, zenginliğimiz bu iştendir ve yine görüp işitiyorsunuz ki, bu Pavlus,*

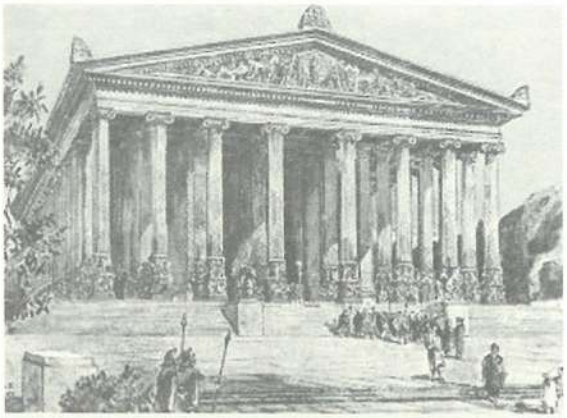

Dünyanın yedi harikasından biri olarak kabul edilen Artemis Tapınağı, döneminin ihtişam abidesiydi.

yalnız Efes'te değil ama neredeyse bütün Asya'da, ellerimizden çıkan tanrıların tanrı olmadıklarını söyleyerek pek çok kişiyi inandırıyor ve onları kışkırtıyor. Bu işte kötülenen yalnızca mesleğimiz değildir. Ama ulu tanrıça Artemis'in tapınağı da hiçe sayılmakta. Bütün dünyanın ve Asya'nın taptığı tanrıça da yakında görkeminden çok şey yitirecek böylece."

Bu sözleri dinleyen halk büyük bir öfkeyle galeyana gelir ve "Efeslilerin Artemis'i uludur!" bağrışmalarıyla harekete geçer. Şehir karışır. Halk iki saat boyunca bir ağızdan Artemis'in ululuğunu bağrışır. Sonunda belediye başkanı gelip bir konuşmayla halkı yatıştırır. Konuşmasında Artemis'in yüceliğini över ve Efes'in bu yüce tanrıçanın ve onun gökten düşen yontusunun kutsal şehri olduğunu tekrarlar. Demetrios ve yandaşları isterlerse bu konuyu mahkemeye götürebilirler, der. Çözümü mahkemede arayacaklarını açıklar. Halkın, bu karışıklığın suçlusu sayılmaması için dağılması gerektiğini açıklar. Olaylar, Pavlus'un Efes'ten ayrılmasıyla sonuçlanır. Pavlus bir daha Efes'e ayak basmaz. Çıktığı Makedonya yolculuğundan dönüşte Efes önünde durmadan geçerek Milet'e gider ve Efes Kilisesi ileri gelenlerini oraya çağırır.

Mektupta ileri çıkan bazı noktalar:

"Tanrı sır olan isteğini, Mesih'te edindiği iyi amaç uyarınca bize açıkladı.. Çünkü biz Tanrı'nın yapıtıyız, O'nun önceden hazırladığı iyi işleri yapmak üzere Mesih İsa'da yaratıldık." (Ef.1: 9-10)

Tanrının isteğinin sır olduğu ve onun "Mesih" ile açıklandığı konusunda söylenenler, daha önce açıklanmış Tanrı isteği - örneğin Musa üzerinden açıklanmış olanlar - yokmuş gibi davranmak anlamına gelmektedir. Yeni "Mesih"i, öncekine üstün göstermeye yaramaktadır. İnkârcıdır.

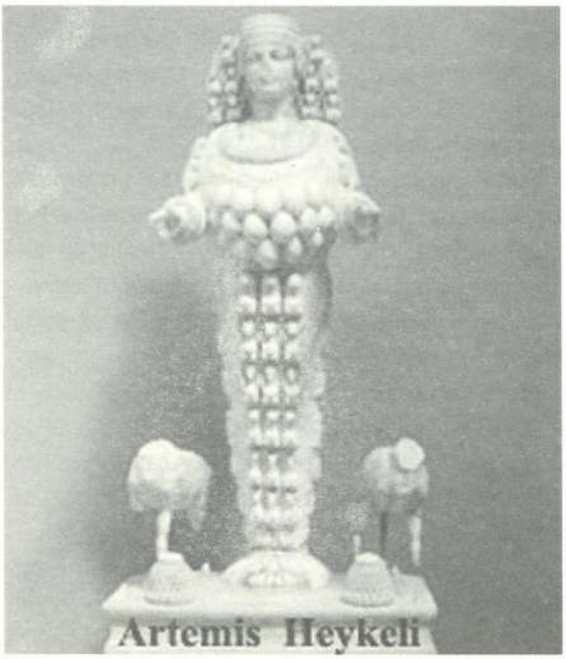

Artemis Heykeli

Birleştirici rol

"Çünkü Mesih'in kendisi barışımızdır. Kutsal Yasa'yı, buyrukları ve kurallarıyla birlikte etkisiz kılarak iki topluluğu birleştirdi, aradaki engel duvarını, yani düşmanlığı kendi bedeninde yıktı. Amacı bu iki topluluktan kendisinde yeni bir insan yaratarak esenliği sağlamak, düşmanlığı çarmıhta öldürmek ve çarmıh aracılığıyla bir bedende iki topluluğu Tanrı'yla barıştırmaktı." (Ef.2: 14-16)

Günümüze kadar bu barışın neden sağlanamadığının sırrı nerde yatmaktadır? Madem Mesih'in birleştirici rolü vardı, bu rol neden işe yaramadı? Bırakalım iki ayrı topluluğu, aynı topluluğun içindeki birbirlerini boğazalamlara ne demeli? İstek iyi de pratikle uyuşmuyor!

"Tanrı'nın bana bağışladığı lütfu size ulaştırmakla görevlendirildiğimi duymuşsunuzdur... Yukarıda kısaca değindiğim gibi Tanrı, sır olan tasarısını bana vahiy yoluyla bildirdi... Bu sır önceki kuşaklara açıkça bildirilmemişti. Şimdiyse Mesih'in kutsal elçilerine ve peygamberlerine Ruh aracılığıyla açıklanmış bulunuyor." (Ef.3: 2-5)

Pavlus nerdeyse herşeyin kendisiyle başladığını söyleyecek... Önceden bildirilmemiş bu sır nedir?

Tek olan

"Çağrınızdan doğan tek bir umuda çağrıldığınız gibi, beden bir, Ruh bir, Rab bir, iman bir, vaftiz bir, her şeyden üstün, her şeyle ve her şeyde olan herkesin Tanrısı ve Babası birdir... İnen de O'dur, her şeyi doldurmak üzere bütün göklerin çok üstüne çıkan da O'dur...

Kendisi kimini elçi, kimini peygamber, kimini müjdeci, kimini önder ve öğretmen atadı... Öyle ki, kutsallar hizmet görevini yapmak ve Mesih'in bedenini geliştirmek üzere donatılsın." (Ef.4: 4-12)

Biran için yukarıda yazılanlara tamam diyelim, o zaman her şey birse bunca din tarikat-mezhep niye?.. Kandırılmak istenen kim? Atamalar ile ilgili bir ek yaparsak, kimini de köle atadı diyebiliriz! Ayrıca kendi varlıklarını da tanrıya bağlamayı ihmal etmiyor... Adaletsiz Tanrıya örnek ayetler bunlar.

Nasıl yaşamalı?

"Öyleyse nasıl yaşadığınıza çok dikkat edin. Bilgelikten yoksun olanlar gibi değil, bilgeler gibi yaşayın. Fırsatı değerlendirin. Çünkü yaşadığımız günler kötüdür." (Ef.5: 15-16)

Önceki mektuplarda (1. Ko.) bilgeliğe küfür ettiğini unutmuş olsa gerek... Belki de duruma uygun olarak, bilgenin/filozofun bol olduğu Efes'te nabza göre şerbet vermek için yazılmıştır!

"Şarapla sarhoş olmayın, bu sizi sefahate götürür. Bunun yerine Ruh'la dolun:" (Ef.5: 18)

Efes'teki kötü günler fırsat vermiş olsa gerek ki, şarabın alternatifi ruh gösterilir. Bizce ikisini de fazla alan uyuşur.

"Ey kadınlar, Rab'be bağımlı olduğunuz gibi, kocalarınıza bağımlı olun... Ey kocalar, Mesih kiliseyi nasıl sevip onun uğruna kendini feda ettiyse, siz de karılarınızı öyle sevin." (Ef.5: 22-25)

Çokça tekrarlanan erkeğe köle kadın, kiliseye bağlı olma kıstaslı kadını seven erkek... Her durumda üstün olan erkek.

Köle-Efendi İlişkileri

"Ey köleler, dünyadaki efendilerinizin sözünü Mesih'in sözünü dinler gibi saygı ve korkuyla, saf yürekle dinleyin. Bunu, yalnız insanları hoşnut etmek isteyenler gibi göze hoş görünmek için yapmayın. Mesih'in kulları olarak Tanrı'nın isteğini candan yerine getirin... İnsanlara değil, Rab'be hizmet eder gibi gönülden hizmet edin." (Ef.6: 5-7)

Köleci Tanrının elçilerinden farklı birşey beklemek olur mu? Köleliği pekiştirmek... Çünkü onlar sizlerin Rab'nizdir... Yani Kölenin Tanrısı O'nun sahibidir!

Tanrı'nın Sağladığı Ruhsal Silahlar

"Çünkü savaşımız insanlara karşı değil, yönetimlere, hükümranlıklara, bu karanlık dünyanın güçlerine, kötülüğün göksel yerlerdeki ruhsal ordularına karşıdır... Bunların hepsine ek olarak, Şeytan'ın bütün ateşli oklarını söndürebileceğiniz iman kalkanını alın... Kurtuluş miğferini ve Ruh'un kılıcını, yani Tanrı sözünü alın." (Ef.6: 12-17)

Efes Hadrian Tapınağı

Buradan isteyen var olan iktidarlara karşı devrimci bir savaşa çağrı sonucunu çıkarabilir. Fakat bu bir yanılsamadır. Gerçekte var olan köleci düzen ve köle sahipleri değildir düşman olarak görülen. İçi Tanrıya/Mesihe inanmamak biçiminde doldurulan "kötülük" tür düşman. Çağrı sömürüye, sömürücülere karşı mücadele çağrısı değil, "Tanrı sözü"ne inanma, ona sahip çıkma çağrısıdır.

Pavlus'tan FİLİPİLİLER'E MEKTUP

Filipi bugünki ismiyle Plovdiv-Bulgaristan... tutuklandığını bildirdiği, ilan ettiği mektup...

Başına gelenler ve seçim

"Kardeşler, şunu bilmenizi isterim: Başıma gelenler daha çok Müjde'nin yayılmasına yaramıştır. Sonuç olarak bütün saray muhafızları dâhil, herkes Mesih uğruna zincire vurulduğumu öğrendi." (Flp.1: 12-13)

Adama vurdukça işleri iyi gitmiş, İsa gibi eziyet çektikçe taraftarı artmış!

"Hayatta kalırsam yararlı işler yapacağım. Ama hangisini seçeceğimi bilemiyorum... İki seçenek arasında kaldım. Dünyadan ayrılıp Mesih'le birlikte olmayı arzuluyorum; bu çok daha iyi... Ama hayatta kalmam sizin için daha gereklidir." (Flp.1: 22-24)

Can tatlı, iş doğrudan kendi bedeniyle ilgili

Plovdiv

olunca görüldüğü gibi kararsızlık gündeme geliyor.

Gerçek Doğruluk

"Sonuç olarak, kardeşlerim, Rab'de sevinin. Size aynı şeyleri yazmak bana usanç vermez; hem bu sizin için bir güvencedir. Kötülük yapan o adamlardan, o köpeklerden sakının; o sünnet bağnazlarından sakının! Çünkü gerçek sünnetliler Tanrı'nın Ruhu aracılığıyla tapınan, Mesih İsa'yla övünen, insansal özelliklere güvenmeyen bizleriz." (Flp.3: 1-3)

Çokça tekrar yaptıklarını kendileri de biliyorlar. Burada "köpek" olarak aşağılanan "sünnetliler" aslında İsa'nın da, Pavlus'un da içinden çıkıp geldiği Yahudilerdir. O çok hoşgörülü görünmeye çalışan Hıristiyanlığın dinsel Yahudi düşmanlığı açıkça ortadadır. 20. yüzyıldaki Yahudi soykırımının ideolojik dayanklarından biridir dinsel anti-semitizm.

"Dahası var, uğruna her şeyi yitirdiğim Rabbim İsa Mesih'i tanımanın üstün değeri yanında her şeyi zarar sayıyorum, süprüntü sayıyorum. Öyle ki, Mesih'i kazanayım ve Kutsal Yasa'ya dayanan kişisel doğruluğa değil, Mesih'e iman etmekle kazanılan, iman sonucu Tanrı'dan gelen doğruluğa sahip olarak Mesih'te bulunayım." (Flp.3: 8-9)

"Benim her şeyim var, bolluk içindeyim. Epafroditus'un eliyle gönderdiğiniz armağanları alınca bir eksiğim kalmadı. Bunlar güzel kokulu sunular, Tanrı'nın beğenisini kazanan, O'nu hoşnut eden kurbanlardır." (Flp.4: 18)

Sünnetli ve zalim geçmişini reddeden Pavlus... Nedense dünya nimetleri armağan edilince bayağı seviniyor. Hani dünya zevklerinden mahrumiyet propagandası yapıyordun, ne oldu? Asalak geçinme, bolluk içinde yaşama Pavlus'u tanrıya daha yakınlaştırmış olsa gerek. Tanrının beğenisini kazanan güzel kokulu sunular ve kurbanlar, esasta tanrı adına kendilerinin edindikleri varlıklar, emekçi insanların yarattığı değerlerdir. Sömürüden Pavlus ve yandaşlarına düşen paylardır.

Pavlus'tan KOLOSELİLER'E MEKTUP

Kolosel; anda Denizli yakınlarında Honaz denilen yer antik dönemde Chonai olarak adlandırılan bir Anadolu ilçesidir.

Mesih'in Kimliği ve Görevi

"Görünmez Tanrı'nın görünümü, bütün yaratılışın ilk doğanı O'dur. Nitekim yerde ve gökte, görünen ve görünmeyen her şey -tahtlar, egemenlikler, yönetimler, hükümranlıklar- O'nda yaratıldı. Her şey O'nun aracılığıyla ve O'nun için yaratıldı." (Kol.1: 15-16)

Tanrı için layık görülen tüm bu özellikler gerçekte dünyevi iktidarın özellikleridir. Krallar, imparatorlar ve benzerlerinin de sahip olduğu iktidar ve insani kuvvettir.

"Bedenin, yani kilisenin başı O'dur. Her şeyde ilk yeri alsın diye başlangıç olan ve ölüler arasından ilk doğan O'dur... Mesih'in çarmıhta akıtılan kanı aracılığıyla esenliği sağlamış olarak yerdeki ve gökteki her şeyi O'nun aracılığıyla kendisiyle barıştırmaya razı oldu." (Kol.1: 18-20)

Burada İsa'nın çarmıha gerilmesinin aslında "babası" –Tanrı -'nın işi olduğu; Tanrı'nın onun öldürülmesine, onu "ölüler arasından ilk doğan" yapabilmek için göz yumduğu anlatılıyor. Ne zalim baba/Tanrı bu? Bu yeniden dirilme öyküsü gerçekten de Hıristiyanlığın temel miti.

Felsefeyle

"Gerek sizler, gerek Laodikya'dakiler, gerekse sizler gibi yüzümü hiç görmemiş olanlar için ne denli büyük bir uğraş verdiğimi bilmenizi isterim... Dikkatli olun! Mesih'e değil de, insanların geleneğine, dünyanın temel ilkelerine dayanan felsefeyle, boş ve aldatıcı sözlerle kimse sizi tutsak etmesin." Kol.2: 1-8)

Laodikya; Pamukkale Denizli yolu üzerinde antik kent.

İşte Pavlus'un çağrısı: "İnsanların geleneğine ve dünyanın temel ilkelerine dayanan felsefe" ye kanmayın!!! Din'in en büyük panzehiri ve düşmanı materyalizm. İşte Hıristiyanlığın en büyük darbesi

bu yöne olmuştur... Ortaçağ karanlığı dünyanın temel ilkeleri ve onun temelinde yükselen felsefeye önemli darbe vurmuş, onun gelişmesinin önünü alarak insanlığın gelişme hızını kesmiştir.

Sünnet

"Ayrıca Mesih'in gerçekleştirdiği sünnet sayesinde bedenin benliğinden soyunarak elle yapılmayan sünnetle O'nda sünnet edildiniz." (Kol.2: 11)

O elle sünnet olmuş, siz ruhla sünnet oluyorsunuz. Sünnet o dönemde bütünüyle ret edilemeyecek kadar önemli. Fakat diğer yandan bir önceki dinden, Yahudilikten de kendini ayırmak gerekli. O zaman Mesih'e inanan herkes – tabii en başta erkekler, kadınlar zaten "yok" - en baştan sünnetli sayılıyor. Mesele böylece "çözülmüş" oluyor! Ruhen sünnetliler. Bunlar "iyi"ler. Bedenen sünnetliler. Bunlar da "kötüler", "köpekler" !!!

Bedenin dünyasal eğilimleri

"Bu nedenle bedenin dünyasal eğilimlerini fuhşu, pisliği, şehveti, kötü arzuları ve putperestlikle eş olan açgözlülüğü öldürün." (Kol.3: 5)

Nedense bedenin dünyasal ihtiyaçları hep belden aşağıya indirgenmektedir... Üretim, eğitim, sağlık, ulaşım, haberleşme, barınma vb. gibi insani bedensel ihtiyaçlar hiç söz konusu edilmemektedir. Yine genelleme.

Ayrım

Alın size büyükçe bir yalan;

"Bu yenilikte Grek ve Yahudi, sünnetli ve sünnetsiz, barbar, İskit, köle ve özgür ayrımı yoktur. Mesih her şeydir ve her şeydedir. (en büyük yalan da bu. - BN*) Birbirinize hoşgörülü davranın. Birinizin ötekinden bir şikâyeti varsa, Rab'bin sizi bağışladığı gibi, siz de birbirinizi bağışlayın... Ey kadınlar, Rab'be ait olanlara yaraşır biçimde kocalarınıza bağımlı olun... Ey kocalar, karılarınızı sevin. Onlara sert davranmayın... Ey çocuklar, her konuda anne-babalarınızın sözünü dinleyin. Çünkü bu Rab'bi hoşnut eder"* (Kol.3: 11-20)

Bu binlerce yıldır bir türlü olmayan sağlanılmayan hoşgörü. Hoşgörünün ilk koşulu şart ileri sürülmemesidir, sizin bunun için bile hemen ortaya attığınız şartınız, Tanrınıza bağlı olmak. Bu şart öne çıkarıldığı andan itibaren her türlü hoşgörünün yolu kapanmaktadır. Kadına ayrı - erkeğe ayrı nasihatlar devam ediyor.

Birine bağlı kal, birine sev, sert davranma öğüdü... ve çocuklara uslu olma önerileri yine Rab'in hoşnut olup olmamasına tabi kılınıyor. Böylece de boş sözler olarak söylenmiş olmanın ötesine geçmiyor!

Efendi-köle ilişkisi

"Ey köleler, dünyadaki efendilerinizin her sözünü dinleyin. Bunu, yalnız insanları hoşnut etmek isteyenler gibi göze hoş görünen hizmetle değil, saf yürekle, Rab korkusuyla yapın. Haksızlık eden ettiği haksızlığın karşılığını alacak, hiçbir ayrım yapılmayacaktır." (Kol.3: 22-25)

"Ey efendiler, gökte sizin de bir Efendiniz olduğunu bilerek kölelerinize adalet ve eşitlikle davranın. Onunla birlikte, sizden biri olan, (kölelerden biri - BN*) güvenilir ve sevgili kardeş Onisimos'u da gönderiyorum. Burada olup biten her şeyi size bildirecekler."* (Kol.4: 1-9)

Köle efendisine Tanrı korkusuyla bağlı kalmalı. Köleliği koruyan Tanrı. Bunları söyleyin ve ardından efendilerin *"adaletli ve eşit"* davranmasını bekleyin! Bu ne kadar inandırıcıdır? Pavlus'a göre kölelik sistemi; haksızlık değil! Adaletsizlik değil! Sadece davranışta eşitlik ve adalet söz konusu. Yani biçime ilişkin problemler sistemin önüne geçirilmektedir. Sonuçta, Tanrı korkusuyla donatılmış köle açısından durum, sahibine bağlılık öte bir durum değil demektir. Bu Onisimos denen zat, hırsızlık yapıp kaçan Pavlus'a sığınan bir köledir. Adama olan ihtiyaçtan dolayı sahip çıkılıyor... Faydacılık...

Bazı ilişkiler;

"Hapishane arkadaşım Aristarhus ve Barnaba'nın yeğeni Markos size selam ederler. Markos'la ilgili buyruklar aldınız; yanınıza gelirse kendisini kabul edin. Sevgili hekim Luka'yla Dimas da size selam ederler." (Kol.4: 10-14)

Buradaki Luka, Luka İncil'inin yazarı olsa gerek. Bu Pavlus'un ilişkisinin de boyutunu gösterir...

Pavlus'tan SELÂNİKLİLER'E BİRİNCİ MEKTUP

İlişkiyi sıcak tutma, gönderdiği temsilci Timoteos'u iyi karşılamaları için yazılmış bir mektup

"Çağrımız yalana ya da kirli bir amaca dayanmıyor;

Selanik

bunun hileli bir yönü de yoktur. Bildiğiniz gibi, hiçbir zaman pohpohlayıcı sözlerle ya da açgözlülüğü örten bir maskeyle gelmedik. Tanrı buna tanıktır."(1.Se.2: 3-5)

Söylenen ve yazılan tüm sözleriniz bu yönde değil mi? Yani kandırma hilesiyle dolu!

"Mesih'in elçileri olarak size ağırlığımızı hissettirebilirdik. Ama çocuklarını bağrına basan bir anne gibi size şefkatle davrandık... Sizlere öylesine gönülden bağlanmıştık ki, sizinle yalnız Tanrı'nın Müjdesi'ni değil, kendi canlarımızı da paylaşmaya razıydık. Çünkü sizi o denli çok sevdik!" (1.Se.2: 7-8)

Al sana pohpohlayıcı sözler... Mektupların genelinde bu dil hâkim. Yapılan işleri yüceltme... Hitap edilen topluluğu övme vb... Hangi mektupta yok ki, hepsinde var!

Rab İsa'yı ve peygamberleri öldüren, bize de zulmeden Yahudiler'dir. Öteki uluslardan olanlarla konuşmamızı ve böylece onların kurtulmasını engellemekle Tanrı'nın hoşnutsuzluğuna yol açıyor ve bütün insanlara karşı geliyorlar. Böylece durmadan günahlarına günah katıyorlar. Sonunda Tanrı'nın gazabına uğradılar." (1.Se.2: 15-16)

Burada yazılanlar tarihi gerçeklere aykırı. İsa'yı çarmıha gerenler Yahudiler değil, Romalı işgalciler. Buna rağmen suçlu Yahudiler; bir türlü ceza ve günahlarını tanrının gazabından kurtulamıyorlar. Ne de olsa dinsel olarak esas rakip onlar!

"Evet, yanınıza gelmek istiyorduk. Hele ben Pavlus, bunu birkaç kez istedim. Ama Şeytan bize engel oldu." (1.Se.2: 18)

Yahudiler olmazsa alternatif düşman var: Şeytan!

*"Bu nedenle ben de daha fazla dayanamadım; acaba Ayartıcı (*Şeytan - BN*) bir yolunu bulup sizi ayarttı mı, emeğimiz boşa mı gitti diye iman durumunuzu öğrenmek için Timoteos'u gönderdim."* (1.Se.3: 5)

Bizi ayartan – şeytan - sizi de ayarttı mı? Pavlus'u ayartmış ise, onları da ayartması neden olmasın! Tabii sorun şeytanın ayartması falan değil! Esas mesele güvensizlik!

Tanrı'yı Hoşnut Etmek

"Kardeşler, nasıl yaşamanız, Tanrı'yı nasıl hoşnut etmeniz gerektiğini bizden öğrendiniz. Nitekim öyle yaşıyorsunuz. Son olarak bu konuda daha da ilerlemeniz için Rab İsa adına size rica ediyor, yalvarıyoruz... Tanrı'nın isteği şudur: Kutsal olmanız, fuhuştan kaçınmanız," (1.Se.4: 1-3)

Görünen o ki "fuhuş" denen şey o günlerde "kutsal olma"nın önündeki en büyük dünyevi engellerden biri. Yoksa Tanrı adına ikide bir de "fuhuş yapmayın" çağrısının anlamı kalmaz. Tanrının kullarından en önemli taleplerinden biri belden aşağısı ile ilgili. Böyle bir bilinçle eğitilen toplumda kadının "şeytan"laştırılması, kadına karşı yönelen törelerin gelişmesi kaçınılmazdır. Nitekim tüm töre cinayetlerinin temelinde kutsallık ve "fuhuş" yatmaktadır.

İnciler,

"Kardeşlik sevgisi konusunda kimsenin size bir şey yazmasına gerek yoktur. Çünkü Tanrı size birbirinizi sevmeyi öğretti. " (1.Se.4: 9)

Madem Tanrınız böyle şeyleri öğretiyor o zaman sizlerin bunca nasihatı niye? Boş yere mi çene tüketiyorsunuz?

"Çünkü siz de çok iyi bilirsiniz ki, Rab'bin günü gece hırsız nasıl gelirse öyle gelecektir." (1.Se.5: 2.)

Şimdi Rab'ini hırsıza benzetme yakıştı mı? Bu kaş yapayım derken göz çıkarma değil mi?

"İnsanlar, "Her şey esenlik ve güvenlik içinde" dedikleri bir anda, gebe kadının birden sancılanması gibi, ansızın yıkıma uğrayacak ve asla kaçamayacaklar." (1.Se.5: 3)

Tanrınız fırsat düşkünü mü? Yoksa tuzak kurucu mu?

"Sakın kimse kötülüğe kötülükle karşılık vermesin. Birbiriniz ve bütün insanlar için her zaman iyiliği amaç edinin." (1.Se.5: 15)

Kötülüğe kötülükle karşılık verme yetki ve kudreti yalnızca Tanrınız tekelinde, öyle mi? O zaman kötülüğün kaynağı tanrı mı demek istiyorsunuz?

Pavlus'tan SELANİKLİLER'E İKİNCİ MEKTUP

Sapmalar ve inançsızlık fazla olduğu için tehditler savuran ve bunun yanı sıra nasihatların yer aldığı bir mektup, *"Tanrı adil olanı yapacak: Size sıkıntı çektirenlere sıkıntı ile karşılık verecek, sıkıntı çeken sizleriyse bizimle*

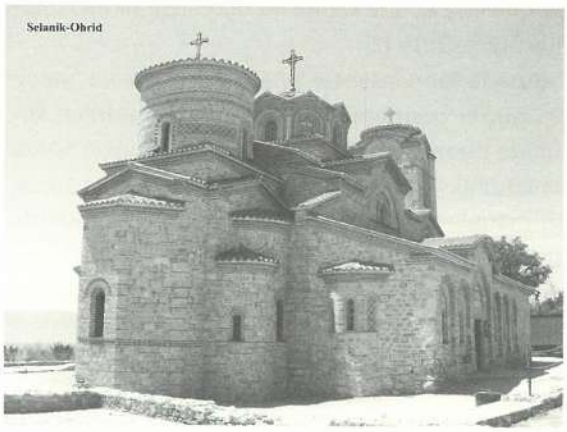
Selanik-Ohrid

birlikte rahata kavuşturacaktır. Bütün bunlar Rab İsa alev alev yanan ateş içinde güçlü melekleriyle gökten gelip göründüğü zaman olacak. Rabbimiz İsa, Tanrı'yı tanımayanları ve kendisiyle ilgili Müjde'ye uymayanları cezalandıracak." (2.Se.1: 6-8)

Tanrının en önemli özelliği kısasa kısas! Fakat tabii "sıkıntı çekenlerin rahata kavuşturulması" bu dünyadaki adaletsizliklerin giderilmesi yoluyla olmayacak. Onları tevekkülle karşılayacağız. Sonra zaman belirsizliği içerisinde; "Rab ise alev alev yanan ateş içinde güçlü melekleriyle gökten gelip göründüğü zaman" olacak! İnanan için âmin demekten başka bir şey kalmıyor!

"Böyleleri Rab'bin varlığından ve yüce gücünden uzak kalarak sonsuza dek mahvolma cezasına çarptırılacaklar. Bütün bunlar Rab'bin kendi kutsalları arasında yüceltilmek ve bütün imanlılarda hayranlık uyandırmak üzere geldiği gün olacak. Sizler ise iman edenlerdensiniz. Çünkü size ettiğimiz tanıklığa inandınız." (2.Se.1: 9-10)

Yine çıkmaz ayın son çarşambasına verilen randevu!

"Hiç kimse hiçbir şekilde sizi aldatmasın. Çünkü imandan dönüş başlamadıkça, mahvolacak olan o yasa tanımaz adam ortaya çıkmadıkça o gün gelmeyecektir." (2.Se.2: 3)

Mesih'in geliş olayı burada işlerin iyice kötü gitmesine bağlanıyor... Kötülük ne kadar fazlalaşırsa, işte o zaman İsa gelecek ve Mesih'e inanan insanları ödüllendirecek! Bunun için acaba bahsi geçen gün çabuk gelsin diye kötülüğün artması için mi çalışmalı? İster istemez insanın aklına böyle bir soru sormak geliyor?

"İşte bu nedenle Tanrı yalana kanmaları için onların üzerine yanıltıcı bir güç gönderiyor."... Öyle ki, gerçeğe inanmayan ve kötülükten hoşlananların hepsi yargılansın... Öyleyse dayanın, kardeşlerim! İster sözle ister mektupla, size ilettiğimiz öğretilere sımsıkı tutunun." (2.Se.2: 11-15)

Burada Tanrı insanları sınamak için onlara "yanıltıcı güçler gönderen" biri konumda. İnsanları kötülüğe bizzat Tanrı kandırarak teşvik ediyor. Sonra da kötülük yaptı diye cezalandıracak. Bu ne biçim bir mantık, bu ne adaletsiz bir Tanrı? Tanrı aslında istese her şeyi yapacak durumda olduğuna göre, kötülüğü de hemen yok edebilir. Etmiyor! Oyun oynuyor insanlarla! Çizilen resim bu!

Ne için yapıyor bütün bunları? İnsanlar gönderdiği Mesihe ve onun kitabında yazanlara hiç sorgulamadan inansınlar diye. Mektupların kutsallaştırılmasının sebeb-i hikmeti budur.

"Ama Rab güvenilirdir. O sizi pekiştirecek, kötü olandan koruyacaktır." (2.Se.3: 3)

Yukarıda kötülüğe ve günaha ayartıcı-tuzakçı rol biçilen Tanrı, bu defa kötülüklerden koruyucu rolüne büründürülmektedir. Hangisine inanmalı?

"Hatta sizinle birlikteyken şu buyruğu vermiştik: "Çalışmak istemeyen yemek de yemesin!"... Çünkü aranızda bazılarının boş gezdiğini duyuyoruz. Bunlar hiçbir iş yapmıyor, başkalarının işine karışıp duruyorlarmış. ... Böylelerine Rab İsa Mesih adına yalvarıyor, şunu buyuruyoruz: Sakin bir şekilde çalışıp kendi kazançlarından yesinler." (2.Se.3: 10-12)

Önceki ayetlerde söylediği "Yemeğe gerek yok" sözlerini bir yana bırakırsak, burada söylenenler, güzel sözler. Tüm İncil'lerde bizzat müjdeyi yayanların doğrudan üretimle herhangi bir ilişkisi olduğuna rastlamadık. Bu bağlamda Pavlus'un Korint'te çadırcılığı öğrendiği (Elç. 18: 2-3) ve bir müddet icra ettiği ve Petrus'un balıkçılıkla uğraştığı dışında bir şeye rastlamak mümkün değildir... Bunlar insan gütmeyi çobanlık olarak ta gördükleri için, - bir anlamda evet – öğretmenlik - yaydıkları elle tutulur olmayan ruh olduğu için – boş işler - üretici hiçbir rolü olmayan işlerdir.. Ekmeği hep bedava yedikleri söylenebilir... Hani çokça kullandığımız gezginci dervişlerin (havarilerin) varlığı bunları da rahatsız etmiş veya bu yönde tenkitler gelmiş ola ki, bu tür ayetleri üretme ihtiyacı duymuşlar... Tabii bir anlamda da böylesi kişilerin fazlalaşması pastanın bölünmesi anlamına gelir. Genelde çalışmayan yemesin uygulaması hiç te yabana atılacak bir önerme değildir. Çalışabilir durumda olup ta çalışmayan yemez; bizim istediğimiz, sosyalizmde alınacak toplumsal tedbirlerin başında gelecek yasal ve uygulanması gereken kurallardan biridir bu.

"Eğer bu mektuptaki sözlerimize uymayan olursa onu mimleyin. Yaptıklarından utanması için onunla ilişkinizi kesin." (2.Se.3: 14)

Jurnalcılık- mimleyicilik bunlarda da kullanılan bir yöntem. Neden mimlemek? Tanrı zaten her şeyi bilen değil mi? İlişki kesme, toplumsal tecrit bir insana verilebilecek en büyük cezalardan biri. Bu ceza aynı zamanda inananlar açısından cemaatin yanlış düşüncelerle temasa gelmesinin önünü de alan bir tedbir.

"Ben Pavlus bu selamı kendi elimle yazıyorum. Her mektubumun özel işaretidir bu; böyle yazarım."

(2.Se.3: 17)

Özel işarettir. Son mektuplarda bu işaretler yoktur...

Pavlus'tan TİMOTEOS'A BİRİNCİ MEKTUP

Bu ve bundan sonraki 4 mektubun Pavlus'un öğrencileri tarafından yazıldığı iddiası da mevcuttur... Bu mektupta esas dert Timoteus'u uyarmak ve kurallara uymasını sağlamaktır.

"Kurtarıcımız Tanrı'nın ve umudumuz Mesih İsa'nın buyruğuyla Mesih İsa'nın elçisi atanan ben Pavlus'tan imanda öz oğlum Timoteos'a selam! Baba Tanrı'dan ve Rabbimiz Mesih İsa'dan sana lütuf, merhamet ve esenlik olsun." (1.Ti.1: 1-2)

Birçok mektubunda çok övdüğü Timoteos Pavlus'un gerçek oğlu değildir...

Yanlış Öğretilere Karşı Uyarı

"Makedonya'ya giderken sana rica ettiğim gibi, Efes'te kal ve bazı kişilerin farklı öğretiler yaymamasını, masallarla ve sonu gelmeyen soyağaçlarıyla uğraşmamasını öğütle. Bu şeyler, imana dayanan tanrısal düzene hizmet etmekten çok, tartışmalara yol açar." (1.Ti.1: 3-4)

Görünen odur ki uygarlığın epey ilermemiş olduğu Efes "iman" açısından en problemli yerlerden biridir, Timoteus için bu görev zordur, çünki Pavlus'un kendisi de buradan kovulmuştur.Tartışmaya yol İsa'nın soyunu anlatarak işe başlar.

"Çünkü biliyoruz ki, Yasa doğrular için değil, yasa tanımayanlarla asiler, tanrısızlarla günahkârlar, kutsallıktan yoksunlarla kutsala karşı saygısız olanlar, anne ya da babasını öldürenler, katiller, fuhuş yapanlar, oğlancılar, köle tüccarları, yalancılar, yalan yere ant içenler ve sağlam öğretiye karşıt olan başka ne varsa onlar için konmuştur." (1.Ti.1: 9-10)

Yasanın işlevi anlatılırken bu işlevin "doğrular için değil" denilmesi yasanın kendisiyle çelişen bir durumdur. Alt alta dizilen tüm insani kötülüklerin doğru (temiz) denilenlerin de dikkat etmesi gereken hususlar olarak ta bir göreve sahip. Yani sırf sapanlara değil, sapma ihtimali olanlar için de konmuştur. Bu bir dizi ayette de "ayartıcılara dikkat edin" şeklinde uyarı olarak ta var.

"Bir zamanlar O'na küfreden, zalim ve küstah biri olduğum halde bana merhamet edildi. Çünkü ne yaptıysam bilgisizlikten ve imansızlıktan yaptım." (1.Ti.1: 13)

Hiç te öyle değil, Yasayı bile bile yaptı... Zaten bilginin düşmanı değil miydi?

"Oğlum Timoteos, senin hakkında önceden söylenen peygamberlik sözleri uyarınca, bu buyruğu sana emanet ediyorum. Öyle ki, bu sözlere dayanarak iyi savaşı sürdüresin." (1.Ti.1: 18)

Timoteus'u peygamber ilan etme. Pavlus, iyi geçindiği, kendisine yararlı olanlara mevki verme konusunda pek cömert.

"İmana ve temiz vicdana sarıl. Bazıları temiz vicdanı bir yana iterek iman konusunda battılar. Himeneos ve İskender bunlardandır. Küfür etmemeyi öğrensinler diye onları Şeytan'a teslim ettim." (1.Ti.1: (19-20)

Şu yetkiye bakın! Ayartıcı/şeytanla bile ilişkisi ve anlaşması varmış gibi hareket ediyor.

Dua ve Tapınma

"Her şeyden önce şunu öğütlerim: Tanrı yoluna tam bir bağlılık ve ağırbaşlılık içinde sakin ve huzurlu bir yaşam sürelim diye, krallarla bütün üst yöneticiler dâhil, bütün insanlar için dilekler, dualar, yakarışlar ve şükürler sunulsun." (1.Ti.2: 1-2)

Nabza göre şerbet, durumlarını sağlamlaştırmak için mevcut iktidar sahiplerine çekilen yağ. Dünyevi güç karşısında eğilin öğüdü.

"Kadınların da saç örgüleriyle, altınlarla, incilerle ya da pahalı giysilerle değil, sade giyimle, edepli ve ölçülü tutumla, Tanrı yolunda yürüdüklerini ileri süren kadınlara yaraşır biçimde, iyi işlerle süslenmelerini isterim." (1.Ti.2: 9-10)

Kadınlarda süslenme takılara ve örtünmesine dikkat. Erkek egemen toplumun egemen erkeğinin "şeytani" kadından korunabilmesi için yapılan öğütler bunlar!

"Kadın sükûnet ve tam bir uysallık içinde öğrensin (1.Ti.2: 12) *Kadının öğretmesine, erkeğe egemen olmasına izin vermiyorum; sakin olsun...* (1.Ti.2: 11) *Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı; aldatılan da Adem değildi, kadın aldatılıp suç işledi."* (1.Ti.2: 13-14)

Uysal yaratıklar olsun kadınlar. Asla egemen olmaya filan kalkmasınlar. Erkeğin kölesi olma durumlarından kurtulmasınlar... "Hani *"Alt tarafı bir elma yedik beraber. Zehir-i zıkkım oldu bize bal badem"* misali yenilen elmanın günahı, yani ilk günah kadına yazıldı. Yazılanlar Yasaya da uygun! Erkek dinine de uygun!

Kilise Önderleri/kadrolar için öneriler;

"Ancak gözetmen ayıplanacak bir yanı olmayan, tek karılı, ölçülü, sağduyulu, saygın, konuksever, öğretmeye yetenekli biri olmalı. Şarap düşkünü, zorba olmamalı; uysal, kavgadan ve para sevgisinden uzak olmalı. Evini iyi yönetmeli, çocuklarına söz dinletmeli, her yönden saygılı olmalarını sağlamalı. Kendi evini

yönetmesini bilmeyen, Tanrı'nın topluluğunu nasıl kayırabilir? Aynı şekilde kilise görevlileri, özü sözü ayrı, şarap tutkunu, haksız kazanç peşinde koşan kişiler değil, ağırbaşlı kişiler olmalı." (1.Ti.3:2- 8)

Egemen olan çok karılı durumda ölçülü olmaya yönelik tavsiyeler. İyi öneriler. Ama kendilerinin de birçok halde uymadığı öneriler. Aynı zamanda Timoteus'daki eğilimlere karşı tedbir önerileri.

İsa'nın kısa özeti

"Kuşkusuz Tanrı yolunun sırrı büyüktür. O, bedende göründü, Ruh'ça doğrulandı, Meleklerce görüldü, Uluslara tanıtıldı, Dünyada O'na iman edildi, Yücelik içinde yukarı alındı." (1.Ti.3: 16)

İşte İsa Mesih'in özeti.

"Oysa Tanrı'nın yarattığı her şey iyidir, hiçbir şey reddedilmemeli; yeter ki, şükranla kabul edilsin." (1.Ti.4: 4)

Kötülüğü de o yaratmadı mı? Yukarda kötülük bağlamında aktardığımız ayetlerle taban tabana zıt bir ayet.

Öneriler, kilise için çalışacaklarda aranan vasıflar;

"Yaptığı iyiliklerle tanınmış, tek erkekle evlenmiş, en az altmış yaşında olan dul kadın, eğer çocuk büyütmüş, konuk ağırlamış, kutsalların ayaklarını yıkamış, sıkıntıda olanlara yardım etmiş, kendini her tür iyi işe adamışsa, adı dullar listesine yazılsın... Daha genç dulları listeye alma. Çünkü bedensel arzuları Mesih'e bağlılıklarına baskın çıkınca evlenmek isterler... İki ya da üç tanık olmadıkça, bir ihtiyara yöneltilen suçlamayı kabul etme. Günah işleyenleri herkesin önünde azarla ki, öbürleri de korksun... Artık yalnız su içmekten vazgeç; miden ve sık sık baş gösteren rahatsızlıkların için biraz da şarap iç." (1.Ti.5: 9-23) .

Kadrolarda kimlere dayanılması gerektiği gayet açık net konulmaktadır. Ununu elemiş, eleğini asmışlara öncelik verilir. Günah işleyenler konusunda önerilen açık: Herkesin önünde azarla ki, ötekiler de korksun! Şarap konusunda da herhalde kendi durumlarının teorisi yapıyor: onca zararlı değilmiş, ilaç diye de kullanılırmış!

"Çünkü dünyaya ne bir şey getirdik, ne de ondan bir şey götürebiliriz... Çünkü her türlü kötülüğün bir kökü de para sevgisidir. Kimileri zengin olma hevesiyle imandan saptılar, kendi kendilerine çok acı çektirdiler." (1.Ti.6: 7-10)

Burada "para sevgisi" güya kötülüğün kaynağı olarak gösteriliyor. Gerçekte yapılan parası olmayanlara, daha fazla para istememeleri için çağrıdır. Var olanı kabullenme çağrısıdır. Çünkü bunlara göre zenginlik ve fakirlik tanrı vergisidir. Sorgulanmamalıdır!

Pavlus'tan TİMOTEOS'A İKİNCİ MEKTUP

Engellenen Pavlus'un kendi yerinin doldurulması için atadığı genç Timoteos'a kendisini terk etmemesi için öğütler içeren ve aynı zamanda kendisi için sonun geldiğini açıklayan veda mektubu....

"Sendeki içten imanı anımsıyorum. Önce büyükannen Lois'in ve annen Evniki'nin sahip olduğu imana şimdi senin de sahip olduğuna eminim." "Bunun için Rabbimiz'e tanıklık etmekten de O'nun uğruna tutuklu bulunan benden de utanma. Tanrı'nın gücüyle Müjde uğruna benimle birlikte sıkıntıya göğüs ger... Biliyorsun, Asya İlindekilerin (Efes - BN) *hepsi beni terk edip gittiler. Figelos'la Hermogenis de bunlardandır. "* (2.Ti.1: 5-15)

Timoteus'un babasının Grek ve annnesinin Yahudi olduğu söylenir. Anadoludakiler Pavlus'tan uzaklaşmış. Zaten Efes'te bir türlü dikiş tutturamadıklarını kendisi itiraf etmişti.

"Dayanırsak, O'nunla birlikte egemenlik süreceğiz. O'nu inkâr edersek, O da bizi inkâr edecek. Saçma, cahilce tartışmalara girmeyi reddet. Bunların kavga doğurduğunu bilirsin." (2.Ti.2: 12-23)

Güşsüzlüğün beraberinde getirdiği yalvarmalar, Timoteus'u yeniden kazanmaya çalışma çabaları.

"Şunu bil ki, son günlerde çetin anlar olacaktır.. İnsanlar kendilerini seven, para düşkünü, övüngen, kibirli, küfürbaz, anne baba sözü dinlemez, nankör, kutsallıktan ve sevgiden yoksun, uzlaşmaz, iftiracı, özünü denetleyemeyen, azgın, iyilik düşmanı olacaklar. (2.Ti.3: 1-3)

Son günler! Yani, dünyanın sonu. Kıyamet günü. Neden son günler bu sayılan özellikleri içinde barındırır? Bahsi geçen olumsuzluk ve kötülükler; dün de vardı, bugün de var, yarın da varolacak, ta ki sebepleri ortadan kaldırılana dek! Bahsi geçen insani kötülüklerin son günlere bırakılması açık değil mi? Ne zaman gelecek bu son gün? Belli değil! Belirsizlik son güne kadar sürecek gibi!

"Sense benim öğretimi, davranışımı, amacımı, imanımı, sabrımı, sevgimi, dayanma gücümü, çektiğim zulüm ve acıları, örneğin Antakya'da, Konya'da ve Listra'da başıma gelenleri yakından izledin. Ne zulümlere katlandım! Ama Rab beni hepsinden kurtardı." (2.Ti.3: 10-11)

"Çünkü kanım adak şarabı gibi dökülmek üzere. Benim için ayrılma zamanı geldi. Yüce mücadeleyi

sürdürdüm, yarışı bitirdim, imanı korudum." (2.Ti.4: 6-7)

Bu mektubu yazdığında Pavlus'un 70 yaşlarında olduğu söylenir. Söylemler de – ölüme yaklaştığı anlamda - buna uygun... Rivayetlere göre bu mektubu yazdığı zaman Roma'da hapistedir. Daha sonraları takriben MS 65-67'lerde üç yıllık ev hapsinden sonra dönemin Roma İmparatoru Neron tarafından kafası kesilerek idam ettirilir. Pavlus artık kendini tamamen İsa gibi görmektedir. İsa'nın 12 havarisiyle bulunduğu Son Akşam Yemeğindeki sözleri kendisi için uyarlamaktadır. Bizce bunu hak etmiştir de. Hıristiyanlığa herkesten fazla emeği geçtiğini önceki bölümlerde anlatmıştık.

Özel İstekler, Selamlar

"Yanıma tez gelmeye gayret et... Troas'ta Karp'ın yanında bıraktığım abayı, kitapları, özellikle yazı derilerini gelirken beraberinde getir... Bakırcı İskender bana çok kötülük etti. Rab ona yaptıklarının karşılığını verecektir." (2.Ti.4: 9-14)

Kendisi ev hapsinde olduğu için ziyaret edilmesini istemektedir. Bakırcının kötülüğünden söz ederek, adamın işiyle oynamaktadır. Adı üstünde bakırcı/ tüccar adam, yapar... Adamın ekmeğiyle oynarsan olur böyle şeyler. Herkese geçerli olan kuraldır bu, ektiğini biçersin.

Pavlus'tan TİTUS'A MEKTUP

Nasihatlarla yüklü olduğu kadar, yaşam tarzına dikkat etme önerileri ile yüklü bir mektup.

"Kurtarıcımız Tanrı'nın buyruğuyla bana emanet edilen bildiride Tanrı, kendi sözünü uygun zamanda açıklamıştır. Ortak imanımıza göre öz oğlum olan Titus'a Baba Tanrı'dan ve Kurtarıcımız Mesih İsa'dan lütuf ve esenlik olsun." (Tit.1: 3-4)

Pavlus yine kendine göre görevler, emanetler edinmiş! Tanrı ile birebir ilişki içinde! İsa tanrı ile eşitlendiğinde anlaşılır bir şey. Bu durumda Pavlus'a da tabii peygamberlik düşer. İsa'nın tanrılaştırılması Pavlus açısından kendi mertebesinin de yükseltilmesidir.

"İhtiyar seçilecek kişi eleştirilecek yönü olmayan, tek karılı biri olsun. Çocukları imanlı olmalı, sefahatle suçlanan ya da asi çocuklar olmamalı." (Tit.1: 6) *"Gözetmen, Tanrı evinin kâhyası olduğuna göre, eleştirilecek yönü olmamalı. Dikbaşlı, tez öfkelenen, şarap düşkünü, zorba, haksız kazanç peşinde koşan biri olmamalı."* (Tit.1: 7)

Kilisede görevlendirilecek olan görevliler konusunda tecrübeli yaşlı insanlara ve saygı duyulanlara

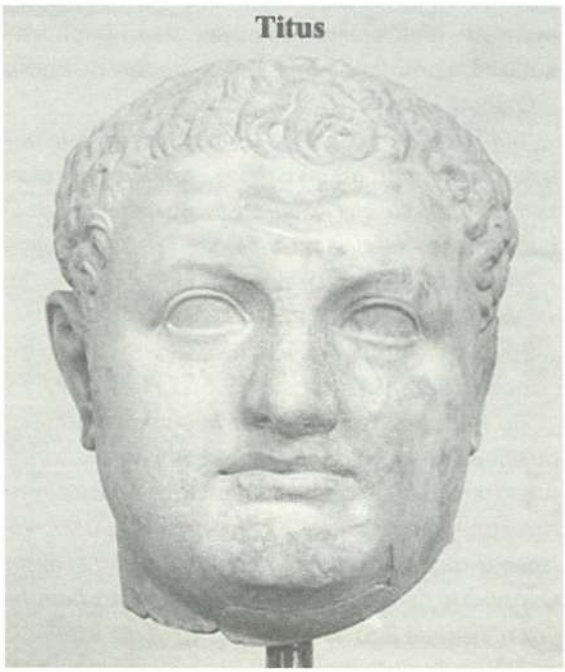

öncelik verilmesi önceki mektuplarda da var. Seçilecek olanın yalnız kendisi değil yakın çevresinin de önem arz ettiğine de vurgu, çalışma yöntemi konusunda titizliği göstermektedir.

Hakaret içeren genelleştirme,

"Kendilerinden biri, öz peygamberlerinden biri şöyle demiştir: "Giritliler hep yalancıdır, azgın canavarlar, tembel oburlardır." (Tit.1: 12)

Acayip bir genelleme, 2012'lerde Alman burjuvalarının Yunanlılar için " tembeldir" genellemesine benziyor. Demek o dönemde Hıristiyanlık Girit'te temel bulamamış... Ama bu yöntem dincilerin genel olarak severek kullandıkları bir yöntemdir. Uğraş alanı buna bol zemin yaratan bir alandır.

Öğütler, tecrübe aktarımı,

"İyi olanı yaparak her konuda onlara örnek ol. Öğretişinde dürüst ve ağırbaşlı ol, kimsenin kınayamayacağı doğru sözler söyle. Öyle ki bize karşı gelen, hakkımızda söyleyecek kötü bir söz bulamayıp utansın. Köleleri, her konuda efendilerine bağımlı olmaya özendir. Efendilerini hoşnut etsinler. Ters yanıt vermeden," (Tit.2: 7-9)

Her durumda ihmal edilmeyen bir nasihat. Her vesileyle köleye köle olduğunu unutmaması gerektiği telkin ediliyor. Elbette önce varlıklının onayını alacaksın ki, kendine gelişme zemini yaratasın. Pavlus pragmatist biri olduğu içinde duruma göre tavır koymada epey yol almış. Bizzat gezerek, yaşayarak edindiği bu tecrübeleri yazdığı mektuplarla kendinden sonrakilere aktarma görevini ihmal et-

memiştir. Mektupların Hıristiyan âlemi tarafından kutsallıkla onurlandırılmasının bir nedeni de budur.

Özleştiri

"Çünkü bir zamanlar biz de anlayışsız, söz dinlemez, kolay aldanan, türlü arzulara ve zevklere köle olan, kötülük ve kıskançlık içinde yaşayan, nefret edilen ve birbirimizden nefret eden kişilerdik." (Tit.3: 3)

Ajitasyonla karışık "özeleştiri".

Pavlus'tan FİLİMON'A MEKTUP

Pavlus'un Onisimos için Ricası

İncil'de yazanlar;

"Bu nedenle, gerekeni sana buyurmaya Mesih'te büyük cesaretim olduğu halde, şimdi Mesih İsa uğruna tutuklu bulunan ben yaşlı Pavlus sana sevgiyle rica etmeyi yeğliyorum." "Onu artık köle değil, köleden üstün, sevgili bir kardeş olarak geri alacaksın. O, özellikle benim için çok değerlidir. Ama hem bir insan, hem de Rab'be ait biri olarak senin için daha da çok sevilecek bir kardeştir." Sana herhangi bir haksızlık etmişse ya da bir borcu varsa, bunu benim hesabıma say. Ben Pavlus bunu kendi elimle yazıyorum, bedelini ben öderim. Senin kendi yaşamını bile bana borçlu olduğunu söylememe gerek yok." (Flm.1: 8-19)

Filimon'a ricada bulunduğu bu Onisimos evden kaçarken efendisine haksızlık etmiş, belirli bir parayı aşırmış bir köledir. Pavlus'a sığınınca o da onu günahlarından arındırmış... Burada yazdıkları hem Filimon'a yazdığı hem de diğer mektuplarında verdiği nasihatlara ve öğütlerle çelişen bir durumdur... Faydacı Pavlus için bunun pek fazla önemi yok... Şartlar farklı der; işin içinden çıkar. Ya da gerekçe mi yok! Başkasının günahını üstlenme ilerde günahları parayla ödetmeye dönüşecektir... Görülüyor ki, birine iş yaptırırken geçmişin iyiliklerini başa kakma yöntemi de epey eskiye dayanmaktadır.

"Bu arada bana kalabileceğim bir yer hazırla. Çünkü dualarınız aracılığıyla sizlere bağışlanacağımı umuyorum." (Flm.1: 22)

Yer sıkıntısı da çektiği ortada, şimdi tüm bunların kutsallıkla ilişkisi nedir diye sorulursa, biz de anlamadık diyelim.

Pavlus tüm mektuplarında, İsa'nın tanrısal ruh yanını öne çıkaran, ona en çok vurgu yapıp ve savunan kişidir. İslamcıların bu adama kızmalarının esas sebebi de budur... İddialardan biri de İsa'nın tanrısal olduğunu öne çıkarmak için İncil'deki İsa ile ilgili tüm bedensel ayetleri geri plana atmak, örneğin O'nun Maria Magdelena ile olan ilişkisini gözardı ederek, Maria'yı bir fahişe ilan etmişlerdir. Pavlus'un bedensel olan evlilik ilişkisine karşı bağnazca ret edici tutumu da burdan gelmektedir... Bu Pavlus İsa'yı ölümlü insandan ölümsüz tanrıya/onun oğluna ve tanrısal ruha yüceltmede en büyük rölü üstlenmiş ve yerine getirmiş kişidir. İznik Konseyinin MS 325'te toplanmasında ve oybirliğiyle alınan kararların ve de aynı zamanda Roma İmparatoru Konstantin'in yine MS. 325'te Roma İmparatorluğunun dini olarak Hıristiyanlığı kabul etmesinin tohumlarını eken kişidir. Vatikan Kilisesinin oluşmasına en büyük katkıyı sunandır. 300 piskoposun katıldığı İznik Konseyi toplantısında İstanbul'u başkent yapmış olan İmparator Konstantin de vardır ve konsey toplantısını O yönetmiştir.

İBRANİLER'E MEKTUP

Bu mektubu kimin yazdığı belli olmamakla birlikte Hıristiyanlardan Luka, Apollos ve Barnaba'nın yazdığı söylenir, ama Pavlus'a da atıf vardır... Pavlus kendi yazdıklarına imza attırmakta bir problem görmeyen biridir, burada imza yoktur. Pavlus'a ait olma ihtimali zayıftır. Bu mektup bir bütün olarak Musa taraftarlarını kazanmaya yönelik olmasına rağmen Musa'ya en fazla hakaretin yapıldığı kutsallaştırılmış yazılardır.

BÖLÜM 1

Oğul Meleklerden Üstündür

İncil'de yazanlar;

"Oğul, Tanrı yüceliğinin parıltısı, O'nun varlığının öz görünümüdür. Güçlü sözüyle her şeyi devam ettirir. Günahlardan arınmayı sağladıktan sonra, yücelerde ulu Tanrı'nın sağında oturdu... Çünkü Tanrı meleklerin herhangi birine, "Sen benim Oğlum'sun, Bugün ben sana Baba oldum" Ya da, "Ben O'na Baba olacağım,O da bana Oğul olacak"demiş midir?.. Yine Tanrı ilk doğanı dünyaya gönderirken diyor ki, "Tanrı'nın bütün melekleri O'na tapınsın."..Ama Oğul için şöyle diyor... "Ey Tanrı, tahtın sonsuzluklar boyunca kalıcıdır...

Efes'te Melek Heykeli

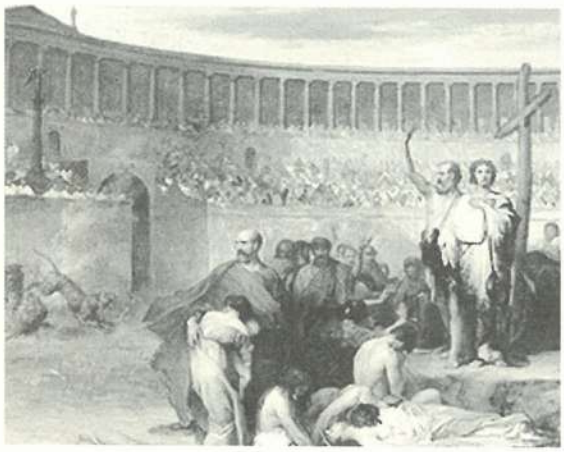

Egemenliğinin asası adalet asasıdır... Yine diyor ki, "Ya Rab, başlangıçta Dünyanın temellerini sen attın. Gökler de senin ellerinin yapıtıdır... Onlar yok olacak, ama sen kalıcısın. Hepsi bir giysi gibi eskiyecek. (Doğası gereği olan kutsalllık içinde malumun ilanı gibi tekrarlamakta . - BN).. *Tanrı meleklerin herhangi birine, "Ben düşmanlarını Ayaklarının altına serinceye dek Sağımda otur" demiş midir? .. Bütün melekler kurtuluşu miras alacaklara hizmet etmek için gönderilen görevli ruhlar değil midir?" (İbr.1: 3-14)*

Önce aktardıklarımızdan anlıyoruz ki, meleklerle İsa arasında epeyce fark söz konusudur... Melekler öncelikle haber taşıyıcı, günümüzün postacısına benzer. Anlaşılan melekler de insanlar gibi yaratıklar! Tanrı onlara (meleklere) hiçbir zaman kendi sağında otur dememiştir! Hiçbir zaman "oğul" dememiştir! Çünki onlar (melekler) kutsal kitaplara göre sadece haberci-ulak-hizmetçi-aracı olarak kullanılmıştır. Anlaşılan melekler tanrı - peygamber ilişkisinde aracı, "görevli ruhlar", peygamberler de tanrı - günahkârlar arasındaki aracı, kutsal zatlardır.

Yukarda yazılanların tersine Tanrının egemenliğinin esasının adalet olmadığını, dün olduğu gibi bugün de adaletin mülk sahiplerinin adaleti olduğuna defalarca vurgu yaptığımız için devam ediyoruz.

Düşmanların ayaklar altına serilmesinin, affetme ile taban tabana zıt olduğu paradoksunu söyleyip geçiyoruz.

Burada İsa'nın tanrının "oğul"u olduğu vurgulanmaktadır.

BÖLÜM 2

Dikkatli Olalım

İncil'de yazanlar;

"Ama biri bir yerde şöyle tanıklık etmiştir:

"Ya Rab, insan ne ki, onu anasın,Ya da insanoğlu ne ki, ona ilgi gösteresin?.. Onu meleklerden biraz aşağı kıldın, Başına yücelik ve onur tacını koydun, Ellerinin yapıtları üzerine onu görevlendirdin. Ama meleklerden biraz aşağı kılınmış olan İsa'yı, Tanrı'nın lütfuyla herkes için ölümü tatsın diye çektiği ölüm acısı sonucunda yücelik ve onur tacı giydirilmiş olarak görüyoruz. Bu çocuklar etten ve kandan oldukları için İsa, ölüm gücüne sahip olanı, yani İblis'i, ölüm aracılığıyla etkisiz kılmak üzere onlarla aynı insan yapısını aldı.... Bunu, ölüm korkusu yüzünden yaşamları boyunca köle olanların hepsini özgür kılmak için yaptı... Kuşkusuz O, meleklere değil, İbrahim'in soyundan olanlara yardım ediyor." (İbr.2: 6-16)

Herkes için ölümü tatmak ve acı çekmek, ölümün mantığıyla çelişir. Çünki doğumlar olduğu gibi, ölümler de ölen ile sınırlıdır. İsa'nın ölüm acısını "herkes için" çekmesi düpe düz saçmalıktır. Olmayacak şeylere insanların inanması istenmektedir. Ya da çok planlı olarak, insanların İsa'ya inanmalarını sağlamak için İsa ölüme gönderilmektedir. Bunun da ahlaki bir yanı yoktur.

Burda bahsi geçen "insan" İsa'nın kendisidir. İsa-melek ilişkisinde bu defa İsa alttadır. Melek, henüz insan İsa'dan üstündür. Fakat insan İsa da söyleme göre Tanrı'nın oğludur. (Daha sonra, kutsal ruh-Baba-oğul üçlemesinde aynı zamanda tanrı da olmuştur.) Yani meleklere üstündür. Tanrı onu sağına oturtmuştur! vs., yani İsa'nın ne olduğuna bir türlü karar veremiyorlar.

"Ölüm korkusunun" yukarda yazılanlar gibi olmadığı milyonlarca kez ispatlanmıştır. Bugüne kadar, ne iblis etkisiz kılındı, ne de yaşamları boyu köle olanlar özgür kılındı, bu din vaazcilerinin emekçileri inandırmaya/kandırmaya çalıştıkları hüsn-ü kuruntudur. Yardım bağlamında söylenenler de doğru değil, maalesef yanlış bir önermedir. Çünki yardımı gören hep egemen soyundan gelenlerdir. Tabii İbrahim soyu da egemen soyu kapsama alanındadır.

BÖLÜM 3

İsa Musa'dan Yücedir

İncil'de yazanlar;

"Musa Tanrı'nın bütün evinde Tanrı'ya nasıl sadık kaldıysa, İsa da kendisini görevlendirene sadıktır... Evi yapan nasıl evden daha çok saygı görürse, İsa da Musa'dan daha büyük yüceliğe layık sayıldı... Her evin bir yapıcısı vardır, her şeyin yapıcısı ise Tanrı'dır. ... Musa, gelecekte söylenecek sözlere tanıklık etmek için Tanrı'nın bütün evinde bir hizmetkâr olarak sadık

kaldı... Oysa Mesih, O'nun evi üzerinde yetkili oğul olarak sadıktır. Eğer cesaretimizi ve övündüğümüz umudu gevşemeden sonuna dek sürdürürsek, O'nun evi biziz." (İbr.3: 2-6)

İsa burada açıkça Musa'dan yüce gösterilmektedir. Fakat bu problemlidir. Çünki kendisi Musa'ya tapmış birini ondan üstün kılmak kraldan kralcı olmak gibi bir durumdur. Biliyoruz ki, İsa bir Yahudidir ve dönemin din bilginlerini Musa'dan sapmakla suçlamaktadır. Musa'nın Tevratı İsa için de temel alınan kutsal yazılardır. İster bilerek yapılsın ister bilmeden, tek tanrılı dinlerin temeli ve yazılı kitabı olan ilkinin kurucusu hakkındaki bu yargı bir nevi kendi temelini de yadsımaktır. Kendi kuralları açısından da tutarsızlıktır. Neden ve niçin Musa'nın yasalarını temel alıyorsunuz diye sormak hakkımız da vardır. Her şeyin sizinle (burada İsa ile) başlamadığını siz de biliyorsunuz! O zaman bu "İsa Musa'dan daha yüce" yaklaşımı, her yeni geleni eskisinden yüce kılma sonucunu beraberinde getirir. Örneğin bu yaklaşımla Muhammed de Isa'dan ve Musa'dan daha yüce ilan edilebilir. Hıristiyanlık İsa'yı tanrının oğlu/kutsal ruh/tanrı üçlemesine oturtarak, İsa'yı tanrılaştırarak bu en yüce sorununu bir türlü "hal etmiş"tir.

Gerçekte her evin yapıcısı insan olduğu gibi, tüm kutsal yazılar ve kitaplar da insan ürünüdür. İnsan olmadan hiçbir anlam ifade etmeyeceği gibi, onun eseridir. Yani tanrı-insan ilişkisinde insanın varlığı önceliklidir. Çünki tanrıyı yaratan da insandır. Tersi değil!

İmansızlığa Karşı Uyarı

İncil'de yazanlar;

" Bu nedenle o kuşağa darıldım Ve dedim ki, 'Yürekleri hep kötüye sapar, Yollarımı öğrenmediler... Öfkelendiğimde ant içtiğim gibi, Onlar huzur diyarıma asla girmeyecekler.'"... Ey kardeşler, hiçbirinizde diri Tanrı'yı terk eden kötü, imansız bir yüreğin bulunmamasına dikkat edin... O'nun sesini işitip başkaldıran kimlerdi? Musa önderliğinde Mısır'dan çıkanların hepsi değil mi?.. Tanrı kimlere kırk yıl dargın kaldı? Günah işleyip cesetleri çöle serilenlere değil mi? Görüyoruz ki, imansızlıklarından ötürü oraya giremediler." (İbr.3: 10-19)

Aktardıklarımızdan anlaşılan odur ki Musa bu "arındırma" işini kotaramamış! O'nun kotaramadığı yerden alıp devam ettirme görevi İsa taraftarlarına kalmış. Musa'nın Rab'bi, anlaşma yaptığı halkı anlaşmaya uymadığı yerde, imansızlığa meyil ettiği yerde onu dövdü, doğru! Sonradan imana geldiğini gördüğü yerde de sevdi, o da doğru! Ama sizde ise iman ettiğinde zulüm gördü! Doğru değil mi? Rabin Oğlu dediğiniz iman ettiği için çarmıha gerildi! Doğru değil mi? Bu işte bir terslik yok mu? Tanrının işlerini tersine çevirme sevdanıza ne demeli? Onlara vaad edilen diyar hiç değilse elle tutulur – bal ve sütün aktığı diyar - özelliklere sahipti, sizde ise kerameti sizde saklı bir ruh ötesi bir hiç! Değil mi? Hani bizde bir deyim var "dinime küfreden bari dinimden olsa" misali "tencere dibin kara, seninki benden beter"i çağrıştırıyor!

BÖLÜM 4

Tanrı'nın Huzur Diyarı

"Biz inanmış olanlar huzur diyarına gireriz. Nitekim Tanrı şöyle demiştir: "Öfkelendiğimde ant içtiğim gibi, Onlar huzur diyarıma asla girmeyecekler." Oysa Tanrı dünyanın kuruluşundan beri işlerini tamamlamıştır. Çünkü bir yerde yedinci günle ilgili şunu demiştir: .."Tanrı bütün işlerinden yedinci gün dinlendi." (İbr.4: 3-4)

Madem Tanrınız işleri tamamladı, sizin uğraşınız niye? Bir yer diye alıntı yapılan yer İsa taraftarların da çıkış noktası olan Tevrat'tır. Yani Musa'nın kitabıdır. Önceki ayetlerde kerametsizleştirilen Musa'ya yeniden başvuru.

"Eğer Yeşu onları huzura kavuşturmuş olsaydı, Tanrı daha sonra bir başka günden söz etmezdi." (İbr.4: 8)

Şimdi hangi ayete inanalım. Önceki aktardıklarımızda tanrı işlerini tamamladı deniliyor, bu ayette ise başka günlerin varlığı söz konusu. Demek ki tanrınızın işleri bitmemiş oluyor, değil mi?

"Tanrı'nın sözü diri ve etkilidir, iki ağızlı kılıçtan daha keskindir. Canla ruhu, ilikle eklemleri birbirinden ayıracak kadar derinlere işler; yüreğin düşüncelerini, amaçlarını yargılar." (İbr.4: 12)

Tanrıya bahşedilen en önemli görev yargılama! Nedense kutsal kitapların en önemli işi yargılamadır. Bunu hem Tevrat'ta hem de İncil'de çok gördük. İslam'da da farklı değil, çünki Islamın da dayanağı aynı eserler. Yargı insan için bir korku aracıdır. Din bunu her zaman kullanmayı iyi bilmiştir.

"Tanrı'nın görmediği hiçbir yaratık yoktur. Kendisine hesap vereceğimiz Tanrı'nın gözü önünde herşey çıplak ve açıktır. „ (İbr.4: 13)

Madem Tanrı bu kadar büyük görme yetisine sahip, Dostoyevski'nin dinciliğinden baqımsız olarak, Suç ve Ceza romanındaki kurgu kahramanlarından, intihar noktasına gelmiş olan fahişe ve kor-

kunç kötü perişan bir yaşamı olan Sonya'nın "Tanrı olmasaydı benim halim ne olurdu?" sorusuna diğer kurgu kahramanı Radon'un verdiği "Tanrı sana, senin için ne yapıyor?" cevabı günümüzde sıkça sorulması gereken bir sorudur.

Bugün karşılaştığımız korkunç manzaralar karşısından insanlıktan utanmamak mümkün mü? Örneğin en basit doğa felaketlerinde ölümlerden kurtulsa dahi, yoksul emekçilerin yaşadığı perişanlık eziyet-felaket bütün yaratıkları gördüğü söylenen Tanrı'nın umrunda mı acaba? Neden çoluğu çocuğuyla emekçi insanların çektiği ızdıraba gözünü yummaktadır? Demek ki her şey "tanrının gözü önünde çıplak ve açık" değil! Ya da Tanrı çok adaletsiz! Zaten bunu hep söyleriz. Sizlerin tanrısı yoksul emekçi insanlara karşı adaletsiz, varlıklılar, yani en basit deyimiyle zenginler için çok cömerttir! İşte bunun için "Dinini ve kitabını iyi tanı" diyoruz!

BÖLÜM 5

"İnsanlar arasından seçilen her başkâhin, günahlara karşılık sunular ve kurbanlar sunmak üzere Tanrı'yla ilgili konularda insanları temsil etmek için atanır." (İbr.5: 1)

İnsanın ilkel halinin devamını savunmanın kutsallık neresinde? Atanan bu kâhinler nedense hep sunulan kurbanlardan beslenenler olmuştur.

"Kimse başkâhin olma onurunu kendi kendine alamaz; ancak Harun gibi, Tanrı tarafından çağrılırsa alır. Nitekim Mesih de başkâhin olmak için kendi kendini yüceltmedi. O'na, "Sen benim Oğlum'sun, Bugün ben sana Baba oldum" diyen Tanrı O'nu yüceltti.... Oğul olduğu halde, çektiği acılarla söz dinlemeyi öğrendi...Yetkin kılınınca, sözünü dinleyen herkes için sonsuz kurtuluş kaynağı oldu....Çünkü Tanrı tarafından Melkisedek düzeni uyarınca başkâhin atanmıştı." (İbr.5: 4-10)

Bahsi geçen Harun, Musa'nın kardeşi Harun'dur. Harun tanrı tarafından çağrılmaz, o Musa tarafından atanan biridir. Tevrat'ta Rab'in çağırdığı tek kişi Musa'dır. Eğer Harun'a başkâhin yakıştırması yapılacaksa, O'nu atayan Rab'in değil, Musa'dır.

İsa'yı tanrının oğlu yapanlar, en başta O'nun çarmıha gerilmesine ön ayak olan "hain" Yudas'tır.

Çekilen acılar ve eziyete rağmen boyun eğmek ve söz dinlemek, köleliği kabul etmekle olmaz mı? Vaaz edilen de tam da budur. Zaten bütün insanların tanrının kulu olmasının temelinde yatan da köleci zihniyettir. Bu bağlamda uysal varlıklar gibi söz dinleyenler sonsuz kurtuluşa ulaşmaz, bilakis sonsuz köleliği kabul etmiş olur.

Buradaki Melkisedek zaman yolcusu krala atıftır ve Tevrat (Yar. 14: 18-20) ayetlerinde yeralır. Mez.110:4. *"Rab and içti, kararından dönmez: "Melkisedek düzeni uyarınca sonsuza dek kâhinsin sen!" dedi.* Melkisedek kelimesinin iki anlamı vardır. Melek İbranice'de kral anlamında kullanılır. Arapça'daki Malik gibi. "Tzedek" ise "doğru(luk)" anlamındadır. Yani Melkisedek "Doğruluk Kralı" demektir. Melkisedek'in peygamber ile tanrı arasında bir yerde yer aldığı düşünülmektedir. Melkisedek bize zaman içinde yol alan ve sonsuza kadar yaşayacak bir kraldan ve onun icraatlarından bahseden bir mitolojik bir öyküdür. Yakıştırmaların bol olduğu kutsal kitaplardaki yakıştırmaları da böyle kavramak gerekli... Yalnız buradaki problem şu: Bahsi geçen Melkisedek düzeni Şalem Kralı tarafından İbrahim için söylenmiştir. Bunlar bunu İsa'ya uyarlamaktalar.

Bu mitolojik hikâye İbrahim'e ne kadar yakıştıysa İsa'ya da o kadar yakışıyor.

BÖLÜM 6

"Ama dikenli bitki, devedikeni üreten toprak yararsızdır; lanetlenmeye yakındır, sonu yanmaktır." (İbr.6: 8)

Biraz tarımdan anlayan bilir ki, üreten her toprak bakılmadığı zaman doğanın gereği yaban bitkilerle dolar, bu ayıklama işini yine insan yapar. Lanetlemeye de gerek yok. Toprağı lanetlesen ne olur ki? En fazla ekmezsin, o zamanda ürün alamazsın.

"Tanrı adaletsiz değildir; emeğinizi ve kutsallara hizmet etmiş olarak ve etmeye devam ederek O'nun adına gösterdiğiniz sevgiyi unutmaz." (İbr.6: 10)

Tam tersi, öyle bir adaletsiz ki, yoksul ve emekçiysen unutur. Bunun milyonlarca kez tekrarlanan örnekleri vardır.

Tanrı'nın Vaadi

" Tanrı İbrahim'e vaatte bulunduğu zaman, üzerine ant içecek daha üstün biri olmadığı için kendi üzerine ant içerek şöyle dedi:" Seni kutsadıkça kutsayacağım, Soyunu çoğalttıkça çoğaltacağım." ... Böylece İbrahim sabırla dayanarak vaade erişti... Öyle ki, önümüze konan umuda tutunmak için Tanrı'ya sığınan bizler, Tanrı'nın yalan söylemesi olanaksız olan bu iki değişmez şey aracılığıyla büyük cesaret bulalım" (İbr.6:13-18)

Hani herşeyi yaratan Tanrınızdı, neden yarattığı başka şeyler üzerine ant içmedi de, kendi üzerine

ant içti, onun için mi "tanrı adına ant içmeyin" 10 emirden biri oldu?

İbrahim'in nasıl zengin olduğunu, gördük, okuduk, nasıl yaşadıklarını kutsal kitap Tevrat incelememizde kavramaya çalıştık. Aynı zamanda kutsananların nasıl kutsandığını, zenginin nasıl daha zengin, fakir nasıl daha fakir olduğunu gördüğümüz yerde okuyucu ile paylaştık. Bu durum hâlâ devam ediyor.

Mitolojik masalların anlatıldığı yerleri önceki bölümlerde yeterince irdelemiştik. Gördüklerimizden biri de, karısı Sara'yı Firavuna kardeşi diye yutturmaya çalışan İbrahim'in öyle sabırlı biri de olmadığı idi.

Tanrı yalan söylemezmiş. Ama insanları sınamak için tuzak kurar, değil mi? Tanrıya yakıştırılan her insani meziyet onu biraz daha insanlaştırmaktadır. Aslında "Rab'in kendi suretinden insanı yarat" madı, aksine insan kendi suretinden tanrı yarattı!

BÖLÜM 7

Kâhin Melkisedek

"Bu Melkisedek, Şalem Kralı ve yüce Tanrı'nın kâhiniydi. Kralları bozguna uğratmaktan dönen İbrahim'i karşılamış ve onu kutsamıştı... İbrahim de ona her şeyin ondalığını verdi. Melkisedek, adının anlamına göre, önce "Doğruluk Kralı"dır; sonra da "Şalem Kralı", yani "Esenlik Kralı"dır. ... Babasız, annesizdir; soyağacı yoktur. Ne günlerinin başlangıcı, ne yaşamının sonu vardır. Tanrı'nın Oğlu gibi sonsuza dek kâhin kalacaktır." (İbr.7: 1-3)

Yukarda Melkisedek masalını anlattık, kral tarafından kutsanan İbrahim'i. Eğer İbrahim için soy ağacı yoktur deniyorsa, bu doğru değildir. Ve O'nun soy ağacının olmadığı iddiasını Tevrat çürütmektedir? Eğer "soy ağacı yoktur" Melkisedek (Şalem Kralı) için söyleniyorsa, bu da doğru değildir. Mitolojide soyu olmayan krala rastlanmaz! İbrahim'in soyu ile ilgili Tevrat'ta bu konuda çok detaylı bilgiler vardır. Merak eden (Yar. 11: 10-32) ayetlere göz gezdirebilir. Eğer Kral Melkisedek için bu söyleniyorsa, masalın kendisiyle taban tabana zıttır, anlatılan dönemde soyu olmayan kral düşünülemez, hele hele bu kral Tanrının kâhini ise bu tasavvur bile edilemez!

Melkisedek-Dürüst Kral

"Bakın, büyük ata İbrahim'in ganimetten ondalık verdiği bu adam ne kadar büyüktür!.. Melkisedek ise Levili kâhinlerin soyundan olmadığı halde, vaatleri alan İbrahim'den ondalık kabul etmiş ve onu kutsamıştır... Hiç kuşkusuz, kutsayan kutsanandan üstündür." (İbr.7: 4-7)

İbrahim ganimetten ondalık verdiğine göre ve bu ganimetin adamı büyütmesi aynı zamanda İbrahim'in büyütülmesidir. Aslında bu bahsi geçen Kral Melkisedek'de herhangi bir keramet yoktur. Kâhin filan da değildir. Neden anlatılır hiçbir mantığı da yoktur. Bilindiği gibi ganimet kavramının içeriği savaşlarda galip gelenin yaptığı talanı içermektedir. Bunların anlattığı soy ganimet üzerine yükselmiş bir soydur. Tevrat'ta geçen olay ise şöyledir: *„Düşmanlarını onun eline teslim eden yüce Tanrı'ya övgüler olsun." Bunun üzerine Avram her şeyin ondalığını Melkisedek'e verdi. Sodom Kralı Avram'a, "Adamlarımı bana ver, mallar sana kalsın"* dedi." (Yar.14: 20-21) - BN) Sonra Sodom'un başına gelenleri biliyoruz. Önceki bölümlerde gördük ki Rab'in gazabına uğramış, yerle bir edilmiştir.

"Ama İsa sonsuza dek yaşadığı için kâhinliği süreklidir." (İbr.7: 24)

Tüm bu kâhinlik sohbetinin bir tek amacı olsa gerek, o da İsa'yı kutsanmış bir kâhin olarak İbrahim soyuna dayandırmak ve lütfunu ondan aldığını ispatlama çabalarıdır. Burada aradaki 1000-1500 yıllık bir zaman dilimi gözdardı edilmekte, masala masalla iştirak edilmektedir. Çünki anlatılan *Melkisedek* kâhini yerle-gök arasında bir yerlerdedir, İsa da oralara çıktığına göre o da başkâhindir. Mantık böyle işliyor.

Yeni Bir Antlaşmanın Başkâhini

"Böyle bir başkâhinimiz -kutsal, suçsuz, lekesiz, günahkârlardan ayrılmış, göklerden daha yücelere çıkarılmış bir başkâhinimiz- olması uygundur.... O, öbür başkâhinler gibi her gün önce kendi günahları, sonra da halkın günahları için kurbanlar sunmak zorunda değildir. Çünkü kendini sunmakla bunu ilk ve son kez yaptı... 28 Kutsal Yasa, zayıflıkları olan insan-

ları başkâhin atamaktadır. Ama Yasa'dan sonra gelen ant sözü, sonsuza dek yetkin kılınmış olan Oğul'u başkâhin atamıştır." (İbr.7: 26-28)

Göklerden de daha yüce neresi olabilir... Hem lekesiz günahkârlardan ayrılmış, hem de kendi günahları için kendini sunan! Bu sunma işiyle kurban meselesini de bir çırpıda hal etmiş sayılan bir durum söz konusudur. Bu mektubu yazanlara göre İsa, yeni bir anlaşmanın sunusudur, yegâne kurbanıdır. Yeni Antlaşmanın tek unsuru İsa'dır. Yani üzerinde yükselinen yasa eskimiştir, "ant sözü" yeni bir antlaşma anlamını ifade etmektedir. İşte Yeni Antlaşma (Neue Testament) burdan doğsa gerek. Bu aynı zamanda Kutsal Yasaya (Eski Antlaşmaya) çamur atma anlamına da gelir! Olacak tabii, yeni eskinin reddi temelinde yükselmek zorundadır...

BÖLÜM 8

"Şimdiyse, İsa daha iyi vaatler üzerine kurulmuş daha iyi bir antlaşmanın aracısı olduğu kadar, daha üstün bir göreve de sahip olmuştur... Eğer o ilk antlaşma kusursuz olsaydı, ikincisine gerek duyulmazdı." (İbr.8: 6-7)

İsa karşısında yine Musa'yı küçültme. Fakat bu aynı zamanda her şeyi yarattığı ve bildiği söylenen Tanrı'nın da yanılma gibi insani özelliklerinin olduğunu da gösteriyor. Öyle ya o kusuru olan antlaşmalar yapıyor! "Daha iyi vaatler"in neler olduğunu aktardık. Boş hayaller. Burada açık bir şekilde İbrahim'in ve Musa'nın yaptığı "ilk" antlaşmaya cepheden saldırı söz konusudur. Bu mantığa göre, önceki "kusursuz" olsa "sonrakine" gerek kalmaz, devam ettirdiğimizde, İsa'dan sonra gelen Muhammed de İsa'yı eksik bulduğu için kendini yeni dinin temsilcisi ilan etmiştir.

"Tanrı, "Yeni bir antlaşma" demekle ilkini eskimiş saymıştır. Eskiyip köhneleşense çok geçmeden yok olur." (İbr.8: 13)

Evet işte Eski Ahit (Eski Antlaşma) böyle kapatılır ve yerini Hıristiyanlığa göre Yeni Ahit (Yeni Antlaşma) alır. Biliyoruz ki Eski Ahit'in ideolojik etkisi yanında yenisinin esamesi pek okunacak gibi değil. Çünki yenisi ne yaparsa yapsın; üzerinde yükseldiği eskiyi ortadan kaldıramaz, dönüp dolanıp tekrar oraya varmaktadır ve tüm İncil anlatımında yapılan da budur. Dönüp dolanıp yine Musa ve O'nun kitabına dayanmak. Zaten böyle bir dayanaktan yoksun bir İncil İncil olamazdı da!

Bir dahaki sayımızda bu mektubun 9. Bölümünden itibaren devam edeceğiz.

HIŞMINA DÜŞTÜM

Aslan Kırış

Hışmına düştüm
Kabusuna gerindim
Avaz avaz
Su veren yok mu?
Ayaz ayaz
Ateşi körükleyen yok mu?

Demem o ki! Püfür püfür
Canımın içinden geçer güvercin sürüsü
Penceremin önü kelebek
Ya gelecek
Ya gelecek
Feryadıma kanatlarını sürmeye
Sözümüz olsun
Topraktan, bakırdan, çelikten, makine sesinden
Sözümüz olsun
Işıkla öbek öbek

Hışmına düştüm
Damarlarımdan gerindim
Zincirler ve emekçiler
ve o kadar yakın idiler
ve o kadar çelişkili
Demem o ki! Zaman zaman
Düşünce yoldaşına hayran
Yoldaşlar da eskil zamanların tepeleme çığlıkları
Uzaklarda bir dağ
O dağ yine dağ
Çıkmasakta aklımızda.

Hışmına düştüm
Demem o ki! Sızım sızım
Muhbirim
İşçi kardeşim.
Tutuşur da
Tutulur dünya evim
Siz bilmezsiniz ben bekleyenim
Bir bahar şenliğiyle gönlünüze
siperdeyim.

İLKBAHAR

Deniz Faruk Zeren

Sevgili ZU;

Bir istasyonda başlıyorum mektubuma. Dilimin ucunda Nazım'ın "Günlerim benziyor/bir istasyonun bekleme salonuna/gözlerim çakılı demiryoluna..." dizeleri.

Merhaba; sevgiyle, hasretle merhaba diyorum sana.

Aylardır bu selamı saklıyorum içimde. İçimin en derinlerinde. O yüzden olacak, kocaman bir 'Merhaba' bu, ta derinlerimden kopup gelen. Bunca zaman bekledim bu selam için, her gün, her an beynimin, yüreğimin kıvrımlarında büyüttüm, besledim, taşıdım, kurguladım, çoğalttım onu.

Zamanımı durdurmuştum! Yaşamıyordum! Şimdi yine, yeniden işlemeye başladı zaman. Usul usul akıyorum hayata. Yazmaya başladığım anda kendimde, bu, büyüyen merhabayı iletmenin, söylemenin rahatlığını hissettim. Kendimi güzel hissettim. İyi oldum. Mutlu oldum. Sağ ol.

İstasyonlar, yeni başlangıçlar ya da bitişler için en uygun mekânlar olsa gerek. İnsana ait birçok hissi buralarda görmek, yaşamak mümkün. Ayrılıkların hüznü de, kavuşmaların sevinci de yolculuklara hazırlanan insanların yüzlerinden, gözlerinden akıyor. Bekleyiş, sabırsızlık, hatta öfke, dinginlik... Gitmek ve kalmak arasındaki o sancılı kıvranış... Her şey elle tutulur gibi canlı buralarda. İnsanın sahici olmaya en yakın olduğu yerlerden biri istasyonlar.

"Bir de hapishaneler..." dediğini duyar gibi oldum. Evet, bir de hapishaneler. Bir de hastaneler diye ekliyorum. İnsanın acıyla, gerçek acıyla, hasretle, yoklukla sınandığı yerler buralar değil mi?

Hapishaneler... Sanırım hiçbir zamanda ve mekanda orada olduğu kadar yalın, yalnız, salt kendi olarak, kendi bedeni ve zihni dışında savunma araçlarından yoksun, hayattan, doğadan, toplumdan uzak bırakılmış değildir insan. Belki de bu yüzden, saklanacak yer olmadığından, sırtını dayayacak birileri, takılacak maske olmadığından insan, tamamen insan oralarda.

Yani neyse o.

Ne kadar varsa kendi olarak, o kadar.

Çırılçıplak!

Tepeden tırnağa salt iradesi, yeteneği, yaşama hevesi, beyni, yüreği, düşleri kadar var olduğu, olabildiği yerler hapishaneler. İnsana ait olan her şeyden koparıldığın yerde, insan gibi yaşamak, insan kalmak...

Zor, çok zor bir iş olsa gerek. Yalnızca zor demek de yetmiyor sanırım. Belki olağanüstü demeliyim.

Olağanüstü koşullarda olağanüstü yaşamak!

Durup düşünüyorum, betimlemesi zor geliyor...

Biliyorum. yaşadığım coğrafyada bu mezalime en acımasızca maruz kalanlar Komünistlerdir, devrimcilerdir ki, bu ülkenin tahterevalliye benzeyen tarihi boyunca o adına hapishane denilen aygıtın içinde ezilip, tuzla buz edilip, düşündüklerinden ve yaptıklarından bin pişman edilmek istenmişler. Malum.

Siz de, şimdi komünist olduğunuzdan ötürü o aygıtın dişleri arasında ezilip, tuzla buz edilmek istenenlerdensiniz; siz de pişman ettirilmek, hatta başkalaştırılmak, mümkünse kendi düşünce ve değerlerinize karşıt hale getirilmek istenenlerdensiniz. Biliyorum.

Sana yazmaktaki amacım, 'aman ha, kendine iyi bak, sağlığına dikkat et, umudunu yitirme, beynini, yüreğini koru' gibi biraz öğütleyici, biraz destekleyici laflar etmek değil. Kesinlikle!

Sevgili ZU; biz seninle bu coğrafyanın herhangi bir yorgun, yoksul hanesinin sekisinde oturup, akşamüstü serinliğinde, saksılardaki reyhanların aşkın kokularına kapılıp sıcak, demli çaylarımızı yudumlayarak sohbet etmiş değiliz. Biz seninle herhangi bir konunun tartışıldığı herhangi bir panelde, söyleşide de karşılaşmadık. Ne bir işçi evinde, ne fabrika önünde, ne de başka bir yerde, zamanda tanışmışlığımız da yok. Biz birbirimizi hiç görmedik. Ve hatta senin, benim yeryüzündeki varlığımdan haberin de yok.

Şimdi içimden 'ah keşke tanışma şansım olsaydı' diyorum ama olmadı. Ancak bu benim sana yazmama engel değil. Belki de böyle dizginsiz yazmamı bu durum kamçılıyor. Sofrana oturup ekmeğini üleşir gibi hesapsız, biraz paldır küldür, rahat, hatta pervasız, kırk yıllık arkadaşın gibi yazmaya uğraşmamın ve bunu aylarca kurgulamamın sebebi ne olabilir ki?

Ben betondan bir bankta iki büklüm, dizlerimin üzerindeki kâğıtlara yazmaya uğraşırken tren hareket etmeye hazır, bekliyor şimdi. Kalkıp acele bir şekilde tuvalete gitmeli, sonra trene yetişmeliyim.

***

Tren sarsılarak, sarsarak, ağır ağır hareket etti. Zor yetiştim. Tuvalete bakan, daha doğrusu bir şekilde istasyon tuvaletini geçim kapısı haline getirmeyi başarmış orta yaşlı adam paramın arta kalanını verirken o kadar ağır hareket etti ki, bayılacaktım az kalsın. Adamın, tahta bir sandalyede oturduğu eciş bücüş barakanın küçük penceresinden iç bunaltıcı bir ilahinin teypten yükselen sesi eşliğinde uzattığı bozuk paraları kaptığım gibi koşmak zorunda kaldım. Koşarken bir arkadaşımın aylar önce böyle bir tuvalete para vermemek için kavga etmiş olduğunu hatırladım. Arkadaşım umuma açık olması gereken bir yere neden para vereyim ki diyordu. Bence haksızdı. Umuma açık olan nice yerlere para veriyoruz sesimiz çıkmıyor da yol üstü helâları parsellemiş bu kendi çapında kartelleşmiş kasaba kurnazı adamcağızlara mı gücümüz yetiyor?

Uzun zaman önce Çetin Altan'ın bir yazısında okumuştum; çok eskilerde Sultan Ahmet Camisi'nin helâlarını nasılsa sahiplenmiş bir adamı anlatıyordu. O zamanlar ihtiyaç gidermek için helâları kullanmak isteyenler önce yan yana dizili birbirinin aynısı, su dolu, renk renk plastik ibriklerden birini alırlarmış para karşılığı. Tuvaletlerin ve ibriklerin sahibi kafasına göre, tam elini ibriklerden birine uzatmışken sert bir ifade ve ses tonuyla "hayır, onu değil, diğer ibriği alacaksın!" diye buyuruverirmiş...

Sevgili ZU;

Ben bunları yazarken tren Adana'nın yoksul semtlerini ikiye ayıran raylardan çoktan aktı gitti. Bereket ki resmi mesainin bitimine zaman vardı henüz tren hareket ettiğinde. Yoksa eskilerden bilirim ki, Adana-Mersin arasında sürekli gidip gelen bu trenler sıkış tıkış olurlar, oturacak yer bulamazsın o saatlerde. Hele bir de yazsa, Çukurova'nın taş çatlatan meşhur sıcakları inmişse, yanıp kül olduğunun resmidir!

Şimdi başımı kâğıtlardan kaldırıp oturduğum pencere kenarından dışarıya baktım. Bereketli Çukurova toprağı baharı görmüş, yemyeşil uzanmış yine. Ne büyük mutluluk! Memleketi büyüklü küçüklü ibrikçi başları idare ediyor. Ne büyük hüzün! Avuçlarında tuttukları bir parça iktidarlarını ibrikçi başı ufuklarıyla idame ettirmek için olur olmaz yöntemler deniyorlar. Tarlalardan fabrikalara, okullardan atölyelere, hastanelerden hapishanelere her iş yerinde, her üretim tüketim kurumunda, devlet aygıtının her kademesinin başında hücre hücre, yığınla ibrikçi başı! Kâbus gibi! Ama gerçek bir kâbus!

Sen de şimdi "o kitabı değil, bunu alacaksın, orda değil, burada oturacaksın, şunu değil, bunu yiyeceksin" diyen ibrikçi başlarının hapishanelerinde tutsaksın. Ve seni o ufukları, o iktidarlarıyla düşündüklerinden, yaptıklarından, insanlığından koparmaya çalışıyorlar. Öyle mi?

Evet!

ZU gülmeli miyim ağlamalı mıyım sen söyle!

***

Çukurova ilkbaharını yaşıyor ZU!

Çukurova'da ilkbahar nasıldır bilirsin mutlaka! Mutlaka geçmiştir yolun buralardan! Suyunu içmişsindir, çekmişsindir sen de çeliğine o serin, ağır, tatlı, sert sudan. Bir arkadaşım Çukurova'dan geçip, suyunu içmeyen Komünistin hamuru, maya tutmaz diyordu.

Çukurova bu ülkenin gençliği. Gelinliği. Delikanlılığı.

Çukurova aç insanların acılarıyla dolu. Alı moru yeşili örtemiyor bunu. On çeşit kültürden insanları terleriyle bağdaştıran, yoksulluklarıyla yaşatan Çukurova!

Lâtifundialar ve fabrikalarda nesiller öğüten Çukurova! Baharı görmüş yine ZU!

Al sana çiçek açmış badem ağaçları, zehirli fabrika dumanları, al sana yağmur yüklü bulutlar, bulutların altında terli insanlar; Türkler, Kürtler, Araplar, Ermeniler, Romanler... Geride on gözlü köprü, eski çarşılar, hanlar, hamamlar, konaklar, dar sokaklarda oynayan çocuklar, eciş bücüş yoksul evler... Uzun, geniş, kuru, yeşil, sarı, akıp giden toprak...

Ve toprak!

ZU Çukurova'da, ilkbaharda, genç yaşlı, kadın erkek herkes âşıktır!

Âşık olmak zorundadır!

Bu mevsimde, bu toprakta, bu şehirde tok olamazsın, ama yalnız âşık olursun!

Yani biraz çaresiz!

Hiç çaresiz kalmamış insan ne bilir çare olmanın değerini ZU!

Tutsaklık biraz çaresizlik olmalı, ne dersin? Ama o çaresizlik içinde çare olmak, çözüm olmak çabası sendeki!

Yani sürekli bir "aşk hali" seninki ZU!

Biliyorum bunu!

04.04.2008

✶

Fermane

Zagros Şevger

voltada şarkı söyler mert sesiyle
kendi diliyle
"fermane fermane"
suçu taş atmaktı
suçu Bahtiyarca saz çalmaktı

"Kürdün Gelini"ni söyler Malta'da biri
bense voltadayım
özüm gibi voltada
ama çocuksu
gözbebeklerim gökkuşağı
değişken
dopdolu sulu
ana sevdasından
toprak hasretinden akar yaşlarım
üşütür taşları
yaram derine inmiş
ey havar bu ne ferman
bu ne devran
yasalar yarasa kan emici
tek kefe
tek kanat
çarpar yüzümüze
yüreğim kanatsız bir güvercin
tutsak çırpıntısız
telaşsız

sevdalı türkü
muhacir bir duygu
özgürlük tadında
iktidarın yavrusu yargı
cellat kesilir
leş kokusu sinmiş kararlarına
ne şeriat
ne laiklik
faşizan
sözde din iman
önce vatan
vay vay
hadi ordan şarlatan
duyulmaz bir şarkı
"fermane fermane"
demir parmaklıklar sesime yankı
talan edilmiş ana yüreği
güneş suskun
damar damar çatlamış toprağım
çiçek boynu bükük
çatlak duvar arasından
güneş firari gözlerimde
ben ise ana yüreğime
usulca
çocuksu...

"Güneşin İntihar Çiçekleri" ve Hüseyin Kartal

Adil OKAY

"Güneş doğacak usta/ o gittiği yollardan/ çıkıp gelecek yine/ yine üstünde siyah paltosu/ yine usta/ yine oturup karşıma/ insanların anlamadığı o dilden konuşacak benimle!", diyor Hüseyin kartal bir şirinde. Evet, zaman geçiyor. Mevsimler. İnsan kızı-oğlu geçip gidiyor bu dünyadan. Sonra, "Güneş yeniden sevdaya doğuyor", doğa yeniden uyanıyor... Yeniden doğmayan sadece insan.

İnsanın doğar doğmaz "geçmeye" mahkûm olması yüzyıllardır sanat eserlerine konu olmuştur. Bu bağlamda "geçip gittikten" sonra da eserleri yaşamaya devam eden sanatçıların sayısı az değildir. Ama gerçek sanatçıların öncelikli hedefi "yarına kalmak" için üretmek değildir. Onlar önce çağlarının tanığı, kamunun vicdanı olurlar. Kimileri de "hem tanığı, hem tarafı, hem sanığı". Aslolan da, has şair olmak da budur kanımca. Her koşulda, 21. Yüzyılın yeni engizisyonlarından korkmadan, gerçeği estetize ederek "dünya dönüyor" diyebilmektir. Hüseyin Kartal'ın dizeleri de bunları çağrıştırıyor okuyucuya.

"En çok bahardı yüreklerimiz / Olanca gücüyle yaşama uzanan / Düşen / Vurulan / Kanlı sabahları nergis olan / Gün'dü bizimkisi / İstanbul un karanlıklarında / Kızıllaşan / Sokaklarda büyüyüp / Kavganın mavisinde devleşen / Umuttu bizimkisi / Tohumun/ düştüğü yerde / Yeşeren..."

Ayhan Kavak, "Söz dizilir, şiir yazılır ama şair olunamaz öyle güpedenek." diyor ve devam ediyor: "Şair demek nesillere ulaşmaktır kelamıyla. Bu bilinçle söze geliyoruz biz de. Dokuzuncu notayı aramanın

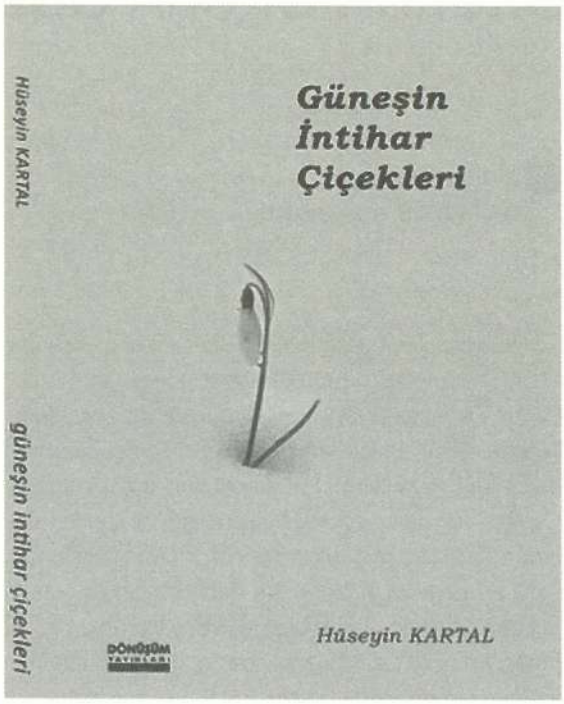

zahmetiyle, iç yolculuğumuzun Kaf Dağına varmaktır gaye. Yol uzun ama umut bu, bitmeyen bir arayış içerir!.."

Hüseyin Kartal bu zor ama güzel serüvene - arayışa katılmış: Sözcükleri çiçek açmış güzeli okşamış, sözcükleri diken olmuş zulmün sarayına batmış, sözcükleri şiir olmuş dilimize dolanmış. Şiir dedim de öyle kolay sanılmasın serbest şiir. Hece ve/veya aruz vezniyle yazılan şiir tarihe karışmıştır belki ama bu yeni – serbest şiirin kolay olduğu anlamına gelmemiş.

Artık şairler parmakla hece saymaz olmuş ama İmge başat olmuş çağdaş şiirde... Kimileri de sulandırmış bu imge dediğimiz yaratıcılığı. İmge salatası şiirler yazmışlar, yazdıklarını kendileri de anlamaz olmuşlar. İnsanı merkezine alan toplumcu şiirleri küçümsemişler. Ama çok sürmemiş, maskesi düşmüş bu şiir adına son moda saçmaları "üretenlerin". Şiir yeniden kendi yatağını bulmuş, küstürdüğü okuyucuyla yeniden buluşup inmiş meydana, sokaklara, alanlara.

"Ölüm / zaman / ve çaresizliğe karşı isyan / büyüyüp koynunda Mezopotamya'nın / gözlerimizi yeniden açarız Sevdaya / aşka / umuda... / Mavi bir düştür bu, / yaslayıp sırtını duvara / kavga ve sevda(nın) türküsünü / söyleyenlerin düşüdür. / Ve hayatı yarım yaşayıp / mavi düşlerde tam olanların / şiiridir bu.."

Şimdilerde şiir, yeniden insanı ve hayatı aramaya başladı. Şiirin okunmadığı, geriletildiği tarihsel kesitler olmuştur. Ülkemizde, 12 Eylül 1980'le başlayan karanlık günlerde, şiir de karanlığa gömülmek istenmiştir. Ancak tüm engellemelere rağmen şiir yatağı kendine bir yol bulmuş ve akmaya devam etmiştir. Hüseyin Kartal'da "Güneşin İntihar Çiçekleri" ile başlamış yolculuğuna... Usta işi dizeler, yerli yerinde imgeler ile iyi bir başlangıç yapmış... Yolun açık olsun Kartal... Zor ve meşakkatli bir yolculuk bu. Tutsak şair İbrahim Şahin'in bir imgesi ile uğurluyorum seni: "Yolların tükenmesin"...

27.10.2012

✶

OKURUN OKURA ÖNERDİĞİ BİR YAZAR

Metin Yoksu
www.metinyoksu.com

İki yıl önce Taraf gazetesinin, kültür sanat sayfasında kısa bir haber okumuştum. Habere göre yakın bir zamanda romanlar artık tarihe karışacağı yazılıydı. Buna gerekçe olarak artık insanların uzun metinler okumaktan sıkıldığı yazılıyordu. Haberi okuyunca çok sıkıldım. "Çağdaş" romanlara tepkili, bunları okumak yerine eskilerden/klasiklerden başka bir şey okumayan benim için epeyce üzücü bir haberdi. Bu haberi okurken şunun da bilincindeydim. Uzun olan ve dünyaca ünlü birçok roman hala çok satanlar arasında kol geziyordu ve halen de uzun romanlar fazlaca var. Bu uzun romanların edebi niteliği tartışılır. Bu konu ayrı bir yazı konusu olduğu için sadece şu cümleyi kullanma gereği duyuyorum. Bu romanların ortak özelliği popüler konular üzerine yazılı olmasıdır.

Günümüzde post modernizm, malum çok popüler bir konu hemen herkes bu konuda bir şeyler yazıyor. Ama bu kavram nedir, ne değildir? konusunda bilip bilmeden konuşan çok fazla "yazar" var. Benim bunlara tepkim ise günümüzde yaşayan yazarlar arasında bir türlü kendime uygun bir yazar bulamamış olmamdan; yaşamayan yazarları okuma isteği hep birinci sırada kaldı. Sabahattin Ali, Gorki, Orhan Kemal, Nazım Hikmet, Gogol, Dostoyevski, Tolstoy, Yılmaz Güney vb. isimleri özellikle en bilindikleri arasından seçtim. Demek istediğim yaşayan genç yazarlar arasında bir türlü iyi bir dil yakalayan birini bulamadığım için sürekli olarak geçmişe takılıp kalmıştım. Ta ki bir tavsiye üzerine Haydar Karataş'ı okuyana kadar. Özellikle isim veriyorum, çünkü kitap okuyucusundan çok yazar okuması yapan biri olarak Haydar Karataş geçmişin saplantılığından beni kurtardı. Bunun sebebi ise edebiyat yapması ve eserlerinde edebi dili çok iyi kullanması... Bende, "yeni" yazarlarda da bir yenilik olduğu, edebiyata tat verdikleri duygusu hızla gelişti.

Nedir Haydar Karataş'ın özelliği? Çiçeği burnunda(şuan için bizim okuduğumuz iki romanı olduğu için özellikle böyle deme gereği hissediyorum) romancı öncelikle popüler konulara takılıp kalmamış ve toplumun kanayan yaralarına ışık tutmaya çalışmış. Bunu da kendi yarattığı özgü bir dil ile yapıyor. Yani edebiyat diliyle...

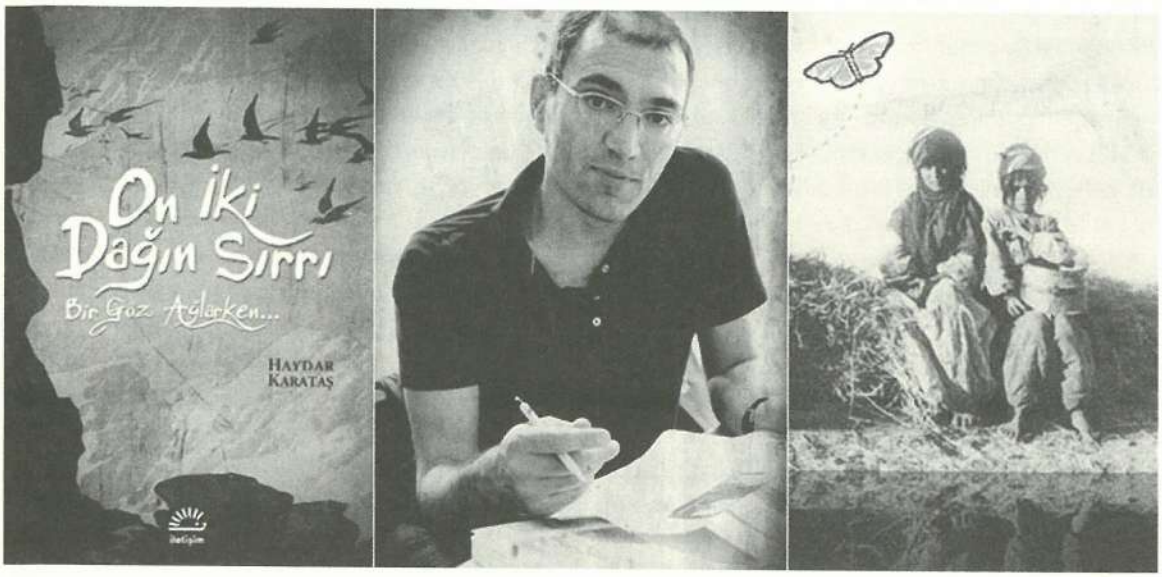

Haydar Karataş'ın farkı nedir? Konu seçimi öncelikle "popüler" değildir. Malum son zamanlarda yayınlanan kitaplara bakarsanız, konu seçimleri hemen hemen ortaktır. Popüler edebiyat yapanlarda kanal kanal dolaşarak kendilerini "edebiyatçı" olarak ya da "romancı" olarak tanıtmaları onları belki romancı yapabilir, ama edebiyatçı yapmayacağı kanısındayım.

Önce "Gece Kelebeği" ile karanlığın tam ortasına dalıp yaşadığı coğrafyanın acılarına tanıklık ediyor. Dersim katliamı sonrası yaşanan yoksulluğa parmak basarak "yazar çağının tanığıdır" ilkesine sadık kalıyor. Daha önce Dersim üzerine çok yazıldı. Fakat edebi yönü bu derece kuvvetli yazılmamıştı. "Gece Kelebeği"nin ardından yazar "On İki Dağın Sırrı"nı yayınladı. Diğer Dersim romanlarından farkı katliam öncesine gitmesidir.

Haydar Karataş, Gece Kelebeği'nde "yazar çağının tanığıdır" ilkesine bağlı kaldığı gün gibi ortadadır. Romanlarla kişi nasıl olurda çağının tanığı olabilir diyebilirsiniz. Dersim katliamı, Kürdistan'da olan savaş, Ermeni katliamı, Aleviler üzerindeki baskılar, Lazların asimile edilmesi, yani "ötekiler" edebiyatta bugün yeterince işlenmedi/işlenemedi. Bu konuları ele alanlar ise "ötekileri" hep ikinci konuma itti. Onları soyguncu, vurdumduymaz, fahişe, çaresiz, "cahil" vb. biçiminde işledi. Ama edebiyatta yeterince onların çektiği acıları işlenemedi. İşlememesinin en büyük nedeni "yazarların" bu konulara göz yumması ve yaşadıkları çağdan habersiz oluşlarıydı.

Haydar Karataş'ın yaratmış olduğu gerçek kurguların anlatım tarzı masalların bitmediğine çok büyük bir kanıttır. Anlatım o derece etkili ve güçlü olduğundan yarım bıraktığı masalları sanki tamamını okuyor hissine kapılıyoruz. Bu özellik, özellikle de Gece Kelebeğinde görülebilmektedir. Anlatımın güçlü kılan ve zor olan yanlarından biri de masalları da kendi oluşturduğu masalımsı dil ile anlatması, masalları ortadan kaldıran anlayışı da yerle bir ediyor. Masalların ölmediğini ise satır aralarında hissettiriyor. Masalların yarım bırakmasını ise ben şuna bağlıyorum. Malum yazar Dersim coğrafyasını anlatıyor, o coğrafyayı en iyi anlatacak olan dil öncelikle yazarın deyimiyle Be-So dilidir. Ama annesine kendi diliyle sarılamayan Haydar Karataş, dünya üzerindeki en iyi dil olan edebi dille sarılıyor. Bir dilin masalı hangi dile aitse o dilde korunmalıdır, eğer ki o dil yok oluyor ise ilk yok olacak onun masallarıdır. Bir dili ayakta tutan masallarıdır aynı zaman da o dilin yok oluşuna işaret te o dilin masallarının yok olmasıdır. Be-so dili yıllarca asimile edildi/ediliyor. Haydar Karataş, masalları bir yandan yarım bırakarak hem buna işaret ediyor, hem de en üst dil olan edebi dil ile o masalları güvence altına da almaya çalışıyor.

Masalları kendi oluşturduğu dil ile tarihin tozlu sayfalarından çıkarıyor. Bunu ülkelerimizde en iyi yapan isim Yaşar Kemal idi. Şimdi onun koltuğuna aday bir isim var dersek yanlış söylemiş olmayız.

Masallar, hikâyeler insanda derin izler bırakır. Düşünün bir halkın acısını bir başkasına nasıl anlatacağınızı? Dersim'de katledilen insanları anlatacaksınız nasıl yapacaksınız? Bu bir derttir hem de bugün devam eden Ermeni sorunu, Kürt sorunu gibi kanayan bir yaradır/derttir. Bu kanayan yarayı anlatmanın amacı kanayan yarayı daha da kanatmak değildir. Kanayan bu yarayı önce durdurmaktır; ardından derdi paylaşarak acıyı hafifletmektir. "Masallar, biz çocuklar için uydurulmuş yalanlar mıdır diye düşündüğüm çok olmuştur. Belki de acıyı hafifleten tılsımlı seslerdi onlar. Rüzgârı konuşturan, yıl-

dızlardan ışıklar yapan, yılanları sığındıkları deliklerden çıkarıp konuşturan, ölü ruhlara can veren, katı yüreklere merhameti gösteren efsunlu kelimelerdi onlar." İşte Karataş'ın masala bakış açısı bu... Bu "efsunlu kelimeleri" belki "hepimiz hikâye biliriz ama mühim olan onu nasıl anlatacağınızı bilmektir" diyor Haydar Karataş.

Karataş bu dili nasıl kullanması gerektiğini bilen bir yazar. İki kitapta bunu çok iyi yapıyor. Gece Kelebeğinde ise bu anlatımı en güçlü kılan yan ise bu dili gidip bir çocuğun ağzından anlatmasıdır. Savaşlarda, katliamlarda yoksulluk, açlık, sefalet en çok kadınlar ve çocuklara uğrar. Bunu da kitabın 125. sayfasında şu şekilde özetliyor. "Hayat ne kadar garipti, ne kadar zalim ve acımasızdı. Yapayalnızdık. Annem, elindeki koyunun ipini çekiyor. Hayata dair tek varlığımız olan koyunumuzun peşinden gidiyorduk..." Kim bilir belki yüzyıllar sonra insanlık sömürüsüz, eşit bir dünyada yaşadığı zaman bu cümleler eski zamanların acımasızlığını, çaresizliğini, yoksulluğunu anlatırken kullanılacak. İşte yazarın etkili/güçlü anlatımına ve çağının tanıklığına, tanıktır bu alıntı.

***

On İki Dağın Sırrı'nı elime ilk aldığımda nedir Dersim'in sırrı diye sordum kendi kendime. O an cevabı kitabı okumadan öğrenmek istedim. Ama sayfa 115'e kadar beklemek zorunda kaldım. "Hükümet bırakmıyor Dersimli ovaya insin, bıraksa ovalara yerleştirilen bu muhacirle Dersimli iki günde Ermenililerle olduğu gibi, can ciğer kardeş olur... Ama hükümet bırakmıyor..." İşte Karataş'ın arka planda anlattığı sır. Ön planda olan sır öncelikle benim gördüğüm; herkes Dersim'i konuşuyor ya sonrası ya da ölümleri, katliamları ama öncesini kimse konuşmuyor, bilmiyor. Karataş öncelikle bunu anlatıyor ama bununla birlikte kardeşliğe de vurgu yapıyor. Hani bir sloganımız var: "Halklar Kardeştir!" İşte bu anlatım örnektir halkların kardeşliğine...

Kardeşlik demişken bir alıntı daha yapalım. İnsanları birbirine asıl düşürenin kim olduğuna şu alıntı ile yorumsuz bırakalım: "Ermeni'nin başına geleni de devlet istediği için bütün bunlar oldu, şimdi devlet olmasa, hükümet olmasa, bu Anadolu'da kimse kimseye karışmaz.(abç)"(age syf. 175)

On İki Dağın Sırrı, Gece Kelebeği'ne göre daha zor okunan ve daha sadık bir okuyucu bekleyen bir roman. Gece Kelebeği'nde anlatımda çok seslilik yoktu. On İki Dağın Sırrı'nda ise çok fazla hikâye, karakterlerin oluşu ve sayfa sayısının az olması okuyucu daha dikkatli ve yavaş bir okumaya davet ediyor. Bu zor okumanın içinde yoğun anlatımın kusursuz yapılması, yazarın kaleminin güçlü olduğuna en büyük kanıttır.

Haydar Karataş edebi kimliğini okuyucuya bugün kanıtlamış durumdadır. İki romanla bunu söylemek bir okuyucu olarak çok iddialı olabilir, ama sanırım bu konuda birçok kişi hem fikir durumda. Romanları üzerine birçok deneme, makale vb. kaleme alındı. Bunların çoğunda ortak yargılar hâkim. Bu romancı açısından kaygı verici de olabilir. Çünkü okuyucu eğer sonraki romanlarında daha düşük bir performans hisseder ise bu olumsuz olabilir. Ama görünürde olan bunun kolay olmayacağı. Çünkü yazarın kendisi okuyucu sırf tüketici olarak görmemekte, okuyucusuna değer veren bir yazar kalıcı olma yönünde büyük bir adım atmış sayılabilir.

On iki Dağın Sırrı'ndan cımbızla ayıkladığım birkaç güzel alıntı. Önce "popüler" olanından başlayayım:

"Bir göz ağlarken diğer gözün güldüğü görülmüş müdür?"(syf. 230)

" İnsan içinde dünyalar kurar, sonra da içinde kurduğu dünyaya bir güzelde inanır. O kadar inanır ki, o hayal için kendini öldürür." (syf.221)

"Allah korusu, gözyaşı yerine öfke biriktirseydi yüreğinde, işte o zaman taş taş üstünde kalmazmış"(syf.46)

"Bilmem diyen insan büyüktür. O kadar büyüktür ki, ne kadar çocuk olursa olsun önünde saygıyla eğilmek lazım"(syf. 133)

"Yıkılmış o karanlıkta büyük bir merhamet gibiydi yumuşacık tüyleri."(syf.149)

"Nasıl kadının kutsallığı, sevgi karşısında gül kanatları gibi açılıyor, işte öyle yaprağını açtıkça açarmış."(syf. 166)

Alıntıları çoğaltmak mümkün, ama okumayanlar için iyi bir önerim var. Sakın kitabı okurken altını çizmeye kalkmayın. Yoksa ikinci defa okumak istediğinizde, benim gibi yenisini satın almak zorunda kalacaksınız.

Haydar Karataş edebiyatın ölmediğini, yaşadığını hem de kaliteli romanlarla yaşadığını kanıtlayan bir isim... Kitap eklerinin tencere tava pazarlar gibi kitap tanıtımlarının yapıldığı bugünlerde, eleştirmenlerin sözlerine kulak asılmadığı bugünlerde Haydar Karataş ve onun gibi yazarların önemi her fırsatta vurgulamak gerekir.

Sayfalarca reklamı yapılan, boy boy afişleri çıkan, kanal kanal dolaşıp ben "edebiyat" yapıyorum diyen "romancıların" olduğu bugünlerde okurun okura önerdiği yazar yoluna "sessiz sedasız" başlayıp ve devam eden Haydar Karataş okunacak ender isimlerden biri diyebilirim. Ve en önemlisi ötekileri başkahraman yapan ve bu hayattaki gerçek kişiye uygun resmeden bir yazar.

15.09.2012

Sizlerden GÜNEY'E

18 Kasım 2012
/TEKİRDAĞ

Merhaba,

Göndermiş olduğunuz, "Erguvanlar Ağlıyor"u, beğenerek, zevkle okudum. Yüreğin Tuna'nın eline, emeğine sağlık. Çok teşekkür ediyorum. Okuması için kitabı bir başka arkadaşa gönderdim. Sanıyorum elden ele dolaşır.

Size yazdığım iki şiiri gönderiyorum:

ULU DERE

Akıyon kanlı kanlı
Ne iştir ulu dere
Kalmamış bir tek canlı
Ne iştir ulu dere

Şaştım kaldım bu işe
Öldüm göz göre göre
Sen vardın ulu dere
Canevimi ateşe

Evladım vere vere
Öldüm otuz dört kere
Geliyon ulu dere
Kanlarım vere vere

Kimi on ikisinde
Kimi on yedisinde...
Olur mu ulu dere
Kıymak böyle gençlere

Nerde canlarım nerde
Canım kalmadı serde
Düşürdün ulu dere
Beni büyük bir derde

Yüreğimde bin yare
Yoktur derdime çare
Sen boğdun ulu dere
Beni büyük kedere

Düşmüşüm cehenneme
Döndü günüm geceye
İstemem ulu dere
Gelme bir daha gelme

Yemin attim bin kere
Göğüsüm gere gere
Bilesin ulu dere
Acımı koymam yerde

23 Ekim 2012

karikatür:Mehmet Boğatekin

23.11.02.

Değerli Dostlar
Merhaba

Gönderdiğiniz "Güney" Dergisinin son sayısını aldım. Her zamanki gibi ilgiyle okuduk. Emeğinizden ve zahmetinizden dolayı teşekkürlerimizi belirtiyorum.

Ben de son dönem çalışmalarımdan bazı örnekler yolluyorum. Umarım beğenirsiniz ve işinize yarar.

Tekrardan teşekkürlerimi belirtiyor selam sevgi ve saygılarımı iletiyorum.

Dostlukla kalın.

Mehmet Boğatekin

— HÊLÛN —

Heyv tenê dipriqî nav şevên tarîde
Hilma baharê dor pêç kiribû
Baxçeyên dilê min
Şên kiribû evîna warê min
Kulîlk vebû bûn ser singa
Jiyana min
Asoyên eziman reng veda bû
ser bêkesiya min
Xemilandi bû hemû şevên
şîn
Tenê tiya sewta min re
perperîkên baharê diherikîn
nav havînên min
Di bûn hevparê bêkesiya min
Nexşên hêviyên min
wek bihûşta kêfxweş û
baxçeyên Gulîstana bû
Durketina bê gotin:
Ez sêwî hîştibûm
Nav rûkentiya te
Stêrkên şevên re ez bûbûm
hêlûna hemû dilşkestа
Bi demên dilsoz ta
Ez bûbûm dilopên axîna
axên zûha
Her dilopên baranê re

Feuzi GETİN

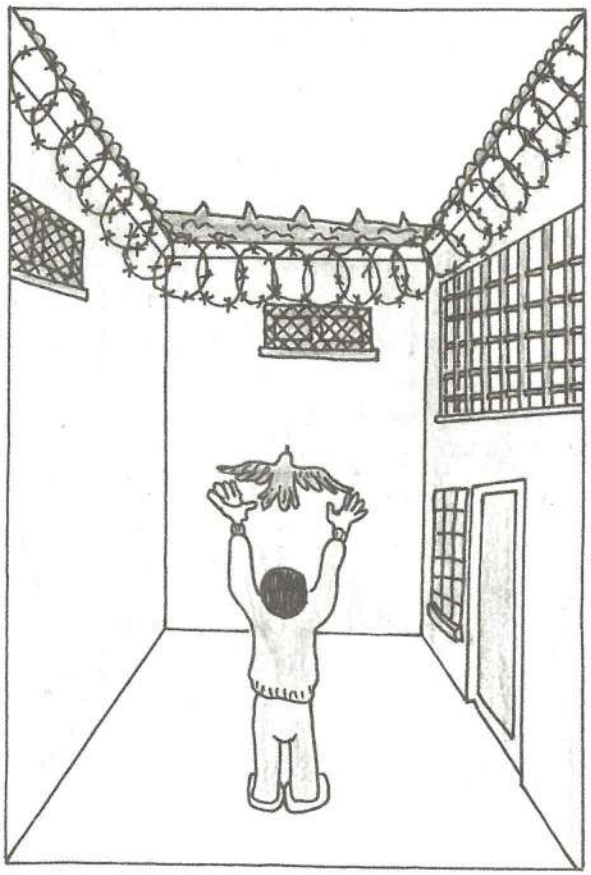

Karikatür:Coşkun Akdeniz

KUERDİKA

Peran te
Ji çend rangar çebu ye?
xemla çi ü ci ye?
Dişibe we pepüleya ser kaniyan.
icar cigas delale öç heyran,
çigas li beün ü bale te!
kuerdika,
xweşika öç esle min,
tu guernika çive hevin?
selamlarımla

Ercan Doğan
Bolu F Tipi

BOLU F TİPİ YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU TERCÜMEDİR YAPILMIŞTIR

Sinema Notları

Anuş Pazarcıyan

HANEKE'DEN YENİ BİR BAŞESER...

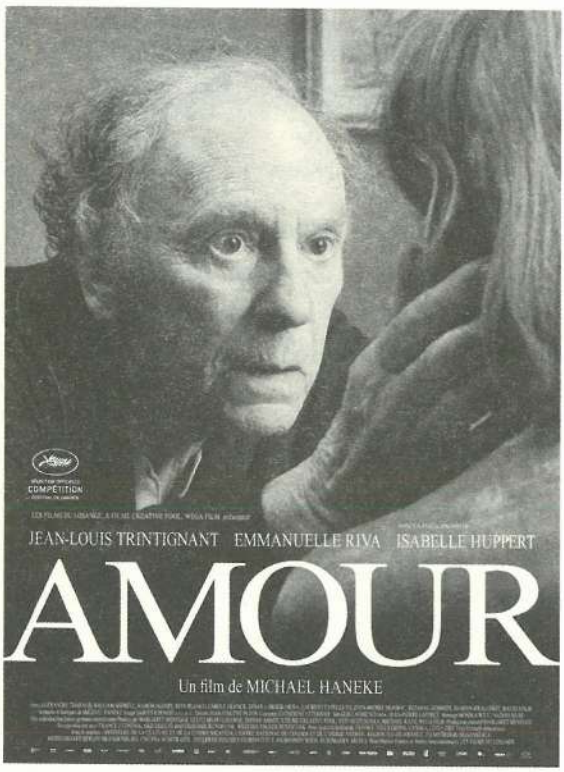

AŞK

| AMOUR
(Almanya/Avusturya/Fransa 2012)
Yönetmen: Michael Haneke
Oyuncular: Jean-Louis Trintignant (Georges), Emmanuelle Riva (Anne), Isabelle Huppert (Eva), vd.

Avusturyalı yönetmen Haneke'nin AŞK isimli filmi bir polisiye gibi başlıyor. Polisler Paris'in merkezinde bir eve kapıyı girerek giriyorlar. Dayanılmaz bir koku bir duvar gibi çıkıyor önlerine. Bir bölümü camları sımsıkı kapatılmış perdeleri, camları açarken, bir bölümü evin içinde tahtalarla kapatılmış bir kapıyı kırıyorlar. Onların kapıyı kırarak girdikleri odada karşılaştığı manzarayı görmüyoruz biz. Ama korkunçluğunu tasavvur edebiliyoruz.

Sonra aynı evin önceki haline dönüyoruz. İyice yaşlanmış bir çiftin - Georges ve Anne'nın - gündelik hayatını görüyoruz bu evin içinde. Birbirini ömür boyu sevdikleri belli olan, birbirlerini anlamak için fazla konuşmaya ihtiyaçları olmayan iki insan. Aslında neredeyse simbiotik bir birliktelik içindeler. Dış dünya ile fazla ilişkileri yok. Bir kez filmin ana mekânının - evin- dışında görüyoruz onları; bir konser salonunda genç – ünlü bir piyanistin konserinde. Konser ertesinde piyanistle kısa bir konuşmaları oluyor. Kutluyorlar piyanisti. Piyanist öğretmeni Anne'e teşekkür ediyor. Onları ziyarete geleceğini söylüyor. Onun dışında dış dünya ile temasları, çok seyrek aralıklarla ziyarete gelen kızları Eva ve arada bir alışverişlerini yapan kapıcı ile sınırlı. Kızlarının "ziyaret" leri hep kısa, "resmi" , aslında olmasa da olur ziyaretler. Herkesin kendi hayatı var sonunda. Ve herkesin kendi hayatı kendi için en önemlisi. Burada yaşlı ana-baba ziyareti, aslında kontrol ve protokol ziyareti. Ziyaretlerin birinde baba ile ona annesinin bakımı konusunda nasıl yapması gerektiğini anlatmaya kalkan kızının karşı karşıya geldiğini görüyoruz. Baba sesini yükseltmeksizin sınırları gösteriyor kızına.

Gündelik hayat içinde Anne'ın yavaş yavaş bakıma muhtaç hale geldiğini, Georges'ın bütün sevgisiyle onun hayatını çekilir hale getirmeye çalıştığını görüyoruz. Bu arada onun profesyonel bakıcı yardımı aradığını, fakat bu işin sevgi gerektirdiğini, profesyonel bakıcıların bir bölümünün ise bu işi para kazanmak için yapılan herhangi bir iş olarak yaptığını görüyoruz.

Sonunda Georges bakıcılığı yalnız başına üzerleniyor. Sevdiği ve belli bir andan itibaren artık yalnızca "imdat" isteyen insanı kimseye bırakmıyor. Ve son adım adım geliyor.

Son dönemde gördüğüm en etkileyici, çünkü en "sahici" film, AŞK.

En gerçek belgesel'den daha inandırıcı, daha sahici

bir film bu.

Filmi, özellikle bakıma muhtaç hale gelmiş bir sevdiğiniz/yakınınız varsa, yaşlılıkta bakım sorunu ile ilgilenen bir film olarak da seyredebilirsiniz. Bakımın hem bakılan, hem bakanlar açısından büyük zorluklarını, yarattığı çelişmeleri, çatışmaları sorgulayan bir film de aynı zamanda AŞK. Bu yanıyla sorunu yaşayanlar açısından kendi hallerine ayna tutan bir film. Ama ondan çok daha fazlası. İsmi ile uygun bir büyük AŞK filmi bu. Aslında her insanı yakından ilgilendiren, 'bir insanı ne kadar sevebilirsiniz' sorusuna cevap arayan bir film. Bir insanı, gerektiğinde onu öldürebilecek kadar, onunla birlikte ölebilecek kadar sevebilir misiniz? Büyük AŞK böyle bir şey midir?

Oyuncular, oynamıyor, yaşıyor adeta AŞK'ta. Siz de onlarla birlikte onların evindesiniz. Yanı başlarında.

Seyirci ile seyrettiği arasında her türlü mesafeyi sıfırlayan, seyirciyi içine çeken bir film bu. Haneke'nin her biri bir başeser olan diğer filmlerinden farklı bir film. Diğer filmleri de soran; soruşturan, gözlemleyen, etkileyen, seyirciyi sinemadan sonra bırakmayan filmler. Fakat onların film olduğunu bilerek izliyorsunuz onları. Aşk'ta bu mesafe kalkıyor.

Bu filmi duygulanmadan, sıkıcı bir film olarak da izleyebilirsiniz, bu ne ya da diyebilirsiniz. Eva gibi olmanız gerek yalnızca. Bencil.

AŞK Haneke'den yeni bir baş eser.

Bu yıl hakkıyla Cannes'da en iyi film için Altın Palmiye'yi; bu notları yazdığım gün Avrupa Film ödüllerinde en iyi erkek ve kadın oyuncu, en iyi film, en iyi yönetmen ödüllerini aldı.

Kendine sadakat erdeminin bir adı: Ken Loach

Meleklerin Payı

| The Angel`s Share
(İngiltere/ Fransa,/Belçika/İtalya - 2012)
Yönetmen: Kenneth Loach
Oyuncular: Paul Brannigan, John Henshaw, Gary Maitland,William Ruane, Jasmin Riggins, Roger Allam, vd.

Ken Loach'un yeni filmi, yine "aşağıdaki"lerin, yani büyük çoğunluğun bir öyküsünü anlıtıyor. Yine onların kendi aralarındaki dayanışmaya çağrı ve övgü filmi.

Her biri şu ya da bu "küçük suç" nedeniyle hüküm

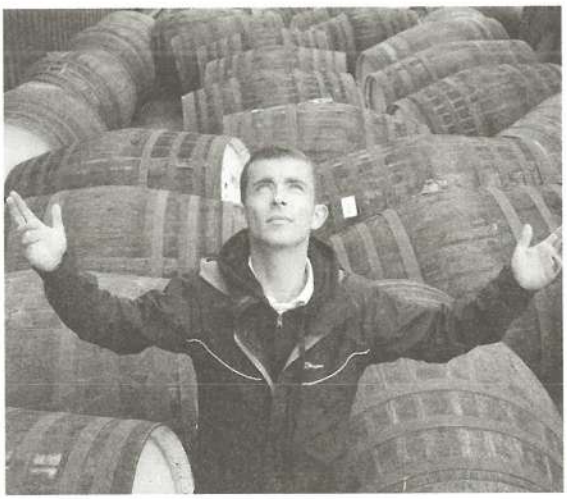

giyen, kamu hizmetinde bir süre "gönüllü" çalışmaya mahkûm edilen ve bu işte tanışan Glasgow'lu dört genç: Robbie, Rhino, Albert ve Mo. Her birinin başı derttedir. Bir başka genci ölesiye döven ve sakat bırakan Robie şimdi baba olmuş, oğluna ve sevgilisi Leonie'ye, oğlunun kendisi gibi olmayacağına söz vermiştir. Diğerleri de aslında küçük haydut yaşamından kurtulmak isteyen insanlardır. Fakat hayat öyküleri onların toplum tarafından kabul edilmelerinin, örneğin iş bulmalarının önünde engeldir.

Robbie, aslında bizde askerdeki "mıntıka temizliği" işi kadar anlamlı bir "kamu hizmeti"nde çalışırken tanıştığı sosyal danışman Harry üzerinden İskoçların "ulusal içki"si viski hakkında bilgi edinmeye başlar. Giderek viski konusunda, viskinin cinsini; markasını, yılını, içinde bulunduğu fıçının tahtasının cinsini vs. viski tadarak, koklayarak çıkarabilen bir viski uzmanı haline gelir. Ve 4 kafadar bu yeni uzmanlığı değişmez kötü durumlarını değiştirmenin bir aracı haline getirme planları yaparlar. Bir viski açık arttırmasında bir milyon doların üzerinde alıcı bulan bir viski fıçısından çalınacak üç şişe viski hayatlarını değiştirecektir.

Ken Loach, Meleklerin Payı'nda (Bu arada viski fıçısında "beklerken" bir bölümünün uçup gittiğini, her yıl fıçıdaki viskinin eksildiğini, bu eksilen kesime "Meleklerin Payı" dendiğini de öğreniriz.) bu ilginç planın uygulamasını izliyor.

Açlık ölümlerinin gündemde olduğu, diğer yanda bir fıçı viskinin 1 milyon dolara alıcı bulduğu bir dünya.

Bu dünyanın lanetlilerinin önünde birbirleriyle dayanışma dışında bir yaşama şansları yok. Birbirlerini yemeyi bırakıp, birbirlerini sevmeyi, birbirleriyle dayanışmayı öğrenmeliler. Ken Loach bütün filmlerinde olduğu gibi Meleklerin Payı'nda da bu ana temayı işliyor. Zevkle, keyifle ve umut dolu olarak.

Bir "Bütün Zamanlar" "Her şey" filmi ...

(Bulut Atlası)

| Cloud Atlas
(ABD/Almanya, 2012)
Yönetmen: Tom Tykwer, Andy Wachowski, Lana Wachowski
Oyuncular: Tom Hanks, Halle Berry, Hugh Grant, Jim Sturgess, Doona Bae, Jim Broadbent, Hugo Weaving , Keith David, James D'Arcy, Xun Zhou vd.

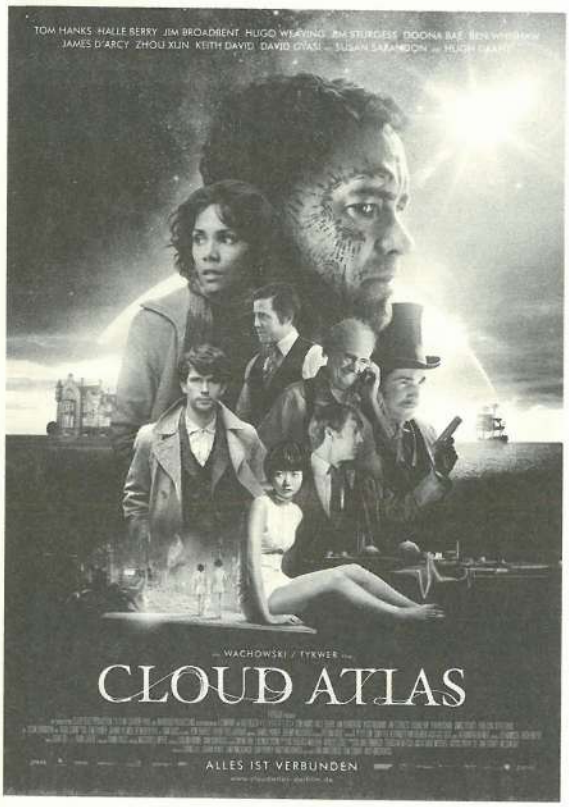

Cloud Atlas, 6 değişik zamanda, altı ayrı sinema türünde çekilmiş 6 filmin montaj masasında zamanlar arasında sıçramalarla çorba edildiği bir "bütün zamanlar" ve "her şey" filmi.

Zamanların biri insanların henüz ilk çağ/orta çağ aralığında ilkel/vahşi dönemi. Burada bir başka klanın saldırısına uğrayan, bu arada uzaylılar tarafından "ziyaret edilen" bir klanın öyküsü anlatılıyor. Bu klanın daha sonra uzaylılar tarafından kendi dünyalarına transfer edilen bir bilgesi var. Bu bilge zamanlar arası birliği sağlıyor. Bu öykünün türü dünya batışı/fantasy.

Bir diğer zaman ve tür 19. yüzyıl ikinci yarısı, macera (bu arada tarihi kölelik ve köleliğe karşı mücadele) filmi. Ortağı olduğu sömürge şirketi adına Afrika'daki mülklerini dolaşan bir genç adam, onun altın sandığını soyabilmek için onu yavaş yavaş zehirleyen bir doktor ve onun kurtardığı ve onu ölümden kurtaran bir siyah köle.

Sonra 20. yy birinci yarısında homoseksüel bir komponistin öyküsü. Alacaklılardan kurtulmak için dönemin ünlü ve yaşlı bir komponistinin yanına asistan olarak yerleşiyor. Artık yaratıcılığı bitmiş yaşlı komponist adına yeni kompozisyonlar yaratıyor. Sahiplendiği ve sahiplendiği için işinden kovulduğu tek kompozisyon, filme de adını veren " Bulut Atlası". Altı film bölümünde de bunları birleştiren ortak müzik Bulut Atlası. Genç komponist intihar ediyor. Terk ettiği sevgilisine mektupları kalıyor yalnızca. Bir aşk ve polisiye filmi bu bölüm.

Zamanların bir başkası 1970'li yıllar. Araştırmacı bir kadın gazeteci bir büyük enerji tekelinin manipülasyonlarına karşı ölümüne bir mücadeleye atılıyor. Bu arada komponistten kalan mektuplar üzerinden "Bulut Atlası" nın öyküsünün peşini izliyor. Sonunda iyiler kazanıyor bu bölümde. Sıkı bir polisiye.

Günümüzde geçen bir öykü, dramatik bir komedi türünde anlatılıyor beşinci filmde. Bir yayıncı. Borçlu mu borçlu. Bu yayıncının az satan yazarlarından biri bir kitap tanıtma gününde bir eleştirmeni, bilmem kaçıncı kattan pencereden atarak öldürüyor. Ünleniyor. O bir ünlü yazar olarak hapiste çürürken, yayıncı kazanıyor. Günün birinde yazarın gönderdiği hapishane dostları yayıncıdan yüksek bir meblağ istiyorlar. Yayıncı aslında kendine düşman olan ağabeyinden yardım istiyor. Ağabeyi onu otel yerine, aslında yaşlılar için bir hapishane olan „huzur evine" yolluyor. Yayıncı orada kendisi gibi „koruma" altında olan ve kaçmak isteyen üç yaşlı ile birlikte bir sürü macera ertesinde „huzur evi"nden kaçıyor.

Ve bir bilim kurgu öyküsü. Uzak gelecek. Kore. Dünya insanlar ve insan görünümlü köle replikantlar ile dolu. İnsanlar azınlıkta ama egemen. Replikantlar belli bir dönem insanlara her türlü hizmeti sunduktan sonra törenle „son" landırılıyorlar. Bir gizli örgüt var, bu gizli örgüt replikantları uyandırarak, bu haksız düzene isyana çağırıyor ve örgütlüyor. Bir replikant sonlanma töreni sonrası olanları görüyor. İşi biten replikantların vücutları yiyecek maddesi haline getiriliyor. Bu replikant isyancılara katılarak, onların sözcüsü haline geliyor. Etrafı düşmanla çevrili bir halde, ölümünden önce yaptığı son konuşmada, böyle kölece yaşamaktansa

ölmenin daha onurlu olduğunu anlatıyor.

Filmin son sahnelerinde ilkel çağın bilgesi, bir başka dünyada torunlarına her şeyin birbiri ile bağlı olduğunu ve andaki her iyilik ve kötülüğün geleceğin dünyasını yarattığını anlatıyor.

İyilik ve kötülüğü bütün zamanların değişmez nitelikleri olarak gören, gösteren ve bunları adeta ruh atlaması ile zamanlar arasında gezdiren, Cloud Atlas şimdilerde moda olan ezoterizmin sinemasal bir örneği.

Sinema açısından, türleri ve zamanları değişik öyküleri adeta bir raslantılar jeneratöründen çıkmış bağlantılar içinde montajlayan tavrı ile bir çorba filmi Cloud Atlas. İçinde yok yok. Wachowskiler ve Tykwer bütün zamanların ve bütün türlerin filmini yapmaya kalkmışlar adeta. Fakat ellerine yüzlerine bulaştırmışlar bence.

Filmde sinema açısından etkileyici olan tek şey mükemmel maske. Filmin baş oyuncuları Tom Hanks, Halle Berry, Jim Broadbent, Hugo Weaving her öyküde varlar. Fakat maskeleri o kadar mükemmel ki, onları başka bir kimlikle izliyorsunuz. Tabii "ruh atlaması" "yeniden doğma" düşüncelerinin de bir tür sinemasal yansıması olarak düşünülmüş bir şey bu.

Bunun dışında film türlerine, ve tek tek bir dizi filme, romana, müziğe doğrudan göndermeler var. Fakat bütün bu entelektüel çabalar, yapay olmanın ötesine geçmiyor. Google bilgisinin "bakın biz ne çok şey biliyoruz" diye satıldığı hissinden kurtulamıyorsunuz bir türlü.

Bence "Bulut Atlas"ını merak ediyorsanız, en iyisi filme temel alındığı söylenen romanı okuyun.

CASUSLUK HALLERİ ÜZERİNE ÜÇ FİLM... 50. YILINDA 007...

James Bond

| SKYFALL
(ABD – İngiltere, 2012)
Yönetmen: Sam Mendes
Oyuncular: : Daniel Craig, Judi Dench, Javier Bardem, Ralph Fiennes, Naomie Harris ,Bérénice Marlohe, Ben Whishaw, Albert Finney vd. (Yüzlerce "stunt" sanatçısı)

James Bond sinema tarihinin kuşkusuz en ünlü, en uzun yaşayan ajan filmi. Skyfall James Bond filmlerinin 50. yılında çekilen 23. filmi. Onu bu kadar uzun süre ayakta tutan kuşkusuz zamana uyması.

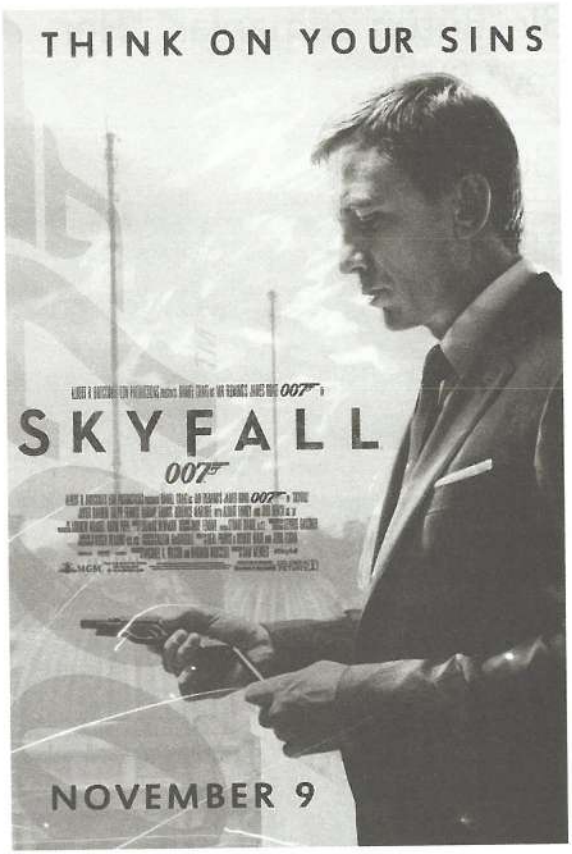

James Bond'un değişmeyen kimi özellikleri vardır. Değişmeyen en önemli özellik görevidir: Onun görevi "dünyayı" (Tabii dünya deyince anlayacağınız merkezinde ABD'nin durduğu, Hıristiyan, beyaz, zengin "özgürlükçü, demokrat!!" emperyalist batı dünyası) kurtarmaktır. Düşmanlar bir zamanlar, soğuk savaş döneminde "komünistler"di, sonra komünistlerle batılıları birbirine kırdırıp, dünya egemenliği kurmak isteyen kimi komünist eskileri oldular. Bir ara bunlara karşı ve batı/doğu blokları arasında yumuşama dönemlerinde hatta KGB ile batılı ajan örgütleri birlikte iş bile yaptılar. Doğu bloğu çöktükten sonra yeni düşmanlar kontrolden çıkmış çeteler, dünya egemenliğine soyunan medya patronları vs. oldular.

James Bond'un bir başka temel özelliği hep en yeni tekniği kullanması, bu teknikle geliştirilmiş ajan oyuncaklarını çokça kullanarak düşmanları şaşırtmasıdır...

Bir de tabii, her James Bond filminde James Bond'un yattığı ve kötüler tarafından öldürülen "Bond kızları" var. Ve aslında kadın unsuru hep James'in yanında, James'e hayranlıkla bakan bir yana unsur. Kadın – son filmlerde M. rolünü üzerlenen, James'in de şefi olan kadın - Judi Dench dışında -

dolgu ve süs malzemesi.

Bir de tabii hiç değişmeyen içkisi var. "Sallanan ve karıştırılmayan" içkisi.

James Bond filmlerinin değişmeyen bir özelliği de "ürün yerleştirme" yoluyla çaktırmadan reklam işi. Her James Bond filmi, aslında uzun bir reklamlar geçidi.

Son dönemde, Daniel Craig'in oynadığı James Bond'larda bu şablondan belli noktalarda yavaş yavaş uzaklaşmalar başladı.

James Bond filmlerinde örneğin, Judi Dench'in gizli polis teşkilatı MI6'in başkanlığını üzerlenmesi ile kırılan, kadının dolgu ve süs eşyası olma rolü, James Bond'un aşık olması, aşık olduğu kadının öldürülmesi sonrası çökmesinde olduğu gibi belirli bir değişikliğe uğradı. Ne de olsa zamana uymak gerek.

Ya da örneğin, dünyayı kurtarma büyük misyonu, bir kaç numara küçültüldü; şu ya da büyük çetenin büyük oyunlarını boşa çıkarma misyonuna dönüştü.

James Bond filmlerinin doğumunun 50. yıldönümünde, 23 James Bond filminde de James Bond'un bu adeta yeniden yaratılma, insani boyutlara indirilme serüveni sürüyor.

Skyfall' da içerik olarak en önemli yenilik, kuşkusuz MI6 gibi gizli polis teşkilatlarının bizzat kendilerinin sorgulanması. Bu çok akıllıca bir senaryo üzerinden yapılıyor. Bu kez düşman dışardan değil; bizzat MI6'in kendi içinden geliyor. MI6 kendi yarattığı bir canavara karşı savaşıyor. Eskiden dünyayı koruyor ve kollayan konumda olan MI6 gelinen yerde artık kendini kendisinden koruyor. Yarattıkları kontrolden çıkmış canavarlar, şimdi varlıklarının gerekçesi oluyor.

M. kendisini sorguya çeken parlamento komisyonunda „yeni dünyada" „ kontrol edilemez ve nerden geldiği belli olmayan terörist saldırılar"dan söz edip, „kendinizi emniyette his ediyor musunuz? sorusunu soruyor. Cevap gelmeden canavarlar basıyor parlamentoyu.

Skyfall'da „Kötü" adamın (Javier Bardem yine döktürüyor) bir tek amacı var: Bir zamanlar hayran olduğu, kendisine çok güvendiği „annesi" olarak gördüğü M.'in „ günahlarını hatırlaması". Ve M'i öldürmek! O M ki, 6 ajanın hayatını kurtarmak için, bir yedincinin hayatını feda etmiştir! Onu satmıştır!

Ona „günahlarını hatırlatmak" için, bilgisayar tekniğinin mükemmel kullanımı ile MI6 merkezinin üst katlarını havaya uçuruyor bu kez kötü adam. Ve yaptığı mükemmel planla Londra'nın merkezinde M.' i tasfiye operasyonuna girişiyor. Parlamentoyu basıyor.

Neyse ki James Bond var: O da aslında M'in ajanlarının listesinin ele geçmesini engellemek için gözden çıkarabildiği bir ajandır. Yani Skyfall'ın kötü adamının kader ikizidir: Daha büyük emeller uğruna feda edilebilen, ölümü göze alınan bir ajan. Ve o nasılsa, kader ikizi gibi, tesadüfen ölümden kurtulmuştur.

James Bond, M'i ölümden kurtararak ilk kez Goldfinger'de kullandığı artık antika değerindeki arabası ile doğduğu, büyüdüğü, anne-babasının öldürüldüğü İskoçya'daki çiftlik evine „kaçırır.". Bu kez M, kötü adamı yenmek için kullanılan yemdir. Tabii kendi özgür iradesiyle. Ne de olsa MI6'i kurtarmak gibi daha yüce bir amaç vardır. Bunun için ölüm göze alınabilir.

Filmin son bölümü, tam bir etrafı „kızılderilerle çevrili" „kale" de yalnız kalan „beyazlar"ın – bu somutta James, M ve çiftliğin kâhyası - direniş filmidir. Tabii gelenler atla/okla vb. gelmiyor. Ellerinde en modern silahlar, bu arada helikopter vs. var. Bunun karşısında ellerinde basit silahlar – bu arada Goldfinger'in ünlü arabası - olan direnişçiler var. Kim kazanıyor savaşı derseniz: Tabii iyiler.

Ne yazık ki M. ölüyor. (79. yaşındaki Judi Dench herhalde artık yeter demiştir) Ama yeni M var nasıl olsa. (Raph Fiennes) Ve bu filmde James'e yardımcı olan, şimdi yeni M'in yardımcısı konumunda olan yeni Mony Peny var! (Naomie Harris) Yeni Bond'larda buluşmak üzere!

Sinema olarak James Bond, bir iki sahne dışında soluksuz bir hareket, kaçma- kovalama, çatışma vurdukırdı filmi. Fakat bu kez diyaloglar da kendi kendisiyle alay etmesini bilen ve önceki Bond filmlerine sürekli atıfta bulunan akıllı diyaloglar.

Teknik açıdan "bunu nasıl yapmışlar" dedirten stunt'la dolu Skyfall.

İstanbul'da Kapalıçarşı'nın damından inen takip sahnesi hiç kesintiye uğramadan Adana'ya atlıyor, oradan Seyhan Köprüsünde James Bond'un yeniden

dirilmek üzere nehre düşmesi ile sonlanıyor. Aynı Yerebatan'dan girip Osmanbey'deki villadan çıkışta (Rusya'dan Sevgilerle) olduğu gibi. Bu seferki atlayış biraz daha uzun yalnızca!

Ama nasıl çekmişler diye sorup nefessiz izliyorsunuz. Ustalık bu.

Sam Mendes, bir James Bond filmi için, iyi iş çıkarmış!

Skyfall, James Bond'un Sean Connery'li klasik dönemi dışındaki Bondların en iyisi bence. Ama bütün Bond'lar gibi, sonuçta seyredilip unutulacak, patlamış mısır sinemasının bir ürünü.

Bourne'un MİRASI

| The Bourne Legacy
(ABD, 2012)
Yönetmen: Tony Gilroy
Oyuncular: :Jeremy Renner, Rachel Weisz, Edward Norton.

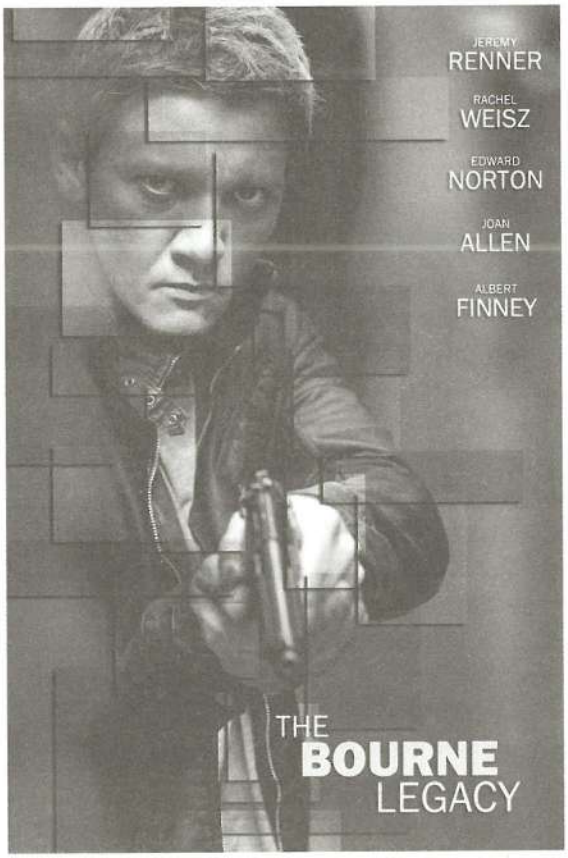

Esasında Hollywood sinemasında "yeri doldurulacak olmayan" ın olmadığının bir örneği Bourne'nın mirası. Bourne bir özel isim. Ve bu özel karakteri

Hollywood'da oynayan ve onunla özdeşleşen oyuncu Matt Damon. Şimdiye dek 3 filmde, CİA'in peşinde olduğu Jason Bourn'u Matt Damon canlandırıyordu. Dizinin dördüncü filminin hazırlıklarında Matt Damon bu filmde ille de kendi ekibiyle çalışmak isteyince bu kez Bourne'siz (Matt Damon) Bourne çekiverdi Hollywood.

Nedir Bourne Bourne yapan? CIA'in yetiştirdiği bir ölüm makinesi, artık zaman değiştiği ve "programı" ortadan kaldırıldığı için tasfiye edilmek istenir. CIA kendi yarattığı canavarı öldürmek istediğinde kıyamet kopar. CİA üç film boyunca eski ajanı Jason Bourne öldürebilmek için elinden gelen her şeyi yaptı. Ama ölüm makinesi olarak yetiştirilmiş olan Bourne hâlâ yaşıyor. Yani yeni Bourne'lar mümkün. Fakat Bourne yapımcılarla bozuşup, kendi yapımcılığa kalkarsa ne olur. Bourne'nun mirası buna cevap: Bourne söz konusu program çerçevesinde yetiştirilmiş tek ajan değildir. Onun yanında yetiştirilmiş bütün bir ekip vardır.

Şimdi bu ekipten bir başka ajanın öyküsü anlatılır. Böylece Bourne'a (Matt Damon'a yani) onun "yeri doldurulamaz" olmadığı gösterilmiş olunur.

Bourne'nun mirasındaki Bourne'un adı Aaron Cross. O da aynı Bourne gibi eski patronları tarafından ortadan kaldırılmak isteniyor. Yeni olan tek şey, takibin bu kez yeni bir coğrafyadan, Kanada'nın kuzeyindeki karla kaplı kayalıklardan başlaması! Bourne programının canavar eğitiminde böylece kış koşullarında nasıl savaşacaklarının nasıl öğretildiğini öğreniyoruz. Zaten bir o eksik kalmıştı!

Gereksiz, hemen bütün sahneleri başka filmlerden de tanıdığımız ortalama bir Hollywood ürünü.

Başarılı bir CIA-Operasyonunun öyküsü:

James Bond

| ARGO
(ABD – 2012)
Yönetmen: Ben Affleck
Oyuncular: : Ben Affleck, Bryan Cranston, John Goodman, Alan Arkin, Kyle Chandler, Chris Messina, Clea DuVall, Zeljko Ivanek vd.

Argo yaşanmış olayları temel alan bir film.

Anlatılan öykü, İran Devrimi sırasında gerçekleşen ABD büyük elçiliği baskınında arka kapıdan kaçmayı başaran 6 ABD elçilik görevlisinin İran'dan „kaçırılma" öyküsü.

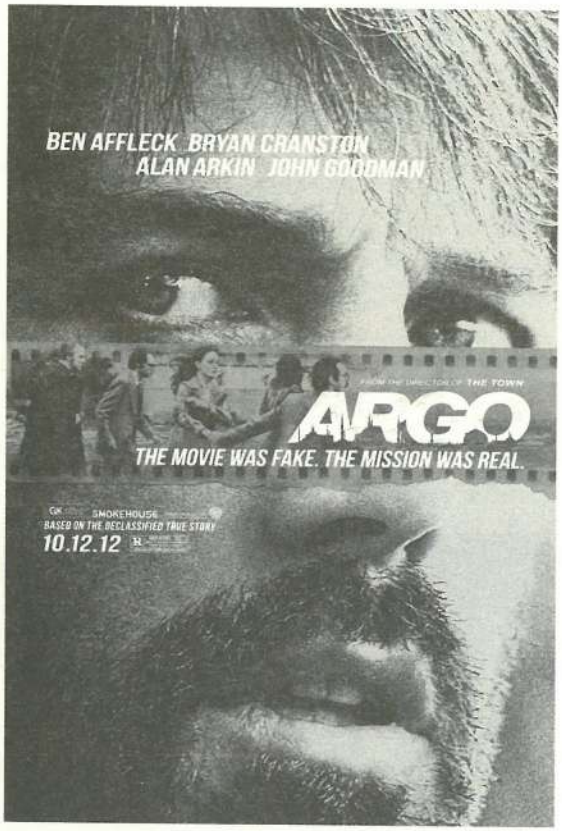

4. Kasım 1979 da, İran Devriminin nereye doğru gelişeceği henüz açık olan günlerinde, başını İslamcıların çektiği bir grup ABD büyük elçiliğini bastılar. Çoğu elçilik görevlisi 52 ABD vatandaşı konsolosluk baskıncıları tarafından rehin alındı. 6 ABD elçilik görevlisi ise arka kapıdan kaçtılar. Bunlar aynı gün Kanada elçiliğine sığındılar. 6 ay sonra İran'ı terk eden Kanada

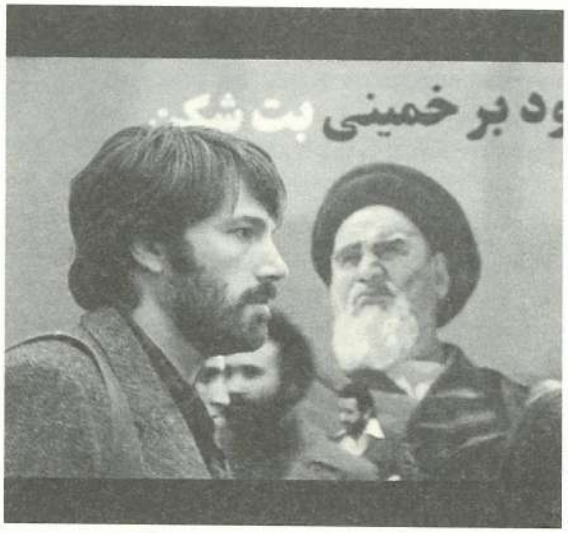

Büyükelçiliği elemanları ile birlikte Kanadalı diplomatlar olarak İran'dan çıktılar. O dönemde ABD, Kanada'ya 6 ABD vatandaşını kahramanca bir operasyonla İran Molla rejiminin elinden kurtardığı için resmen teşekkür etti. Resmi tarih uzun yıllar gerçeği böyle bildi.

Olayın üzerinden 20 yıl geçtikten sonra, gerçeğin böyle olmadığı, Kanada Büyükelçiliğine sığınan 6 ABD vatandaşının bir CİA operasyonu ile İran'dan çıkarıldığı açıklandı; ve bu operasyonu yöneten ajan Tony Mendez bu kez resmen onurlandırıldı, ödüllendirildi.

Argo, ajan Tony Mendez (Ben Affleck) tarafından yönetilmiş olan "kurtarma operasyonu"nun öyküsünü anlatan film. urtarma operasyonu, Hollywood yapımı Argo isimli bir bilim kurgu filminin, film için çekim mekânı arayan 7 kişilik (Tony Mendez+ Kanada Büyükelçiliğine sığınmış olan 2 kadın 4 erkek ABD'li) Kanadalı film ekibi masalı üzerine kurulu. Bunun için gerçekten de Hollywood'da yalnızca iki kişinin (biri yapımcı, diğeri maske uzmanı) bilgisi dâhilinde Argo isimli bir filmin hazırlıklarına başlanıyor. Böyle bir filmin çekileceği duyuruluyor. Ekip kuruluyor. Basın toplantıları yapılıyor. Vs. Sonunda Tony Mendez 6 kişi için hazırlanmış sahte giriş damgalı pasaportlarla İran'a giriş yapıyor. Elçilikte 6 aydır gizlenen 6 kişiyle buluşarak, Tahran'da „çekim mekânı araştırması" yapıyor. Sonra 7 kişilik ekip normal hava yoluyla yurtdışına çıkıyorlar. Ve bunlar Kanada tarafından kurtarılmış kişiler olarak ABD'ne törenle teslim ediliyor. Coşkuyla karşılanıyor.

Tony Mendez'e, yalnızca onun bilgisi ve yüksek CİA yönetimi bilgisi dâhilinde „Yüksek Hizmet" madalyası veriliyor.

Anlatılan öykü bu. Operasyon gerçekte çok başarılı bir operasyon olarak, çok önemli bir zorlukla karşılaşmadan gerçekleşiyor.

Fakat böyle anlatılırsa tabii ki biraz sıkıcı olurdu. Ben Affleck, yapımcılığını da üzerlendiği ve Tony Mendez'i oynadığı filmde, operasyonu iyice dramatik bir hale getiriyor. Son ana kadar, her an yakalanma tehlikesi altında bir operasyon seyrediyoruz. Öyle ki, devrim muhafızları aslında Kanadalı ekibin, ABD vatandaşları olduğunu son anda anlıyor ve kalkışa geçen uçağı durdurmaya çalışıyor. Neyse ki beceremiyorlar.

Argo, film içinde, film içinde, film. Bazen Kurgu'nun gerçekten daha dramatik ve heyecanlı olduğunun bir belgesi Argo.

Argo bunun yanında Hollywood'un kendi kendisiyle alay ettiği bir film olarak da ilginç: Hollywood'dan bu kaçış öyküsü konusunda bilgisi olanlar, Tony Mendez'e Hollywood'da film çekmenin, Ayatollah'ın İran'ından adam kaçırmaktan daha zor olduğunu söyleyerek sakinleştiriyorlar onu!

Heyecanla seyredilen, sinema dili, temposu iyi bir film ARGO. Tabii açıkça ABD yanlısı bir propaganda filmi aynı zamanda. Ama Hollywood ana akım sinemasından başka bir şey beklemek de saflık olur.

Aşk'ın başka halleri...

Aşk Yeniden

Hope Springs
(ABD – 2012)
Yönetmen: David Frankel
Oyuncular: : Meryl Streep, Tommy Lee Jones, Elisabeth Shue, Steve Carell, Jean Smart vd.
Kamera: Florian Ballhaus
Müzik: Theodore Shapiro

Bu dönemde AŞK dışında gördüğüm iki aşk filmi daha var. Biri David Frankel 'in "Aşk Yeniden"i.

Mükemmel oyuncular: Meryl Streep ve Tommy Lee Jones. Hollywood'un"en iyi kameraman" larından biri: Babadan devralınan yetenekli Florian Ballhaus. Ve Holywood un en iyi özgün film müzikçilerinden biri: Theodore Shapiro.

Konu da ilginç: 60'na dayanmış, aşk ateşi sönmüş, yataklarını uzun süredir ayırmış olan evli bir çift. Kadın artık iyice alışılagelmiş, sıkıntı veren bir birliktelik haline gelmiş evliliği kurtarmak için mücadele ediyor. Erkek farkında bile değil. Bu hayattan memnun olup olmadığı bile belli değil. Ama kadının tersine bir şeyleri değiştirme ihtiyacı duymuyor. Sonunda kadının

Sometimes to keep the magic, you need to learn a few tricks.

Meryl STREEP
Tommy Lee JONES
Steve CARELL

Hope Springs

A new comedy from the director of "The Devil Wears Prada"

MGM SONY

Fall in love again this summer

zorlaması ile bir „çift tedavisi" gurusunun bir haftalık kursuna gidiyorlar. Buradan vasat, olmasa da olur bir film çıkarsa, bunun sorumlusu kimdir, nedeni nedir?

Ne yapacağına bir türlü karar veremeyen yönetmen.

„Aşk Yeniden" , yönetmeninin bir türlü bir komedi mi, yoksa bir aile draması mı yapacağına karar veremediği için, ne olduğu belli olmayan, kararsız, vasat bir film.

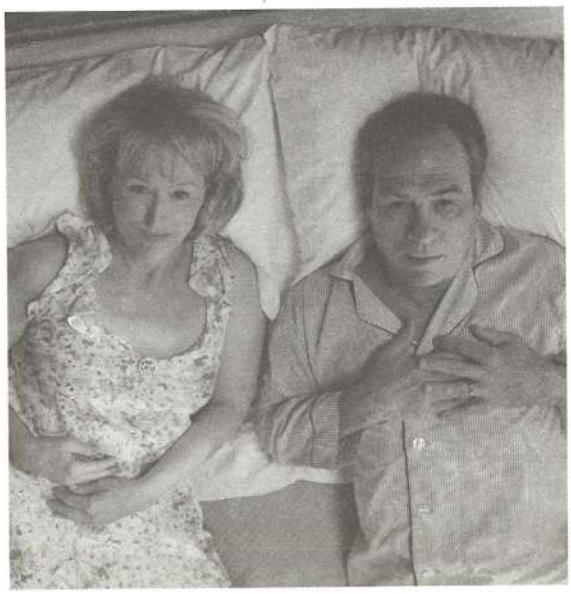

Yeni Woody Allen

Roma'ya sevgilerle

To Rome with love
(ABD/ İspanya/ İtalya)
Yönetmen: Woody Allen
Oyuncular: : Woody Allen (Jerry), Alec Baldwin (John), Roberto Benigni (Leopoldo), Penélope Cruz (Anna), Judy Davis (Phyllis), Jesse Eisenberg (Jack), Greta Gerwig (Sally), Ellen Page (Monica) vd.

Woody ALLEN Alec BALDWIN Roberto BENIGNI Penélope CRUZ Judy DAVIS Jesse EISENBERG Greta GERWIG Ellen PAGE

To Rome With Love
WRITTEN AND DIRECTED BY WOODY ALLEN

Woody Allen 2012 yılı abonesinin adı "Roma'ya sevgilerle".

Roma'ya Sevgilerle yine öncelikle diyaloglar üzerine kurulu klasik bir WA filmi.

Bu kez yıllardan sonra yine kendisi, yalnızca kamera arkasında değil aynı zamanda kamera karşısında. Değeri bilinmeyen, orijinal düşünceleri ve sahnelemeleri "anlaşılmayan" emekli, ve fakat hep yeni bir sahnelemenin peşinde olan opera yönetmeni Jerry'i oynuyor. WA' in filmdeki birinci alter egosu bu. Roma'da eski günlerini arayan ünlü mimar John (Alec Baldwin) onun ikinci alter egosu olarak Roma'da hayatından memnun bir Amerikalı öğrenci olan Jack'a (Jessie Eisenberg) önerilerde ve uyarılarda bulunuyor.

Filmde tümü Roma'da geçen olaylar üzerinden bir türlü kesişen dört ayrı çiftin öyküleri üzerinden "aşk" sorgulanıyor; bu arada geçerken medyanın "kahraman

yaratma" işlevi, bunun normal insanlar açısından özel hayatta yol açtığı sonuçlar; sanat alanında "moda" lar vs. üzerine de WA "açıklamaları" getiriliyor. WA' in aşk'ı aslında hep yeninin peşinde koşulan geçici, fakat yine de vazgeçilemez olan bir heves.

Film, tipik bir WA filmi olma yanında, aynı zamanda Avrupa'nın çeşitli kentlerinde çekilen WA filmlerinden biri olarak, öncelikle ABD'li turistler için bir Roma tanıtım filmi de. Film çekiminde kolaylık sağlayan Kültür Bakanlığı, Roma Belediyesi vb. ne bir teşekkür filmi. (Bu bağlamda bence Kültür bakanlığının ve İstanbul Belediyesinin WA ile temasa geçmesi hiç kötü olmaz!)

Filmin en iyi yönü, sanatta yenilik adına yapılan soytarılıklara yöneltilen eleştiri. Roma'da şimdiye kadar duyduğu en iyi seslerden birini duyan Jerry bu sesin sahibini ille de sahnelemek ister. Ancak Jerry'nin kızının komünist sevgilisinin babası olan bu sesin sahibi ancak duş altında iken, duş akarken şarkı söyleyebilmektedir. Ne gam! O sahneye özel olarak duş altında çıkar. Ve bu dahiyane yenilik büyük başarı kazanır !!!

WA sevenler için mutlaka görülmesi gereken bir film Roma'ya Sevgilerle.

WA'ni tanımayanlar ve sevmeyenler için de görülebilir bir film.

3 Aralık 2012

MERAY ÜLGEN

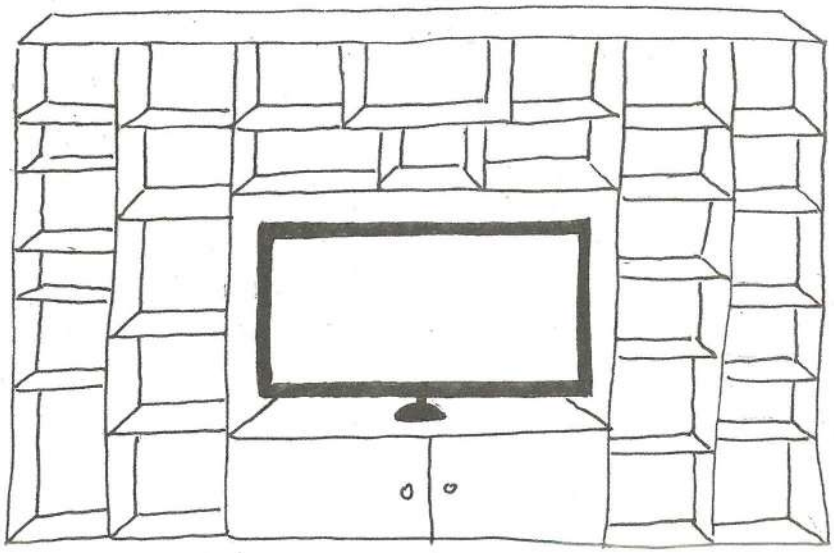

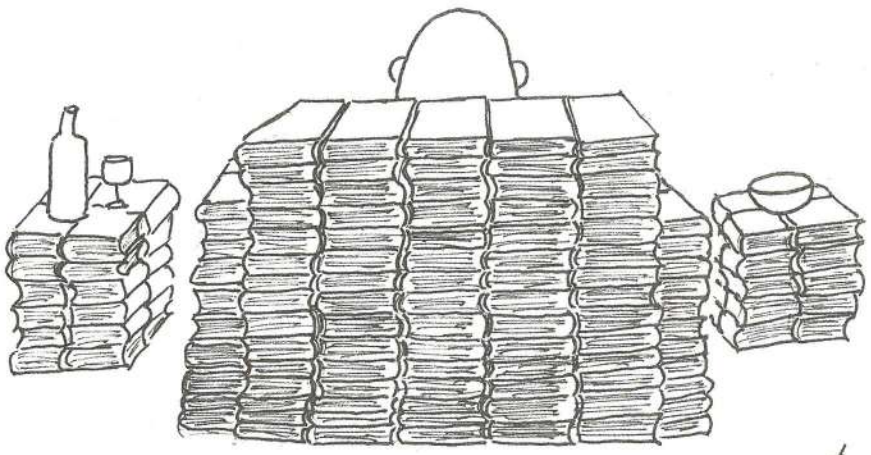

Anastassia

İshak KONYA

üç bıçak şavkıması düştü geceye
üç kanadı kırık martı
telek telek oltalara takılmış
çapari savrulması sevişmeler
üç delişmen sardı maviyi
suda pas
insanda yosun
denizde balık

pervaneye takılan fırdöngeç sular
üç balık pususuna düşürdü geceyi
gün daha ağarmamışken
aynasına vurmamışken tene düşen beyazlık
üç defa sevişildi geceyle
kanadı kırık aşklara iz düşürerek

daha sırası gelmemişti
uzun yolculuklarda tükenmenin
hapisliğin uzayacağı da hesaba katılmamıştı daha
kırmızı kazaklı kızın gül teninde
üç ihanet düştü geceye
sevişemeden hayal ettiğimiz sevgiliyle

dere yataklarındaki çakıl taşlarının sesinde
denize giden
yoluna şaşkın bir sevdanın
kalın dudaklı iri gözlerinde bakakalmıştık
şaşkın apansız gülüşler düşürerek
yeni doğan güne

üç kez görebildik
suların aylasında gökyüzünü
istiridyeler çekiyordu ayaklarından
çelik göğsüne dayanan dünyanın can damarını
mavi derinliklere
mavi derinliklere
mavi derinliklere
üç kez ölümüne tanık olduk
su geçişlerinde gök mavisinin

suların çekilme zamanında
tutunamayan deniz yıldızının
kumsalda bıraktığı ayak izinden
zincir çekme zamanı gelmişken gökyüzüne
aşiretler arası çekişmenin
maytap şölenini izledik sessizce

belli ki
erken düşmüştü Cudi'ye kar
çal dağında kaybolan harami aşkların
duldasında münhasıran serzeniş
sevmeden hiç vazgeçmedik " Anastassia "
vazgeçmeye de niyetlenmedik hiç
gün ışığına kar düşürse de
eylül fırtınaları...

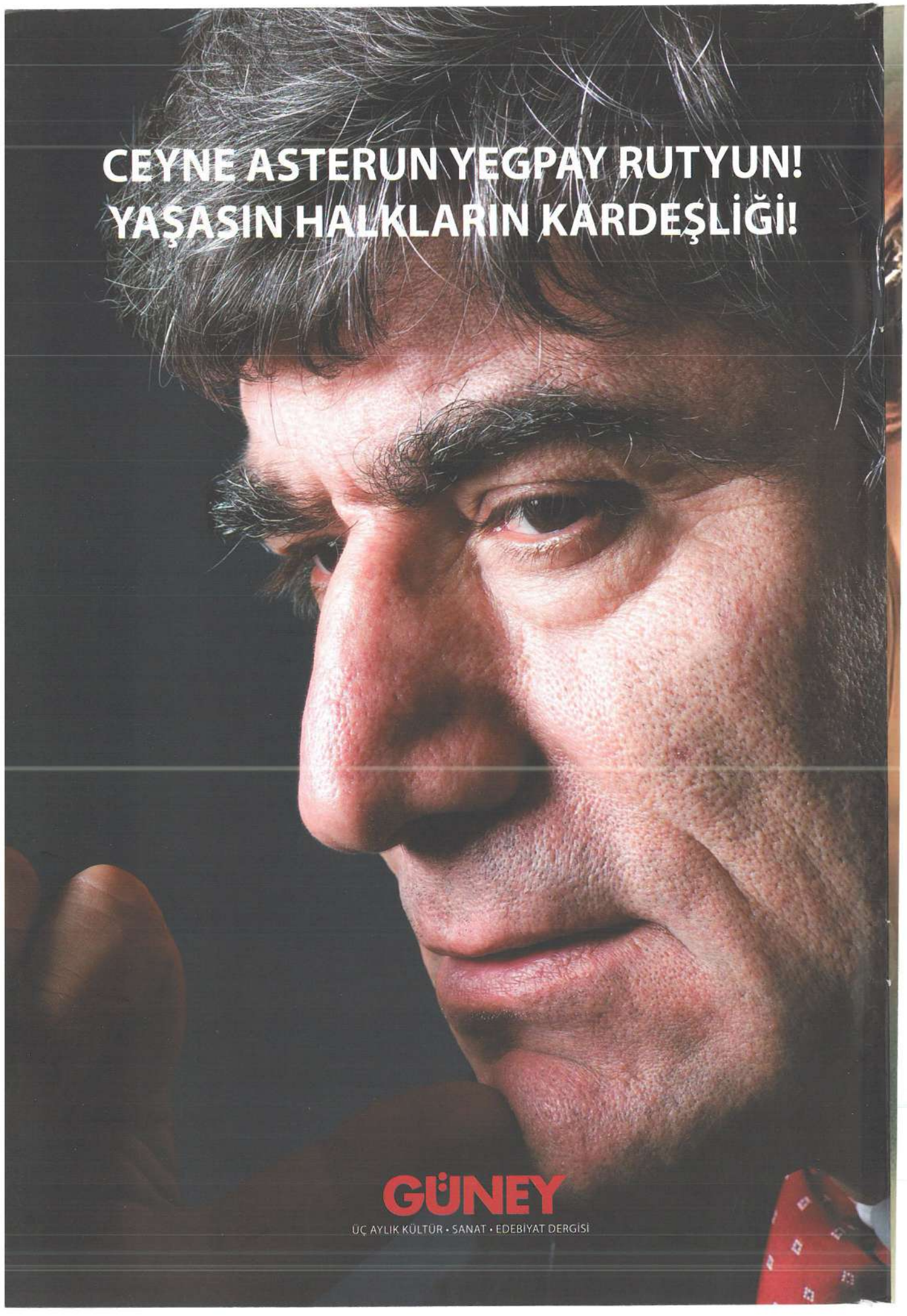

GÜNEY
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR • SANAT • EDEBİYAT DERGİSİ